

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Katera hudební výchovy

**Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě
v letech 1895-1945**

Disertační práce

Autor: Mgr. Hana Kubešová

Školitel: Prof. PhDr. Karel Steinmetz, CSc.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

V Čeladné dne 20. září 2012

Obsah:

Úvod	s. 5
1. Historický vývoj města Ostravy	s. 9
2. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1895-1918	s. 14
2.1 Vznik Německého domu	s. 14
2.2 Podíl židovského obyvatelstva na kulturním životě	s. 17
2.3 Spolková činnost	s. 19
2.3.1 Männergesangverein	s. 20
a) Männergesangverein in Mährisch-Ostrau	s. 21
b) Witkowitzter Männergesangverein	s. 41
c) Gesangverein Eingikeit in Witkowitz, Gesangklub die Mürzthaler, Männergesangverein in Franzensthal, Oderfurt Schönbrunn, Typografia-Gesangverein der graphischen Fächer	s. 53
2.3.2 Dělnický pěvecký sbor Marx v Ostravě-Vítkovicích	s. 65
2.4 Koncertní život	s. 66
2.4.1 Hornické, hutnické, vojenské a další kapely	s. 67
2.4.2 Orchestrální činnost	s. 73
2.4.3 Koncertní činnost	s. 88
2.4.3.1 Koncerty profesionálů	s. 89
2.5 Divadelnictví	s. 106
2.6 Hudební pedagogika	s. 121
3. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1918-1938	s. 128
3.1 Pěvecká spolková činnost	s. 128
3.2 Koncertní život	s. 139
3.2.1 Komorní koncerty	s. 140
3.2.2 Symfonické koncerty	s. 163
3.2.3 Koncerty populárních kapel	s. 166
3.3 Divadelnictví	s. 167
3.4 Hudební pedagogika	s. 176
4. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1938-1945	s. 179
4.1 Spolková činnost	s. 179
4.2 Koncertní činnost	s. 180
4.3 Orchestrální činnost	s. 184

4.4 Divadelnictví	s. 188
4.5 Hudební pedagogika	s. 191
Závěr	s. 193
Použité prameny a literatura	s. 197
Přílohy	
Rejstřík osob	
Anotace	
Resumé	

Úvod

Dějiny naší země jsou již od vrcholného středověku neodmyslitelně spjaty s životem zde usadivšího se německého obyvatelstva. Staletá nadvláda Habsburského rodu dovolila německé národnostní skupině natrvalo zakotvit na území českého státu a umožnila její politický a ekonomický vzestup.

V důsledku porážky stavovského povstání na Bílé hoře v roce 1620 došlo k zesílení kulturních vlivů z rakouské a německé říše na německé obyvatelstvo českého státu. Často se měnící hranice státu především na severu Moravy a Čech (oblast Lužice, Slezsko, Halič) vedly k postupnému prolínání českého, německého a na pomezí Moravy a Slezska také polského obyvatelstva. Na severovýchodě Moravy tak vznikly hned tři kulturní okruhy, český, německý a polský.

Podmínky pro utváření Moravské Ostravy jako centra duchovního a kulturního života regionu se však připravovaly velmi pozvolna. Významnou roli v tom jistě sehrála také negramotnost zdejšího obyvatelstva, která na počátku 70. let 19. století dosahovala čtyřicet procent.

Prudký populační nárůst v 19. století související s objevem bohatých ložisek uhlí byl doprovázen zásadními změnami v sociální a národnostní oblasti. Zatímco ještě ve 30. letech 19. století byla Moravská Ostrava téměř ryze české město, o padesát let později tvořilo české obyvatelstvo pouze 63%. Příchozí německá populace z řad technické a administrativní inteligence se ukázala rozhodujícím hybatelem rozvoje kultury města a regionu, který do té doby oproti ostatním moravským městům značně zaostával. Vznik kulturních center jako byly Národní (český), Německý a Polský dům lze považovat za vyvrcholení kulturního vývoje jednotlivých národnostních složek obyvatelstva za období Rakousko-Uherské monarchie.

Rozpad monarchie a vznik samostatné Československé republiky přinesly další pronikavé změny v sociálním a demografickém vývoji města. Německé obyvatelstvo se rychle přizpůsobilo novým politickým podmínkám a na rozdíl od předchozího období navázalo širokou spolupráci s českým kulturním okruhem. Velký rozkvět české i německé kultury v demokratickém prostředí První republiky byl přerušen až politickými událostmi po roce 1938.

Tato práce se zaměřuje na německý kulturní okruh, konkrétně na jeho hudební život. Hudebním životem se rozumí veřejné provozování hudby všech druhů a žánrů (profesionální, tak amatérské) a vytváření předpokladů pro něj. Ten se do značné míry

odehrával paralelně s tím českým, navzájem na sebe odkazovaly, a proto je práce na mnoha místech porovnává a všímá si přitom podstatných analogií, paralel a diferencí, jimiž se vyznačovaly. Nebyl opomenut ani podíl židovského obyvatelstva, které se koncem 19. století hlásilo převážně k německému obcovacímu jazyku.

Práce je rozdělena na čtyři kapitoly, kterým odpovídají jednotlivá historická období. První část se krátce zabývá obecnou historií německého obyvatelstva na území Ostravy a jejího regionu. Druhá část práce je věnována dějinám ostravské německé hudební kultury¹ od roku 1893 do roku 1918, čili od položení základního kamene Německého domu, až po vznik První republiky. V tomto období byli Němci privilegovanou národnostní skupinou, která vedla pestrý a rozsáhlý kulturní život. Spolková a koncertní činnost se těšila mimořádné přízni a podpoře obyvatelstva, o čemž ostatně svědčí množství dochovaných pramenů. To se také odrazilo do rozsahu této kapitoly, která zaujímá největší část práce. Další kapitola se věnuje německému hudebnímu životu v meziválečném období a na mnoha místech přitom odkazuje na soudobé, anebo rovnou na společné hudební aktivity českého obyvatelstva. Ostrava se v té době zásluhou význačných osobností jako byli např. A. Aich či J. Vogel a za přispění hostů z oblasti tehdejšího světového hudebního života stala dějištěm mnoha významných kulturních akcí. V závěrečné kapitole se zabýváme mnichovským a protektorátním obdobím, které je ohraničeno květnem 1945, kdy byl bezprostředně po skončení války zbourán Německý dům, vnímaný v té době jako symbol němectví a již neexistující Třetí říše.

Koncepce práce je vystavěna na studiu historie jednotlivých hudebních spolků, jejichž existence se projevovala zejména koncertní činností. Protiváhou místy až kronikářského stylu je charakteristika činnosti jednotlivých spolků z hlediska významu, rozsahu a četnosti produkce, typického repertoáru a tematického zaměření. Koncertní a orchestrální činnosti německých spolků se věnujeme o to podrobněji, oč je např. v porovnání s Brnem ostravská hudební scéna skromnější, méně rozvinutá a až na výjimky méně kvalitní, a právě proto, že k ní až do roku 1918 neexistoval plnohodnotný protějšek na české straně. Všechny spolky pak měly velký podíl na uvědomování si národní identity prostřednictvím rozvoje vlastní kultury.

Literatura dostupná ke zvolenému tématu zahrnuje jednak primární prameny, a jednak sekundární literaturu. V souvislosti s politickými událostmi roku 1945 bylo velké

¹ Hudební kultura je pojem hudebnímu životu nadřazený. Znamená souhrn materiálních a duchovních výsledků lidské činnosti souvisejících s hudbou. Jde tedy nejen o vlastní hudební tvorbu, ale vše, co hudební život bezprostředně ovlivňuje a podmiňuje. Uvádí MAZUREK-STEINMETZ a kol. *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě – Pedagogická fakulta, 2010, s.20.

množství pramenů nenávratně zničeno, přesto tento zdroj informací převažuje nad sekundární literaturou. Jediným zdrojem pro studium této problematiky zůstaly německé (*Ostrauer Zeitung, Mährisch-Schlesischer Grenzboten, Mährisch-Schlesische Landeszeitung*) a české (*Opavský týdeník, Ostravský deník, Moravsko-slezský deník, Ostravský kraj, České slovo*) noviny, popř. časopisy (*Ostrauer Theater-, Kunst- und Musik-Blätter „Der Schürfer“, Hudební obzor*), které se nachází v Archivu města Ostravy, hudebním oddělení Ostravského muzea nebo Vědecké knihovně v Olomouci.

Dostupné publikace se buď zabývají hudebním životem Němců v jiných moravských městech, anebo se zaměřují na hudební život českého obyvatelstva Ostravy. Z velkého množství existující literatury uvedme především práce Jana Mazurka (*Hudební život českých obyvatel Ostravy 1880-1918, Ostravský skladatel Arthur Könnemann, Oslavy jubilejního Smetanova roku 1924 na Ostravsku a ve Slezsku, Ostravská Společnost přátel hudby 1912-14, Hudební aktivity německých obyvatel Ostravy v období 1939-1934 ad.*), který se české kultuře věnuje dlouhodobě a neopomíjí přitom ani přínos ostravských Němců. Kulturní život Ostravy je tématem práce J. Mazurka, H. Adámkové, J. Kusáka a K. Steinmetze *Ostravský hudební život do roku 1945* a Ivo Stolaříka *Umělecká hudba v Ostravě 1918-1938*. Mezi publikace, které se zabývají hudební kulturou celé Moravy, patří práce J. Sehnala a J. Vysloužila *Dějiny hudby na Moravě*, ve které se autoři alespoň okrajově zmiňují o stavu hudebního života ostravských obyvatel. Pro srovnání kulturní úrovně moravských měst je velmi cennou a podnětnou práce J. Bajgarové *Hudební spolky v Brně* nebo *Dějiny Olomouce* od kolektivu autorů. Jediná oblast hudebního života ostravských Němců, která je odborně zpracována, je divadlo prostřednictvím několika statí (J. Štefanides *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919*, H. Šústková *Německé divadelnictví v Moravské Ostravě do roku 1918*, K. Jiřík *K počátkům divadelního života v Moravské Ostravě ad.*) a především disertační práci H. Pregler *Die Geschichte der deutschsprachigen Theater in Mährisch-Ostau von den Anfängen bis 1944*, která se zabývá Německým divadlem od jeho prvopočátků až do uvedení posledních představení v roce 1944. Jedná se o jediné souhrnné zpracování dějin Německého divadla v Ostravě, kopie práce je uložena v Archivu města Ostravy.

Zpracování tématu práce se potýká s obtížemi v podobě značné nesourodosti pramenného materiálu. K významnějším spolkům, především pak pěveckým, je k dispozici značné množství informací, k jiným naopak naprosté minimum. Navíc četnost zpráv se období od období velmi různí. Zatímco do roku 1918, kdy spolky zásadním způsobem utvářely život občanské společnosti, psal dobový tisk velmi podrobně o každé významnější

akci, o hudebních to platí zvlášť, po tomto datu se situace mění a hudební činnost některých spolků se dostává na okraj zájmu veřejnosti i tisku. Zmiňovaná nesourodost pramenného materiálu je také důvodem, proč je důkladněji reflektována činnost jen významnějších hudebních spolků.

Cílem disertační práce je zachycení historického vývoje hudební kultury německého obyvatelstva Ostravy v kontextu ustavičné rivality, konkurence, ovlivňování a spolupráce s českým a polským kulturním okruhem, který na konci 19. století vyústil ve vznik hned tří samostatných národních reprezentativních středisek.

Hlavním úkolem této práce je na základě excerpt z pramenného materiálu z německých, českých novin, časopisů zmapovat vývoj hudební kultury ostravských Němců od otevření Německého domu (1895) jakožto svébytného kulturního centra až po jeho zboření v roce 1945. Jedná se tedy o prvotní zpracování této problematiky v ucelené podobě zahrnující všechny složky hudebního života, tedy spolkovou, koncertní a divadelní. V každé části je věnována zvláštní pozornost také hudebně pedagogické problematice, zvláště hudebnímu školství a soukromé výuce hudby.

Kromě spolků, jejichž existenci nezaznamenává žádný z domácích či zahraničních lexikonů, je věnována mimořádná pozornost také osobnostem, které významným způsobem zasáhly do kulturního dění města a svou činností, ať už dirigentskou, sbormistrovskou či skladatelskou značně obohatily hudební život nejen německého, ale také českého i polského obyvatelstva. Za všechny jmenujme alespoň Arthura Könnemanna, dále Václava Ludwiga, Paula Zwierzinu, Franze Hackera, Ernsta Immerglücka, Antona Aicha ad.

Na závěr bych chtěla poděkovat všem, kteří mi pomohli při zpracování předložené disertační práce. Jmenovitě pak mému školiteli prof. PhDr. Karlu Steinmetzovi, CSc., za příkladné a odborné vedení práce, čas a zkušenosti, které mi předával. Dále pak prof. PhDr. Janu Mazurkovi, CSc. za velmi cenné informace z oblasti hudebního života v Ostravě a v neposlední řadě také celé mé rodině.

1. Historický vývoj města Ostravy

Ostrava, dnes třetí největší město našeho státu, se nachází v severovýchodní části republiky na pomezí historických zemí Slezsko a Morava nedaleko polských hranic (viz příloha č. 1).

Na soutoku řek Ostravice, Odry, Opavy a Lučiny vznikaly již v raném středověku malé osady. Jedna z nich se rozkládala nad řekou Ostrá (dnešní název Ostravice²) a byla nazvána Ostrawa. Řeka, která dala osadě jméno, dodnes dělí město na dvě hlavní části – Moravskou a Slezskou Ostravu. Strategická poloha na jantarové stezce jí ve středověku zaručila velký rozvoj.

Během 13. století bylo do té doby řídky obydlené území intenzivně osídlováno. Mezi lety 1268-78 byl Moravské Ostravě udělen status města.³ Ostrava se stala střediskem pro biskupské vesnice ze severního výběžku Moravské brány a byl jí přikládán značný obchodní i střediskový význam.⁴ Nedaleký Slezsko-ostravský hrad přitom plnil důležitou ochrannou funkci.⁵

Zatímco za husitské revoluce, která patrně nezanechala ve městě větších škod, tvořilo vyšší vrstvu převážně obyvatelstvo německé národnosti a ještě koncem 15. století zřejmě ovládalo městskou správu, již v průběhu 2. poloviny 15. století se začalo národnostní složení měnit v důsledku přílivu českého venkovského obyvatelstva, což zapříčinilo zhoršení sociální situace. Na konci století tvořili již většinu obyvatelstva Češi, byť používali počestnělá německá příjmení. Důležitým kulturním centrem té doby byl farní kostel sv. Václava, kde provozovala hudbu zdejší kapela.⁶

Třicetiletá válka měla pro oblast severovýchodní Moravy i části Slezska katastrofální dopady. Příchody stavovského i císařského vojska měly pro místní obyvatelstvo vždy tentýž výsledek – loupení a hladomor. V roce 1625 navíc postihl Ostravu mor, kdy během roku zemřelo 50 % obyvatelstva. Válka měla za následek naprostý hospodářský rozvrat. V roce 1649 situaci ještě zhoršila velká povodeň. V následujícím roce bylo ve městě napočítáno jen 151 obydlených domů. Ostrava se z těchto ran vzpamatovávala velmi obtížně. Počet obyvatel rostl jen pozvolna, poněvadž přistěhovalců nebylo v té době moc

² Řeka Ostravice je přírodní hranicí mezi zeměmi Slezsko a Morava, proto také název Ostravy se rozlišuje na moravskou a slezskou část.

³ Zakládací listina města se nedochovala, neví se tedy přesně, kdo status udělil.

⁴ BAKALA-STEINER a kol. *Dějiny Ostravy*. Ostrava, 1993, s. 35.

⁵ První zmínka o hradu je z r. 1297, stavba je dodnes dochovalá.

⁶ Podle inventáře z r. 1679 měla tyto nástroje: lesní roh, dvě klariny, tenorový pozoun, dvě brače (předchůdci violoncella), altovou gambu (předchůdce violy) a tenorovou gambu. BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 78.

běžné (pouze z Polska a Horního Slezska). Kromě toho tu existovala neustálá hrozba tureckého vpádu.

Dalším velkým mezníkem v historii města byly Slezské války. Prusové během nich několikrát vtrhli do Ostravy. V roce 1763 došlo k rozsáhlému požáru, během kterého lehla popelem třetina města.⁷ Po prohrané válce se hranice rakouského státu přesunuly až k území Moravské Ostravy, která ze svého postavení velmi ztratila odklonem obchodních cest. Přestože v 80. letech 18. století probíhala poměrně rozsáhlá stavební činnost, nedosáhla Ostrava své velikosti z dob před třicetiletou válkou. Kultura se i v této době soustředila kolem školy a kostela, který byl nejdůležitějším společenským střediskem té doby.⁸

V předindustriálním období měla Ostrava řemeslnicko-zemědělský charakter, obyvatelstvo se skládalo především z velko- a maloměstských rodin. Ve 2. polovině 18. století se jednalo o téměř ryze české město, pouze s nepatrnou skupinou německého obyvatelstva. Ačkoli nebyl vliv Němců na společenský a kulturní život v té době velký, snažili se již ve 20. letech 19. století zavést němčinu do bohoslužeb.⁹

S prvním nálezem uhlí v roce 1763 v Polské Ostravě a s druhým nálezem v r. 1780 v Landeku u Petřkovic začalo pro město nové, moderní období jeho dějin. Rozhodujícím počinem pro rozvoji hutnictví bylo založení Rudolfovy hutě¹⁰ ve Vítkovicích v roce 1828, kterou získali do vlastnictví Rothschildové v roce 1843. Na území Moravské Ostravy pronikl uhelný průmysl počátkem 40. let,¹¹ přičemž velmi důležité bylo pro město zavedení železnice.¹² Rozvíjející se průmysl přitahoval vysoce kvalifikovanou pracovní sílu z jiných částí monarchie, především technickou inteligenci, a podněcoval budování místního vyššího školství a vznik kulturních institucí, především v hlavním centru industrializace – Moravské Ostravě.¹³ Imigrace do města měla tak jednoznačně ekonomickou motivaci.

V důsledku tohoto rozvoje zaznamenala oblast prudký populační nárůst, doprovázený hlubokými změnami v sociálním a národnostním složení obyvatelstva. Jestliže ještě ve 30. letech 18. století byla Ostrava obydlena převážně českým

⁷ *Tamtéž*, s. 100.

⁸ *Tamtéž*, s. 106.

⁹ *Tamtéž*, s. 112. O tom také DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy I*. Ostrava, 2005, s. 40.

¹⁰ Název podle majitele Rudolfa Jana.

¹¹ Postaveny doly Šalamoun, Antonín.

¹² Provoz na železnici byl zahájen 1. 5. 1847. Viz BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 136.

¹³ DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy I*. Ostrava, 2005, s. 54.

obyvatelstvem, v roce 1880 činil jeho podíl už jen 63%.¹⁴ S rozmachem průmyslu došlo ke zformování nové vrstvy obyvatelstva – měšťanstva a dělnictva, z čehož dělnictvo tvořilo v 60. letech 19. století ¾ obyvatelstva (ve Vítkovicích dokonce 83%). Německou menšinu tvořili především zástupci technické, administrativní a hospodářské inteligence, kvalifikovaní dělníci, dozorcí v dolech, dílovedoucí v železárnách a také část vrstvy obchodníků a živnostníků.¹⁵ V 2. polovině 19. století se začal v Ostravě zvyšovat také počet židovského obyvatelstva, které se do té doby vyskytovalo na území města jen ve velmi omezeném počtu.¹⁶

Podmínky pro utváření Moravské Ostravy jako centra duchovního a kulturního života regionu se připravovaly velmi pozvolna. Velký vliv na to měla jistě skutečnost, že ještě v roce 1869 bylo ve městě jen 59% gramotných obyvatel. Zatímco se Opava v následujícím roce domáhala zřízení univerzity, Ostrava neměla ještě ani jedinou střední školu.¹⁷ Ve městě existovala jen farní škola se dvěma třídami. V roce 1844 sice zřídil Rothschild závodní školu přímo ve Vítkovicích, ovšem s německým vyučovacím jazykem.¹⁸ Zřízení nižší reálky bylo povoleno až r. 1877, avšak opět s německým vyučovacím jazykem.¹⁹

K velkému rozvoji společenského života došlo až po pádu Bachova absolutismu. V roce 1873 bylo v Ostravě registrováno 18 spolků, z nichž byla většina německých, několik jich bylo utrakvistických a pouze čtyři byly české. Zasloužily se o aktivizaci společenského života, a i když byla spolková činnost omezena na úzký okruh měšťanstva, jejich široká základna čítající až dva tisíce osob zapojila do života i část dělnické vrstvy. S rozvojem společenské aktivity se začala prosazovat pomalu i národně uvědomovací činnost.²⁰ Přesto byla úroveň kulturního života Ostravy v porovnání s jinými městy, např. s Opavou, Olomoucí, Brnem nízká a poměrně omezená. Zatímco jmenovaná města měla již sto let své kamenné divadlo, které byla sídlem nejen činoherních, ale také operních

¹⁴ BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 148. 31% obyvatel se hlásilo k německé obcovací řeči, zbylou část obyvatelstva tvořili převážně Poláci.

¹⁵ BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 148.

¹⁶ Většina ostatního obyvatelstva byla převážně katolického vyznání, v 2. pol. 19. století sílí také počet evangelíků. Do r. 1850 byla ostravská radnice vůči židům nevstřícná. *Tamtéž*, s. 148.

¹⁷ DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy 1*. Ostrava, 2005, s. 54.

¹⁸ I když ve škole byla většina českých dětí, učilo se německy, čehož se začalo zneužívat ke germanizaci českých dětí. BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 161.

¹⁹ Více o tom BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 171.

²⁰ Velkou roli v kulturním životě hrálo kromě spolkových aktivit také divadlo. Od 60. let 19. století se v Ostravě uskutečňovaly pravidelné návštěvy německých i českých kočovných společností. O tom více BÁČE, E. Počátky divadelního života v Ostravě (1851-1918). In *Ostrava 3, Příspěvky k dějinám Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy, 1966, s. 219-232. ŠÚSTKOVÁ, H. Německé divadelnictví v Moravské Ostravě do roku 1918. In *Ostrava 23, Příspěvky k dějinám Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy, 2007, s. 296-326.

souborů (Opava 1745-50, Brno 1732, Olomouc 1770), Ostrava na toto centrum kulturního dění musela ještě několik desítek let čekat.²¹

Také v následujících letech – na konci 19. století a na počátku 20. století – zažívala Moravská Ostrava a přilehlé obce prudký populační nárůst.²² Oproti předešlému období se rozrostly řady inteligence a město se začalo přeměňovat ve středisko vzdělání, kulturního a politického života. Zvětšil se počet německého obyvatelstva v poměru k českému,²³ a tím zesílil germanizační tlak. Takovýto velký nepoměr v kdysi českém městě měl za následek četné třenicе, zejména mezi třemi největšími národnostními skupinami (Čechy, Němci, Poláky), které vyústily na přelomu 19. a 20. století ve vybudování jednotlivých kulturních center (viz níže).

Rozpad monarchie a vznik samostatné Československé republiky vnesly do demografického vývoje města zásadní změny. Germanizační tlak pominul a město, které byl před válkou z poloviny německé, se velmi rychle počeštilo. Nejvíce německého obyvatelstva zůstalo ve Vítkovicích, Židé byli nejpočetněji zastoupeni v Moravské Ostravě, Přívoze a Hrušově. Němci, kteří zpravidla patřili mezi nejmovitější vrstvy, vstupovali do smíšených manželství. Děti z těchto svazků byly přihlášeny k české národnosti, aby měly snazší uplatnění ve společnosti.²⁴

Vznik ČSR přinesl velký rozmach kulturního a spolkového života, který se dá výrazně dokumentovat na rozvoji školství. V severovýchodních okresech Moravy fungovaly české i německé základní školy a gymnázia, a sice v Moravské Ostravě, Místku, a Novém Jičíně. V Příboře se nacházel učitelský ústav. Mimoškolní vzdělávání obstarávala řada muzeí, vznikaly nové knihovny. Moravská Ostrava dokonce usilovala o vznik vysoké školy. V meziválečném období se však nedočkala se ani jejího založení, ani vybudování vědeckých ústavů. V roce 1920 byl zřízen lidovýchovný ústav - Masarykova vyšší škola lidová.²⁵

Patrný ovšem nebyl jen rozvoj v oblasti kulturního života. V meziválečném období byl v Ostravě ze strany městské rady prosazován projekt „Velká Ostrava“. Tento projekt pocházel již z počátku 20. století a počítal se spojením Moravské Ostravy s okolními

²¹ FUKAČ-VYSLOUŽIL. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno, 2001, s. 162-176.

²² V letech 1890-1900 činil přírůstek 83%. V roce 1890 měla Moravská Ostrava 19 243 obyvatel, v roce 1900 30 116, v roce 1921 už 113 709.

²³ V samotné Moravské Ostravě tvořilo české obyvatelstvo např. v roce 1910 36% a německé 47%.

BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 207.

²⁴ *Tamtéž*, s. 309.

²⁵ Jednalo se však o výchovný, ne vzdělávací ústav. Více o tom ČERNÍKOVÁ, L. Masarykova vyšší škola lidová v Ostravě. In *Časopis Slezského zemského muzea, série B*, roč. 45, 1996, č. 3, s. 281-288.

obcemi jak na moravské, tak na slezské straně. Oficiálně byl schválen ministerstvem v roce 1924²⁶ a byl realizován po následující desetiletí.

Po roce 1918 sílily snahy vytvořit v Moravské Ostravě jednotné kulturní středisko pro celé sloučené město. Vznikla zde dělnická akademie, která měla pozvednout kulturní úroveň ostravského dělnictva. V roce 1919 bylo založeno Národní divadlo moravskoslezské. Jednalo se o první české stálé profesionální divadlo v Ostravě. Velmi příznivý kulturní a společenský rozvoj v meziválečném období přerušila druhá světová válka.

Na základě mnichovského diktátu přišla Ostrava o všechny obce nacházející se v československém Slezsku (viz příloha č. 3), přičemž součástí Protektorátu Čechy a Morava se staly pouze obce ležící v okrese Moravská Ostrava. Češi ze zabraných částí města se stěhovali do protektorátní části. Báňský a hutní průmysl se stal objektem zájmu říšského kapitálu a zdrojem vysokých zisků. Celkově přečkala Ostrava druhou světovou válku bez větších škod způsobenými ať už nacisty, anebo osvobozující Rudou armádou. Až na ojedinělé výjimky se zachoval nejen její hospodářský potenciál, ale také obytné čtvrti a velká část městské infrastruktury. To městu usnadnilo start do poválečné etapy vývoje.²⁷

V prvních poválečných letech byla aktuální především otázka odsunu Němců, konfiskace jejich majetku, likvidace válečných škod a celková obnova. Po ukončení hlavní vlny odsunu německého obyvatelstva zůstalo v Ostravě pouze 4 237 Němců.²⁸ Ostrava se stala téměř ryze českým městem, které se jednou provždy razantně vypořádalo s historií psanou jejími německými obyvateli. Důkazem toho se stalo zbourání velmi významného kulturního centra 1. poloviny 20. století, podobně jako likvidace mnoha velmi cenných písemných či obrazových materiálů.

V dalších poválečných letech pokračoval vývoj města v duchu jeho modernizace a dalšího kulturního rozvoje.

²⁶ Dne 10. října 1923 zveřejnilo ministerstvo vnitra výnos o návrhu na sloučení obcí Moravské Ostravy, Přívozu, Vítkovic, Mariánských Hor, Zábřehu nad Odrou, Nové Vsi a Hrabůvky v jedno město – Moravskou Ostravu. BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 273.

²⁷ DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy I*. Ostrava 2005, s. 59-60.

²⁸ *Tamtéž*, s. 62.

2. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1895-1918

Hudební život Němců byl v tomto období velmi bohatý a pestrý. Jedním z hlavních center kultury této menšiny byl Německý dům otevřený v roce 1895. Do té doby se veškerý kulturní život odehrával v místních hotelech, hostincích, restauracích. Byl to především vítkovický *Werkshotel* (Závodní hotel),²⁹ restaurace *Zur Weintraube* (U Hroznu), *Zur Linde* (Pod Lipou), *Zur Eiche* (Pod Dubem),³⁰ později hotel *Zuber*,³¹ hotel *National*, hotel *Imperial*, hostinec *Kaiser von Österreich* (U Císaře rakouského),³² hostinec *Erbrichterei*,³³ restaurace *Zur Kugel*.³⁴ Mnohá koncertní představení se konala ve *Staré (Městský sad) a Nové střelnici*³⁵ atd.

2.1 Vznik Německého domu (*Das Deutsches Haus*)

V druhé polovině 19. století vzrostla četnost pořádání kulturních akcí rychle se rozrůstajícího velkoměsta natolik, že se záhy zrodila myšlenka postavit reprezentativní budovu, která by těmto akcím poskytla odpovídající zázemí. Společný česko – německý projekt však ztroskotал na hospodářských problémech státu v roce 1873.³⁶ Myšlenka byla obnovena až počátkem 80. let, kdy předseda německého *Männergesangvereinu* Gustav Pflieger vystoupil s návrhem na spolkové schůzi 20. ledna 1884. Spolek však neměl dostatek prostředků na financování tak nákladné stavby.³⁷ Oslovené české i německé osobnosti a spolky³⁸ se na společné schůzi dohodly na vybudování společného střediska, ale realizace tentokrát ztroskotala na národnostních třenicích.³⁹ Po pěti letech byla myšlenka společné stavby obnovena. Jejimi iniciátory se stali obecní radní Gustav Fiedler

²⁹ Nachází se vedle vítkovické radnice, čp. 160. Kromě ubytování hostů zajišťoval také stravu zaměstnancům a úředníkům vítkovických železáren (proto název Závodní). Součástí objektu byl také společenský sál, kde se konaly koncerty, plesy, zábavy apod. Hotel slouží kulturním účelům dodnes.

³⁰ Nádražní třída, Přívoz

³¹ Nacházel se na dnešní Radniční ulici s číslem 73. V domě se nacházely lázně, proto se ujal v povědomí širší ostravské veřejnosti také název Karolínské lázně. Po 2. světové válce byla budova z důvodu německé národnosti majitelky zkonfiskována a v 60. letech 20. století zbořena.

³² Nacházel se v blízkosti přívozké radnice (dnes Archiv města Ostravy), oblíbený byl zejména z počátku 20. století. Brzy však začal ztrácet přízeň a v roce 1926 byl zbourán.

³³ Vítkovice

³⁴ Mariánské Hory

³⁵ Obojí v Moravské Ostravě postaveny místním střeleckým spolkem. Stará střelnice byla provozována jako výletní restaurace, k demolicí došlo po 2. světové válce. Nová střelnice, která stála na místě zvaném „Cingl“ byla zbourána roku 1926 aby byl učiněn prostor budově Nové radnice.

³⁶ Stavební náklady měly činit 70 tisíc zlatých. SCHWARZ, A. *Das Deutsche Haus in Mährisch Ostrau*. Mährisch-Ostrau 1895, s. 3-4.

³⁷ Návrh Clementa Hladische činil 100 tis. zl., návrh Franze Böhma 60 tis. zl.

³⁸ Např. německý *Lesecasino*, *Hornický a hutnický spolek*, český *Lumír* a *Čtenářská beseda*.

³⁹ My se dnes můžeme jen dohadovat, na čí straně byl díl viny větší, protože články v novinách jsou k této tematice značně neobjektivní.

a starosta města Adalbert Johanny. Starost o vybudování koncertního a divadelního sálu měla převzít především obec, realizace však tentokrát uvázla na volbě vhodného pozemku. V jednání byl pozemek naproti kostelu Božského Spasitele, dále pozemek u jámy Karolína, na Antonínově (Smetanově) náměstí a na Nádražní třídě.⁴⁰

Posledním pokusem o vznik společného kulturního stánku se stala iniciativa velkopřemyslníků. Debata, kterou mezi sebou v období od dubna až do června 1892 vedli, a která je ostatně podrobně zachycena v dobovém tisku obou národů, skončila odmítnutím české strany. A tak definitivním popudem ke stavbě kulturního střediska jen pro německou část obyvatelstva se stala skutečnost, že Češi počátkem roku 1892 zahájili stavbu svého vlastního Národního domu, který byl otevřen v roce 1894.⁴¹ Otevření kulturních středisek obou nejpočetnějších národnostních skupin přinesl zlepšení podmínek samostatného rozvoje české i německé kultury.

Jeden z nejvýznamnějších německých spolků – *Österreichische Verfassungsverein* – v únoru 1892 rozhodl o nutnosti postavit vlastní spolkovou budovu. V červnu téhož roku se pak konstituoval spolek *Deutsches Haus* pod předsednictvím Karla Richtera.

Vlastní stavba pak byla zahájena na již zmíněné Nádražní třídě 12. dubna 1893 slavnostním výkopem, který provedl předseda spolku Karl Richter; k financování byly použity všemožné prostředky, jak půjčka od spořitelny, tak celá řada podpůrných akcí a sbírek, na kterých se podíleli příslušníci zdejších nejvýznamnějších rodin. V konkurzu byl vybrán architekt Felix Neumann z Moravské Ostravy.⁴²

Německý dům byl dostavěn a zkolaudován v květnu 1895 (viz příloha č. 6) Díky dochovanému kolaudačnímu protokolu, známe přesný půdorys obou podlaží. Budova navržená ve stylu severního neorenesančního stylu měla suterén, ve kterém se nacházela prádelna, kulečník, sklepy a kotelna, v přízemí bylo schodiště – hlavní a dvě boční vedoucí do prvního patra, ve kterém se nacházel slavnostní sál s bohatou výzdobou pro 600 osob. Nedostatkem tohoto sálu bylo jednoduché jeviště,⁴³ hlediště bez výškového členění a také špatná akustika. K sálu přiléhala promenáda sloužící jako foyer, jídelna, herna a salon. Sál měl také galerie a tři lóže, v podkroví se nacházely místnosti pro personál (viz příloha č. 7) Zahrada s pavilonem za domem byla uzpůsobena pro letní provoz restaurace. Finanční nároky spolku *Deutsches Haus* však byly vysoké a ovlivnily výši vstupného natolik, že si

⁴⁰ Více o tom ŠERKA, J. Německý dům v Moravské Ostravě 1895 – 1945. *Ostrava 21, Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy, 2003, s. 400 – 402.

⁴¹ České zkušenosti s germanizační politikou městské správy především v oblasti školství nepatřily k nejlepším. Viz MAZUREK, J. *Ostravský hudební život do r. 1945*. Ostrava, 2007, s. 12.

⁴² Více ŠERKA, J. Cit. dílo, s. 405 - 406.

⁴³ Bližší informace o samotné scéně Německého domu můžeme získat ve zmínce o představení Verdiho opery *Trubadúr*: „...dílo má pěknou scénu ve vězení, dekoraci bočních kulís, které jsou dekorovány červeně s modrou a zelenou, zkrášlují vytapetované pokoje“. *OZ*, 29. 10. 1895, č. 128, s. 2.

návštěvu divadla mohly dovolit jen vyšší společenské vrstvy. Sezona v tomto divadle trvala většinou od října do Květné neděle, přičemž se ale představení nekonala denně. Divadelní soubor také často hostoval v jiných městech regionu.⁴⁴

Slavnostní otevření Německého domu bylo naplánováno na neděli 3. června 1895. Celá akce však měla být pojata jako soukromá oslava zdejších Němců. Slavnostní výbor dokonce nedoporučil ani zvláštní výzdobu domů. Předprodej vstupenek byl zahájen koncem května u knihkupců Kittla a Papauschka. Cena vstupenky činila jeden zlatý a jejího majitele opravňovala k účasti na všech akcích spojených s otevřením Německého domu.⁴⁵

Dne 3. června v odpoledních hodinách⁴⁶ byla za zvuků fanfár a za přítomnosti členů spolků, slavnostního výboru a mnohých čestných hostů dr. Karlem Richterem slavnostně odemknuta hlavní brána Německého domu. Následně byla hostům umožněna prohlídka jednotlivých prostor. Vrcholem nedělní oslavy byl večerní slavnostní koncert, který byl zahájen *Ouverturou z opery Čarostřelec* Carla Maria von Webera, kterou zahrála vítkovická *Závodní kapela* pod vedením svého kapelníka Franze Lorenze. Následovala slavnostní řeč v podání slečny Josefíny Glatzner, po jejímž zakončení byla zazpívána národní hymna. Poté smíšený sbor vítkovického *Männerengesangvereinu* zazpíval árii z opery *Tännhäuser* od Richarda Wagnera *Příjezd hostů na Wartburg*. *Závodní kapela* zahrála *Korunovační pochod* z opery *Folkunger* Edmunda Kretschmera. Následovala další pěvecká čísla vítkovického a moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku a pěveckých spolků *D'Mürzthaler a Einigkeit* z Vítkovic. Na závěr slavnostního koncertu zazněla v podání mužského sboru Kalivodova *Deutsches Lied*.⁴⁷

Oslavy pokračovaly i následující den, velké množství návštěvníků neodradilo ani deštivé počasí, dostavili se také hosté ze vzdálenějších obcí a měst. K oficiálnímu ukončení oslav došlo téhož dne odpoledne.

1. října 1895 byla v Německém domě zahájena první sezona Německého spolkového divadla hrou Felixe Philipise *Helfer der Menschheit*. Představení bylo uvedeno Beethovenovou ouverturou *Zasvěcení domu, op. 124*, poté následovala slavnostní řeč vrchního ředitele společnosti Antona Freytaga. Premiéra byla velice úspěšná, následná představení konající se v Německém domě byla vesměs vyprodána. Během první sezóny byly uvedeny hry H. Sudermanna *Heimat, Die Ehre, Das Glück im Winkel a*

⁴⁴ PREGLER, H. *Die Geschichte des deutschsprachigen Theaters in Mährisch – Ostrau von den Anfängen bis 1944*. Dissertation an der philosophischen Fakultät der Universität Wien. Wien 1965, s. 15. Disertační práce je uložena v AMO, Sbírká pamětí, kart. č. 18, inv. č. 244.

⁴⁵ Zur Eröffnung des Deutschen Hauses. In *Ostrauer Zeitung* (dále jen OZ), 26. 5. 1895, č. 61, s. 4.

⁴⁶ Přesně v 5 hodin odpoledne.

⁴⁷ OZ, 5. 6. 1895, č. 65, s. 1-3.

Schmetterlingsgeschlach“. Sezóna byla ukončena 29. a 30. března 1896 činoherním představením.

Německý dům se od zahájení svého provozu potýkal s finančními problémy. I přes úspěšnou první sezónu se vedení spolku *Deutsches Haus* nepodařilo udržet stálý divadelní soubor. Později bylo kvůli dlouhodobě klesající návštěvnosti přistoupeno ke snížení vstupného o čtyřicet procent.

Německý dům se během své existence dočkal několika renovací a přestaveb. V roce 1904 byla vybudována zastřešená dřevěná veranda, která byla ještě rozšířena v roce 1932. Tehdy byla také část sálu upravena na pódium pro hudební akce.⁴⁸

Poté, co bylo v roce 1907 otevřeno Městské divadlo (Stadttheater), přesunul se veškerý německý divadelní život do nově postavené budovy a Německý dům sloužil následujících deset let pouze k pořádání spolkových akcí, koncertů, politických schůzí apod. Jeho význam opět vzrostl v meziválečném období, jelikož německé obyvatelstvo muselo po vzniku ČSR opustit budovu Městského divadla. Ve 20. a 30. letech zde tepal rušný kulturní a společenský život, který byl přerušen ke konci druhé světové války. Během ní byla statika domu narušena požáry a v roce 1945 bombardováním. Ještě v téže roce padl dům definitivně za oběť protiněmeckých nálad.

2.2 Podíl židovského obyvatelstva na kulturním životě

Židovské obyvatelstvo vytvářelo svůj vlastní kulturní okruh. Tato již od středověku těžce zkoušená národnostní skupina se dočkala počátku své emancipace za vlády Josefa II., kdy byla Tolerančním patentem zrušena povinnost nosit zvláštní židovské znamení a umožněn přístup do škol, dokonce i na akademickou půdu. Kromě toho směli Židé vykonávat dříve zakázaná povolání. Židovské obce pak měly za povinnost zakládat židovské školy se světskými vyučovacími předměty. To všechno znamenalo, že Židé podléhali silné germanizaci, které se však nebránili. Němčina se stala povinným vyučovacím jazykem a úředním jazykem židovských obcí. V roce 1787 dokonce Židé museli přijmout k dosavadním hebrejským jménům nová jména osobní a německá příjmení.⁴⁹ Převážně ve městech tak došlo k rychlé asimilaci Židů s německy mluvícím obyvatelstvem a k jejich většinovému příklonu k němčině. Bezpochyby důležitým momentem pro další vývoj jejich postavení ve společnosti bylo v roce 1848 získání občanské rovnoprávnosti s ostatními obyvateli habsburské monarchie.

⁴⁸ Více ŠERKA, J. Cit. dílo, s. 414-416.

⁴⁹ kol. autorů. *Židé, dějiny a kultura*. Praha, 2005, s. 46-49.

Silně germanizované židovské obyvatelstvo začalo projevovat zájem o českou kulturu a češtinu poměrně pozdě, až ve 40. letech 19. století. I přes snahu některých židovských autorů tvořit v českém jazyce, tvorba v německém jazyce měla jednoznačně navrch. Ostatně řada židovských autorů přispívala do německých periodik.

Rozvoj židovského kulturního okruhu byl bezesporu podpořen vznikem mnoha spolků v závěru 19. a na počátku 20. Století. Za všechny jmenujme alespoň studentský spolek *Makkabea*, *Akademický spolek Kapper*,⁵⁰ *Svaz českých pokrokových Židů*, a spolek *Or-Tomid*, který prosazoval češtinu do reformované židovské bohoslužby.

Základ autonomní židovské hudby tvořil responsoriální zpěv, uplatňovaný při bohoslužbách. Středisky liturgické rituální hebrejské hudby a zpěvu se staly synagogy, které byly v Ostravě postaveny v 19. století v Moravské Ostravě, Přívoze a Vítkovicích. Bohužel ze zdejší židovské hudební kultury se nezachovalo téměř vůbec nic, protože většina synagog byla vypálena a zbořena během nacistické okupace.

Stejně jako české či německé spolky, také ty židovské pořádaly nejrůznější akce pro obyvatele, mj. také kulturní. V německém tisku se každým rokem objevují zmínky o uspořádání zábavy v rámci masopustního veselí, kterou organizoval židovský cvičební spolek. Významnější kulturní večer se konával pravidelně v období adventu. Jednalo se o dobročinnou slavnost Svátek Chanuky,⁵¹ jejíž výtěžek byl věnován na potřeby chudých židovských dětí. Slavnost byla pořádána většinou ve Vítkovicích, např. v restauraci pana Haberfeelda či hostinci pana Kulky. V synagoze se pak konávala slavnostní bohoslužba. Nejednalo se o čistě koncertní večer, ale spíše o společenskou zábavu. Na programu bývala humoristická a hudební čísla (hrála zde vítkovická *Závodní kapela*), byly hrány frašky, veselohry, popř. byli pozváni významní hosté. Např. v roce 1903 byla vrcholem tohoto večera velká árie pro baryton z opery *Maškarní ples*, *Ja du warst der mir das Herz entwedent* Giuseppe Verdiho, kterou velmi profesionálně zazpíval vrchní učitel Markus Zempliner. Návštěvníci slavnosti zaslechli také skladby zahrané vítkovickou Závodní kapelou (byla hrána ouvertura, dále potpourri ze známé vídeňské frašky *Eine Vorlesung bei der Hausmeistern*), uvedena byla také veselohra apod. Večery se těšily velmi hojně účasti a slavily u publika vždy velký úspěch.⁵²

V roce 1905 se v sále Německého domu uskutečnil „Dobročinný rodinný večer“. Nejednalo se tedy přímo o Slavnost Chanuky, jak byly dobročinné koncerty dříve v tisku nazývány. Výtěžek byl tentokráte věnován nejen chudým židovským dětem, ale také obětem ruského povstání. Velmi bohatý program obsahoval kromě dvou blíže neznámých

⁵⁰ Dříve Spolek českých akademiků – Židů.

⁵¹ Slavnost světél, historický židovský svátek.

⁵² *OZ*, 23. 12. 1905, č. 205, s. 2.

jednoaktových frašek písně učitele Moritze Löwyho⁵³ různá hmoristická čísla. Vrcholným číslem slavnostního večera bylo koncertní sólo na kontrabas s orchestrálním doprovodem, které zahrál profesor Paskovský, ředitel hudební školy v Přívoze. Hudební doprovody obstarala vojenská kapela c. k. pěšího pluku č. 1 Kaiser Franz Josef I. z Opavy. Tentokráte se tedy nejednalo o ryze židovskou akci, nicméně s židovskými účinkujícími a pro židovské dobročinné účely. O tom, že se Němci tehdy Židů nikterak nestránili, svědčí účast špiček ostravské společnosti, jako např. dr. Aloise Hilfa, dr. Karla Richtera, ředitele Schwarze, Liny Krásné, prezidentky židovského Ženského dobročinného spolku v Moravské Ostravě atd.⁵⁴ V jiných letech byla Slavnost Chanuky spojena s koncertem vítkovické *Závodní kapely*.⁵⁵

Další slavnost, která se každoročně konala nejen v Moravské Ostravě, ale později také v přilehlých obcích, byl svátek Purim,⁵⁶ který většinou připadal na první polovinu března a byl dříve slaven pouze v Mariánských Horách (v hotelu *Zur Kugel*). Později se slavil také v sále *Erbrichterei* ve Vítkovicích či jiných restauracích. Program slavnostního večera byl složen z rozmanitých čísel doprovázených hudbou.

Židovská kultura pravidelně přispívala do hudebního života města, přičemž její vklad spočíval zejména v konání pravidelných hudebních vystoupení dle židovského kalendáře, třebaže většinou určených pouze členy židovské obce.

Mnohem bohatší a pestřejší kulturní a společenský život vedlo židovské obyvatelstvo v meziválečném období (viz níže).

2.3 Spolková činnost

Během druhé poloviny 19. století se v Ostravě hojně rozvíjela spolková činnost jak českého, tak také německého, popř. židovského obyvatelstva. Vznikaly spolky odborné (Hornicko-hutnický spolek, Horník), kulturně-vzdělávací (Čtenářská beseda (1862), Kasinoverein(1859)), od 70. let 19. století sportovní a tělovýchovné (Střelecký spolek, Bruslařský spolek atd.), později spolky politicky orientované a samozřejmě také hudební a pěvecké. V roce 1861 byl založen *Männergesangverein für Mährisch-Ostrau*, 1878 vznikl obdobný spolek pro Vítkovice, v roce 1881 byl založen český pěvecký spolek Lumír,

⁵³ Zazpíval skladby *Dvojník* a *Poutník* F. Schuberta. *OZ*, 11. 12. 1905, č. 255, s. 2

⁵⁴ *Tamtéž*.

⁵⁵ *OZ*, 21. 11. 1903, č. 187, s. 3.

⁵⁶ Jedná se o židovský historický svátek, tzv. Svátek losů, připomínající vysvobození perských Židů z područí vezíra Hamana. Je to nejveselejší židovský svátek kalendářního roku, neplatí během něj omezení práce, jež platí při slavnosti jiných svátků.

1893 pěvecký spolek ve Slezské Ostravě Záboj atd.⁵⁷ Z hudebních spolků to byl např. *Spolek moravsko-ostravského ochotnického orchestru, 1. mezinárodní moravskoslezský hudební spolek ve Vítkovicích (Erste internationale Mährisch-schlesische Musiker-Verein in Witkowitz), Orchestrální spolek ve Vítkovicích, Moravsko-ostravský orchestrální spolek (Mährisch-Ostrauer Orchester-verein, Orchestrální spolek (Orchester Verein für classische Musik)* atd. Všechny tyto organizace měly pak velký podíl na rozvoji hudebního života v Ostravě.

2.3.1 Männergesangverein

V roce 1861 byl založen první pěvecký spolek v Moravské Ostravě – *Mužský pěvecký spolek*, který byl v roce 1879 rozšířen o ženský sbor.⁵⁸ V roce 1878 vznikl obdobný pěvecký spolek ve Vítkovicích,⁵⁹ ženský sbor byl založen až v roce 1892.⁶⁰ Oba dva spolky byly aktivní až do konce druhé světové války. V posledních dvaceti letech 19. století vzniklo mnohem více německých pěveckých spolků (viz níže⁶¹), které ovšem nepřesáhly význam prvních dvou zmiňovaných.

Oba spolky byly velice aktivní, během roku pořádaly pravidelně tři až čtyři tzv. *Liedertafely*,⁶² účastnily se různých koncertů, slavností a pořádaly také společenské večery, na kterých byly uváděny kromě pěveckých také koncertní, humoristická čísla. Dále byly pořádány dobročinné koncerty, jejichž výtěžek byl věnován na podporu buď jinému spolku, nebo ve prospěch nějaké stavby, která měla sloužit všeobecným účelům, popř. byl výtěžek věnován pozůstalým po zemřelých členech spolku apod.

Členové spolků se setkávali při jednotlivých kulturních nebo společenských akcích, shromážděních či pravidelných zkouškách. Jednotlivé spolky se také snažily o přátelský kontakt s ostatními podobně orientovanými organizacemi ať už v Ostravě, nebo v nedalekých městech severní Moravy a Slezska. V rámci pravidelných výletů se členové navštěvovali nebo byli pozváni k podpoření produkce místního spolku.

⁵⁷ BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 167-169.

⁵⁸ Jehož sbormistrem v 80. letech byl Theodor Lenhart. *Lexikon zur deutschen Musik-Kultur. Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien I.* München: Langenmüller, 2000, s. 877.

⁵⁹ BAKALA-STEINER. Cit. dílo, 167.

⁶⁰ *OZ*, 9. 2. 1893, č. 18, s. 3.

⁶¹ Máme namysli např. pěvecký spolek *Steirischer Gesangklub D'Mürzthaler* (zal. 1885, Vítkovice), *Gesangverein Einigkeit* (zal. 1886), *Männergesangverein in Franzenstahl* (zal. 1899) atd.

⁶² Doslovný překlad znamená písňový stůl, písňová tabule. Český jazyk nemá vhodný ekvivalent k tomuto názvu, budeme tedy uvádět termín pěvecké večery/večírky, pěvecké koncerty.

Jelikož německý tisk informoval německé obyvatelstvo o jednotlivých akcích pěveckých spolků v tomto období poměrně podrobně, budeme se každému z nich věnovat zvlášť.

a) Männergesangverein in Mährisch-Ostrau (und Damenchor) – Mužský pěvecký spolek v Moravské Ostravě

Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek byl nejaktivnějším pěveckým tělesem na území dnešního města Ostravy a nejen proto mu byla v německém tisku věnována patřičná pozornost. Zprávy o jeho vystoupeních jsou dnes důležitým pramenným materiálem, který pomohl rekonstruovat jednotlivé aktivity pěveckého sboru.

V devadesátých letech 19. století měl za sebou již třicet let existence. Jak již bylo výše uvedeno, během roku byly konány pravidelné pěvecké večírky, v pozdějších letech (od přelomu století a dále) byly stále častěji pořádány společenské večery, které nebyly zaměřeny výhradně pěvecky. V období letních prázdnin měl také spolek „pěvecké prázdniny“, během kterých se pouze zcela výjimečně účastnil jen některých velkých akcí.

Většinou v lednu každého roku se konalo valné shromáždění, na kterém byl zhodnocen rok předchozí a dohodnut další program.⁶³ Provedena byla také nová volba představenstva – tedy předsedy, sbormistrů, zapisovatele, archiváře a jejich zástupců. Ženský sbor pořádal svou vlastní valnou hromadu. Členská základna celého spolku se pohybovala okolo tří stovek členů.⁶⁴ Ve sledovaném období, tj. v letech 1895-1918 byli nejdůležitějšími členy představenstva tyto významné osobnosti z řad německých obyvatel: sbormistr a předseda Wilhelm Hoschek, sbormistr, dirigent, skladatel Paul Zwierzina, zapisovatel Julius Kittl,⁶⁵ dalšími sbormistry byli Hans Kober, Adolf Wlczek,⁶⁶ Eduard Kremser.

Vedení spolku bylo časově velmi náročné. To dokládají četné abdikace na místa členů představenstva, popř. předsedy spolku. V březnu 1894 složil funkci člena představenstva, dirigent a živnostník P. Zwierzina, nicméně díky velkému zájmu aktivních členů se po několika jednáních rozhodl svou žádost stáhnout. V předešlých letech tak

⁶³ Např. na valném shromáždění v roce 1894 bylo usneseno, že se uskuteční 32 zkouškových večerů, 4 pěvecké večírky a 1 společenský večer. V téže roce čítal spolek 4 čestné členy, 58 zpěváků, 45 pěvků, 23 členů orchestru a 175 přispívajících členů. V součtu měl tedy přes 300 členů. *OZ*, 14. 1. 1894, č. 5, s. 3-4.

⁶⁴ *OZ*, 21. 11. 1903, č. 187, s. 3. V roce 1900 zůstal početní stav téměř nezměněn – mužská část tvořila 71 aktivních a 178 přispívajících členů, ženský sbor měl 47 aktivních pěvků. *OZ*, 20. 1. 1900, č. 10, s. 2.

⁶⁵ Knihkupec, který obstarával předprodej vstupenek na koncerty, divadelní představení a také vydával *Ostrauer Zeitung*.

⁶⁶ V tisku je uváděno polské příjmení jako Wilczek. Tvar Wlczek však převažuje, navíc je uveden v časopise, který vyšel k padesátiletému výročí existence spolku, proto jsme se rozhodli používat tuto variantu.

učinil např. jeho předchůdce sbormistr W. Hoschek, v následujícím roce 1895 nepřijala své znovuzvolení předsedkyní ženského sboru Emma Glatzner.

V období před otevřením Německého domu neměl spolek svůj vlastní zkouškový ani koncertní sál. Do roku 1895 se konaly jeho setkání v moravsko-ostrovských restauracích. Jednalo se především o restauraci *Pod Lipou*, kde byl využíván pro pořádání zkoušek tamní zimní salón, v letním salóně se pak uskutečnily koncerty,⁶⁷ popř. byla užívána budova *Lese-casino* v Moravské Ostravě. Po otevření Německého domu se zkoušky i pěvecké koncerty konaly převážně v této budově.

Pěvecké večírky pořádal spolek s určitou pravidelností – jarní (v období března-dubna), letní (přelom května/června), podzimní (v důsledku prázdninové pauzy až v listopadu) a pak zimní/silvestrovský pěvecký večer. Koncerty byly orámovány a prokládány orchestrálními čísly, později také pěveckými a orchestrálními výstupy sólistů. Instrumentální doprovod obstaral vlastní orchestr spolku, vítkovická *Závodní kapela*, později (od r. 1904) hrála na těchto koncertech především spojená *Moravsko-ostrovská hornická kapela (Bergkapelle)*, řízená Václavem Ludwigem.

Činnost spolku se však neomezovala pouze na tyto pěvecké večírky. Do jeho aktivit započítáme také uskutečňování pěveckých výletů. Ty se konaly většinou v letním období a cílem byla buď některá z okolních vesnic nebo město v Podbeskydí. Výlety byly vždy spojeny se zpěvem, někdy končily pěveckým vystoupením v cílovém místě (v restauraci, v parku, lesíku). Z dalších aktivit byly pořádány instrumentální a dobročinné koncerty, jménem pěveckého spolku byly do Ostravy zvány významné umělecké osobnosti, v období masopustu byl pořádán maškarní ples, taneční zábava, mikulášská zábava, oblíbené byly také společenské večery, které měly posílit vztahy mezi jednotlivými členy,⁶⁸ žádný z ostravských spolků nemohl chybět také na významné mimořádné akci⁶⁹ ad.

Z výčtu jednotlivých aktivit je patrné, že německý *Mužský pěvecký spolek v Moravské Ostravě* přispěl značnou měrou ke kulturnímu obohacení hudebního života obyvatel Ostravy. Jednotlivá představení byla společnostmi velmi vítaná a především v zimní koncertní sezóně hojně navštěvovaná i přes to, že především pěvecké večery se konávaly v běžných pracovních dnech. Naopak letní pěvecké koncerty se z důvodu velkého počtu jiných vystoupení nebo z důvodu počasí občas potýkaly s nedostatečnou návštěvností. Výše vstupného (pohybovala se zpočátku kolem 50 krejcarů (25hal), později 60-80 haléřů, v druhé části období přesahovalo vstupné výši 1 koruny) znemožňovala

⁶⁷ OZ, 16. 3. 1893, č. 32, s. 3.

⁶⁸ Program se skládal z klavírních, pěveckých čísel a humoristických scének, jednalo se o zábavný večer výhradně pro členy spolku. Společenské večery se konávaly v malém sále Německého domu.

⁶⁹ Pěvecký spolek se tak např. účastnil slavnostního výkopu na místě budoucího Německého domu 12. dubna 1893.

obyčejným lidem pravidelně navštěvovat tyto koncerty, představení se tak účastnily zejména střední, popř. vyšší vrstvy obyvatelstva.

Každý spolek potřeboval pro svou existenci jisté finanční prostředky. Z dochovaných informací není však patrné, zda-li měl *Mužský pěvecký spolek* nějaké sponzory z řad bohatých německých obyvatel. Kromě výtěžku na vstupném si tak zajišťoval gáži na zaplacení hostů, zkušebních a koncertních prostor pomocí dobročinných koncertů, které pořádal nejen pro vlastní potřeby, ale také jako pomoc jiným organizacím.⁷⁰

Repertoár pěveckých spolků, tedy zvláště *Moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku* a také *Vítkovického mužského pěveckého spolku* byl velmi podobný, v některých případech obsahovaly programy pěveckých večírků stejná díla. Vystoupení sboru bylo orámováno orchestrálními skladbami, na každém koncertě provedl několik čísel mužský sbor, poté ženský a v závěru představení zazněly dvě tři skladby v podání smíšeného sboru. Celý program byl zakončen orchestrální skladbou v podání jedné z kapel.

Mezi nejčastěji obsazované autory patřili E. S. Engelsberg (*Meine Muttersprache, Weisst du noch?, Poëten auf der Alm, Am obern Langbathsee, Waldesweise*),⁷¹ Th. Podbertský (*Sonnenaufgang*), F. Abt (*Vineta*), R. Wagner (*Apoteosa z Mistrů pěvců norimberských, Sbor poutníků*), C. M. von Weber (*Schwertlied*), F. Mendelssohn-Bartholdy (*Ein frisches Waldlied, Entflieh mit mir!, Es fiel ein Reis, Auf ihm Grabe, Hexenlied*), M. Weinwurm (*Alpenstimmen*), M. Weinzierl (*Wenn der Lenz erwacht, Winterfreuden*), J. Brahms (*O Fischer auf den Fluten, Von allen Bergen nieder, Am Wildbach die Weiden*), R. Schumann, F. Schubert (*Gesang der Geister über den Wässern*) H. Hofmann (*Nornengesang*), T. Koschat, C. Goldmark (*Frühlingsnetz*), A. Rubinstein (*Asra a Räthsel*), M. Meyer-Olbersleben (*Das blinde Elfstein*), J. Besschnitt (*Ossian*) nebo Victor Hollaender (*Elfí tanec*) ad. Jednalo se tedy především o sólové písně nebo sborové skladby, většinou lidového charakteru, popř. byly uváděny různé výňatky z oper. Při porovnání s programy např. brněnských německých spolků⁷² zjistíme, že repertoár byl velmi podobný. Tematicky se v písních shodně objevuje láska k vlasti, německé řeči, také motivy námořníků, moře, pirátů, lesa, poutníků, lovců, válečníků atd. Ve srovnání

⁷⁰ V některých letech se koncerty konaly i vícekrát za rok, také členové přispívali spolku kromě ročního zápisného vstupným na tyto dobročinné koncerty. Součástí byla kromě hudebních čísel také tombola a taneční zábava pro pobavení zúčastněného publika.

28. 3. 1898 se konal koncert jehož výtěžek byl věnován lidovému knihkupectví. Spolkový orchestr byl řízen P. Zwierzinou a podal opět vynikající výkon. Velké ovace sklídila zejména *Deutsches Lied a Wacht am Rein*. Na požádání publika byl zahrán přídavek – *Bismarcklied*. Jelikož atraktivní akce zaplnila úplně celý sál, byl výtěžek velký. *OZ*, 27. 3. 1898, č. 37, s. 3.

⁷¹ Tento hudební skladatel, který se narodil v Andělské hoře, byl pěveckými spolky velmi oblíben a v programech koncertů byl zastoupen vždy alespoň jednou skladbou.

⁷² Srov. BAJGAROVÁ, J. *Hudební spolky v Brně*. Brno, 2005, s. 99.

s produkcí pěveckých spolků jiných velkých měst, např. s Brnem,⁷³ Olomoucí, zdejší soubory neprováděly monumentální oratorní díla popř. jiné rozsáhlé skladby, které kladly vysoké požadavky na techniku zpěvu a celkovou uměleckou úroveň.

Z orchestrálních produkcí zaznívaly v rámci pěveckých koncertů nejčastěji pochody (např. v roce 1897 byla provedena *Grosses Marschpotpourri* domácího skladatele P. Zwierziny) a předehry k operetám a operám (např. v roce 1893 předehra k opeře *Die Felsenmühle* C. G. Reissigera, *Nová pizzicato polka* J. Strausse z operety *Kněžna Ninetta*, *Pochod z opery Tannhauser* R. Wagnera, v roce 1895 předehra k operetě *Netopýr*, předehra J. N. Hummla *Ernst und Scherz*, v roce 1897 *Eine mit Talent* L. Rotha, předehra k pátému jednání opery *Král Manfred* Carla Reinecka, 1898 předehra k opeře *Oberon* C. M. von Webera a *Matrosenchor* z opery *Bludný Holand'an*, roku 1900 Beethovenova předehra k baletu *Stvoření Prométhea* a směs z *Lohengrina* R. Wagnera⁷⁴).

Podrobné popsání veškerých aktivit spolku se dá velmi spolehlivě rekonstruovat z dobových pramenů, ať už *Mährisch-schlessische Grenzbote* nebo *Ostrauer Zeitung*. Z důvodu časového omezení sledovaného období na roky 1895-1918 jsme sledovali činnost sboru ne od jeho počátku, ale dvě sezóny před otevřením Německého domu, nejvýznamnější kulturní událostí ve spolkovém a společenském životě soudobého německého obyvatelstva.

Léta 1893-1901

V letech 1893-1914 zaznamenáváme velmi aktivní spolkovou činnost, v podobě každoročně se konajících tří až čtyř *Liedertafelí*, společenských večerů, dobročinných koncertů a výletů. Sbor měl od počátku obrovskou snahu dosáhnout při provádění skladeb co nejvyšší reprodukční úrovně. Z pramenů z roku 1893 vyplývá, že došlo k navýšení počtu zpěváků a ke zlepšení výkonů. Mužský i ženský sbor dokázal dosud čelit vysokým nárokům jen s velkými obtížemi, ale po obdržení nových sil ve zpěvu i v hudbě se mu to povedlo.⁷⁵ Dokladem toho, že *Mužský pěvecký spolek* se těšil velké oblíbenosti nejen v Moravské Ostravě, ale také velkému zájmu jiných okolních spolků, jsou zprávy z recenzí koncertů: „*In besonders stattlicher Zahl waren die Sangesbrüder und Sangeschwestern aus Witkowitz..., ferner die Mürtzthaler aus Witkowitz erschienen. Auch der junge czechische Gesangverein Záboj aus Poln.-Ostrau war durch eine Deputation*

⁷³ BAJGAROVÁ, J. Cit. dílo, s. 100-101.

⁷⁴ Její uvedení bylo obzvláště úspěšné a exceloval v ní M. Ptaczek sólovou hrou na cello. *OZ*, 7. 4. 1900, č. 54, s. 3 a 9. 4. 1900, č. 55, s. 2.

⁷⁵ *OZ*, 21. 3. 1893, č. 34, s. 2.

vertreten...“⁷⁶ I v dalším roce tedy (1894) popularita *Mužského pěveckého spolku* stále více rostla. Předsedové a zástupci jiných spolků se zúčastnili představení i v dalších letech.

Jak už bylo výše zmíněno, pěvecké večírky, výlety a společenské večery nebyly jedinými akcemi pořádanými spolkem. Pěvecký sbor se angažoval k přípravě koncertů, ať už k výročí nějakého jubilea či prostě jen k obohacení hudební kultury města. Jednou z takových slavnostních akcí bylo zorganizování Schubertova večera, který se konal v restauraci *Pod Lipou* 8. prosince 1894. Spolek měl v úmyslu uspořádat více takových večerů, který by se pokaždé věnoval jinému hudebnímu skladateli, bohužel uskutečnění této myšlenky nebylo naplněno. Hudební večer věnovaný tomuto známému skladateli byl soukromou akcí spolku, kterého se mohli zúčastnit pouze členové a rodinní příslušníci. Během koncertu zazněly výhradně písně tohoto autora, přičemž hlavní pozornost byla věnována sólovým skladbám – *Am Meer*, *Gretchen am Spinnrade*, *Der Wanderer*, *The Bild*, v závěru večera zazněl *Menuet h moll a Píseň beze slov z Moments musicaux*.⁷⁷

Vedení spolku se snažilo obohatit program i jiným způsobem. Kromě sborových a instrumentálních čísel se začínají na představeních objevovat také komorní vystoupení. První z nich se vyskytlo na podzimním pěveckém večírku 22. listopadu 1893. V podání Heleny Munk, Karla Krause, dr. Kehla, W. Hoschka a učitele Piltzka byl proveden *Smyčcový kvartet Es dur* K. D. von Dittersdorfa a *Klavírní kvintet Es dur* R. Schumanna.⁷⁸ Komorní vystoupení byla zařazována stále častěji a obohatila i další koncerty, např. na jaře 1896 zaznělo kvarteto lesních rohů,⁷⁹ během Schubertova večera 27. ledna 1897 byl uveden jeho *Smyčcový kvartet Es dur*, časté bylo vystoupení pěveckého kvarteta.⁸⁰ Vrcholem rozmanitého programu jarního koncertu v roce 1899 bylo smyčcové kvarteto,⁸¹ které mistrně zahrálo Haydnův *Smyčcový kvartet op. 52*.⁸² Také Mendelssohnův *Smyčcový kvartet* patřil k jedné z vrcholných skladeb pěveckého koncertu konaného 5. listopadu 1899.⁸³ Kromě komorních instrumentálních a pěveckých těles vystupovali během koncertů sólisté, z žen to byly např. Elsa Skara a Albi Wittek.

⁷⁶ OZ, 13. 3. 1894, č. 30, s. 3. Jak je patrné z této zprávy, vystoupení německého pěveckého spolku bylo v popředí zájmu nejen ostatních německých, ale také českých sborů.

⁷⁷ OZ, 11. 12. 1894, č. 145, s. 2-3.

⁷⁸ OZ, 26. 11. 1893, č. 139, s. 3.

⁷⁹ OZ, 24. 3. 1896, č. 34, s. 3.

⁸⁰ Ve složení Skarka, Haschka, Hoschek, Pflieger.

⁸¹ V obsazení Remech, Lazin, Kretschmer a Ptaczek. Jeho výkon byl o to více uznáníhodný, že jeden člen musel být kvůli nemoci krátce před koncertem nahrazen.

⁸² OZ, 6. 4. 1899, č. 41-2, s. 2-3 a 11. 4. 1899, č. 44, s. 2.

⁸³ Kvarteto hrálo ve složení Remesch, Ptaczek, Lacina a Neubauer. Velkou pozornost publika si získala také E. Skara, nadějná mladá pěvkyně, která zpívala sólové části ženského sboru *Der Blumen Rache* Ernsta Heusera. Zpěvačka slavila úspěchy také na koncertech pořádaných v dalších letech. OZ, 6. 11. 1899, č. 134, s. 2.

V roce 1895 pěvecký spolek pokračoval v úspěšné činnosti pod vedením Paula Zwierziny (předsedy spolku) a Wilhelma Hoschka (sbormistra), v čele ženského sboru byla v tomto roce Emma Glatzner, která se však svého jmenování předsedkyní vzdala, a proto musela být provedena nová volba.⁸⁴

Kromě koncertů (6. 4. 1895, 30. 11. 1895 viz tabulka č. 1) bylo vrcholem pěvecké sezóny v tomto roce bezesporu otevření Německého domu, na jehož slavnostním koncertě se podílely všechny dosud existující pěvecké spolky z Moravské Ostravy a Vítkovic. Na představení, které se konalo 3. června 1895 zazněly mj. skladby R. Wagnera *Příchod hostů na Wartburg*, E. Kretschmera *Korunovační pochod* z opery *Folkunder*, *Německá píseň Kalivody*, *Mahnruf* R. Beckera, *Meine Muttersprache* E. S. Engelsberga ad. Ve vedení společného smíšeného sboru se střídali sbormistři z vítkovického a moravsko-ostravského pěveckého spolku – A. Moritz a W. Hoschek. Nadšení z otevření nového společného kulturního sídla podnítilo všechny spolky k uspořádání pěveckého koncertu, který se měl uskutečnit na začátku července 1895. Z prvotní myšlenky pravděpodobně sešlo, jelikož se prameny o jeho realizaci již nezmiňují.

K prvnímu vystoupení v nově otevřeném Německém domě, který se stal zázemím *Mužského pěveckého spolku v Moravské Ostravě* až do svého zboření v roce 1945, došlo 30. listopadu 1895.⁸⁵

Pěvecký spolek nepořádal pouze své vlastní produkce, ale účastnil se také akcí jiných spolků, na které byl většinou pozván ke zpestření programu. Jedním z takových byl večer *Beskydského spolku*, který se konal 28. dubna 1896 v sále Německého domu a zúčastnil se ho kromě *Moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku* také pěvecký sbor z Frýdku. Každý z hostů zazpíval během večera dvě až tři čísla. V létě téhož roku se zase účastnil ostravský spolek dobročinné akce – otevření německé Mateřské školy v Michálkovicích.

V letech 1894-8 byl dirigentem orchestru a také v některých letech předsedou spolku již zmiňovaný *Paul Zwierzina*, který se často představil ostravskému publiku též jako skladatel. Např. na silvestrovké slavnosti zazněla kromě jiného programu⁸⁶ také jeho nová kompozice *Der Erzherzog Reinermarsch*.⁸⁷ Další jeho skladba byla provedena na letním

⁸⁴ OZ 7. 3. 1895, č. 29, s. 2.

⁸⁵ Koncert obsahoval velmi rozsáhlý program na němž spoluúčinkovala vítkovická *Závodní kapela*. Bouřlivé ovace publika si vysloužila reprodukce Schumannova ženského sboru z opery *Ráj a Peri* nebo lidové písně v podání smíšený sborů – *Wohin mit der Freund* Silchera a *Das einsame Röslein im Thale* Herma. Zajímavým obohacením programu byl dámský kvartet, který zazpíval dvě písně J. Brahmse. OZ 3. 12. 1895, č. 143, s. 3.

⁸⁶ Na programu bylo osm skladeb, pozornost vzbudila sólistka Rosa Buxbaum, která zazpívala písně *Uebers Jahr*, *Mein Liebster ist ein Weber* a sklídila takový úspěch, že musela zazpívat ještě přídavek *Die Schwalbe klopft ins fensterlein*.

⁸⁷ OZ, 5. 1. 1897, č. 2, s. 2.

pěveckém koncertě 30. května 1897 a sice *Grosses Marschpotpourri*,⁸⁸ 13. března 1898 byl zahrán valčík *Mein Herzenstraum*,⁸⁹ na dobročinném koncertě 22. května 1898 byla kromě jmenovaného valčíku zahrána také gavotta *Die Blumen*,⁹⁰ další skladby zahrála *Spojená hornická kapela* 22. června 1898, která uvedla Zwierzinovy skladby *Gedanken sind Zollfrei*, *Hausorchester-Marsch*,⁹¹ polka *Ohne Aufenthalt* tvořila závěrečné orchestrální číslo podzimního koncertu 5. listopadu 1899⁹² atd.

Rok 1897 zahájil pěvecký spolek vzpomínkou na německého skladatele Franze Schuberta. 25. ledna 1897 se uskutečnil v Německém domě při příležitosti stých narozenin komponisty slavnostní večer, během kterého zazněly Schubertovy skladby – *Nachtgesang im Walde*, *Widerspruch*, *Der Gondelfahrer*, *Philoket*, *Ihr Bild*, *Am Meer*, *Aufenthalt*. Poslední jmenovanou zazpíval dr. Karl Kraus svým vynikajícím tenorovým hlasem. Dále byly uvedeny písně *Poutník a Dvojník*, obě v podání učitele Luppricha. Velkým překvapením večera bylo provedení *Sonáty g moll pro housle a klavír*, kterou zahrál houslista Schuster doprovázen K. Krausem. Následující sbor *Die Nacht* byl předehrou k poslednímu číslu, *Kvartetu Es dur* pro smyčcové nástroje (hráli Kraus, Schuster, Kehl, Hoschek).⁹³

V duchu vzpomínky na F. Schuberta se nesl také první jarní liedertafel, který se uskutečnil 28. března 1897 v sále Německého domu. Skladateli byla věnována celá první část koncertu, která byla sestavena z jeho děl.⁹⁴ Organizátory večera neminula pochvalná kritika v německém tisku za „*grosse Sorgfalt und Liebe auf das Einübungen der reichen Vortragsordnung verwendet und ... auch dem regen Eiser der Mitglieder...*“⁹⁵ díky kterým dosáhl pěvecký spolek zase vyššího stupně dokonalosti.

Zajímaví hosté vystoupili v rámci podzimního pěveckého večera 7. listopadu 1897 v sále Německého domu. Ostravským vedením byli pozváni členové Schubertova spolku z Vídně, pánové Schönhof a A. Holleschek. Holleschek zazpíval ve sborové skladbě E. S. Engelsberga *Der Blumen Schwester und der Sterne* tenorové sólo. Velký zájem publika

⁸⁸ OZ, 23. 5. 1897, č. 62, s. 4 a OZ, 1. 6. 1897, č. 65, s. 2.

⁸⁹ Vrcholným číslem večera však byla smíšeným sborem znamenitě zazpívána píseň Franze Maira *O wundererschöne Frühlingzeit*, jejíž vysoce umělecké provedení přispělo k celkovému dobrému dojmu. OZ, 13. 3. 1898, č. 31, s. 4 a 20. 3. 1898, č. 34, s. 4.

⁹⁰ Výtěžek koncertu byl věnován Hodaszczkově huti. Představení, na kterém hrál orchestr moravsko-ostravského pěveckého spolku pod vedením P. Zwierziny, se konalo v sále Německého domu a vstup činil 40 krejcarů. Program byl složen z dvanácti čísel, zazněla např. předehra k opeře *Orfeus v podsvětí* J. Offenbacha s houslovým sólem. OZ, 19. 5. 1898, č. 60, s. 3.

⁹¹ OZ, 26. 6. 1898, č. 76, s. 4.

⁹² OZ, 2. 11. 1899, č. 132, s. 2 a 6. 11. 1899, č. 134, s. 2. Jako přídavek k výtečně provedené polce si publikum ještě vyžádalo zahrání skladatelova pochodu.

⁹³ OZ, 28. 1. 1897, č. 12, s. 2.

⁹⁴ Během večera zazněla Schubertova díla předehra k opeře *Rosamunda*, *Der Gondelfahrer*, *Hirtenlied* z *Rosamunde*, *Nachtgesang im Walde*, *Am Meer*, *Militaire marsche* pro orchestr. OZ, 21. 3. 1897, č. 34, s. 4.

vzbudilo nastudování Mendelssohnovy *Hexenlied* v podání ženského sboru pod vedením sbormistra Tutsche. Příjemným zpestřením programu bylo uvedení sólového pěveckého kvarteta (ve složení Skarka, Haschka, Hoschek, Pflieger), vynikající výkon podal mužský sbor zejména ve skladbách E. S. Engelsberga *Poëten auf der Alm* a E. Kremsera *Fröhliche Armuth*.⁹⁶

Také v následujícím roce 1898 byl v čele vedení spolku potvrzen Paul Zwierzina (dále byli zvoleni prof. Schusster – místopředseda, Wilhelm Hoschek – sbormistr, Carl Stikar – zastupující sbormistr a další.)⁹⁷ Úroveň sboru byla rok od roku lepší. Také v tomto roce vystoupili v rámci pěveckého večera hosté. Na jarním koncertě (13. 3. 1898) zpívala Hermina Peter (zazpívala dvě písně a sice A. Rubinsteina (*Asra a Räthsel*) a píseň *Blumenorakel* P. Mascagniho).⁹⁸ Velmi oblíbená byla skladba F. Maira *O wundereschöne Frühlingszeit*, kterou sbor zazpíval jak na jarním, tak také na letním pěveckém večeru, nazvaném *Lidový Liedertafel*⁹⁹ (15. 5. 1898).¹⁰⁰

Vrcholem sezóny však byla návštěva *Brněnského mužského pěveckého spolku* v Ostravě, která se uskutečnila na svatodušní neděli 29. května 1898. V rámci slavnostního odpoledne se konal koncert *Moravsko-ostravské hornické kapely*, v závěru dne pak v Německém domě pěvecký večírek. Vrcholným číslem programu byla *Wiegenlied* W. A. Mozarta. Velmi zajímavou novinkou byl pro ostravské posluchače *přednesy Sexteta mandolín*, jehož výkon vzbudil u publika nadšení a byl přijat s bohatým potleskem. Sexteto úspěšně zahrálo ještě jednu skladbu. Také sbor na lidovou notu *Da starke Hans* Adolfa Kirchla byl zazpíván velmi dobře a na žádost publika musel být zopakován. Znamenité reprodukce celého, poměrně koncentrovaného programu¹⁰¹ byly pro ostravské zpěváky zážitkem, schopnosti obou sbormistrů, Zaka a Kitzlera udržely posluchače v požadovaném napětí až do konce koncertu a celkově vzbudilo představení u publika nezapomenutelný dojem.¹⁰²

Rok 1898 znamenal pro pěvecký spolek odchod velké osobnosti. V září ohlásil Paul Zwierzina členům a vedení, že se s rodinou stěhuje do Vídně. V neděli 25. září uspořádal orchestr pěveckého spolku v Německém domě velký koncert na počest odcházejícího, jehož výtěžek byl věnován na potřeby sboru. 28. září byl zorganizován členy sboru rozlučkový večer v slavnostním sále Německého domu, na kterém se sešla rodina a blízcí

⁹⁶ *OZ*, 11. 11. 1897, č. 135, s. 3.

⁹⁷ *OZ*, 13. 1. 1898, č. 6, s. 2.

⁹⁸ *OZ*, 13. 3. 1898, č. 31, s. 4 a 20. 3. 1898, č. 34, s. 4.

⁹⁹ V pořadí existence spolku osmý.

¹⁰⁰ *OZ*, 17. 5. 1898, č. 59, s. 2.

¹⁰¹ Program obsahoval téměř dvacet skladeb.

¹⁰² *OZ*, 2. 6. 1898, č. 65-66, s. 3 a 5. 6. 1898, č. 67, s. 3.

přátelé odcházejícího Zwierziny. Představení zahájila hornická kapela vedená V. Ludwigem. Poté přednesl proslov profesor J. Schuster, ve kterém poukázal na zásluhy předsedy i jeho rodiny. Ludwig Kopka předal P. Zwierzinovi čestný diplom a od přátel obdržel horskou hůl. Ke konci slavnostního programu předal ředitel *Mužského pěveckého spolku* W. Hoschek zlatý prsten, jenž měl symbolizovat zasnoubení oslavovaného s tímto spolkem a poprosil Zwierzinu i jeho pěvecké bratry, aby na něj uchovali přátelskou vzpomínku.¹⁰³ P. Zwierzina se zúčastnil coby významný host ještě některých dalších vystoupení spolku. Již na podzimním koncertě 26. listopadu 1898 se aktivně zúčastnil a oddirigoval tři orchestrální čísla, *Frühlingserwachen* J. S. Bacha, *Mandolineständchen* A. Jungmanna a *Deutsche Märchen* A. W. Czibulky. Jako přídavek skvělého výkonu orchestru byla uvedena Zwierzinova skladba.¹⁰⁴

Na valném shromáždění na jaře r. 1899 se vedení spolku dohodlo na změně názvu z původního *Mährisch-Ostrauer Männergesangverein* na nový *Deutscher Gesangverein Mährisch-Ostrau*.¹⁰⁵ To však způsobilo především v tisku velkou polemiku na téma němectví...., *War der Mähr.-Ostrauer Männergesangverein durch 37 Jahre nicht auch als ein deutscher Verein bekannt? Oder soll der Verein jetzt „mehr deutsch“ werden?....*¹⁰⁶ Nakonec se vedení Ostrauer Zeitung rozhodlo používat dále původní název z obavy, že čtenáři nebudou vědět o jaký německý pěvecký spolek se jedná.

Po zkušenosti z minulého letního pěveckého večera, který utrpěl nedostatečnou návštěvností publika, se snažilo vedení spolku nalákat posluchače vystoupením zajímavého pěveckého hosta. Během koncertu, který se konal 1. června 1899, vystoupila Martha Förster, která potěšila obecenstvo dvěma písněmi, *Schmerzen* R. Wagnera, *Gavotte* z opery *Manon* J. Masseneta, v druhé části ještě zazpívala další dvě písně *Libestreu* J. Brahmsa a *Bekehrte* M. Stanga. Zejména v poslední jmenované písni ukázala svou uměleckou dovednost a sklídila bouřlivý potlesk, po kterém následoval přídavek. Závěr představení patřil jako obvykle orchestru, který zahrál dvě kompozice, jenž spolku věnoval prof. Hugo Schubert, valčík *Minnenlieder* a polku *Ballfieber*. Shrunuto slovy kritiky .. „*es war eine schöne Abend, an welchem in den Kranz trefflicher Leistungen unserer Sänger und Sängerinnen neue Lorbeerblätter eingeflochten wurden.*“¹⁰⁷

Na začátku dalšího roku, v polovině ledna 1900, proběhla opětovná volba členů představenstva. Ve vedoucích funkcích byli potvrzeni sbormistr W. Hoschek, jeho zástupce prof. H. Schubert, prof. J. Schuster byl zvolen předsedou spolku, sbormistrem

¹⁰³ OZ, 27. 9. 1898, č. 116, s. 2, 2. 10. 1898, č. 118, s. 3.

¹⁰⁴ OZ, 29. 11. 1898, č. 142-3, s. 5.

¹⁰⁵ OZ, 22. 4. 1899, č. 49, s. 4.

¹⁰⁶ OZ, 2. 5. 1899, č. 53, s. 3.

¹⁰⁷ OZ, 3. 6. 1899, č. 67, s. 3.

ženského sboru zůstal učitel Tutsch.¹⁰⁸ Také v tomto roce se uskutečnilo několik veřejných vystoupení (viz tabulka č. 1).

Přehled aktivit sboru v letech 1893-1900 (tabulka č. 1):

Datum	Akce	Místo	Zdroj
8. 2. 1893	Masopustní pěvecký večer	Zur Weintraube	<i>OZ</i> , 31. 1. 1893, č. 14, s. 4
19. 3. 1893	Jarní Liedertafel	Zur Linde	<i>OZ</i> , 21. 3. 1893, č. 34, s. 2
12. 4. 1893	výkop ke stavbě Německého domu		<i>OZ</i> , 11. 4. 1893, č. 42, s. 2.
29. 4. 1893	Dobročinný koncert	Střelnice	<i>OZ</i> , 27. 4. 1893, č. 49, s. 3.
6. 7. 1893	Dobročinný koncert	Střelnice	<i>OZ</i> , 5. 7. 1893, č. 78, s. 4.
22. 11. 1893	Podzimní Liedertafel	Pod Lipou	<i>OZ</i> , 26. 11. 1893, č. 139, s. 3
11. 3. 1894	Jarní Liedertafel	Pod Lipou	<i>OZ</i> , 13. 3. 1894, č. 30, s. 3
23. 6. 1894	Letní Liedertafel	Pod Lipou	<i>OZ</i> , 10. 6. 1894, č. 66, s. 4.
10. 11. 1894	Podzimní Liedertafel	Pod Lipou	<i>OZ</i> , 13. 11. 1894, č. 133, s. 2.
8. 12. 1894	Schubertův večer	Pod Lipou	<i>OZ</i> , 11. 12. 1894, č. 145, s. 2-3
31. 12. 1894	Silvestrovská slavnost	Zur Weintraube	<i>OZ</i> , 30. 12. 1894, č. 153, s. 6.
6. 4. 1895	Jarní Liedertafel	Pod Lipou	<i>OZ</i> 9. 4. 1895, č. 42, s. 2
3. 6. 1895	otevření Německého domu	Německý dům	<i>OZ</i> 5. 6. 1895, č. 65, s. 1-3
30. 11. 1895	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> 3. 12. 1895, č. 143, s. 3
22. 3. 1896	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 24. 3. 1896, č. 34, s. 3
28. 4. 1896	Beskydský večer	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 4. 1896, č. 46, s. 3 26. 4. 1896, č. 47, s. 5.
31. 5. 1896	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 2. 6. 1896, č. 62, s. 2
31. 12. 1896	Silvestrovská slavnost	Německý dům	<i>OZ</i> , 5. 1. 1897, č. 2, s. 2
25. 1. 1897	Schubertův večer	Německý dům	<i>OZ</i> , 28. 1. 1897, č. 12, s. 2.
28. 3. 1897	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 21. 3. 1897, č. 34, s. 4.
8. 4. 1897	Společenský večer	Německý dům	<i>OZ</i> , 11. 4. 1897, č. 43, s. 4.
30. 5. 1897	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 5. 1897, č. 62, s. 4
			<i>OZ</i> , 1. 6. 1897, č. 65, s. 2
červen 1897	výlet do Brna		<i>OZ</i> , 20. 6. 1897, č. 73, s. 4.
7. 11. 1897	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 11. 11. 1897, č. 135, s. 3.
19. 12. 1897	Zimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 14. 12. 1897, č. 149, s. 2.
únor 1898	masopustní zábava	Německý dům	<i>OZ</i> , 24. 2. 1898, č. 24, s. 3.
13. 3. 1898	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 13. 3. 1898, č. 31, s. 4.
			<i>OZ</i> , 20. 3. 1898, č. 34, s. 4.
25. 3. 1898	Dobročinný koncert	Německý dům	<i>OZ</i> , 27. 3. 1898, č. 37, s. 3.
15. 5. 1898	Lidový Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 17. 5. 1898, č. 59, s. 2.
22. 5. 1898	Dobročinný koncert	Německý dům	<i>OZ</i> , 19. 5. 1898, č. 60, s. 3.
29. 5. 1898	Návštěva brněnského spolku	Německý dům	<i>OZ</i> , 2. 6. 1898, č. 65-66, s. 3, 5. 6. 1898, č. 67, s. 3.
22. 6. 1898	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 26. 6. 1898, č. 76, s. 4.
28. 9. 1898	Rozlučkový koncert s P. Zwierzinou	Německý dům	<i>OZ</i> , 27. 9. 1898, č. 116, s. 2, 2. 10. 1898, č. 118, s. 3.
26. 11. 1898	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 29. 11. 1898, č. 142-3, s. 5.
	Mikulášský večer		
9. 4. 1899	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 6. 4. 1899, č. 41-2, s. 2-3, 11. 4. 1899, č. 44, s. 2.
1. 6. 1899	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 3. 6. 1899, č. 67, s. 3.
5. 11. 1899	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 6. 11. 1899, č. 134, s. 2.
	Mikulášský večer		

¹⁰⁸ *OZ*, 20. 1. 1900, č. 10, s. 2.

8.4.1900	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 7. 4. 1900, č. 54, s. 3,
			9. 4. 1900, č. 55, s. 2.
27.5.1900	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 5. 1900, č. 80, s. 2,
			28. 5. 1900, č. 83, s. 2.
11.11.1900	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 7. 11. 1900, č. 176, s. 2
			12. 11. 1900, č. 179, s. 2.
16.12.1900	Zimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 17. 12. 1900, č. 199, s. 2.

Léta 1901-1911

Rok 1901 byl pro celý *Mužský pěvecký spolek v Moravské Ostravě* rokem jubilejním. V první části roku se konaly již tradiční aktivity spolku. Masopustní zábava, valné shromáždění, jarní a letní pěvecký večer. Podzim byl pak věnován velkým přípravám na slavnostní koncert při příležitosti oslavy čtyřiceti let existence spolku.

Na jarním koncertě (31. 3. 1901) se poprvé ostravskému publiku představil nový dirigent Ludwig König, který nahradil dostavadního sbormistra Tutsche. Výkony orchestru byly i pod novým vedením výtečné. Obzvláště působivá byla polka-mazurka zdejšího skladatele R. Deckera *Zwei Herzen und ein Schlag*. Příjemným zpestřením koncertu pak bylo sólo zdejšího houslisty R. Remesche, který ohromil zúčastněné svou staccatovou hrou v Bazziniho *Hexentanz*, kde ukázala nejen technickou zručnost ale také velký hudební cit. Na klavír ho doprovodila A. Pippich.¹⁰⁹

Mezi nejčastěji uváděné autory v letech 1901-10 patřil opět E. S. Engelsberg (*Waldesweise, So weit*), oblíbená byla také díla L. Lieba (*Tiroler Tiroler*), M. Weinwurma (*Alpenstimmen*), F. Eyricha (*Da drüben*), A. Kretschmera (sbor z opery *Folkunder*), J. Brahms (*Minnelied, Die Müllerin, Der Brautigam*), E. Höllera (*Im schönem Monat Mai*), J. Rheinbergera (*Der Maitag, Murmelsee*), A. M. Storch (*Johannisfeier*), A. Kirchla (*Eislocken im Walde*), M. Weinzierla (*Legende vom Könige Gambrinus, Frühlingszauber*), E. Kremsera (*Oberösterreichisches Volkslied, Hell ins Fenster scheint die Sonne*), F. Schuberta (*Gondelfahrer, Ständchen, Nachtgesang im Walde*), R. Schumanna, R. Wagnera (*Spinnerlied, Půlnoční hostů na Wartburg*), Veita (*Schön Rohtraut*), Th. Koschata (*Ein Abend in St. Leonhard*), F. Abta (*Ave Maria*), C. Kromera (*Grüße an die Heimat*), Mozarta (*Wiegenlied*), F. Blümela (*An der grünen Mur*), F. Mendelssohna-Bartholdyho (*Loreley, Wasserfahrt*), H. Fibyho (*Träume süß*¹¹⁰), T. Podbertského (*Blitzjäger, Sonnenaufgang*), F. Deboise (*Braune Gesellen*), R. Schreiber (*Deutsch*), F. Hegara (*Rudolf von Wendenberg*) ad.

¹⁰⁹ *OZ*, 27. 3. 1901, č. 48-49, s. 3 a 1. 4. 1901, č. 52, s. 2.

¹¹⁰ Tato skladba znojemského skladatele, uvedená během podzimního koncertu 8. 12. 1908, vzbudila u místního publiku velkou pozornost zvláště proto, že byla věnována sbormistrovi *Mužského pěveckého spolku* A. Wlczkovi. *OZ*, 12. 12. 1908, č. 286, s. 4.

Z orchestrálních děl byly stejně jako v předchozích letech nejčastěji hrány pochody a přehry k hudebně-dramatickým dílům (1903 pochod z opery *Tannhauser*, přehra k opeře *Oberon* atp). Kromě toho byly také uváděny také díla zdejších skladatelů (R. Deckera *Zwei Herzen und ein Schlag* (31. 3. 1901), Hugo Schuberta *Marsch a Ein Roman in Tönen* Paula Zwierziny (obojí 2. 6. 1901),¹¹¹ Karla Palliardiho *Ronacher Abend* a Zwierzinův *Ein Roman in Tönen, Schlussmarsch* (9. 11. 1902),¹¹² skladba pro smíšený sbor Wilhelma Hoschka *Mägdlein, habt Acht!* (7. 6. 1903).¹¹³

Zajímavostí jednoho z mnoha pěveckých koncertů, který se konal 24. února 1906 s názvem Masopustní Liedertafel bylo uvedení jednoaktové zpěvohry R. Rengera *Die weisse Weste*.¹¹⁴ Z dochovaného slavnostního časopisu, který byl vydán při příležitosti padesáti let existence spolku je patrné, že k provedení hudebně-dramatických děl se spolek odvažoval zcela ojediněle.

Velmi oblíbené byly komorní skladby místního smyčcového kvarteta. Na zimním koncertě 17. 1. 1904 zahárálo kvarteto ve složení Rudolf Remesch, Karl Lazin, Vincenc Swedek a Moritz Ptaczek *Smyčcový kvartet a moll, 1. věta* F. Schuberta. Provedené této skladby bylo vrcholným bodem celého večerního programu.¹¹⁵

Sólové party byl opět v rukou zdejších umělců. Ze zpěváků to byli např. Stefanie Kutschka, Viktoria Dorasil,¹¹⁶ Viktoria Tomandl,¹¹⁷ Niki Dorasil,¹¹⁸ tenorista Karl Kraus, barytonista Adolf Wlczek,¹¹⁹ basista Lupprich,¹²⁰ z instrumentalistů houslista Richard Remesch,¹²¹ hráč na křídlovku R. Hladisch, klavíristka Augusta Pippich ad.

Slavnostní koncert při příležitosti čtyřiceti let spolkové činnosti se uskutečnil 8. prosince 1901 v sále Německého domu. Mezi účinkujícími byla kromě orchestru také

¹¹¹ OZ, 3. 6. 1901, č. 88, s. 3.

¹¹² Palliard byl ostravským bankovním úředníkem. Skladba byla pečlivě nastudována a spolu s dalšími sklídila velký úspěch u domácího publika. OZ, 5. 11. 1902, č. 176, s. 3 a 10. 11. 1902, č. 179, s. 2.

¹¹³ OZ, 8. 6. 1903, č. 92, s. 2.

¹¹⁴ OZ, 23. 2. 1906, č. 43, s. 4 a 26. 2. 1906, č. 46, s. 3.

¹¹⁵ OZ, 13. 1. 1904, č. 6, s. 3 a 18. 1. 1904, č. 9, s. 2.

¹¹⁶ Na zimním koncertě 17. 1. 1904 např. zaspívala *Lied der Magdalena, Frühlingszeit*.

¹¹⁷ Vystoupila spolu s A. Wlczkiem na zimním koncertě 15. 12. 1907, dále pak vystoupila spolu s W. Radkiewitz 17. 5. 1908.

¹¹⁸ Vystoupila na koncertě 5. 12. 1909.

¹¹⁹ Jeho sólové vystoupení bylo příjemným zpestřením koncertu konaného 29. května 1904, kde zaspíval Löwego baladu *Der Erkennen* a píseň A. Rubinsteina *Es blinkt der Tau*. OZ, 28. 5. 1904, č. 81, s. 2 a 30. 5. 1904, č. 82, s. 2, nebo koncertu konaného 19. 2. 1905, na kterém zaspíval Bettkeho *Wilde Rose* a *Mondnacht am Waldsee* Achenbacha. OZ, 20. 2. 1905, č. 28, s. 3.

¹²⁰ Zaspíval výtečné sólo ve sborové skladbě *Johannisfeier* A. M. Storcha 4. 1. 1903. OZ, 5. 1. 1903, č. 3, s. 3.

¹²¹ Vystoupil v rámci představení 31. 3. 1901, 25. 5. 1902, 9. 11. 1902 (Jeho sólové vystoupení vzbudilo u recenzenta velkou pozornost. Houslista tentokrát zahrál *Zigeuner Tänze* Macheze a *Bercense* Gottarda, *Fantasia* Schefczika a *Adagio électrique* Wianiaawského. Doprovázen byl A. Pippich. OZ, 10. 11. 1902, č. 179, s. 2.). Dále vystoupil v rámci rodinného večera evangelického spolku, 30. 4. 1904, na jarním koncertě v květnu 1906 atd.

koncertní pěvkyně paní Helena Proch Marschall. Představení začalo ve 3 hodiny odpoledne. Vedení spolku také dostalo mnoho blahopřejných telegramů a přání od moravských a slezských spolků. Součástí slavnostního programu¹²² byl proslov starosty dr. Johanného, vrcholem celého odpoledne byl koncert, který byl složen ze známých a úspěšných pěveckých čísel ženského sboru. Velkou hvězdou představení byla koncertní pěvkyně Helena Proch Marschall, kterou výtečně doprovodila na klavír A. Pippich.¹²³

Čtyřicetileté výročí oslavili poté členové spolku ještě v soukromém kruhu v malém sále Německého domu. Zastupující předseda Gustav Pflieger zahájil večer slavnostní řečí, ve které zavzpomínal na všechny ostatní, kteří se podíleli na úspěšném provedení koncertu. H. Proch Marschall v rámci poděkování za účast na představení obdržela čestný pohár. Poté následovalo instrumentální číslo orchestru, pěvecké sólo a taneční zábava.¹²⁴

Ani v následujících letech nepolevil spolek ve své bohaté pěvecké činnosti. Na jarním koncertě 16. března 1902 hostil *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek* pěvkyni Vilmu Rossian, jejíž účinkování bylo zárukou hojné návštěvnosti. Bohužel V. Rossian trpěla v době konání koncertu hlasovou indispozicí, i přes to zazpívala uvedená čísla velmi působivě.¹²⁵

Zajímavou kulturní událostí byla návštěva vídeňského pěveckého spolku *Gesangverein der österreichischen Eisenbahnbeamten*,¹²⁶ který přijel do Moravské Ostravy na pozvání ostravského *Mužského pěveckého spolku* v sobotu 21. června 1902. Kromě návštěvy bratrského spolku zde vídeňský sbor uspořádal koncert, který se konal též večer. Program zahrnoval díla R. Schumanna, F. Schuberta, M. Weinzierla, J. Brahmsa, E. S. Engelsberga, F. Hegara ad., výtěžek byl věnováván na dobročinné účely. Součástí návštěvy byla také prohlídka zdejších hutí.

Jarní koncert, který se uskutečnil 5. dubna 1903 v Německém domě, byl po programové stránce poněkud specifický. Kromě toho, že se vystoupení zúčastnila operní pěvkyně Opavské pěvecké akademie Marie Quis, bylo především oceněno uvedení první části Haydnova oratoria – *Jaro*, pro smíšený sbor, sólo a orchestr. Sbormistru Wilhelmu Hoschkovi bylo v tisku poděkováno, že ostravské publikum seznámil alespoň s částí tohoto známého díla.¹²⁷ Všichni sólisté¹²⁸ se zhostili své úlohy znamenitě. Pozvaná pěvkyně dále zazpívala kromě *Jara* další tři sólové písně, líbila se obzvláště v *Cantabile* z opery *Simon a*

¹²² Bohužel slavnostní program není v tisku uveden.

¹²³ *OZ*, 11. 12. 1901, č. 197, s. 3.

¹²⁴ *OZ* 18. 12. 1901, č. 201, s. 3.

¹²⁵ *OZ*, 7. 3. 1902, č. 37, s. 3 a 17. 3. 1902, č. 43, s. 2.

¹²⁶ Na návštěvu přijelo celkem sto zpěváků a sto dalších členů.

¹²⁷ Je paradoxem, že za provedení téhož díla o několik let dříve sklídl sousední vítkovický pěvecký spolek kritiku tisku, kdy byl tehdejší program Liedertafelu označen za nevhodný.

¹²⁸ Soprán zpívala M. Quis, tenor Dr. K. Kraus a bas Lupprich.

Delila. Klavírní doprovod u tohoto čísla obstaral další host koncertu, W. Fried z Opavy, autor cyklu písní *Der Limbe der Lust und Lied* uvedeného týž večer.

Na podzim (8. 11. 1903) navštívil ostravské vystoupení německého spolku další zajímavý host, Gutí Fischmeister z Vídně. Kromě sólových písní zazpívala pěvkyně také sopránový part¹²⁹ sborové Podbertského skladby *Die tausend jährige Linde* pro smíšený sbor s orchestrálním doprovodem, jež byl na scénu uveden po delší době. Publikum ocenilo velkým potleskem také pečlivě provedené orchestrální skladby v podání *Moravsko-ostravské hornické kapely* řízené dirigentem Václavem Ludwigem, později pak také Franzem Macákem.¹³⁰ Ta na koncertních vystoupeních nahradila původní domácí orchestr spolku, jež byl pravděpodobně v předchozím roce definitivně rozpuštěn.

Za účelem pobavit své členy zorganizoval spolek tzv. *Ronacher Abend* (22.11.1903). Jednalo se o nenáročný zábavný večer, který obsahoval organizovanou část, skládající se z 12-ti čísel, na kterých se podílel pěvecký spolek, ochotnický orchestr a tělovýchovný spolek.

V první polovině roku 1904 se neuskutečnilo žádné mimořádné vystoupení. Kromě jarního a letního pěveckého koncertu sbor vystoupil také v rámci evangelického rodinného večera,¹³¹ na kterém mj. koncertoval také houslista R. Remesch.

Na podzim (6. listopadu 1904) zorganizoval *Mužský pěvecký spolek* společně vystoupení s *Pěveckým spolkem z Těšína*. Slavnostní koncert se konal v Německém domě a představení se účastnil houslový virtuóz M. Zéno-Pogrobinski, který s velkým úspěchem zahrál několik skladeb.¹³²

Téhož roku oslavil dvacet pět let své existence ženský sbor. Při této příležitosti byl v listopadu 1904 zorganizován v Německém domě koncert, na němž účinkovala stejně jako u oslav v roce 1901 vídeňská operní pěvkyně H. Proch Marschall. Po koncertě, který začal již v 5 hodin odpoledne, následovala společenská zábava.¹³³

Při příležitosti stoletého výročí úmrtí významného německého básníka Friedricha Schillera uspořádal v květnu 1905 v Německém domě *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek* mimořádný koncert k uctění básnickovy památky. Program, rozdělený na dvě části, obsahoval tyto hudební kusy se Schillerovým textem: I. část 1. Heinrich Fiby: *Hymna na nekonečno*, 2. Franz Schubert: *Sehnsucht*; Johannes Brahms: *Auf dem Kirchhofe* (zpívala

¹²⁹ Mužský part zpíval barytonista A. Wlczek. Klavírní doprovod hrála Helena Munk a R. Kretschmer.

¹³⁰ *OZ*, 9. 11. 1903, č. 180, s. 2.

¹³¹ *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek* zazpíval skladbu E. S. Engelsberga *Vor dem Sturme*, R. Schwalma *Gretula*, *Tirol-Tirolau* L. Lieba a *Hoffnung* J. Scheue. *OZ*, 27. 4. 1904, č. 64, s. 3.

¹³² *OZ*, 5. 11. 1904, č. 171, s. 3.

¹³³ *OZ*, 23. 11. 1904, č. 181, s. 3.

Klara Fanini z Prosenic), Hugo Wolf: *Gesang Weylas*, Charles Gounod: *Valentins Gebet* z opery *Markétka* (zpíval Karel Trávníček z Olomouce) 3. Felix Mendelssohn-Bartholdy: *Festgesang an die Künstler*, II. část Joseph Haydn: *Roční období: Jaro, Zima*. Orchestrální doprovod stejně jako společenská zábava, která následovala po absolvování koncertu, byla opět v rukou zdatné *Moravsko-ostravské hornické kapely*.¹³⁴

V měsíci březnu (10. března 1906) připravil pěvecký sbor ve spolupráci s *Moravsko-ostravským orchestrálním spolkem* Mozartovu slavnost při příležitosti 150ti letého výročí narození hudebního skladatele. Velkou část úspěchu večera sklídl právě orchestrální spolek,¹³⁵ pěvecký sbor vystoupil s velkou jistotou, doprovázen byl působivým orchestrálním doprovodem. Na koncertě zazněly smíšené sbory *Wiegenlied*, *Ave verum*, mužský sbor zazpíval *Traumbild* a *O, Isis und Osiris* z *Kouzelné flétny*.¹³⁶

Součástí spolkových aktivit byla také reprezentace na mimořádných akcích. Proto není divu, že pěvecký spolek vystoupil také v rámci organizovaného programu¹³⁷ zemských střelb 28. června 1906 za doprovodu Orchestrálního spolku pod vedením kapelníka J. Neubauera. Koncert se konal tentokrát v zahradě Německého domu a byl zahájen několika skladbami orchestrálního spolku, mj. Wagnerovou skladbou *Příchod hostů na Wartburg*, směs z *Čarostřelce* C. M. von Webera atd. Mužské sbory byly skvěle předvedeny, obzvláště se publiku líbila skladba C. Kromera *Grüsse an die Heimat*, dále zazněla díla F. Mendelssohna-Bartholdyho, C. Lafita, M. Weinzierla atd.¹³⁸

Na dalším masopustním pěveckém večírku v únoru 1907 byla opět po delší době uvedeno hudebně-dramatické dílo, opereta *Streik in der Hochschule*. Mimo ní zaznělo během vystoupení také několik pěveckých skladeb, veselá nálada byla podpořena výkonem humoristického dueta Fritz Nebes – Elsa Petzak, kteří zazpívali úryvky z operety *Die lustige Witwe*.¹³⁹

V následujících letech byl pěveckým spolkem stále více uplatňován odlehčený repertoár, který měl nalákat na větší účast publika při koncertních představeních. 3. dubna 1909 se v Německém domě uskutečnila *Heitere Liedertafel*. Představení mělo především zábavný charakter – obsahoval humoristické sbory, kvarteto s hudebním doprovodem, valčík *Aus unserer Zeit* v podání ženského sboru, zpěvohru *Die Soldaten kommen*. Hrála

¹³⁴ *OZ*, 19. 5. 1905, č. 89, s. 2.

¹³⁵ V té době se skládal orchestr ze 44 mužů a vedl je kapelník Neubauer.

¹³⁶ Více viz kapitola 2.4 koncertní činnost. *OZ*, 7. 3. 1906, č. 54, s. 4.

¹³⁷ Program zahrnoval od 24. června do 2. července několik koncertů hornické kapely, Liedertafel, koncert Moravsko-ostravského orchestrálního spolku, koncert *Závodní kapely* a Waldhornkvarteta (viz kapitola 2.4).

¹³⁸ *OZ*, 3. 7. 1906, č. 149, s. 3.

¹³⁹ *OZ*, 11. 2. 1907, č. 34, s. 3-4.

opět oblíbená hornická kapela.¹⁴⁰ Bohužel už další vystoupení (19. 6.) se opět potýkalo s nedostatečnou návštěvností.¹⁴¹

Vedení spolku muselo zajistit větší účast publika jiným způsobem. Proto bylo rozhodnuto, že pro jarní pěvecký koncert, který se konal 13. března 1910, bude vstupné sníženo o 50% z původních dvou korun na jednu. Průběh večera byl uspokojivý, sál byl oproti dřívějším koncertům zcela zaplněn, ačkoli repertoár vystoupení byl sestaven obvyklým způsobem.¹⁴²

Po prázdninové přestávce se začal se zahájením další sezóny spolek koncentrovat na zorganizování velké oslavy padesáti let existence *Mužského pěveckého spolku*. Při této významné příležitosti byl také vydán vzpomínkový časopis *Festschrift anlässlich des 50-jährigen Bestandes des Mährisch-Ostrauer Männergesangvereines und des 30-jährigen Bestandes seines Frauenchor 1861-1911*. Samotné oslavy proběhly v květnu následujícího roku, ale již 6. listopadu 1910 byla uspořádána *Slavnostní liedertafel*, která začala výjimečně již o půl 5 a byla doprovázena *Moravsko-ostravskou hornickou kapelou* vedenou kapelníkem Ludwigem. Slavnostní program byl následující: 1. Mozart: *Ouvertura ke Kouzelné flétně*, 2. Podbertsky: *Sonnenaufgang*, Plüddemann: *Schwedengra*, mužské sbory s klavírním doprovodem 3. ženský sbor *Erlkönig*, Abt: *Ave Maria* se sopránovým sólem (V. Tomandl) 4. sólové číslo (A. Wlczek) Löwe: *Tom der Reimer*, Grieg: *Ich liebe dich* 5. *Wagneriana* 6. Gericke: *Herbst im Meere*, Debois: *Rosenzeit*, mužský sbor 7. Schubert: *Con im Ungewitter*, smíšený sbor s klavírním doprovodem 8. Mendelssohn-Bartholdy: *Svatební pochod*.¹⁴³

V prosinci (17. 12. 1910) pěvecký spolek vystoupil ještě jednou, a sice na hudebním večeru za doprovodu hornické kapely. Zajímavostí představení byl uvedený kvartet ve slezském nářečí.¹⁴⁴

Po maškarním plese, který byl upořádán vedením spolku na konci února, a po jarním koncertu členové vrhli se záplem na zorganizování jubilejních oslav. Během příprav se

¹⁴⁰ OZ, 29. 3. 1909, č. 71, s. 4.

¹⁴¹ Recenzent o něm napsal: „*Mužský pěvecký spolek absolvoval svůj jarní Liedertafel „mit hervorragendem Erfolge in bezug auf seine Leistungen“*“, jehož výkony rostou stále vzhůru. Dále však bylo vyjádřeno politování nad nedostatečným zájmem publika, jelikož sál v Německém domě vykazoval dosti velké mezery a spolek neměl proto příležitost získat díky dobré návštěvnosti morálního úspěch. OZ, 21. 6. 1909, č. 138, s. 4.

¹⁴² Sbory byly vedeny Wlczkiem, Kretschmerem a Speilem. V mužském sboru *Da drüben* J. Mosena zazpíval tenorové sólo A. Wlczek. Mezi jednotlivými čísly hrála *Moravsko-ostravská hornická kapela*. Vrcholem pěvecké části byla tentokrát valčíková idyla pro smíšený sbor Kehldorfera *Frühlings-symfonie*, jejíž znamenité provedení bylo náležitě odměněno potleskem. Výborně také hrála *Moravsko-ostravská hornická kapela* pod vedením kapelníka Mazáka, která bravurně provedla směs z Wagnerových oper a *Pilgerchor z Tännhauseru*. OZ, 2. 3. 1910, č. 49, s. 4 a 15. 3. 1910 č. 60, s. 4.

¹⁴³ OZ, 29. 10. 1910, 4. 244, s. 4.

¹⁴⁴ Předveden pány Fr. Benisch, Vincenz Gerlich, Anton Skrobánek a Rudolf Speil. OZ, 16. 12. 1910, č. 286, s. 4.

konal ještě další – jarní pěvecký koncert a to v sobotu 8. dubna 1911, jehož průběh byl označen za velmi uspokojivý a předvedení programu za umělecké.¹⁴⁵ Opět se publiku velmi líbil mužský sbor E. S. Engelsberga *Im Dunkeln*, který byl již předveden před dvěma lety. Vrcholem celého pěveckého představení byl však mužský sbor *Die Ablösung*, který sklídil pod vedením sbormistra Wlczka za nádherné provedení bouřlivé ovace. V sále byl také host František Budík, který byl před 25 lety sbormistrem *Mužského pěveckého spolku*, a na květnový koncert složil a bude dirigovat sborovou píseň.

Oslavy padesáti let existence byly stanoveny na 20. – 22. května 1911. (viz příloha č. 8) Slavnost byla zahájena v Německém domě tzv. Festkommers a slavnostním Liedertafelem 20. května 1911. Program si celkově vysloužil uznáníhodný potlesk, jednotlivé sbory pod vedením sbormistrů Adolfa Wlczka a Alberta Kretschmera byly bouřlivě přijaty. Vrchol večerního představení tvořila scéna z německé minulosti s orchestrálním doprovodem, *Die tausendjährige Linde* Karla Stieler a sbor *Unter der Linde* od Podbertského. Nádherný umělecký zážitek nabídla také slečna Viktoria Tomandl svými sopránovými sóly, s velkým potleskem byl také přijat mužský sbor od Fr. Budíka *Deutsches Trinklied*, který skladatel sám řídil.¹⁴⁶ Mezipauzy vyplňovala spojená *Moravsko-ostravská hornická kapela*.¹⁴⁷

Součástí večera byl také slavnostní proslov předsedů ženského a mužského sboru, kteří poděkovali svým předchůdcům, předsedkyně Leopoldine Wittek vzpomenula na Emmu Glatzner, která se také stala čestnou členkou spolku. V rámci projevu byl vzdán holt nejstaršímu žijícímu členovi, Gustavu Pflugrovi, jehož jméno bylo zařazeno do alba spolku spolu s jeho fotkou, a obdržel čestný diplom. Pánové František Budík a Ambros Haschka obdrželi slavnostní tablo, ostatní dámy a pánové byli obdarováni stříbrným upomínkovým znakem.¹⁴⁸

V časopise, který byl vydán při příležitosti výročí, byla vzpomenua celá historie spolku, připomenuty byly všechny významné osobnosti, najdeme v něm jména zakládajících členů spolku, čestných členů,¹⁴⁹ jména všech sbormistrů,¹⁵⁰ předsedů i předsedkyň sborů, jména všech členů. Během padesátileté existence uspořádal spolek celkem 142 Liedertafelů, 20 koncertů, 45 velkých společenských večerů, 9 vokálních mší,

¹⁴⁵ OZ, 10. 4. 1911, č. 82, s. 4-5.

¹⁴⁶ Doprovod obstarali houslista Rudolf Remesch a klavírista Alois Pflieger.

¹⁴⁷ OZ, 22. 5. 1911, č. 116, s. 4.

¹⁴⁸ OZ, 24. 5. 1911, č. 118, s. 4.

¹⁴⁹ V roce 1911 byl čestným předsedou Gustav Pflieger, sbormistrem František Budík a Wilhelm Hoschek, a dále 14 čestných členů, mezi nimi Emma Glassner, Paul Zwierzina, Dr. Karl Kraus atd. *Festschrift anlässlich des 50-jährigen Bestandes des Mährisch-Ostrauer Männergesangvereines und des 30-jährigen Bestandes seines Frauenchor 1861-1911*. Ostrava, 1911, s. 30.

¹⁵⁰ Mezi nimi nalezneme také jméno ředitele Hudebně-vzdělávacího ústavu v Moravské Ostravě, A. Könnemanna.

12 uměleckých koncertů, 34 koncertů s národním cílem, 2 operní představení, 5 operetních představení, 42 plesů a 67 výletů.¹⁵¹

Přehled aktivit sboru v letech 1901-11 (tabulka č. 2):

datum	akce	místo	zdroj
	masopustní zábava		
31. 3. 1901	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 27. 3. 1901, č. 48-49, s. 3 , 1. 4. 1901, č. 52, s. 2.
2. 6. 1901	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 3. 6. 1901, č. 88, s. 3.
8. 12. 1901	Slavnostní koncert 40 let existence	Německý dům	<i>OZ</i> , 11. 12. 1901, č. 197, s. 3.
16. 3. 1902	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 17. 3. 1902, č. 43, s. 2.
25. 5. 1902	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 26. 5. 1902, č. 83, s. 2.
21. 6. 1902	Koncert vídeňského spolku	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 6. 1902, č. 99, s. 4.
9. 11. 1902	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 5. 11. 1902, č. 176, s. 3, 10. 11. 1902, č. 179, s. 2
4. 1. 1903	Zimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 5. 1. 1903, č. 3, s. 3.
5. 4. 1903	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 6. 4. 1903, č. 55, s. 2.
7. 6. 1903	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 8. 6. 1903, č. 92, s. 2.
8. 11. 1903	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 9. 11. 1903, č. 180, s. 2.
22. 11. 1903	Ronacher Abend	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 11. 1903, č. 188, s. 2.
17. 1. 1904	Zimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 13. 1. 1904, č. 6, s. 3, 18. 1. 1904, č. 9, s. 2
30. 4. 1904	Rodinný večer evang. spolku	Evangelický kostel	<i>OZ</i> , 27. 4. 1904, č. 64, s. 3.
29. 5. 1904	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 28. 5. 1904, č. 81, s. 2, 30. 5. 1904, č. 82, s. 2.
6. 11. 1904	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 5. 11. 1904, č. 171, s. 3.
25. 11. 1904	Slavnostní koncert výročí 25 let	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 11. 1904, č. 181, s. 3.
19.2.1905	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 20. 2. 1905, č. 28, s. 3.
květen 1905	Schillerova slavnost	Německý dům	<i>OZ</i> , 19. 5. 1905, č. 89, s. 2.
8.7.1905	Letní Liedertafel	zahradá ND	<i>OZ</i> , 10. 7. 1905, č. 128, s. 2.
17.12.1905	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 13. 12. 1905, č. 257, s. 2.
24.2.1906	Masopustní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 2. 1906, č. 43, s. 4 , 26. 2. 1906, č. 46, s. 3.
10.3.1906	Mozartova slavnost	Německý dům	<i>OZ</i> , 12. 3. 1906, č. 58, s. 3.
13.5.1906	60 let opavského mužského pěveckého spolku		<i>OZ</i> , 9. 5. 1906, č. 106, s. 3.
19.5.1906	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 22. 5. 1906, č. 116, s. 4.
28.6.1906	Program zemských sítěleb	zahradá ND	<i>OZ</i> , 3. 7. 1906, č. 149, s. 3.
5.12.1906	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 7. 12. 1906, č. 280, s. 3.
9.2.1907	Masopustní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 11. 2. 1907, č. 34, s. 3-4.
22.6.1907	Letní Liedertafel	zahradá ND	<i>OZ</i> , 24. 6. 1907, č. 142, s. 3.
15.12.1907	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 17. 12. 1907, č. 289, s. 4.

¹⁵¹ *Festschrift* ... s. 23. Pro porovnání uvádíme souhrn činnosti po 25 letech existence: 64 liedertafelů, 10 koncertů, 19 společenských večerů, 5 operetních představení, 8 vokálních mší, 8 uměleckých koncertů, 19 koncertů s národními, dobročinnými účely atd. *Festschrift* ... s. 15.

17.5.1908	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 18. 5. 1908, č. 114, s. 3.
8.12.1908	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 12. 12. 1908, č. 286, s. 4.
3.4.1909	Heitere Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 29. 3. 1909, č. 71, s. 4.
19.6.1909	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 21. 6. 1909, č. 138, s. 4.
5.12.1909	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 7. 12. 1909, č. 282, s. 4.
13.3.1910	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 2. 3. 1910, č. 49, s. 4.
			15. 3. 1910 č. 60, s. 4. <i>TKMB</i> , roč. 3, č. 28, s. 442-43.
22.5.1910	Letní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 23. 5. 1910, č. 115, s. 4.
6.11.1910	Slavnostní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 29. 10. 1910, 4. 244, s. 4. <i>TKMB</i> , roč. 4., č. 10, s. 154-55.
17.12.1910	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 16. 12. 1910, č. 286, s. 4.
	maškarní ples		
8.4.1911	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 10. 4. 1911, č. 82, s. 4-5. <i>TKMB</i> , roč. 4., č. 32, s. 503.
20.5.1911	Slavnostní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 22. 5. 1911, č. 116, s. 4.

Léta 1912-18

V období před první světovou válkou spolek pokračoval ve své aktivní činnosti a úspěšně tak zahájil šesté desetiletí své existence. Vedení sborů bylo nadále v osvědčených rukou sbormistrů A. Wlczka, A. Kretschmera a K. Stibala. Doprovod koncertů i v dalších letech obstarávala *Moravsko-ostravská hornická kapela* vedená kapelníky V. Ludwigem a F. Mazákem. Kromě obvyklých pěveckých večerů (jarní, letní, podzimní)¹⁵² se sbor v roce 1912 účastnil také padesátiletých oslav založení fulneckého *Mužského pěveckého spolku*, která se konala 16. června a kterou navštívilo osmdesát členů sboru *Moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku*.

Programy byly obsazovány i nadále oblíbenými autory (viz výše), uváděna byla také tvorba domácích skladatelů. Tak například 6. dubna 1913 na jarním koncertě zazněla v rámci bohatého programu skladba *Klein Anna Kathrin*, kterou zhudebnil s pestrou barvou tónů a uměleckým švihem pro ženský sbor její sbormistr Albert Kretschmer. Lehký rytmus zapůsobil na posluchače natolik, že si vyžádali její zopakování.¹⁵³ Ostravský sbor i

¹⁵² Jarní koncert se konal již 21. ledna 1912 a nejvíce zapůsobily sborové skladby *Auf hoher See* Rudolfa Heyna, *Suomi's Sang* Franze Maira a *Der neue Herr Oluf* Ferdinanda Hummla. *OZ*, 17. 1. 1912, č. 13, s. 4 a 22. 1. 1912, č. 17, s. 3.

Letní koncert se konal 22. června v prostorách Nové střelnice s přizpůsobeným vstupným (atímco vstupné do sálu Německého domu bylo 2 koruny, vstupné do Střelnice činilo pouze 40 haléřů na osobu. Bylo také počítáno s větší účastí.) Největší ohlas tentokrát sklídila skladba F. Hegara *Morgen im Walde*, Kromerova *Grosse an die Heimat* a *Bayerisches Volkslied* a *Barkarole* z *Hoffmannových povídek* J. Offenbacha. Třetí pěvecký večer se konal 1. prosince 1912. *OZ*, 30. 11. 1912, č. 275, s. 5 a 4. 12. 1912, č. 278, s. 3-4.

¹⁵³ K nejlepším číslům tohoto vystoupení pak patřil sbor *Hein von Steier* s houslovým sólem, které zahrál kapelník *Spojené hornické kapely* F. Mazák. Vrcholem večera byl mužský sbor *Elsula*. Velmi silným dojmem zapůsobil smíšený sbor *Der Mummelsee*, v němž sbormistr Wlczek spojil více než sto hlasů. *OZ*, 8. 4. 1913, č. 81, s. 4.

nadále splňoval vysoké umělecké požadavky místních kritiků a kromě velké popularity dosahoval ve srovnání s ostatním spolky nejvyšší reprodukční úrovně.

Při příležitosti sta let od narození Richarda Wagnera uspořádal moravsko-ostrovský¹⁵⁴ pěvecký spolek *Wagnerovu slavnost*, která se uskutečnila 4. května 1913 za spoluúčasti *Moravsko-ostrovského orchestrálního spolku* a Otto Wacha. Slavnostní večer zahájil orchestrální spolek, který zahrál *Kaiser-Marsch*, jehož provedení sklidilo u publika bouřlivé ovace. Obrovský úspěch měl i mužský sbor *An die kunst* s orchestrálním doprovodem, ve kterém bohužel zpěváci museli bojovat se silou orchestru a se špatnou akustikou sálu. Následovala slavnostní řeč dr. Karla Krause, po které zazpíval host spolku, Otto Wacha *Wolframův zpěv ze Zápasu pěvců na Wartburgu a Verachtet mir die Meister nicht* z opery *Mistři pěvci norimberští*. Velkolepého úspěchu dosáhl orchestr reprodukcí *Fantasie z Lohengrinu*. Následovala ještě další Wagnerova díla. Slavnost byla uzavřena zpěvem smíšeného sboru, který uvedl *Apotheosu z Mistrů pěvců norimberských*.¹⁵⁵

Velmi úspěšnou činnost spolku načas přerušila první světová válka. Na počátku roku 1915 se v tisku objevuje zmínka, že zkoušky za současných podmínek nejsou zatím možné. Ojedinelé produkce nalezneme až v závěrečném roce války.

Přehled aktivit sboru v letech 1911-18 (tabulka č. 3):

Datum	Akce	Místo	Zdroj
21.1.1912	Zimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 17. 1. 1912, č. 13, s. 4, 22. 1. 1912, č. 17, s. 3.
jaro 1912	Dobročinný koncert	Německý dům	<i>TKMB</i> , roč. 5, č. 30, s. 490-491.
16.6.1912	Slavnost fulneckého sboru	Fulnek	<i>OZ</i> , 15. 6. 1912, č. 135, s. 6.
22.6.1912	Letní Liedertafel	Nová střelnice	<i>OZ</i> , 24. 6. 1912, č. 142, s. 4.
1.12.1912	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 30. 11. 1912, č. 275, s. 5, 4. 12. 1912, č. 278, s. 3-4.
6.4.1913	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 8. 4. 1913, č. 81, s. 4.
4.5.1913	Wagnerova slavnost	Německý dům	<i>OZ</i> , 22. 4. 1913, č. 93, s. 3, 6. 5. 1913, č. 104, s. 3-4.
Září 1913	Letní Liedertafel	Nová střelnice	<i>OZ</i> , 1. 7. 1913, č. 150, s. 4.
13.12.1913	Podzimní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 3. 12. 1913, č. 343, s. 4.
9. 11.1913	Liedertafel	Německý dům	<i>TKMB</i> , roč. 7, č. 10, s. 154.
15.6.1918	Jarní Liedertafel	Německý dům	<i>OZ</i> , 10. 6. 1918, č. 127A, s. 2.

¹⁵⁴ Podobnou slavnost zorganizoval také vítkovický spolek. Viz dále.

¹⁵⁵ *OZ*, 22. 4. 1913, č. 93, s. 3 a 6. 5. 1913, č. 104, s. 3-4.

b) Witkowitzner Männergesangverein (und Damenchor) – Vítkovický mužský pěvecký spolek

Vítkovický mužský a dámský sbor byl nejvýznamnějším tělesem v průmyslové části Ostravy s podobnou organizací jako moravsko-ostravský pěvecký spolek. Také on se snažil o obohacování kulturního života převážně dělnického obyvatelstva pořádáním pěveckých večerů, koncertů, popř. jiných kulturních akcí (společenské večery, dobročinné koncerty,¹⁵⁶ výlety, masopustní a silvestrovské zábavy a další akce, sloužící k pobavení široké členské základny spolku). Na rozdíl od moravsko-ostravského sboru nedisponoval vlastním orchestrálním uskupením, na koncertech ho doprovázela téměř výhradně vítkovická *Závodní kapela*. Akce pořádané spolkem se konaly většinou v sále vítkovického Závodního hotelu s výjimkou letních zájezdních pěveckých večerů.

Z valného shromáždění konaného 4. února 1893 se dozvídáme, že spolek, který slavil 15 let své existence, se úspěšně rozvíjí a čítá celkem 333 členů.¹⁵⁷ 44 členů tvořily zástupkyně ženského sboru, který byl založen v předešlém roce a na konci ledna 1893 se konalo první valné shromáždění. Spolek v předešlém roce uspořádal čtyři řádné (pěvecké večery) a osm mimořádných produkcí.

V březnu téhož roku inicioval sbor založení *Orchestrálního spolku ve Vítkovicích*, do kterého se přihlásili kromě nových členů také zástupci vítkovické *Závodní kapely* a *Ochotnického orchestru*, a který měl vytvořit protiváhu již v Moravské Ostravě existujícího a činného *Orchestrálního spolku*. (viz kap. 2.4.2)

V porovnání s *Moravsko-ostravským mužským pěveckým spolkem* nalezneme mnoho podobností. A to v organizační podobě každého pěveckého večera, v repertoáru (uvádění byli stejní skladatelé, oblíbeny byly ty samé skladby), občasné provedení hudebně-dramatických děl. Také vítkovický spolek poskytl místním zpěvákům při svých vystoupeních příležitost zazářit v podobě sólových přednesů (sopranistka Wilhemine Janowitz,¹⁵⁸ tenorista B. Klein, barytonisté J. Hofer a R. Zorzawy ad.) Výjimečným nebylo ani pozvání nějakého zajímavého hosta, jehož vystoupení bylo zárukou větší návštěvnosti

¹⁵⁶ Velký dobročinný koncert se uskutečnil např. 21. března 1897 ve Frýdku.

¹⁵⁷ Jedná se tedy o početně větší zastoupení než u moravsko-ostravského spolku. Oproti roku 1891 vzrostl počet přispívajících členů o 84 (ze 144 na 228). Dále měl spolek 5 čestných členů, 56 aktivních a 44 měl ženský sbor. *OZ*, 9.2.1893, č. 18, s. 3.

¹⁵⁸ Vystoupila v rámci podzimního pěveckého večera 28. října 1894 a zazpívala píseň Hofamanna *Nachtigall* a F. Abta *O Jugend, wie bist du so schön*. *OZ*, 30. 10. 1894, č. 127, s. 2.

(např. Josef Waldner,¹⁵⁹ Annie Fallmann,¹⁶⁰ Marie Neumann,¹⁶¹ F. von Mathieu ad.) Od roku 1897 se stále častěji začínají objevovat komorní čísla.¹⁶²

Ve sbormistrovské činnosti v letech 1893-4 úspěšně pokračoval Johann Lollek, pod jehož vedením sbor dosáhl také nepochybně velkého úspěchu.¹⁶³ Obzvláště se líbilo provedení skladeb E. S. Engelsberga (*Poeten auf der Alm, Das Aleph, Heimkehr*), F. Abta (*Fräulein Ida*), R. Wagnera, R. Schumanna (*Schön Rothaut*), F. Schuberta (*Frühlingsglaube*), A. Könnemanna (*Vier ibus unitis*), které byly uvedeny na pěveckých koncertech či společenských večerech v roce 1893.¹⁶⁴

Speciální program připravil pro své posluchače vítkovický spolek na Silvestrovský večer. Uvedena byla romantická opera *Loreley*, který byla provedena sborem naposled před šesti lety. Kromě tohoto hudebně-dramatického díla zazněly ještě instrumentální skladby, a sice *Vojenský pochod* ze 3. jednání opery *Rienzi* R. Wagnera, předehra k opeře *Oberon* C. M. von Webera ad.¹⁶⁵

Informace v pramenném materiálu ze 30. ledna 1894 ze zápisu o valném shromáždění nám umožňuje nahlédnout do notového archivu spolku. V tisku je uvedeno, že dosavadní notový materiál *Vítkovického mužského pěveckého spolku* obsahoval 561 sborů a kvartetů, 549 partitur, 78 oper, operet a kupletů.¹⁶⁶

Sbormistrem vítkovického spolku se stal v roce 1894 na delší dobu **Anton Moritz**, který byl aktivní nejen ve sbormistrovské, ale také v dirigentské činnosti (pod jeho vedením se uskutečnil v květnu instrumenální koncert v sále *Závodního hotelu*).¹⁶⁷ Ten pozval na letní pěvecký koncert, který se konal 29. června 1894 v sále vítkovického *Závodního hotelu*, frýdecký pěvecký spolek. Během představení zazpíval frýdecký sbor

¹⁵⁹ Vystoupil 15. dubna 1899 na pozvání vedení spolku a zazpíval skladby C. Loewa – *Der alte Goethe, Mädchen sind wie der Wind, Der Nöck, Die Uhr a Abschied Kaisers Mar von Augsburg*. *OZ*, 13. 4. 1899, č. 45, s. 3.

¹⁶⁰ Pěvkyně působící v opavském divadle zazpívala árii Leonory z nedokončené opery *Loreley* F. Mendelssohna-Bartholdyho, které bylo vrcholným bodem podzimního koncertu roku 1900. Dále zazpívala árii z opery *La Traviata* G. Verdiho, *Es blinkt der Thau* A. Rubinsteina. *OZ*, 21. 11. 1900, č. 184, s. 3 a 28. 11. 1900, č. 188, s. 2-3.

¹⁶¹ Vystoupila na jarním pěveckém koncertě 1901. *OZ*, 24. 4. 1901, č. 65, s. 3 a 3. 5. 1901, s. 70, č. 2.

¹⁶² První komorní vystoupení zaznamenáváme 31. července 1897 na letním koncertě, kde v rámci programu vystoupil houslista Eduard Kleweta, doprovázen na klavír svým bratrem a zastupujícím sbormistrem Fritzem Klewetou. *OZ*, 5. 8. 1897, č. 93, s. 2. Na Silvestrovském večeru téhož roku bylo zase poprvé představeno dámské pěvecké kvarteto.

¹⁶³ *OZ*, 25.4.1893, č.48, s.2.

¹⁶⁴ *OZ*, 25.4.1893, č.48, s.2, 16. 7. 1893, č. 82, s. 2,

¹⁶⁵ Dále byly uvedeny ještě skladby autorů Weinzierla, Kristina, Schumanna, Engelsberga. *OZ*, 31. 12. 1893, č. 153, s. 2.

¹⁶⁶ *OZ*, 4. 2. 1894, č. 14, s. 2.

¹⁶⁷ O tom více viz kapitola 2.4 Koncertní život.

čtyři samostatné¹⁶⁸ a spolu s vítkovickým spolkem ještě dvě sborové skladby s orchestrálním doprovodem a to *Hymnus a Pilgerchor* z opery *Tännhäuser* R. Wagnera.

Na závěr roku připravil vítkovický spolek mimořádné představení. 29. prosince 1894 a pak v rámci Silvestrovského pěveckého večera byla uvedena romantická opera *Alessandro Stradella* F. Flotowa, přičemž silvestrovské provedení bylo vyhrazeno členům spolku a jejich hostům. Sbor si dal s přípravou představení velmi záležet, což patřičně ocenila kritika v tisku. Nejen pěvecké výkony, které nebyly ke studiu pro sboristy jednoduché, ale také celá výprava, masky a orchestrální doprovod byly vynikající. Hlavních rolí se ujali osvědčení sólisté – Leonoru zpívala W. Janowitz, Stradellu zpíval A. Blumenthal, který i přes mírnou indispozici během večera zazářil. Opera byla ještě zopakována 31. prosince 1894 a 6. ledna 1895 se stejně velkým úspěchem.¹⁶⁹

Záslužná činnost sbormistra A. Moritze se projevovala i v následujícím roce. Nejen že dbal na pečlivé nastudování sborů,¹⁷⁰ ale dával stále větší prostor také místním sólistům, kteří obohacovali význaným způsobem pěvecká představení. Byla to již dříve zmiňovaná W. Janowitz, barytonista J. Hofer, A. Blumenthal, popř. z moravsko-ostravského spolku pozvaná Charlotta Schönhof ad.

Vrcholnou společnou akcí, při které mohl vítkovický sbor zazářit pod vedením skvělého sbormistra, bylo v roce 1895 otevření Německého domu (viz výše).

Dřívější sbormistr a nově také ředitel *Hudebně-vzdělávacího ústavu*, Arthur Könnemann, se spolupodílel na programu podzimního koncertu, který se konal 3. listopadu 1895. Uvedena byla Könnemannova skladba na slova básně J. W. Goetha *Trost in Thränen* pro mužský sbor se sólem pro baryton. Provedení této skladby bylo vrcholem celého večera. Skladatel v ní jako obvykle propojil krásné melodie a duchaplné provedení. Sólo pro baryton zazpíval J. Hofer. Na pozvání vedení spolku řídil sbor sám autor. I přes velmi obtížný part dosáhl sbor pod vedením Könnemanna vynikající reprodukce a vysloužil si zasloužený potlesk a chválu kritiky.¹⁷¹

A. Moritz pokračoval v uvádění hudebně-dramatických děl také v následujícím roce. Tentokrát byla v rámci jarního pěveckého koncertu 21. dubna 1896 provedena romantická opera Conradina Kreutzera *Nocleh v Granadě*, která byla v předchozím roce součástí repertoáru Hofoper Wien. Sólové party byly opět v rukou Wilheminy Janowitz, Alberta Blumenthala a Josefa Hofera. Sbor se skládal z padesáti žen a mužů a vítkovická *Závodní*

¹⁶⁸ Zazněly skladby Stoibera, Abta, Weinzierla, Rudolfa Wagnera. Vítkovický spolek pak samostatně zazpíval skladby Schumanna, Jüngsta, Kremsera a Ericha. Viz *OZ*, 24. 6. 1894, č. 73, s. 3.

¹⁶⁹ *OZ*, 1. 1. 1895, č. 1, s. 2.

¹⁷⁰ Velký úspěch slavil vítkovický sbor také na jarním pěveckém večeru 11. května 1905. *OZ*, 9. 5. 1895, č. 54, s. 2 a 16. 5. 1895, č. 57, s. 2.

¹⁷¹ *OZ*, 5. 11. 1895, č. 131, s. 2.

kapela byla posílena o ochotníky.¹⁷² Premiéra byla velmi úspěšná, sál byl zcela zaplněn,¹⁷³ na představení byl dokonce vypraven speciální vlak pro hosty z Moravské Ostravy. Představení bylo reprízováno následující den (v úterý) a pak ještě o víkendu se sníženým vstupným, kdy byl začátek opery stanoven na dřívější hodinu s ohledem na přespolní publikum, které tak mohlo stihnout zpáteční spoje.

Na letní představení byl pozván sbor z nedalekého Fulneku. Ten pak během večera (14. 6. 1896) zazpíval samostatně také několik čísel.¹⁷⁴ Společně oba sbory uvedly dvě skladby, A. M. Storcha *Jagdlied* s doprovodem žesťových nástrojů a F. Abta *O Wald, wie ewig schön bist du*. Závodní kapela pak obohatila večer třemi sólovými produkcemi.¹⁷⁵

Sbormistr A. Moritz se nespokojil pouze s uváděním obvyklých sborových skladeb či občasným provedením opery. 22. května 1897 byly na program¹⁷⁶ mj. zařazeny dvě části Haydnova oratoria *Čtvero ročních období*. Představení části tohoto velkolepého díla bylo zajímavou atrakcí koncertu. Vrcholem večera pak bylo sólové vystoupení altistky Jenny Hofmann, která debutovala velmi úspěšně v Boesendorfském sále ve Vídni. J. Hofmann zazpívala árii W. Kienzla *Lied der Magdalena* z opery *Evangelinmann*, dále skladby R. Schumanna *Soldatenbraut*, F. Schuberta *Wohin*, C. Goldmarka *Herzenlied* aj. Brahmse *Ewige Liebe*. Dobré bylo provedení části Haydnova oratoria, které sice dle kritiky nepatří na program *Liedertafelu*, nicméně sbory tuto obtížnou úlohu zvládly pod vedením A. Moritze s velkou zručností a vysloužily si obdiv publika.¹⁷⁷

Na podzim roku 1898 oslavil *Vítkovický mužský pěvecký spolek* dvacet let své existence. Při této příležitosti byla 26. listopadu v sále *Závodního hotelu* uspořádaná nadační slavnost s velmi rozsáhlým a pestrým programem: Becker: *Das Kirchlein*, muž. sbor (*předneseno na I. Liedertafelu 31. prosince 1878*); Mendelssohn-Bartholdy: *Die Stiftung-feier*, muž. sbor; Slavnostní řeč přednesená členem spolku, dělnickým učitelem Stachem, po které bude následovat předání slavnostního prstenu předsedovi spolku; Engelsberg: *Annabell Lee*, muž. sbor (*předneseno v rámci pěvecké slavnosti v Opavě v r. 1894*); Salinger: *Abendlied, Jagdlied*, ženský sbor; Schubert: *Erlkönig*, píseň pro baryton přednesená J. Hoferem s orch. doprovodem; Weinzierl: *Der Lenz ist gekommen ins harrende Land*, muž. sbor (*předneseno v rámci 50. výročí olomouckého MGV v 13. 6. 1886*); Kirchl: *Rothaarig ist mein Schätzelein*, muž. sbor (*předneseno na koncertu*

¹⁷² OZ, 16. 4. 1896, č. 43, s. 2.

¹⁷³ Jistou roli na tom mělo i to, že byla v tisku 19. dubna otištěna zpráva o kostýmové zkoušce, na které mohl být přítomen zástupce tisku, který podal velmi pozitivní doporučení.

¹⁷⁴ Byly zazpívány sbory J. Hebecka, F. Abta, M. Peuschela, M. Weinzeirla.

¹⁷⁵ Zazněla předehra k operetě *Waldmeister* J. Strausse, F. Listza – *II. uherská rapsodie* a Moldov a Španělská serenád. OZ, 14. 6. 1896, č. 67, s. 3.

¹⁷⁶ První polovinu večera tvořily klasické sbory (Abt, Schulz, Marschner ad.)

¹⁷⁷ OZ, 20. 5. 1897, č. 60, s. 3 a 27. 5. 1897, č. 63, s. 2.

slezského pěveckého spolku ve Freiwaldau 30. 5. 1895); Schmolzer: *Dirnerl mach auf*; Pommer: *Gestern auf die Nacht*, muž. sbor; Kreutzer: *Gebet z Noclehu v Granadě*, smíš. sbor s doprovodem harmonia (zlomek z opery uvedené 21. dubna 1896); Weinzierl: *Liedeweih*, muž. sbor s orch. doprovodem (zpívána při slavnosti svěcení praporu spolku 12. 6. 1884). Hudební doprovod opět obstarala vítkovická *Závodní kapela*. Součástí slavnostního programu byly také projevy předsedů *Moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku, spolku Einigkeit* aj.¹⁷⁸

Mimořádnou dobročinnou událostí ve spolkovém životě vítkovických obyvatel byla Lidová slavnost, jež se konala v polovině července 1899. Výtěžek byl věnován škole v Zábřehu nad Odrou. Díky pěknému počasí se této akci zúčastnilo kolem dvou tisíc osob z Vítkovic, Zábřehu a Moravské Ostravy. Hudební produkce byla v rukou vítkovických spolků. Hrála zde *Závodní kapela* vedená kapelníkem F. Lorenzem, pěvecká čísla přednesly všechny tři vítkovické pěvecké spolky – *Witkowitzner Männergesangverein* (vedený sborm. E. Klewetou), *Gesangvereine Einigkeit* (vedený sborm. Konečným) a *Steirischer Gesangklubs D'Mürzthaler* (vedený sborm. Schidanem).¹⁷⁹

V zástupu obvyklých písňových večerů vystupuje do popředí koncert, který se konal 5. května 1900. Nebylo to však zásluhou pečlivě nastudovaných sborových skladeb, ačkoli vrcholem pestrého pěveckého programu byla tenorová árie v podání J. Hofera z opery *Hans Heiling* Hanse Heilinga. Zajímavou změnu v orchestrálních produkcích, které obstarávala vítkovická *Závodní kapela*, bylo provedení *1. věty* Mozartovy *Symfonie C dur Jupiterská* pod taktovkou nového kapelníka Franze Hackera.¹⁸⁰

Dlouholetý sbormistr vítkovického spolku oslavil v rámci společenského večera 14. června 1900 dvacetipětileté výročí ve funkci sbormistra. Pro tuto příležitost byla místním amatérským skladatelem Ernstem Wesselým zkomponována skladba *Antonův pochod*, jejíž provedení vzbudilo velmi vřelý ohlas.¹⁸¹

Od roku 1901 ve zprávách zaznamenáváme nedostatky v návštěvnosti vítkovického obecnstva. Ačkoliv jistým zpestřením programu byla kvalitní instrumentální čísla *Závodní*

¹⁷⁸ OZ, 22. 11. 1898, č. 140, s. 2 a 1. 12. 1898, č. 144, s. 3.

¹⁷⁹ OZ, 17. 7. 1899, č. 86, s. 3.

¹⁸⁰ OZ, 9. 5. 1900, č. 72, s. 3. Vítkovická kapela pod vedením Hackera uvedla ještě v témže roce např. *Andante cantabile z Jupiterské symfonie* W. A. Mozarta (24. 11. 1900), v následujícím roce uchvátila posluchače úryvky ze známých děl jako *Carmen (Pochod)* G. Bizeta, dále byla uvedena předehra k opeře *Oberon* C. M. von Webera, *Jagdmorgen* J. Rheinbergera, *Mistři pěvci norimberští* R. Wagnera a směs z baletu *Wiener Walzer* J. Beyera. OZ, 24. 4. 1901, č. 65, s. 3 a 3. 5. 1901, s. 70, č. 2.

Velmi zajímavý program si připravila kapela na jarní koncert v roce 1908. Uveden byl *Kaiser Franz Josef Jubiläumsmarsch* Ed. Strausse, předehra k opeře *Kouzelná flétna* W. A. Mozarta, mezi pěveckými čísly zazněla *II. věta Oxfordské symfonie* J. Haydna a *Fantazie* na motivy z opery *Lohengrin* a v závěru večera byla provedena směs J. Fučíka *Ein Abend beim Maxim*. OZ, 22. 4. 1908, č. 93, s. 3 a 27. 4. 1908, č. 97, č. 4.

¹⁸¹ Dále byly na programu sólová i sborová skladba a také zábavné humoristické výstupy.

kapely vedené F. Hackerem,¹⁸² nebo komorní vystoupení instrumentalistů¹⁸³ či zpěváků,¹⁸⁴ vliv na větší účast publika to nemělo. Z toho důvodu byl mj. zrušen tradiční Silvestrovský pěvecký večer, který byl nahrazen prosincovým společenským večerem.¹⁸⁵

Po delší době byl pozván na pěvecký koncert vedením vítkovického spolku v čele se sbormistrem A. Moritzem zajímavý host. 25. dubna 1903 vystoupil F. von Mathieu, jehož pěvecký přednes byl vrcholným představením večera. Se svým mohutným barytonem zazpíval písně *Widmung* R. Franze, *Ein Schwan* E. Griega a *Rokoko-Ständchen* E. Meyer-Helmunda.¹⁸⁶

Na podzim roku 1904 slavil *Vítkovický mužský pěvecký spolek* výročí 25 let od svého založení. Při této příležitosti se uskutečnil 19. listopadu koncert, kterého se zúčastnily také významné osobnosti městské správy a podnikání.¹⁸⁷ Všechna body programu byly pečlivě nastudovány a vynikaly precizním a uměleckým provedením. Obzvláště úspěšné bylo opět barytonové sólo J. Hofera, který zazpíval píseň *Die Flucht der Liebe*. Smíšený sbor vynikl zejména ve skladbě *Mädchenträume* M. Weinzierla. Znamenitý byl také výkon *Závodní kapely*, která na úvod koncertu zahrála předeheru z opery *Euryanté*. Po pěvecké části vystoupil na pódium ředitel Sonnenschein, který odkryl slavnostní erb v černo-červeno-zlaté barvě, na němž zářily číslice 1879-1904 a na lesklé desce bylo heslo spolku: „*Rein wie Gold, stark wie Erz, sei des deutschen Sängers Herz.*“¹⁸⁸ Slavnostního večera se účastnily také ostatní pěvecké spolky z Moravské Ostravy, Přívozu, Svinova a Františkova.

Jubilejní rok byl zakončen uspořádáním společenského večera 14. prosince 1904. Ten byl spojen s vyjádřením pocty členům, kteří byli celých 25 let členy spolku. Na programu bylo kromě slavnostního projevu a sborových přednesů také uvedení humoristické zpěvohry a frašky. Celým večerem provázela vítkovická *Závodní kapela*.¹⁸⁹

¹⁸² F. Hacker aranžoval na představení směsi z různých děl, na podzim 1901 byla uvedena předehera k Beethovenově opeře *Fidelio*, 20. června 1903 byla provedena v rámci letního pěveckého večera jeho vlastní skladba *Ernst ist das Leben* atd.

¹⁸³ Na společenském večeru v březnu 1902 zaznělo houslové sólo Ernstova *Koncertu fis moll*, který zahrál A. Reichel. Velmi zajímavé a neobvyklé bylo kvarteto lesních rohů, které doprovázelo mužský sbor *Zum Walde* J. Herbercka na jarním koncertě v roce 1902.

Velký umělecký zážitek publiku připravil také Richard Remeš s houslovou skladbou, zahrál *Adagio électrique* J. Wieniawského a obzvláště pěkně byl proveden *Hexentanze* J. Bazziniho. *OZ*, 24. 11. 1902, č. 187, s. 3. Remeš hrál také na koncertě 14. 11. 1903, kde uvedl *Fantasii militaire* N. Leonhardta.

¹⁸⁴ V roce 1902 poprvé vystoupil nový barytonista spolku R. Zerzawý (zazpíval *Liebeslied* z opery *Valkýra* R. Wagnera a *Frühlingsnacht* R. Schumanna), velké úspěchy slavil i nadále J. Hofer, B. Klein, Vally Drescher, později Olga Berger, tenorista Gustav Unger ad.

¹⁸⁵ Společenské večery byly v té době čím dál oblíbenější, jednalo se o komorní vystoupení určené především členům jednotlivých spolků. Během představení opět zaznívaly sólové písně, duety, instrumentální skladby (houslový duet Kleweta-Titzl), vše prokládáno sborovými písněmi.

¹⁸⁶ Za zmínku stojí také provedení Wagnerova sboru z opery *Tänhauser Gesang der Pilger bei der Heimkehr*. *OZ*, 22. 4. 1903, č. 65, s. 3.

¹⁸⁷ Centrální ředitel Schuster se svou ženou, ředitel Netzmacher, starosta Vietz a další.

¹⁸⁸ *OZ*, 21. 11. 1904, č. 180, s. 2.

¹⁸⁹ *OZ*, 16. 12. 1904, č. 194, s. 2.

Na jarním koncertě z 29. dubna 1905 zastínila pěvecké výkony sboru vídeňská cellistka Leontine Gärtner,¹⁹⁰ která byla pozvaná jako host. Její sólové vystoupení tvořilo bezesporu vrcholný bod celého představení. Mladá virtuózka zahrála několik skladeb, například *Koncert pro cello* Poppery, *Springbrunnen* a *Andante* C. Davidoffa. Její přednesy velmi citlivě doprovodila *Závodní kapela* pod taktovkou kapelníka F. Hackera.¹⁹¹ Z pěveckých výkonů sklidil největší úspěch mužský sbor s barytonovým sólem¹⁹² a klavírním doprovodem E. S. Engelsbergovy skladby *Der Bauerhof*.

Po několika letech se vítkovický spolek vrátil k pořádání Silvestrovkého večera. Tentokrát se ho účastnila především vítkovická elita společnosti. Z rozmanitého programu bychom zmínili uvedení komického sexteta *Die Probe des Musikdirektor Vorschuss* a tragické opery *Eduard und Kunigunde*.¹⁹³

Dokladem toho, že členství ve spolku bylo velmi vážené, je společenský večer, který se konal 31. března 1906. Jeho speciálním cílem bylo oslavit dlouholeté členství pěti osob. Pro odlehčení večera byl uveden kuplet a humoristický duet. Velmi úspěšná byla obě sóla – A. Blumenthala a J. Hofera.¹⁹⁴ Během večera byly oslavencům předány čestné zlaté prsteny a klání uzavřela zpěvohra *Amor im Försterhause* zhudebněná Josefem Seifertem.¹⁹⁵

Významná mimořádná událost se uskutečnila 22. září 1906, kdy vítkovický pěvecký spolek navštívil *vídeňský Männergesangverein Nordbahnbund*. Po slavnostním uvítání předsedou vítkovického spolku a prohlídce města se všechny spolky, tedy i *Einigkeit* a *D'Mürzthaler*, spojily v tělocvičně vedle vítkovického *Závodního hotelu* k společnému představení. Po úvodním pochodu slavnostně pozdravil předseda Metzmacher vídeňské hosty a pozval je na pódium, aby provedli několik písní. Z tisku se dozvídáme také jaká byla úroveň vídeňského spolku: „*Schon nach den ersten choren (J. Brixner, G. Baldamus) bemerkte man, einen ausgezeichneten Chor vor sich zu haben, der Klanggehalt war schön, die Verteilung der Stimmen gut und der Vortrag prächtig. ...*“¹⁹⁶ Během večera zaznělo ještě mnoho dalších skladeb, některá se sóly vídeňských zpěváků. Pro závěr představení zkomponoval sbormistr Gottfried Waldmüller tříaktovou operu jako parodii na *Lazebníka sevillského*.

¹⁹⁰ Byla členkou dámského houslového kvartetu Soldat-Röger.

¹⁹¹ OZ, 3. 5. 1905, č. 75, s. 3.

¹⁹² Sólo zpíval opět J. Hofer, na klavír ho doprovázel Viktor Drescher. OZ, 11. 5. 1905, č. 82, s. 3.

¹⁹³ OZ, 2. 1. 1906, č. 1, s. 3.

¹⁹⁴ A. Blumenthal zpíval tenorová sóla *So weit* Engelsberga, *Wie die wilde Ros* E. Mayera, dále ještě *Cavatini* z opery *Markétka* CH. Gounoda a *Liebestraum* J. Brahmsa. Jako přídavek zpíval *Ich wandre nicht* R. Schumanna. J. Hofer zpíval Löweho *Reiherbalze*. Jeho úspěch byl takový, že musel ještě přidat dvě písně.

¹⁹⁵ OZ, 28. 3. 1906, č. 72, s. 3 a 2. 4. 1906, č. 76, s. 3.

¹⁹⁶ OZ, 26. 9. 1906, č. 219, s. 3.

Pěvecký koncert konaný 20. dubna 1907, obohatila svým sólovým číslem studentka vídeňské konzervatoře Viktoria Dorasil. Svým zvučným mezzosopránem zazpívala písně F. Schuberta *Ausenthal*, F. Mendelssohna-Bartholdyho *Ich Hort ein Vöglein singen* a Lorleberga *Ohne Worte*.¹⁹⁷

Na podzim roku 1907 oslavila ženská část spolku 25leté výročí od svého založení. Při této příležitosti se konal slavnostní koncert 23. listopadu, kterého se účastnily všechny okolní ostravské spolky a také zástupci vysokých míst vítkovické společnosti. Velké nadšení u publika sklidily především tři smíšené sbory¹⁹⁸ a také pěvecké vystoupení altistky Fanny Liewehr, která zazpívala *Legendu* a *Der Engel Lied* G. Bragera s doprovodem houslí, cella a klavíru. Nechybělo samozřejmě také pěvecké vystoupení J. Hofera a hudba *Závodní kapely*.¹⁹⁹

Pod vedením sbormistra Antona Moritze dosahoval pěvecký sbor stabilních dobrých výsledků i v druhém desetiletí jeho činnosti ve Vítkovicích. Jeho zásluhou byl dáván poměrně velký prostor sólovým přednesům z řad členů obou sborů. Ke stálým hvězdám mužského sboru patřil především barytonista Josef Hofer, který svým přednesem zaujal obecnostvo téměř na každém pěveckém koncertě. Velmi úspěšné bylo také např. vystoupení duetu Olga Berger a Josef Hofer, kteří na podzimním koncertě v roce 1908 (31. 10.) zazpívali skladbu *Adam a Eva* z Haydnova oratoria *Stvoření* a duet *Don Juana a Zerliny* z Mozartova *Dona Juana*.²⁰⁰ Repertoár sboru zůstával neměnný, upustilo se od provádění náročných hudebně dramatických děl.²⁰¹

Zpestřením koncertu zůstávala tedy instrumentální čísla *Závodní kapely* (dále byla uváděna velmi oblíbená orchestrální díla, jako předehra k opeře *Čarostřelec* C. M. von Webera, 1. věta *Symfonie h moll* F. Schuberta (6. 11. 1909), nebo vlastní skladby, např. polka *Eisenblüte* F. Hackera věnovaná řediteli Schusterovi, skladba H. Schuberta *Froh in den Tag hinein* (18. 6. 1910) ad.).

Uměleckým a kulturním obohacením byla především vystoupení profesionálních pěvců. Koncertní a oratorní pěvkyni z Vratislavi Vally Pfeiffer a vídeňského tenoristu Ing. Fritze Zimmermanna si pozval spolek na svůj koncert konaný 6. listopadu 1909. Pěvkyně zazpívala Masseho árii *Nachtigall* s orchestrálním doprovodem. Kvůli lehké indispozici

¹⁹⁷ Na klavír ji doprovázela Leopoldina Wesselski. Velmi působivý byl také smíšený sbor W. A. Mozarta *Wiegenlied*, který musel být na žádost publika zopakován. *OZ*, 22. 4. 1907, č. 92, s. 2.

¹⁹⁸ C. Reinecka *Frühlingsdrang*, Th. Koschata *s' Röserl vom Wörthersee* a C. Kuntze *Der dumme Hans*.

¹⁹⁹ *OZ*, 26. 11. 1907, č. 271, s. 3.

²⁰⁰ *OZ*, 3. 11. 1908, č. 253, s. 3.

²⁰¹ Na silvestrovských zábavách byly většinou uváděny nenáročné hudební frašky, popř. jednoaktové operety, např. *Flotte Bursche* F. Suppého (1908) atd.

však některé obtížné partie s koloraturami nebyly úplně čisté. Přesto zazpívala ještě další tři písně.²⁰² Člen vídeňského pěveckého spolku F. Zimmermann byl přivítán publikem velmi vřele již při vstupu na jeviště. Také on zazpíval tři písně – Fr. Schuberta *Wohin*, J. Brahmsa *Fledensamkeit* a M. von Weinzierla *Horch auf du träumender Tannenforst*.²⁰³ Velkou pozornost vzbudil také tenorista Franz Seman, který vystoupil 18. 6. 1910 a zazpíval dvě skladby, *Mein und dein* K. Böhma a Lassenovu *Ich hatte Ernst ein schönes Vaterland*. Úspěšná byla také návštěva koncertní pěvkyně Rity Kury z Vídně.²⁰⁴

Na jarním pěveckém koncertě 6. května 1911 vystoupila plzeňská sopranistka Salzmann a tenorista Viktor Maiwald. Pěvkyně, která disponovala velmi sympatickým sopránem s čistou vokalizací a příjemným přednesem, zazpívala dvě písně, *Es blinkt der Tau* A. Rubinsteina a *Zur Drissel sprach der Fink* E. d'Albera. Tenorista zazpíval několik vážných písní – Beethovenovu *Adelaidu*, *Salome* H. Hermanna, *Feldeinsamkeit* J. Brahmsa ad. Mimořádně úspěšný byl také smíšený sbor Gottfrieda Waldmüllera²⁰⁵ *Frühlingslied*. Během tohoto večera měl také svůj debut klasický smyčcový kvartet²⁰⁶ skladbou J. S. Svendsena *Andantino ze Smyčcového kvarteta a moll, op. 1*.²⁰⁷ Na podzim 1911 zvýšila zájem publika koncertní pěvkyně z Opavy Elise Proksch.

S velkým napětím byla očekávána premiéra²⁰⁸ provedení balady *Douglas* Friedricha Hegara, která byla v roce 1905 uvedena vídeňským pěveckým spolkem pod jeho osobním vedením. Dílo, nastudované mužským sborem s tenorovým a barytonovým sólem, sklidilo podle očekávání velký úspěch.²⁰⁹

V roce 1913 uplynulo sto let od narození Richarda Wagnera. *Vítkovický mužský pěvecký spolek* uspořádal na počest tohoto skladatele 19. dubna koncertní večer, na jehož programu bylo mnoho Wagnerových skladeb.²¹⁰ Kromě toho vystoupil během představení host, pěvec Ivan Levar. Barytonista zazpíval během večera árii z opery *Valkýra*, v druhé části představení pak ještě zazněly v jeho podání Schubertovy a Schumannovy písně.

²⁰² E. Hilbacha *Der Spielmann* s houslovým a klavírním doprovodem, F. Schuberta *Auf dem Wasser zu singen* a Hansera *Vögele im Tannenwald*.

²⁰³ *OZ*, 5. 11. 1909, č. 251, s. 3 a 10. 11. 1909, č. 255, s. 4. F. Zimmermann navštívil Vítkovice ještě na jaře 1910. *OZ*, 25. 4. 1910, č. 93, s. 4.

²⁰⁴ Zpěvačka vystoupila na podzimním pěveckém večeru 29. října 1910. Zazpívala několik sólových písní a také árii *Leonore* z Mendelssohnovy *Loreley*. Na představení vystoupil také žák z ostravské pěvecké a operní školy Wandy Radkiewitz Max Hofer. *OZ*, 20. 10. 1910, č. 239, s. 4.

²⁰⁵ Sbormistra vídeňského Männergesangvereinu, který vystoupil na spolkovém koncertě v roce 1906.

²⁰⁶ Složený z pánů Fritz Kleweta, Edouard Kleweta, Hans Petrowan, Josef Schiedebaum.

²⁰⁷ *OZ*, 12. 5. 1911, č. 108, s. 3.

²⁰⁸ 19. října 1912.

²⁰⁹ *OZ*, 18. 10. 1912, č. 239, s. 3.

²¹⁰ Již na úvod zazněla orchestrální skladba v podání *Závodní kapely*, která zahrála *Příchod hostů na Wartburg* z opery *Tänhauser*.

Velmi úspěšné bylo představení ženských sborů, koncert vyvrcholil zaspíváním *Apotheosy* z opery *Mistři pěvci norimberští*, kterou provedlo 120 osob s doprovodem orchestru.²¹¹

Letního pěvecký koncertu (7. června 1913) se zúčastnilo asi devadesát členů těšínského pěveckého spolku. Velmi zajímavé bylo sólové vystoupení členky těšínského sboru Steffy Matter, která zaspívala dvě písně, *Über Nacht* H. Wolfa a *Melodie* A. Rubinsteina. Její čistý soprán se publiku líbil natolik, že si vyžádalo u mladé pěvkyně přídavek.²¹² Mužský sbor z Těšína dále uvedl během večera dvě skladby, ženský sbor měl příležitost posílit vítkovický smíšený sbor.²¹³

Na posledním koncertě v roce 1913 (15. listopadu) měl příležitost vystoupit tehdy mladičkový místní cellista Franz Posdina. Ten zahrál za doprovodu klavíru skladby *Zigeunertanz* Serala a *Menuett* G. Balensina. Vrcholem celého představení bylo však uvedení Hoffmannovy balady *Harald Brautfahrt* pro sólo, mužský sbor a orchestr. Sólových partů se znamenitě zhostili pánové Theodor Baumgart a Josef Hofer, na velkém úspěchu se samozřejmě podílela vítkovická *Závodní kapela*.²¹⁴

První světová válka v obou pěveckých spolcích přerušila veškerou hudební produkci. Ačkoli sbory nepřestaly existovat, zmínky v tisku o jakékoli akci chybí. Až v roce 1918 máme zmínky o dalších veřejných vystoupeních těchto spolků,²¹⁵ a ačkoli sbory existovaly i po vzniku Československé republiky, nebyla jim v následujícím období věnována zdaleka taková pozornost, jako v období do roku 1918.

Přehled činnosti vítkovického spolku v letech 1893-1918 (tabulka č. 4)

Datum	Akce	Místo	Zdroj
3. 4. 1893	Společenský večer	Závodní hotel	OZ, 7. 4. 1893, č. 41, s. 3.
23. 4. 1893	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	OZ, 25. 4. 1893, č. 48, s. 2.
10. 5. 1893	Mimořádný koncert	Závodní hotel	OZ, 7. 5. 1893, č. 53, s. 3.
29. 6. 1893	Letní Liedertafel	háječek u Nových Vítkovic	OZ, 16. 7. 1893, č. 82, s. 2.
25. 11. 1893	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	OZ, 21. 11. 1893, č. 137, s. 2.
31. 12. 1893	Silvestrovský Liedertafel	Závodní hotel	OZ, 31. 12. 1893, č. 153, s. 2.
15. 4. 1894	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	OZ, 10. 4. 1894, č. 41, s. 2.
5. 5. 1894	Instrumentální koncert	Závodní hotel	OZ, 29. 4. 1894, č. 49, s. 2.
29. 6. 1894	Letní Liedertafel	Závodní hotel	OZ, 26. 6. 1894, č. 74, s. 2.
28. 10. 1894	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	OZ, 30. 10. 1894, č. 127, s. 2.

²¹¹ OZ, 23. 4. 1913, č. 94, s. 4-5.

²¹² Klavírní doprovod této skladby obstaral prof. Julius Keldofer, bratr skladatele a sbormistra vídeňského pěveckého spolku Viktora Keldofera.

²¹³ OZ, 16. 6. 1913, č. 137, s. 4-5.

²¹⁴ OZ, 21. 11. 1913, č. 333, s. 4.

²¹⁵ Vítkovický mužský pěvecký spolek pořádal druhý řádný koncert 8. června 1918, 15. června se konal jarní liedertafel moravsko-ostrovského sboru.

29. 12. 1894	Mimořádné představení	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 23. 12. 1894, č. 150, s. 2.
31. 12. 1894	Silvestrovská zábava	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 1. 1. 1895, č. 1, s. 2.
11. 5. 1895	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 9. 5. 1895, č. 54, s. 2 a 16. 5. 1895, č. 57, s. 2.
3. 6. 1895	otevření Německého domu	Německý dům	<i>OZ</i> 5. 6. 1895, č. 65, s. 1-3
3. 11. 1895	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 5. 11. 1895, č. 131, s. 2.
31. 12. 1895	Silvestrovský Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 31. 12. 1895, č. 154, s. 3.

21. 4. 1896	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 16. 4. 1896, č. 43, s. 2.
14. 6. 1896	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 14. 6. 1896, č. 67, s. 3.
22. 5. 1897	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 20. 5. 1897, č. 60, s. 3, 27. 5. 1897, č. 63, s. 2.
31. 7. 1897	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 5. 8. 1897, č. 93, s. 2.
31. 12. 1897	Silvestrovský Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 6. 1. 1898, č. 3, s. 2.
30. 4. 1898	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 8. 5. 1898, č. 55, s. 3.
14. 7. 1898	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 17. 7. 1898, č. 85, s. 2.
srpen 1898	Otevření restaurace J Kulky	Restaurace	<i>OZ</i> , 7. 8. 1898, č. 94, s. 4.
26. 11. 1898	Nadační slavnost	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 1. 12. 1898, č. 144, s. 3.
31. 12. 1898	Silvestrovský Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 8. 1. 1899, č. 4, s. 2.
15. 4. 1899	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 13. 4. 1899, č. 45, s. 3.
24. 6. 1899	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 21. 6. 1899, č. 75, s. 3, 28. 6. 1899, č. 78, s. 3.
16. 7. 1899	Lidová slavnost		<i>OZ</i> , 17. 7. 1899, č. 86, s. 3.
18. 11. 1899	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 11. 11. 1899, č. 136, s. 4.
31. 12. 1899	Silvestrovský Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 30. 12. 1899, č. 155, s. 3, 5. 1. 1900, č. 2, s. 3.
5. 5. 1900	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 9. 5. 1900, č. 72, s. 3.
14. 6. 1900	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 20. 6. 1900, č. 96, s. 2.
Listopad 1900	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 5. 11. 1900, č. 175, s. 2.
24. 11. 1900	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 21. 11. 1900, č. 184, s. 3, 28. 11. 1900, č. 188, s. 2-3.
27. 4. 1901	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 24. 4. 1901, č. 65, s. 3, 3. 5. 1901, s. 70, č. 2.
22. 6. 1901	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 26. 6. 1901, č. 101, s. 3.
26. 10. 1901	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 2. 11. 1901, č. 175, s. 2.
31. 12. 1901	Silvestrovský Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 28. 12. 1901, č. 207, s. 2.
22. 3. 1902	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 28. 3. 1902, č. 49, s. 2.
19. 4. 1902	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 25. 4. 1902, č. 65, s. 2.
květen	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 4. 6. 1902, č. 88, s. 3.
28. 6. 1902	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 25. 6. 1902, č. 100, s. 3.
8. 11. 1902	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 10. 11. 1902, č. 179, s. 2.
22. 11. 1902	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 24. 11. 1902, č. 187, s. 3.
13. 12. 1902	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 17. 12. 1902, č. 200, s. 3.
25. 4. 1903	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 22. 4. 1903, č. 65, s. 3.
20. 6. 1903	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 24. 6. 1903, č. 101, s. 3.
14. 11. 1903	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 20. 11. 1903, č. 186, s. 2.

5. 1. 1904	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 5. 1. 1904, č. 2, s. 2.
23. 4. 1904	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 22. 4. 1904, č. 61, s. 2, 29. 4. 1904, č. 65, s. 3.
26. 6. 1904	Dobročinná slavnost	Zábřeh	<i>OZ</i> , 22. 6. 1904, č. 95, s. 3.
29. 6. 1904	Letní Liedertafel	Svinov	<i>OZ</i> , 25. 6. 1904, č. 97, s. 3.
19. 11. 1904	Slavnostní koncert	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 21. 11. 1904, č. 180, s. 2.
14. 12. 1904	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 16. 12. 1904, č. 194, s. 2.
29. 4. 1905	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 3. 5. 1905, č. 75, s. 3, 11. 5. 1905, č. 82, s. 3..
9. 7. 1905	Letní Liedertafel	Frýdlant n.Ostr.	<i>OZ</i> , 6. 7. 1905, č. 125, s. 2.
18. 11. 1905	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 20. 11. 1905, č. 239, s. 3.
31. 12. 1905	Silvestrovský Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 2. 1. 1906, č. 1, s. 3.

31. 3. 1906	Společenský večer	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 28. 3. 1906, č. 72, s. 3, 2. 4. 1906, č. 76, s. 3.
22. 9. 1906	Koncert vídeňského spolku	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 26. 9. 1906, č. 219, s. 3.
31. 12. 1906	Silvestrovská zábava	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 2. 1. 1907, č. 1, s. 4.
20. 4. 1907	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 22. 4. 1907, č. 92, s. 2.
4. 7. 1907	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 8. 7. 1907, č. 152, s. 2.
23. 11. 1907	Slavnostní koncert	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 26. 11. 1907, č. 271, s. 3.
31. 12. 1907	Silvestrovská zábava	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 30. 12. 1907, č. 298, s. 3.
25. 4. 1908	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 22. 4. 1908, č. 93, s. 3, 27. 4. 1908, č. 97, č. 4.
13. 6. 1908	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 11. 6. 1908, č. 133, s. 2-3, 15. 6. 1908, č. 136, s. 3.
31. 10. 1908	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 3. 11. 1908, č. 253, s. 3.
31. 12. 1908	Silvestrovská zábava	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 2. 1. 1909, č. 1, s. 4.
18. 3. 1909	Slavnostní večer	Závodní hotel	
5. 6. 1909	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 9. 6. 1909, č. 129, s. 3-4
6. 11. 1909	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 5. 11. 1909, č. 251, s. 3, 10. 11. 1909, č. 255, s. 4
31. 12. 1909	Silvestrovská zábava	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 4. 1. 1910, č. 2, s. 4.
23. 4. 1910	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 25. 4. 1910, č. 93, s. 4.
18. 6. 1910	Letní Liedertafel	zahradu Záv. hotelu	<i>OZ</i> , 16. 6. 1910, č. 135, s. 3, 24. 6. 1910, č. 142, s. 3.
29. 10. 1910	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 20. 10. 1910, č. 239, s. 4. <i>TKMB</i> , roč. 4., č. 9, s. 136-137.
6. 5. 1911	Jarní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 12. 5. 1911, č. 108, s. 3.
18. 11. 1911	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>TKMB</i> , roč. 5, č. 11, s. 175.
19. 10. 1912	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 18. 10. 1912, č. 239, s. 3. <i>TKMB</i> , roč. 6., č. 7, s. 108-109.
19. 4. 1913	Wagnerova slavnost	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 23. 4. 1913, č. 94, s. 4-5. <i>TKMB</i> , roč. 6., č. 33, s. 525.
7. 6. 1913	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 16. 6. 1913, č. 137, s. 4-5.
15. 11. 1913	Podzimní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 21. 11. 1913, č. 333, s. 4. <i>TKMB</i> , roč. 7., č. 10, s. 154.
8. 6. 1918	Letní Liedertafel	Závodní hotel	<i>OZ</i> , 7. 6. 1918, č. 125A, s. 2.

***c) Gesangverein Einigkeit in Witkowitz, Gesangklub Die Mürzthaler
Männergesangverein in Franzensthal, Oderfurt, Schönbrunn,
Typografia-Gesangverein der graphischen Fächer***

V této podkapitole bychom se chtěli ještě krátce zmínit o činnosti dalších pěveckých spolků, které existovaly na území Ostravy a okolních obcí v námi sledovaném období a které dokreslují hudební život německého obyvatelstva v rámci spolkové činnosti. V tisku se o aktivitách těchto sborů dozvídáme v nesouvislých odkazech, na rozdíl od mužských pěveckých spolků z Moravské Ostravy a Vítkovic, o jejichž činnosti referoval tisk pravidelně někdy i několikrát v měsíci. Mnohem častěji se se spolky setkáváme v rámci konání akcí jiných skupin za účelem obohacení programu.

Zpočátku v námi sledovaném období existovaly pouze dva vítkovické spolky, a to *Steirischer Gesangklub Die Mürzthaler* (1885, zkráceně jen *D' Mürzthaler*) a *Gesangverein Einigkeit* (1886, dále jen *Einigkeit*). Jejich činnost byla obdobná jako u *Mužského pěveckého spolku* z Vítkovic a Moravské Ostravy – minimálně jednou za rok zorganizování vlastního pěveckého koncertu, během masopustu pořádání taneční zábavy, účast na společenských akcích jiných spolků nebo slavnosti světců,²¹⁶ pořádání dobročinných koncertů²¹⁷ atd. Úroveň představení byla však někdy odlišná od téměř profesionálních mužských pěveckých spolků z Vítkovic a Moravské Ostravy. Především pěvecké večery spolku *Einigkeit* byly velmi často odlehčeny humoristickými přednesy.

Steirischer Gesangklub d'Mürzthaler vystupoval v devadesátých letech 19. století a na počátku 20. století pod vedením sbormistra Viktora Schidana. Koncerty klubu se konaly v některém z vítkovických (popř. moravsko-ostravských) hotelů či restaurací, nejčastěji však v *Závodním hotelu*. Ojedinele se uskutečnilo také představení v Německém domě.²¹⁸ Zpestřením pěveckých vystoupení byl orchestrální doprovod v podání vítkovické *Závodní kapely*, která nepodceňovala důležitost jakéhokoli koncertu a vždy přednesla pečlivě

²¹⁶ *Einigkeit* i ostatní vítkovické spolky se např. účastnily svátku sv. Floriána (patron hasičů a horníků) v roce 1896, v srpnu téhož roku se oba spolky účastnily slavnostního otevření německé Mateřské školky v Michálkovicích, *Německý pěvecký spolek z Františkova a vítkovický Einigkeit* se účastnili otevření školy v Horním Františkově v říjnu 1904, 4. 6. 1906 se účastnil *D'Mürzthaler* Svatodušní slavnosti v Městském parku.

²¹⁷ 8. 11. 1896 pořádal *D'Mürzthaler* dobročinný koncert ve prospěch školy v Josefsdorfu (*OZ*, č. 130, s. 3.), 7. 1. 1899 se účastnily oba spolky dobročinného večera ve prospěch školního spolku (*OZ*, 1. 1. 1899, č. 1. s. 3), 17. 7. 1899 se konala slavnost ve prospěch Lidové školy v Zábřehu (*OZ*, 17. 7. 1899, č. 86, s. 3.), kterou navštívilo přes dva tisíce osob.

²¹⁸ Koncert se konal 17. 10. 1897. Důkazem úrovně sboru je zpráva recenzenta: „... *Sänger als Sängerinnen mit ihrem wackeren Chormeister Herrn Schidan, als auch Werkskapelle ernteten wiederholten stürmischen Beifall.*“ *OZ*, 19. 10. 1897, č. 125, s. 2.

připravený a nacvičený program. Nedávno založený pěvecký klub si musel vybudovat místo ve významné konkurenci vítkovického a *Moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku*, k čemuž mu výkony *Závodní kapely* pomohly významným způsobem.

Stejně jako sbormistři výše popisovaných spolků, také V. Schidan se snažil zpestřit program a nalákat tak větší množství publika. Tak například 17. února 1894 vystoupilo na pěveckém koncertě známé *Koschat-Quintet*.²¹⁹ Velmi rozsáhlý program obsahoval převážně skladby Thomase Koschata, které byly provedeny buď kvintetem nebo *Závodní kapelou* či pěveckým sborem.²²⁰ Koncert byl tedy spíše rázu instrumentálně – pěveckého.²²¹ Účast publika byla dle recenzenta překvapivě bohatá a skladatel byl několikrát vyvoláván s nadšením.

Prestiž spolku a finanční možnosti však nebyly takové, aby si mohli členové klubu pravidelně zvát nějaké významné osobnosti. Museli se tedy spokojit s domácími umělci, kteří ojedíněle provedli komorní číslo. Velký ohlas publika proto zaznamenáváme při provedení dámských terčetů²²² na koncertě konaném 4. září 1898 nebo vystoupení mužského kvarteta 21. 4. 1907, které zazpívalo dvě písně z hornického prostředí.²²³ V pozdějších letech byly velmi oblíbené Hodovní pěvecké koncerty, pořádané štýrským klubem, které si zajistily svým příjemným programem hojnou návštěvnost.

Repertoár pěveckého klubu *D'Mürzthaler* nejčastěji zahrnoval skladby Th. Koschata, R. Wagnera, E. Kremsera, F. Suppého, G. Rossiniho, F. Blümela ad.

Mezi všemi koncerty vystupuje do popředí jubilejní koncert spolku, který se uskutečnil 26. května 1910 v háječku nedaleko vítkovického *Závodního hotelu*. Kromě sboru *D'Mürzthaler* spoluúčinkovaly na slavnostním programu také v sbory *Vítkovického mužského pěveckého spolku* a *Pěveckého spolku Einigkeit*. V rámci oslav se pak ještě téhož dne dopoledne uskutečnil koncert *Závodní kapely*.²²⁴

Aktivní činnost spolku byla sice přerušena 1. světovou válkou, po jejím ukončení však došlo k obnovení existence sboru, který působil ve Vítkovicích také během celého meziválečného období.

²¹⁹ Skládalo se ze členů Vídeňské národní opery Wilmy von Thann, Otilie Masanetz, Wilhelmy K. Platt, Klemense Fochlera, vedoucím byl Theodor Koschat.

²²⁰ *Závodní kapela* zahrála Koschatovu skladbu *Hochalma Diand'In*, *D'Mürzthaler* zazpíval písně *Kärtnerstolz*, *Der Verherete Jager*, *D'Jodler* ad. Kvinteto zahrálo skladby *Mei Zartele*, *Burschenklang*, *Der erste Schriatt*, *Mein Freund*, *Glückliche Leut* ad.

²²¹ *OZ*, 11. 2. 1894, č. 17, s. 3.

²²² Terčet *S'Schnabere a S'Herzload* Th. Koschata a *Dirndl mach auf* E. Schmölzera. *OZ*, 1. 9. 1898, č. 105, s. 3 a 6. 9. 1898, č. 107, s. 2-3.

²²³ Skladby s názvem *Das Fenstern im Winter a D'Sunnseit'n*. *OZ*, 22. 4. 1907, č. 92, s. 2-3.

²²⁴ *OZ*, 16. 6. 1910, č. 135, s. 3 a 18. 6. 1910, č. 137, s. 5.

Gesangverein Einigkeit in Witkowitz vznikl nedlouho po vítkovickém klubu *D'Mürzthaler* a nacházel se ve velmi podobné situaci. Ve vedení spolku se vystřídalo více sbormistrů, jmenujme například Johanna Lollka (v roce 1893-4 byl také sbormistrem vítkovického *Mužského pěveckého spolku*), Leopolda Koneczného ad. Stejně jako ostatní pěvecké spolky ve Vítkovicích, také sbor *Einigkeit* byl doprovázen místní *Závodní kapelou*. Pěvecký spolek vystupoval nejčastěji v *Závodním hotelu*, popř. v jiné z místních restaurací (*Erbrichterei, restaurace Moritze Herlingera*).

Už od počátku své existence se vítkovický *Einigkeit* odlišoval od ostatních pěveckých spolků častým uváděním zábavných čísel. Tímto nenáročným programem se snažil přiblížit nejnižším vrstvám obyvatel. Kromě autorů (F. Abt, F. Blümel, M. Weinzierl, K. Kristinus, A. M. Storch, H. Jüngst, A. Dregert, F. Schubert, E. S. Engelsberg, H. Langer ad.), jejichž skladby mohli Ostravané zaslechnout i na jiných pěveckých koncertech, nalezneme v repertoáru vystoupení ratibořského humoristy Paula Wedekindta,²²⁵ cisteristy Carla Zieglera,²²⁶ jednoaktovou frašku (5. 5. 1907) atd. Přesto nemůžeme říci, že by pěvecký spolek postrádal požadovanou úroveň. Dokladem toho je, že stejně jako klub *D'Mürzthaler* také *Einigkeit* se účastnil významných kulturních událostí v ostravském životě. Ať už to bylo otevření Německého domu v roce 1895, nebo slavnost 25 let od založení vítkovické větve školního spolku v roce 1905²²⁷ či účast na jubilejním koncertě *D'Mürzthaler* 26. 6. 1910.

V popředí všech pěveckých koncertů, zábav, výletů a jiných aktivit uskutečněných spolkem je jubilejní koncert pěveckého spolku, který se uskutečnil na počest výročí dvaceti let od založení 13. ledna 1907. Mezi pozvanými hosty byly také deputace spolků *D'Mürzthaler*, pěveckých spolků ze Zábřehu nad Odrou, z Františkova údolí, z Moravské Ostravy, Přívozu a další. Hudební doprovod obstarávala vítkovická *Závodní kapela*, která na úvod představení zahrála Ertlův *Jubiläums-Marsch* a předeheru k opeře *Mignon* A. Thomase. Spolek *Einigkeit* skvěle zazpíval skladby, které uvedl na svém zakládajícím koncertu.²²⁸ Po Verdiho *Einzugsmarsch* z opery *Aida* následovala slavnostní řeč z úst Leopolda Beigela, poté sbormistr Leopold Koneczny překvapil tři původní členy spolku

²²⁵ Obohatil pěvecké večery v letech 1893-1895.

²²⁶ Vystoupil 19. 11. 1893, 8. 4. 1894, 15. 4. 1895. Na pěveckém koncertě 25. 11. 1894 byla uvedena jeho mazurka *Zitherklänge*, kterou spolku věnoval. *OZ*, 29. 11. 1894, č. 140, s. 2.

²²⁷ Na této slavnosti účinkoval také *D'Mürzthaler*, orchestrální doprovod obstarala *Závodní kapela*. Součástí programu byl např. sbor z opery *Tänhauser* R. Wagnera, *Hymna na nekonečno* H. Fibyho, *Závodní kapela* zahrála předeheru k opeře *Ifigenie v Aulidě* CH. W. Glucka a také instrumentálně náročnou skladbu, Schubertovu *I. větu z nedokončené Symfonie h moll.* *OZ*, 10. 5. 1905, č. 81, s. 3.

²²⁸ Weinzierl: *Liedesweihe*, Krieger: *Abschied*, Jüngst: *Braun Meidelei*, Weber: *Lützow's wilde Jagd*, J. Grobe: *Mein Blümelein* ad.

předáním slavnostních prstenů. Na závěr programu zazpíval mužský sbor s doprovodem orchestru píseň Franze Abta *Siegesgesang der Deutschen nach der Hermannschlacht*.²²⁹

Přehled činnosti spolků *Einigkeit* a *D'Mürzthaler* v letech 1893-1899 (tabulka č. 5)

Datum	akce	spolek	zdroj
13. 5. 1893	Pěvecký koncert	D'Mürzthaler	OZ, 7. 5. 1893, č. 53, s. 2.
23. 7. 1893	Pěvecký koncert	Einigkeit	OZ, 16. 7. 1893, č. 82, s. 2.
19. 11. 1893	Pěvecký koncert	Einigkeit	OZ, 26. 11. 1893, č. 139, s. 3.
17. 2. 1894	Pěvecký koncert	D'Mürzthaler	OZ, 11. 2. 1894, č. 17, s. 3.
8. 4. 1894	Pěvecký koncert	Einigkeit	OZ, 12. 4. 1894, č. 42, s. 3.
26. 8. 1894	Pěvecký koncert	Einigkeit, ratibořský spolek	OZ, 26. 8. 1894, č. 99, s. 3.
25. 11. 1894	Pěvecký koncert	Einigkeit	OZ, 29. 11. 1894, č. 140, s. 2.
31. 12. 1894	Silvestrovská zábava	Einigkeit	OZ, 23. 12. 1894, č. 150, s. 2.
15. 4. 1895	Pěvecký koncert	Einigkeit	OZ, 7. 4. 1895, č. 41, s. 3.
3. 6. 1895	Otevření Něm. domu	Einigkeit, D'Mürzthaler	OZ, 5. 6. 1895, č. 65, s. 1-3.
28. 5. 1895	Pěvecký koncert	D'Mürzthaler	OZ, 28. 5. 1895, č. 62, s. 2.
12. 5. 1896	Floriánova slavnost	Einigkeit	OZ, 14. 5. 1896, č. 55, s. 2-3.
srpen 1896	Otevření Mat. školky Michálkovice	D'Mürzthaler	OZ, 13. 8. 1896, č. 93, s. 2.
8. 11. 1896	Dobročinný koncert	D'Mürzthaler	OZ, 8. 11. 1896, č. 130, s. 3.
17. 10. 1897	Pěvecký koncert v Německém domě	D'Mürzthaler	OZ, 19. 10. 1897, č. 125, s. 2.
4. 9. 1898	Pěvecký koncert	D'Mürzthaler	OZ, 1. 9. 1898, č. 105, s. 3, 6. 9. 1898, č. 107, s. 2-3.
26. 12. 1898	Pěvecký koncert	D'Mürzthaler	OZ, 22. 12. 1898, č. 153, s. 2.
7. 1. 1899	Společenský večer	D'Mürzthaler, Einigkeit	OZ, 1. 1. 1899, č. 1, s. 3.
17. 7. 1899	Lidová slavnost	D'Mürzthaler	OZ, 17. 7. 1899, č. 86, s. 3.
4. 9. 1899	Pěvecký koncert	D'Mürzthaler	OZ, 1. 9. 1899, č. 105, s. 3 6. 9. 1899, č. 107, s. 2-3.

Na přelomu let 1899/1900 vzniklo v Ostravě několik dalších pěveckých spolků. Byly to *Gesangverein der graphischen Fächer in Mährisch-Ostrau* a *Männergesangverein in Franzensthal*. První z nich byl založený mladým Gutenbergem a měl za úkol vyučovat zpěvu v české a německé řeči, což mělo být předvedeno pomocí koncertu.²³⁰ 17. prosince 1899 byl nově ustaven františkovský spolek, jeho sbormistrem byl zvolen učitel Ludwig König. Spolek měl spolupracovat s vítkovickým sborem *Einigkeit* a být si podporou při vystoupeních.

Nový *Männergesangverein in Franzensthal* (Mužský pěvecký spolek z Františkova údolí) uspořádal svůj první koncert 25. března 1900 v sále Německého domu. Orchestrální doprovod sborů byl v rukou osvědčené *Moravsko-ostravské hornické kapely*. Recenzent o prvním představení napsal: „Das Verein ist jung, aber kraftstrotzend, er verfügt über gut

²²⁹ OZ, 15. 1. 1907, č. 12, s. 4.

²³⁰ OZ, 16. 12. 1899, č. 151, s. 3.

geschultes, frisches Stimmenmaterial und hat der Person des Chorleiters Herrn L. König ein musikalisch tüchtigen und zielbewussten Leiter.“ Program představení byl velmi bohatý a pestrý, obsahoval díla C. M. Ziehrera, K. Komzáka, R. Wagnera, F. Maira, H. Jüngsta ad.²³¹ Vrcholem večera bylo houslové sólo Eduarda Klewety z Vítkovic, který obecenstvo velmi mile překvapil. Ohlasy na toto představení byly příznivé a první koncert se tak stal dobrým základem pro další úspěšná představení.

Již zpráva o dalším koncertě (8. 12. 1900) informuje o vzrůstající umělecké úrovni pěveckého spolku.²³² Zásahu na tom měla bezesporu také *Moravsko-ostravská hornická kapela*, která se stala věrným spoluúčinkujícím nově vzniklého spolku. Její sólisté (Caroline Elis z Přívozu, Fritz Heinrich a Eduard Kleweta z Vítkovic) s velkým úspěchem zahráli na již zmiňovaném představení Haydnův *Smyčcový kvartet*.

Představení spolku z Františkova údolí se i nadále uskutečňovala v sále Německého domu. Repertoár zahrnoval Ostravanům známé autory, jako například H. Jüngsta, E. S. Engelsberga, F. Schuberta, M. Weinzierla, F. Abta ad. Zajímavým zpestřením koncertu bylo vystoupení učitelského kvarteta (4. 5. 1902),²³³ které zazpívalo dvě písně,²³⁴ nebo představení konané ve spolupráci s tělovýchovným spolkem a hornickou kapelou (29. 3. 1903).²³⁵

V letech 1905-1908 se *Mužský pěvecký spolek z Františkova údolí* načas odmlčel. Vstoupil až na podzim, 22. listopadu 1908, v Německém domě pod vedením Ludwiga Königa. Sbor prokázal dobrou secvičenost, která byla u něj obvyklá i v dřívějších letech. Pozornost publika na tomto představení vzbudil sólový kvartet a sbor *Prinz Übermut* se sólovými částmi.²³⁶

V následujícím roce vystřídal dlouholetého sbormistra L. Königa nový vedoucí mužského sboru, Albert Kretschmer, který dosáhl se zpěváky velkého úspěchu mj. na koncertě 8. prosince 1910 se skladbou *Spirita Sancta*.²³⁷

Poslední informaci o činnosti pěveckého sboru jsou z roku 1913, kdy kromě dvou pěveckých koncertů završil úspěšný rok společenským večerem 30. listopadu 1913.²³⁸ První světová válka jeho existenci přerušila, po roce 1918 již s největší pravděpodobností nebyl sbor obnoven.

²³¹ OZ, 23. 3. 1900, č. 45, s. 3 a 26. 3. 1900, č. 47, s. 2

²³² OZ, 15. 12. 1900, č. 198, s. 3-4.

²³³ Ve složení učitelů Wlczek, Wiltscher, Kubech a Zerzawy.

²³⁴ OZ, 5. 5. 1902, č. 71, s. 4.

²³⁵ Hornická kapela během večera zahrála např. předehru k opeře *Cikánka*, *Café-Walker* ad. OZ, 21. 3. 1903, č. 46, s. 3 a 30. 3. 1903, č. 51, s. 2.

²³⁶ OZ, 24. 11. 1908, č. 271, s. 3.

²³⁷ Ve zprávě v tisku je také informace o velmi kvalitním provedení orchestrálních skladeb domácího orchestru vedeného Karlem Schuckem. OZ, 5. 12. 1912, č. 279, s. 4 a 10. 12. 1912, č. 283, s. 4.

²³⁸ OZ, 27. 11. 1913, č. 338, s. 4.

Další z nově vzniklých spolků *Deutsche Gesangverein in Oderfurt* (Německý pěvecký spolek v Přívoze) uspořádal první veřejné vystoupení v sále hostince *U Císaře rakouského* v Přívoze 19. května 1900.²³⁹ Doprovod pěveckých čísel obstarala *Moravsko-ostavská hornická kapela*. Kritik o prvním koncertě napsal: „...es sei gleich konstatiert, dass das Gebotene alle Erwartungen übertraf. Von 115 activen Mitgliedern waren 40 Damen und 50 Herren, die unter der Leitung des Vereins Chorleiters Herrn C. F. Fuchs 10 Lieder ... in exactester Weise zum Vortrage brachten und stürmischen Applaus ernteten...“²⁴⁰ Během večera zazněly skladby M. von Weinzierla, R. Schumanna, A. Kirchla, A. Dregerta ad.²⁴¹ Na první představení se přijeli podívat také zástupci okolních spolků z Vítkovic, Moravské Ostravy i Františkova údolí. Také toto vystoupení se stalo úspěšným krokem v pořádání dalších pěveckých koncertů.

Z dalších koncertů je zajímavý např. podzimní z roku 1902, na němž místo *Moravsko-ostavské hornické kapely* hrála vítkovická *Závodní kapela* vedená F. Hackerem. Během vystoupení byla uvedena také kapelníková skladba *Trauermarsch auf den Tod der gefallen Buren*, která se publiku velmi líbila. Ze sborových čísel vynikla píseň *Frühlingswalzer* a *Lied der Deutschen Österreich*.²⁴² V pozdějších programech zaznamenáváme také mužské kvarteto, sólová vystoupení nebo duety,²⁴³ japonskou zvonkovou hru²⁴⁴ atd.

Německý pěvecký spolek v Přívoze patřil k těm výjimkám, které postupem času provozovaly svůj spolkový orchestr. První zmínka o domácím doprovodu je z 28. května 1905. Orchester řízený kapelníkem Adolfem Tschörnerem provedl během večera velmi obtížná díla F. Suppého *Dichter und Bauer a Vojenský pochod*, což dokázalo jeho úroveň. Velmi kvalitní byla také produkce mužského i ženského pěveckého sboru.²⁴⁵ 5. července téhož roku se uskutečnilo slavnostní odhalení spolkového praporu.²⁴⁶ V rámci těchto dvoudenních oslav, se konal koncert v přívozkém hostinci *U Císaře rakouského*

²³⁹ Stejně jako pro vítkovické spolky byl využíván převážně *Závodní hotel*, přívozký spolek vystupoval z velké většiny právě v sále hostince *U císaře rakouského*.

²⁴⁰ *OZ*, 21. 5. 1900, č. 79, s. 2.

²⁴¹ *OZ*, 12. 5. 1900, č. 74, s. 3.

²⁴² *OZ*, č. 188, s. 3.

²⁴³ Např. Walti Tomandel a Rudolf Kubesz, kteří zazpívali *Zigeunerlied* J. Brahmsa a *Still wie die Nacht* R. Gätze na koncertě 9. 7. 1907. Kvalitního výkonu dosáhl také host z Těšína, Willi Pesche, který zahrál na housle skladby J. Wieniawského *Souvenir de Moscou* a *Vieux temps*. *OZ*, 12. 6. 1907, č. 132, s. 4.

²⁴⁴ Zazněla 17. dubna 1904 na tzv. Ronacherově večeru. *OZ*, 18. 4. 1904, č. 59, s. 1-2.

²⁴⁵ *OZ*, 2. 6. 1905, č. 100, s. 3.

²⁴⁶ Spolkový prapor měl každý spolek a jeho odhalení bylo jednou z nejvýznamnějších událostí každé organizace. Zmínky o podobných událostech ostatních spolků se však nedochovaly nebo je prameny nezmiňují.

(4.7.) a následující den odpoledne slavnostní odhalení praporu za doprovodu sborů a skladeb provedených *Závodní kapelou*.²⁴⁷

Na začátku prosince 1909 oslavil *Mužský pěvecký spolek v Přívoze* v sále hostince *U Císaře rakouského* deset let své existence s velmi bohatým a rozmanitým programem. Obtížnou úlohu měl na tomto představení spolkový orchestr, který kromě vybraných hudebních děl²⁴⁸ doprovázel také dva mužské sbory a smíšený sbor Franze Abta *Siegesgesang der Deutschen nach der Hermannsschlacht*. K této slavnostní příležitosti spolek obdržel kompozici od Johanna Pechera *S'vorsichtige Deandl* pro smíšený sbor, která byla během večera také uvedena. Koncert byl velmi zdařilý a sbory i orchestr si vysloužily patřičné uznání.²⁴⁹

V dalších letech spolek pokračoval v započaté činnosti. Úroveň představení i nadále zvyšoval tamní orchestr, vedený kapelníkem Karlem Habrem. Velmi záslužnou činnost odváděl také Rudolf Kubesz, který kromě sbormistrovství obohatil některá představení svými sólovými přednesy.²⁵⁰ Také přívozský sbor uctil památku jednoho z největších skladatelů písní, Franze Schuberta, kdy na jemu věnovaném koncertě 26. 4. 1913 zazněly pouze autorovy skladby.

Přívozský sbor byl aktivní ještě v počátečních letech první světové války, ve kterých se zaměřil především na organizování dobročinných koncertů. V roce 1915 však byla činnost spolku přerušena, z pramenných materiálů se dozvídáme, že v závěru válečných let byl přívozský sbor z důvodu nedostačující členské základny sloučen s moravko-ostrovským, aby byla po roce 1918 znovu obnovena samostatná činnost.

Pro všechny nově vzniklé spolky platily podobné stanovy jako u dříve existujících sborů. To se také týkalo pořádání pěveckých koncertů a v rámci tzv. spolkového bratrství účasti na akcích jiných spolků. Tak např. zmiňme slavnost německého tělovýchovného spolku,²⁵¹ dále německý lidový svátek,²⁵² nebo dobročinný koncert v Michálkovicích.²⁵³

²⁴⁷ OZ, 24. 6. 1905, č. 117, s. 3.

²⁴⁸ Orchestr zahrál mj. skladby F. M.-Bartholdyho *Svatební pochod ze Snu noci svatojánské*, J. Offenbacha předeheru k operě *Orfeus v podsvětí* ad.

²⁴⁹ OZ, 4. 12. 1909, č. 276, s. 5.

²⁵⁰ Jeho sólo bylo vrcholným číslem koncertu konaného 27. 11. 1910, kde zazpíval skladby *Am Traunsee* L. Wolfa a *Meine Muttersprache* E. S. Engelsberga. OZ, 28. 11. 1910, č. 246, s. 2.

²⁵¹ Konala se 1. července 1900 a jejíhož slavnostního průvodu se zúčastnily kromě jiných tělovýchovných spolků a vítkovické *Závodní kapely* také pěvecké spolky z Moravské Ostravy, Přívozu a Františkova údolí.

²⁵² Konaný na začátku září 1900 v zahradě Německého domu. Součástí programu slavnosti byla i pěvecká vystoupení spolků z Moravské Ostravy, Přívozu a Františkova. Celou slavností provázela hudba *Moravsko-ostrovské horické kapely*, která svůj program završila večerním koncertem. Část výtěžku byl věnován Německému domu. Částka činila 1240 zlatých, tedy 2480 korun. Německý dům dostal tisíc korun, zbytek byl rozdělen mezi jiné instituce. OZ, 14. 9. 1900, č. 145, s. 3.

²⁵³ Konal se 14. října 1900 a jeho výtěžek měl být použit na výstavbu dětského hřiště. Součástí programu bylo vystoupení pěveckého spolku z Františkova údolí. Výkony sboru byly velmi solidní, příjemnou změnou v průběhu představení byla sólová čísla. Adolf Wlczek zazpíval písně F. Schuberta a Suchara. Sucharova

Všechny spolky měly dosti podobné aktivity, které se neomezovaly pouze na pořádání veřejných vystoupení. Dokladem toho je pořádání zábavných večerů za účelem neformálního setkávání všech členů spolku. Tak registrujeme vedle veřejných produkcí také organizování silvestrovských večerů, dámského večera přívozského spolku²⁵⁴ nebo v hojném počtu uskutečňovaných společenských večerů, často spojených s koncertem a taneční zábavou.

První veřejné vystoupení *Typografia-Gesangverein der graphischen Fächer (Pěveckého spolku grafického odvětví)*²⁵⁵ se uskutečnilo až 28. července 1901 v Nové střelnici v Moravské Ostravě. Sbor vedený Fritzem Barhonem za doprovodu těšínské městské kapely sklidil pod širým nebem velmi kladný ohlas. Zájem publika vzbudila mladá pěvkyně Helena Žak, která zazpívala dvě sólové písně.²⁵⁶ Také další rok v červenci se konalo vystoupení spolku, tentokrát za doprovodu *Moravsko-ostravské hornické kapely*.²⁵⁷ Pro české publikum byl jistě zajímavým koncert konaný 29. listopadu 1903 v Polském domě, na němž sbor doprovázela přívozská *Stadtkapelle* vedená vynikajícím C. M. Hrazdirou.²⁵⁸

Pěvecký spolek grafického odvětví zorganizoval spolu s jinými dělnickými spolky, *Biedersinn z Přívozu*²⁵⁹ a *Arbeiter Sängerbund z Vítkovic* velkou pěveckou slavnost, která se konala 6. srpna 1905 a byla doprovázená vítkovickou *Závodní kapelou*. Na slavnosti zazněly skladby Uthmanna, Weinzierla, Matějky, Hermese, Engelsberga, Javurka, Scheueho.²⁶⁰ Další zprávy o aktivitách tohoto spolku chybí. Jediným dokladem jeho další existence v předválečném období je slavnostní koncert, který se konal 21. listopadu 1909 v hotelu *Gambrinus* v Moravské Ostravě na počest deseti let trvání spolku.

Patrně někdy během roku 1904 vznikl další pěvecký spolek, *Männergesangverein in Schönnbrun*. Ten se představil na masopustním pěveckém večírku 4. února 1905 v hotelu *Nordbahn* ve Svinově. Spolek řídil sbormistr A. Kretschmer a hudební doprovod provedla

Liebeslieben se líbila v tenorovém podání natolik, že zpěvák musel uvést ještě přídavek. Součástí programu byla také dvě houslová sóla v podání přívozského houslisty Karla Letzina. Viz *OZ*, 17. 10. 1900, č. 164, s. 3.

²⁵⁴ Konal se 4. února 1906 v hostinci *U císaře rakouského*. Součástí programu dámské zábavy byly písňové, humoristické přednesy a jednoaktová opereta.

²⁵⁵ Překlad názvu převzat od V. Gregora.

²⁵⁶ *OZ*, 29. 7. 1901, č. 120, s. 2.

²⁵⁷ *OZ*, 23. 7. 1902, č. 116, s. 3.

²⁵⁸ *OZ*, 25. 11. 1903, č. 189, s. 3.

²⁵⁹ Tento dělnický spolek existoval pravděpodobně již v 80. letech 19. století. O jeho vystoupeních se zmiňuje např. *Mährisch-schlesischer Grenzbote*, 10. 1. 1886 nebo 9. 11. 1886, č. 90, s. 1-2. Jméno tohoto spolku uvádí také V. Gregor ve své stati *Z historie dělnického pěveckého sboru Marx v Ostravě-Vítkovicích* v souvislosti s vystoupením spolku *Marx*. Mylně však uvádí název *Liedersinn*, který je uveden také v dochovaných pramenech A. Kaminského o spolku *Marx*.

²⁶⁰ *OZ*, 7. 8. 1905, č. 152, s. 2. Viz také podkapitola Dělnický pěvecký sbor *Marx*.

vítkovická kapela. Během představení vystoupil se sólem také člen vítkovického pěveckého spolku A. Wlczek a sopranistka Clara Tschernek.²⁶¹ Kromě několika samostatných koncertů (25. 11. 1905, říjen 1906, 30. 11. 1913), u nichž byla oceněno především provedení německých skladeb F. Mendelssohna-Bartholdyho a F. Schuberta,²⁶² se s tímto sborem setkáváme také na společných akcích jiných spolků.

Jedním z takových velkých koncertů byla slavnost konaná při příležitosti založení bohumínské skupiny Školního spolku, která se uskutečnila 1. dubna 1906 v Německém domě. Účinkovaly na něm spolky z Ostravy, ale také z okolí. Hluboký zážitek zanechalo hromadné pěvecké vystoupení sborů z Moravské Ostravy, Vítkovic, Místku, Vítkovic (*Einigkeit*), Františkova údolí, Svinova, které byly vedeny sbormistrem Wilhelmem Hoschekem. Koncertů se zúčastnil také vítkovický klub *D'Mürzthaler*, který představil vlastní program v malém sále Německého domu.²⁶³

Další společný pěvecký koncert uspořádaly 4. října 1908 v Německém domě pěvecké spolky z Františkova údolí, Svinova, Mariánských Hor a Zábřehu. Za doprovodu *Moravsko-ostravského orchestrálního spolku* byla každým sborem jednotlivě provedena díla významných skladatelů často s národním podtextem. Největšího úspěchu dosáhl mariánskohorský sbor vedený sbormistrem Herdeym. Písň Pastoryho a Jüngsta musely být dokonce dvakrát zopakovány.²⁶⁴

Další pěvecký spolek, *Männerengesangverein in Zabreh* (*1905, *Mužský pěvecký spolek v Zábřehu*) uspořádal svůj vůbec první pěvecký koncert 20. října 1906. Představení se konalo v nově postaveném sále hostince *Zur schönen Aussicht* v Zábřehu. Program prvního koncertu nebyl příliš složitý, neboť členové neměli moc času na jeho secvičení. Přesto byly jednoduché sbory skládající se z lidových písní zazpívány velmi pečlivě, obzvláště pak sklidily velký úspěch skladby *Grosse an die Heimat a Trinklied* Czajanka. Pauzy mezi pěveckými čísly vyplňovala hudba vítkovické *Závodní kapely*.²⁶⁵

Do kulturního dění v Ostravě zasahovaly také jiné organizace. Kromě *Beskydského spolku* ovlivnil hudební život významnějším způsobem také *Německý školní spolek v Mariánských Horách*, který založil vlastní pěvecký sbor. První zmínka veřejném vystoupení zpěváku je z 23. května 1907. Představení, uvedené jako *Společenský Liedertafel*, se konalo 25. května v sále hotelu *Slavia*. Kromě smíšených a mužských

²⁶¹ OZ, 8. 2. 1905, č. 21, s. 2.

²⁶² OZ, 18. 10. 1906, č. 239, s. 3.

²⁶³ Slavnost se konala opravdu ve všech sálech Německého domu. V jídelně hrál mariánskohorský orchestr, ve velkém sále zněla hudba vítkovické *Závodní kapely*. OZ, 31. 3. 1906, č. 75, s. 3-4.

²⁶⁴ OZ, 2. 10. 1908, č. 226, s. 2 a 5. 10. 1908, č. 228, s. 3.

²⁶⁵ OZ, 25. 10. 1906, č. 244, s. 2.

sborů²⁶⁶ zazněla také hudba v podání místního mariánskohorského orchestru. Vystoupení bylo velmi povedené a sklidilo u recenzentů velkou pochvalu: „*Drum hut ab vor der Marienberger Sängerriege und seinem Orchester!*“²⁶⁷ Na podzim 7. října 1907 zorganizovala pěvecká skupina školního spolku dobročinný společenský večer,²⁶⁸ který se konal v Mariánských Horách ve prospěch dětí školou povinných. Další vystoupení, na kterém spolupůčinkoval mariánskohorský orchestr, uspořádala mariánskohorská skupina 7. prosince 1907.²⁶⁹

Nedaleko města Ostravy, v místní části Hrušov vznikl pravděpodobně již v roce 1907 další německý *Männergesangsverein Frohsinn* (Mužský pěvecký spolek *Frohsinn*). Jeho v pořadí již druhý pěvecký koncert se uskutečnil 9. května 1908. Představení se konalo ve spolkovém sále restaurace Kulky, hudební doprovod obstarala *Kuballa Kapelle*. Kritik o představení napsal: „... *Der Beifall, mit dem die Sänger begrüsst wurden, zeigt zur Genüge, dass der Gesangsverein in Hruschau sozusagen gesellschaftlich nötig ist...*“²⁷⁰ Ačkoli pro místní byl vznik sboru významnou událostí, ostravský tisk mu v následujících letech nevěnuje téměř²⁷¹ žádnou pozornost.

V souvislosti se spolkovou činností bychom neměli v této podkapitole také zapomenout na *Beskydský spolek*, který velmi často pořádal různé dobročinné akce, jejichž součástí bylo vystoupení pěveckých sborů nebo hudebních kapel. Z významnějších koncertů jmenujme Letní slavnost (červen 1901)²⁷² nebo Lidovou slavnost ve Vítkovicích (20. 9. 1903).²⁷³

²⁶⁶ Zazněly skladby Isenmanna *Steh fest du deutscher Eichenwald*, Schreinerova *Frage und Antwortspiel*, Jüngsta *S'Nesterl*, mužské sbory Simona *In der Sommernacht*, Schmitze *Gute Nacht*, Jüngsta *Hans und Liese* a Pastorze *O süsse Heimat*. *OZ*, 23.5. 1907, č. 116, s. 3.

²⁶⁷ *OZ*, 6. 6. 1907, č. 127, s. 4.

²⁶⁸ Organizace takovýchto společenských večerů byla samozřejmě v režii i jiných spolků. V pramenech se setkáváme s upoutávkami na společenské akce jiných skupin, jako byl například spolek *Německých evangeliků v Ostravě* (ten pořádal rodinný večer s hudebními a pěveckými čísly 16. února 1908) nebo slavnost *Německého mládežnického klubu Wartburg* (konala se 29. prosince 1907 v sále *Závodního hotelu* převážně s instrumentálním programem) či vítkovického *Tělovýchovného spolku* atd.

²⁶⁹ Na toto představení byla otištěna inzerce i v Ostravském deníku. Článek byl však věnován spíše upozornění, že Němci začínají v Mariánských Horách otevřeně vystupovat a ať si dá české obyvatelstvo pozor. Ostrauer Zeitung polemizuje s českým tiskem, že se nejedená o ojedinělé představení, nýbrž že tato slavnost se koná již delší dobu pravidelně a polemiku uzavírá tím, že děkuje českému deníku za reklamu v českých novinách.

²⁷⁰ *OZ* 12. 5. 1908, č. 110, s. 3.

²⁷¹ Po delší době se objevuje krátká zpráva o pěveckém koncertě spolku v Hrušově, který se konal 24. března 1912 v sále tamního veslařského klubu.

²⁷² Její program obohatily pěvecké výstupy *Moravsko-ostravského a Františkovského mužského pěveckého spolku* za doprovodu *Moravsko-ostravské hornické kapely*.

²⁷³ Na této slavnosti, která byla pořádána v koprodukcii se spolkem *Německých severomoravských obyvatel*, vystoupily pěvecké sbory *Einigkeit*, *D' Mürzthaler*, její součástí byl také koncert vítkovické *Závodní kapely*. *OZ*, 8. 7. 1903, č. 109, s. 3 a 21. 9. 1903, č. 152, s. 3.

Přehled činností spolků v letech 1900-1918 (tabulka č. 6)

25. 3. 1900	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	OZ, 23. 3. 1900, č. 45, s. 3, 26. 3. 1900, č. 47, s. 2.
19. 5. 1900	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 12. 5. 1900, č. 74, s. 3, 21. 5. 1900, č. 79, s. 2.
1. 7. 1900	Slavnost tělových. Sp.	Spolky z Přívozu, Františkovo údolí, Moravské Ostravy	OZ, 2. 7. 1900, č. 103, s. 2.
září	Německý lidový svátek	Spolky z Přívozu, Františkovo údolí, Moravské Ostravy	OZ, 14. 9. 1900, č. 145, s. 3.
14. 10. 1900	Dobročinný koncert v Michálkovicích	Pěv. spolek Františkovo údolí	OZ, 17. 10. 1900, č. 164, s. 3.
25. 11. 1900	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 24. 11. 1900, č. 186, s. 4.
8. 12. 1900	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	OZ, 15. 12. 1900, č. 198, s. 3- 4.
28. 4. 1901	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	OZ, 26. 4. 1901, č. 66, s. 2.
červen	Letní slavnost Beskydského spolku	Spolky z Františkovo údolí a Moravské Ostravy	OZ, 24. 6. 1901, č. 100, s. 2.
28. 7. 1901	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek graf. odvětví	OZ, 29. 7. 1901, č. 120, s. 2.
17. 11. 1901	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 16. 11. 1901, č. 183, s. 3.
24. 11. 1901	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	OZ, 20. 11. 1901, č. 185, s. 3 a 25. 11. 1901, č. 188, s. 2.
4. 5. 1902	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	OZ, 5. 5. 1902, č. 71, s. 4.
27. 7. 1902	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek graf. odvětví	OZ, 23. 7. 1902, č. 116, s. 3.
listopad	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, č. 188, s. 3.
29. 3. 1903	Zábavný večer	Pěvecký spolek Františkovo údolí	OZ, 21. 3. 1903, č. 46, s. 3, 30. 3. 1903, č. 51, s. 2.
17. 5. 1903	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 29. 4. 1903, č. 69, s. 4.
20. 9. 1903	Lidová slavnost	Einigkeit, D'Mürzthaler	OZ, 8. 7. 1903, č. 109, s. 3, 21. 9. 1903, č. 152, s. 3.
29. 11. 1903	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek graf. odvětví	OZ, 25. 11. 1903, č. 189, s. 3.
13. 12. 1903	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 2. 12. 1903, č. 193, s. 3.
27. 12. 1903	Zábavný večer	Einigkeit	OZ, 19. 12. 1903, č. 203, s. 2-3

14. 2. 1904	Kostýmová zábava	D'Mürzthaler	OZ, 4. 2. 1904, č. 20, s. 3.
13. 3. 1904	Společenský večer	Pěvecký spolek graf. odvětví	OZ, 9. 3. 1904, č. 38, s. 3.
17. 4. 1904	Ronacher Abend	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 18. 4. 1904, č. 59, s. 1-2.
24. 4. 1904	Pěvecký koncert	Einigkeit	OZ, 22. 4. 1904, č. 61, s. 4.
říjen	Otevření Mat. školky Horní Františkovo údolí	Einigkeit, pěv. sp. Františkovo údolí	OZ, 10. 10. 1904, č. 165, s. 3.
4. 2. 1905	Masopustní pěvecký večer	Pěvecký spolek Svinov	OZ, 8. 2. 1905, č. 21, s. 2.
květen	Slavnost školního spolku	vítkovické pěvecké spolky	OZ, 10. 5. 1905, č. 81, s. 3.
28. 5. 1905	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 2. 6. 1905, č. 100, s. 3.
5. 7. 1905	Odhalení praporu	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 24. 6. 1905, č. 117, s. 2
6. 8. 1905	Velká pěvecká slavnost	Pěvecký spolek graf. odvětví	OZ, 7. 8. 1905, č. 152, s. 2.
25. 11. 1905	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Svinov	OZ, 22. 11. 1905, č. 241, s. 3.
31. 12. 1905	Silvestrovská zábava	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 3. 1. 1906, č. 2, s. 3.
4. 2. 1906	Dámská zábava	Pěvecký spolek Přívoz	OZ, 27. 1. 1906, č. 22, s. 3.
1. 4. 1906	Slavnost založení školního spolku v Bohumíně, Německý dům	všechny pěvecké spolky	OZ, 31. 3. 1906, č. 75, s. 3-4.
4. 6. 1906	Svatodušní slavnost	D'Mürzthaler	

říjen	Dobročinný koncert	Pěvecký spolek Svinov	<i>OZ</i> , 18. 10. 1906, č. 239, s. 3.
20.10.1906	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Zábřeh	<i>OZ</i> , 25. 10. 1906, č. 244, s. 2.
13. 1. 1907	Slavnost 20 let od založení	Einigkeit	<i>OZ</i> , 15. 1. 1907, č. 12, s. 4.
21. 4. 1907	Pěvecký koncert	D'Mürzthaler	<i>OZ</i> , 22. 4. 1907, č. 92, s. 2-3.
5. 5. 1907	Pěvecký koncert	Einigkeit	<i>OZ</i> , 7. 5. 1907, č. 104, s. 3.
25. 5. 1907	Společenský Liedertafel	Německý školní spolek v Mariánských Horách	<i>OZ</i> , 6. 6. 1907, č. 127, s. 4.
9. 6. 1907	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 12. 6. 1907, č. 132, s. 4.
29. 6. 1907	Pěvecký koncert v Třinci	D'Mürzthaler	<i>OZ</i> , 26. 6. 1907, č. 144, s. 4.
20.10.1907	Hodovní Liedertafel	D'Mürzthaler	<i>OZ</i> , 21. 10. 1907, č. 241, s. 4.
7. 10. 1907	Dobročinný večer	Německý školní spolek v Mariánských Horách	
7. 12. 1907	Pěvecký koncert	Německý školní spolek v Mariánských Horách	<i>OZ</i> , 5. 12. 1907, č. 279, s. 3-4.
9. 5. 1908	Pěvecký koncert	Frohsinn	<i>OZ</i> , 12. 5. 1908, č. 110, s. 3.
4. 10. 1908	Pěvecký koncert	všechny pěvecké spolky	<i>OZ</i> , 2. 10, 1908, č. 225, s. 2, 5. 10, 1908, č. 228, s. 3.
říjen	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek graf. odvětví	
22. 11. 1908	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	<i>OZ</i> , 24. 11. 1908, č. 271, s. 3.
8. 12. 1908	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 12. 12, 1908, č. 286, s. 4.
květen	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Svinov	
17.10.1909	Hodovní Liedertafel	D'Mürzthaler	<i>OZ</i> , 20. 10. 1909, č. 238, s. 4.
21.11.1909	Slavnostní koncert	Pěvecký spolek graf. odvětví	<i>OZ</i> , 13. 11. 1909, č. 258, s. 5.
	Slavnostní koncert	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 4. 12. 1909, č. 276, s. 5, <i>TMB</i> , roč. 3, č. 15, s. 235.
26. 6. 1910	Jubilejní koncert	D'Mürzthaler	<i>OZ</i> , 16. 6. 1910, č. 135, s. 3, 18. 6. 1910, č. 137, s. 5.
27.11.1910	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 28. 11. 1910, č. 246, s. 2.
24. 6. 1911	Mimořádný koncert	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 21. 6. 1911, č. 139, s. 4.
23. 7. 1911	Pěvecký koncert	Einigkeit	<i>OZ</i> , 20. 7. 1911, č. 162, s. 3.
24. 3. 1912	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Hrušov	<i>OZ</i> , 22. 3. 1912, č. 68, s. 4.
6. 7. 1912	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	<i>OZ</i> , 4. 7. 1912, č. 150, s. 4.
23. 11. 1912	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Svinov	<i>OZ</i> , 21. 11. 1912, č. 267, s. 5.
8. 12. 1912	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	<i>OZ</i> , 5. 12. 1912, č. 279, s. 4, 10. 12. 1912, č. 283, s. 4.
26. 4. 1913	Schubertova slavnost	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 23. 4. 1913, č. 94, s. 4.
27. 4. 1913	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Františkovo údolí	<i>OZ</i> , 23. 4. 1913, č. 94, s. 4.
29. 6. 1913	Pěvecký koncert v Petřvaldě	Pěvecký spolek Františkovo údolí	<i>OZ</i> , 21. 6. 1913, č. 142, s. 7.
10. 8. 1913	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 7. 8. 1913, č. 208, s. 3.
30. 11. 1913	Společenský večer	Pěvecký spolek Františkovo údolí	<i>OZ</i> , 27. 11. 1913, č. 338, s. 4.
30. 11. 1913	Pěvecký koncert	Pěvecký spolek Svinov	<i>OZ</i> , 28. 11. 1910, č. 339, s. 5.
14. 2. 1915	Dobročinný koncert	Pěvecký spolek Svinov	<i>OZ</i> , 8. 2. 1915, č. 39-30, s. 3.
11. 4. 1915	Dobročinný koncert	Pěvecký spolek Svinov	<i>OZ</i> , 29. 3. 1915, č. 88-69, s. 3.
14. 7. 1915	Dobročinný koncert	Pěvecký spolek Přívoz	<i>OZ</i> , 13. 7. 1915, č. 195, s. 3.
18. 8. 1915	Oslava císařových narozenin	Einigkeit	<i>OZ</i> , 15. 8. 1915, č. 227, s. 3.

2.3.2 Dělnický pěvecký sbor *Marx* v Ostravě-Vítkovicích

Se vzrůstajícím uvědomováním dělnictva začaly ke konci 19. století vznikat první dělnické spolky. Na popud osmi členů oborové skupiny slévačů Vítkovických železáren, byl v létě roku 1900 založen pěvecký sbor *Marx*.²⁷⁴ Vzory pro toto pěvecké sdružení našli Vítkovičtí u německých pěveckých spolků *Witkowitzter Männergesangverein*, *Einigkeit*, *Steirischer Gesangklub – D'Mürzthaler* a také u německého pěveckého dělnického spolku, založeného před *Marxem*, kterým byl *Typografia-Gesangverein der graphischen Fächer* (založený v Přívoze r. 1899).

Stanovy nového spolku nazvaného *Männergesang-Verein Arbitersängerbund* byly datovány 19. 3. 1900.²⁷⁵ Narozdíl od výše uvedeného typografického spolku byl *Marx* i od svého ustavení zastoupeno dělnictvo obou národností, zatím s převahou národnosti německé. Již v roce 1900 pořádal sbor silvestrovskou slavnost, 7. června 1901 výlet, jehož pořádání bylo také ve stanovách ostatních pěveckých spolků (viz výše) a v říjnu téhož roku se konala první pěvecká akademie.

Na rozdíl od jiných pěveckých uskupení měl *Marx* charakteristický repertoár, který se skládal z komických výstupů, kupletů, písní, sborů. Takovýto pestrý a nenáročný program totiž vyhovoval ostravským dělníkům. Sborové skladby se však zpočátku objevovaly velmi zřídka. Do první světové války vítkovický *Marx* nepůsobil jako sbor vysloveně pěvecký, ale měl širší poslání – byl střediskem kulturního života dělníků, jehož pěvecká působnost byla jen dílčím úsekem.

Během prvních let existence se *Marx* stále častěji zapojoval do společných produkcí s ostatními dělnickými pěveckými spolky. 14. srpna 1904²⁷⁶ došlo k prvnímu sborovému koncertu (*Sommerliedertafel*) v Ostravě, v jehož závěru byla zpívána česky a německy Píseň práce. Spolu s *Marxem* vystoupily spolky *Biedersinn z Přívozu* a *Pěvecký spolek grafického odvětví z Ostravy*. Představení bylo spojeno s koncertem vítkovické *Závodní kapely*. Společná vystoupení těchto tří spolků se pak občas konala i během dalších let. Například již následující rok 6. srpna 1905 se uskutečnila (dle tisku již třetí) velká pěvecká slavnost jmenovaných spolků.²⁷⁷

²⁷⁴ Před jeho založením existoval od roku 1893 hornicko-hutnický spolek *Prokop*, který pořádal koncertní zábavy a výlety do zahradnických restaurací a blízkých hájů. GREGOR, V. Z historie dělnického pěveckého sboru *Marx* v Ostravě-Vítkovicích. In: *Ostrava I, Příspěvky k dějinám Ostravy a Ostravska*. Ostrava 1963, s. 243.

²⁷⁵ Více o tom GREGOR, V. Cit. dílo, s. 244.

²⁷⁶ V. Gregor uvádí datum 14. července 1904. *Ostrauer Zeitung* se však zmiňuje o představení 10. srpna 1904 na s. 2 a uvádí datum uskutečnění 14. srpna 1904.

²⁷⁷ *OZ*, 7. 8. 1905, č. 152, s. 2.

Umělecká úroveň sboru se zvýšila až po příchodu zkušenějšího sbormistra Františka Žaloudka, zástupce kapelníka závodní dechové kapely v létě roku 1913 a pomalu se měnila orientace sboru na čistě pěvecký spolek. Slibnou spoluprací s novým sbormistrem přerušila první světová válka. Během let 1914-17 nejsou zápisy o veřejném vystoupení tohoto sboru. Teprve v závěru roku 1917 došlo z iniciativy Žaloudka a některých členů spolku k obnovení činnosti, což se projevilo na jaře 1918 uskutečněním jarního pěveckého večírku za spoluúčinkování vítkovické *Závodní kapely*.

Mezi lidovými písněmi vnikaly do repertoáru skladby se stále zřetelnější socialistickou ideou, byly to sbory české i německé.

Ostrava zažívala v období do roku 1918 velmi bohatou spolkovou a pěveckou činnost, která vyvrcholila před začátkem první světové války. Jak vyplývá z výše uvedených informací, spolky se z velké části podílely na hudebním životě ostravských obyvatel. Během roku se uskutečnily minimálně dvě desítky velmi kvalitních pěveckých produkcí nejen v samotné Moravské Ostravě, ale také ve Vítkovicích, Přívoze, Svinově a dalších přilehlých obcích. Dokladem toho, že pěvecké koncerty byly u publika velmi oblíbené a že jejich úroveň měla vzrůstající tendenci, je velmi hojná návštěvnost obecenstva téměř na všech vstoupeních pořádaných spolky, a to i v případě, že se během jednoho večera konaly hned dva či dokonce tři podobné koncerty. Význam spolkové činnosti je o to větší, že se neomezovala pouze na pořádání pěveckých koncertů pro širší veřejnost, ale celkově obohatila společenský život ostravského obyvatelstva díky společenským rodinným večerům nebo silvestrovským a masopustním zábavám

2.4 Koncertní život

Tato oblast zahrnuje jak značné množství amatérských produkcí řady ostravských spolků, tak poloprofesionální a profesionální vystoupení domácích nebo hostujících umělců, hudebních kapel a orchestrálních těles.

V předchozí podkapitole jsme se zmínili skutečnost, že pěvecké spolky neomezovaly svou činnost pouze na pořádání pěveckých koncertů, ale rovněž připravovaly vystoupení s čistě instrumentálním programem. Významný, takřka každodenní, podíl na kulturním životě pak měly především dvě kapely, *Moravsko-ostravská hornická kapela (Bergkapelle)* a *Závodní kapela Vítkovických železáren (Werkskapelle)*. Vedle těchto dvou těles v Ostravě pravidelně hrály také vojenské kapely z okolních měst, městské kapely a orchestrální spolky z Moravské Ostravy, Vítkovic a Mariánských Hor.

Na koncertním životě se však nepodílely pouze jmenované kapely. Kromě nich zaznamenáváme v 90. letech 19. století vystoupení profesionálních umělců, komorních souborů nebo orchestrálních těles. Četnost těchto koncertů se dále stupňovala. Na jejich organizaci se obvykle podíleli ostravští knihkupci, zejména pak Julius Kittl, který vlastnil obchod s hudebninami a také nakladatelství a zajišťoval prodej vstupenek,²⁷⁸ případně R. Pappuschek nebo M. Ptaczek. Někdy bylo aranžmá koncertu výhradně Kittlovým dílem, jindy se jednalo o práci koncertních agentur. Významnou aktivitu v pořádání koncertních představení vykazovala v předválečných letech *Společnost přátel hudby* ustavená v roce 1912.

2.4.1 Hornické, hutnické, vojenské a další kapely

Bohatou koncertní činností vyvíjely především dvě ostravské kapely, a to *Moravsko-ostravská hornická kapela (Bergkapelle)* a *Závodní kapela Vítkovických železáren (Werkskapelle)*. Obraz hudebního života města dotvářela jednak koncertní vystoupení profesionálních vojenských kapel pluků sídlících v Opavě, Těšíně, Krakově a Olomouci, jednak produkce amatérských městských kapel, tzv. *Sallonkapelle* pocházejících z různých částí Ostravy. V kapitole se budeme podrobněji zabývat pouze významnějšími koncerty, o ostatních představeních, které dokreslují pestrost a bohatost kulturního dění, se v rámci souvislosti jen zmíníme.

Nejagilnější z výše jmenovaných kapel byla bezesporu *Moravsko-ostravská hornická kapela*, jejímž kapelníkem byl od roku 1877 Václav Ludwig²⁷⁹ a za jehož působení dosáhla pozoruhodných výsledků. Kromě vlastních samostatných koncertů doprovázela kapela pěvecká vystoupení mužských pěveckých spolků z Moravské Ostravy a z Františkova údolí, účastnila se slavnostní pořádaných různými spolky a vůbec byla neodmyslitelnou součástí ostravského kulturního života.

Podobné rysy nesla činnost *Závodní kapely Vítkovických železáren*, rovněž vedená velmi schopnými kapelníky. V 90. letech 19. století řídil soubor kapelník Franz Lorenz, který byl na podzim roku 1899 vystřídán Franzem Hackerem. Ten pozvedl úroveň

²⁷⁸ J. Kittl byl velmi aktivní osobnost té doby, z jeho iniciativy začaly být vydávány také Ostrauer Zeitung, které vedl až do jejich zastavení v roce 1939.

²⁷⁹ Kapelník, sbormistr a hudebník se narodil v roce 1837 na Vyšehradě a zemřel v roce 1915 v Ostravě. Pocházel z hudební rodiny, vstudoval pražskou konzervatoř, stal se vojenským kapelníkem v Innsbrucku a Veroně, v roce 1877 přišel do Ostravy, kde se stal kapelníkem hornické kapely, od roku 1896 začleněné do Spojené hornické kapely (* 1862). Byl také prvním sbormistrem českého pěveckého spolku Lumír a členem německého Orchestrálního spolku pro klasickou hudbu (*1888). DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy 1*. Ostrava, 2005, s. 518.

vítkovické kapely a těleso dosáhlo za jeho vedení velkých úspěchů nejen při doprovodu vítkovických pěveckých spolků, ale také při samostatných koncertech.

Na základě četby dobového tisku můžeme poměrně přesně rekonstruovat činnost obou kapel včetně frekvence jejich vystoupení. Jejich aktivita se v průběhu let samozřejmě měnila. Dá se říci, že zatímco v první polovině 90. let 19. století pořádaly obě kapely průměrně dvakrát za měsíc své vlastní koncerty (nepočítáme účasti na koncertních vystoupeních pěveckých i jiných spolků), na konci 90. let již převažuje aktivita hornické kapely. Jestliže k vlastním vystoupením připočítáme účast na akcích jiných spolků,²⁸⁰ můžeme konstatovat, že obě kapely byly nedílnou součástí každodenního hudebního života Ostravanů.

Jednotlivé produkce byly v tisku většinou ohlášeny malým plakátem (viz příloha č. 9). Jedině významnějším koncertním vystoupením byl tu a tam věnován větší prostor. Koncerty se konaly v moravskoostravských²⁸¹ popř. vítkovických a dalších restauracích. Během letní sezóny byly zpravidla prováděny (za pěkného počasí) pod širým nebem (v parku, vítkovickém lesíku) nebo v přilehlých zahradách restaurací. Letní sezóna byla zahajována slavnostním koncertem. Tzv. Zahajovací koncert pořádala každá restaurace zvlášť a obvykle ně něm koncertovala jedna ze zmíněných kapel. Velmi oblíbeným místem konání těchto vystoupení byla také Stará a Nová střelnice s přilehlým městským parkem. Pro toto období (květen-září) je pak charakteristická zvýšená četnost koncertů jak hornické, závodní, tak také vojenských²⁸² popř. některé z hostujících kapel.²⁸³ Ke konci 90. let 19. století a na počátku 20. století začali jednotliví restauratři preferovat pravidelná vystoupení jedné kapely, kterou si nasmlouvali na celé letní období.²⁸⁴

²⁸⁰ *Závodní kapela* doprovázela *Vítkovický mužský pěvecký spolek*, jednu dobu také moravsko-ostravský, dále spolek *Einigkeit, D' Mürzthaler*, později i *Mužský pěvecký spolek v Mariánských Horách, Zábřehu, Spojená hornická kapela* zase doprovázela *Mužský pěvecký spolek z Moravské Ostravy, Františkova*. Dále to byla každoroční účast na slavnosti sv. Floriána, Prokopa, Anny, každoroční účast vítkovické *Závodní kapely* na večeru pořádaném *Beskydským spolkem*, hudební doprovod kapel byl žádaný na společenských spolkových večerech, jarmarcích a jiných akcích spolků, při oslavě císařových narozenin, dobročinných představeních nebo na mimořádných produkcích jako například při slavnostním výkopu ke stavbě Německého domu (duben 1893) nebo při slavnostním otevření Německého domu (červen 1895), na jarmarku v Německém domě (leden 1896), dále byly obě kapely vítaným hudebním zpestřením během plesové sezóny atd.

²⁸¹ Nejčastějším místem byl hotel *Zuber* v Moravské Ostravě, hotel *National* taktéž Mor. Ostrava, Německý dům a také *Závodní hotel* ve Vítkovicích. Dále to byly v Moravské Ostravě *restaurace Pod Lipou, Na střelnici, K dubu*, hotel *Gambrinus*, hotel *Lustig*, ve Vítkovicích *Erbrichterei* a zahradní restaurace Ernsta Immerglücka v Polské Ostavě.

²⁸² Z vojenských kapel zde působily např. vojenská kapela c. k. pěšího pluku č. 1 Kaiser Franz Josef I. z Opavy, vojenská kapela c. k. pěšího pluku č. 1 z Opavy, kapela c. k. pluku č. 100 z Těšína, kapela c. k. pěšího pluku č. 54 z Olomouce, kapela c. k. pěšího pluku č. 100 Elder von Dresdenberg z Olomouce, kapela c. k. pěšího pluku č. 56 z Krakova, kapela c. k. pěšího pluku č. 18 z Olomouce atd.

²⁸³ Velmi často zde působily Maďarská národní kapela, Polská národní kapela, Dámská kapela z Vídně, Městská kapela z Těšína, Petřvaldská hornická kapela ad. Z jednorázových vystoupení bychom zmínili např. vystoupení Karlovarské hudební kapely na začátku roku 1894.

²⁸⁴ V některých sezónách např. každý čtvrtek v hotelu *Zuber* vystupovala *Moravsko-ostravská hornická kapela*, vojenská kapela každou neděli či o svátcích v *Nové střelnici* apod.

Zimní koncertní sezóna bývala do roku 1918 co do počtu samostatných vystoupení skromnější, jelikož *Moravsko-ostravská hornická kapela* a *Závodní kapela* byly vytěžovány doprovázením pěveckých spolků. Zvýšená aktivita kapel byla pochopitelně spojená s plesovou sezónou. Zajímavostí byly v 90. letech 19. století organizované koncerty *Bruslařského spolku*, které se konaly přímo na kluzišti v Přívoze²⁸⁵ a na kterých hrála *Moravsko-ostravská hornická kapela*. Zimní období, zvláště pak advent, vybízelo k pořádání dobročinných koncertů. V nepravidelných intervalech se v Ostravě konaly rovněž koncertní večery rozličných hostujících hudebních společností, které však měly převážně zábavný charakter.

Dokladem vzrůstající tendence umělecké úrovně ostravských kapel bylo provádění velkých orchestrálních děl (viz dále). Z programů pěveckých vystoupení se dozvídáme, že kromě doprovodů písní hrály kapely samostatná instrumentální čísla, která zpravidla zahrnovala pochodovou skladbu na úvod, dále zazněla předehra ze známé opery, směs z opery a polka, valčík či fantasie na závěr. Takový repertoár byl v mnoha směrech typický i pro samostatné instrumentální koncerty, jak je patrné z dochovaného programu představení spojené *Moravsko-ostravské hornické kapely*, na koncertě konaném v dubnu 1894 (viz příloha č. 10) byl proveden pochod, valčík na motivy z operety *Der Grubensteiger* C. Zeller, předehra k bližší neznámé opeře, Idyla, Sextet z *Prodané nevěsty*, směs z opery a na závěr opět pochod.²⁸⁶ Podobně sestavený býval také repertoár vítkovické *Závodní kapely*. Z dochovaného programu z 23. 6. 1898²⁸⁷ víme, že vítkovická kapela uvedla na koncertě, který se konal v Nové stříelnici v Moravské Ostravě, valčík, předehru k opeře *Der Teufel ist los*, směs z oblíbené opery *Nocleh v Granadě*, árii z opery *Tännhäuser* atd. Koncertní produkce se takřka nelišily od představení profesionálních vojenských kapel, jejichž programy byly sestavovány v podobném duchu.²⁸⁸ Jednotlivé soubory nezapomínaly ani na domácí autory. Ostatně velmi oblíbené byly skladby P. Zwierziny,²⁸⁹ V. Ludwiga²⁹⁰ nebo F. Hackera.

²⁸⁵ Tyto koncerty jsme zaznamenali v zimě 1894/95, 1895/96, 1896/97, 1898/99 ale i v následujících sezónách, byť ne třeba s takovou frekvencí.

²⁸⁶ *OZ*, 12. 4. 1894, č. 42, s. 6.

²⁸⁷ *OZ*, 23. 6. 1898, č. 75, s. 3.

²⁸⁸ Jak je patrné z velkého vojenského koncertu kapely c. k. pěšího pluku č. 1 z Opavy, která provedla během koncertu v *Nové stříelnici* 22. května 1898 Koncertní ouverturu F. Suppého, pochod *Mein Vaterland* C. M. Ziehrera, nebo *Fantasií z opery Evžen Oněgin* P. I. Čajkovského, *Fantasií z Goldmarkovy opery Das heimchen am herd* atd.

²⁸⁹ 22. 5. 1898 byla vojenskou kapelou c. k. pěšího pluku č. 1 z Opavy uvedena Zwierzinova polka-mazurka *Immer einig*, velký ohlas sklídila Zwierzinova humoristická směs uvedená na Lidovém koncertě 23. prosince 1900 ad.

²⁹⁰ Hornická kapela provedla např. skladby *Ein Traum der Verliebten noch dem Bolle* (25. 1. 1903), 1. moravsko-slezský hud. spolek zahrál skladbu *Festmarsch* (13. 6. 1897) ad.

Úspěšné bylo v podání spojené *Moravsko-ostravské hornické kapely* zahájení série Lidových koncertů v sezóně 1896/97, kterých od listopadu 1896 do dubna 1897 odehrála celkem devět. O jednotlivá představení konající se v Německém domě (pod patronací stejnojmenného spolku), byl velký zájem,²⁹¹ jelikož kapela vedená Václavem Ludwigem byla zárukou vysoké umělecké úrovně. Podrobné programy jednotlivých koncertů se až na výjimky bohužel nedochovaly. Ze zprávy z 15. prosince 1896²⁹² je však patrné, že kromě orchestrálních čísel byla součástí představení také sólová vystoupení členů spolku.²⁹³ Koncerty byly co do počtu skladeb někdy velice obsáhlé (čítaly až 26 čísel), jak podotýká recenzent březnového Lidového koncertu.

Po delší odmlce byla 1. ledna 1899 na výzvy veřejnosti zahájena další série těchto oblíbených představení. Dlouho očekávaný úvodní koncert se setkal s mimořádným zájmem, všechna čísla programu byla pod vedením kapelníka Ludwiga provedena s velkým citem a porozuměním. Do počátku května uvedla kapela celkem deset představení, přičemž na poslední devátý avizovaný koncert ještě navázal přídavek v podobě závěrečného koncertu. Jak je zřejmé z krátkých zpráv o těchto vystoupeních, programy byly sestaveny tradičním způsobem, obsahovaly pestrou směsici hudebních skladeb, výňatků z oper a melodií známých písní. Koncerty byly i tentokrát ozvláštněny sólovými výstupy. Například na únorovém představení vzbudil velký ohlas sólový přednes na křídlovku.²⁹⁴ Výtěžek z koncertu, který se konal 19. března, byl poukázán na dobročinné účely ve prospěch lidového knihkupectví. Kapelník Ludwig věnoval přípravě tohoto dobročinného představení velkou pozornost, během večera byla mj. uvedena Wagnerova *Fantasie* z opery *Parsifal*, Weberova předehra k opeře *Oberon* a kromě dalších skladeb ještě dvacet oblíbených árií, lidových a studentských písní v zajímavých úpravách.²⁹⁵ Nechyběla samozřejmě ani sóla pro housle a pro křídlovku.

Jen ojediněle prováděla obdobné Lidové koncerty vítkovická *Závodní kapela*. Na jaře roku 1899, přesně 12. března, jeden takový uspořádala ve vítkovickém *Závodním hotelu*. Recenzent o něm napsal: „*Ačkoli počet hudebníků této kapely není příliš vysoký (26 mužů), sind die Leistungen derselben jedoch beiweitem bessere wie von manchem bis zu 40 Musiker zählenden Orchester, což bylo jedinečné... Program byl pestrý a bohatý a*

²⁹¹ V jedné ze zpráv je uvedeno, že velký sál Německého domu počtu návštěvníků nestačil a tak museli být usazeni do vedlejších místností. *OZ*, 23. 3. 1897, č. 35, s. 2-3.

²⁹² *OZ*, 15. 12. 1896, č. 146, s. 2-3.

²⁹³ Na koncertu konaném 13. prosince vystoupil se sólem na housle R. Remesch, na koncertě v dubnu 1897 vystoupil se sólem na lesní roh sám kapelník V. Ludwig.

²⁹⁴ Zazněla skladba Kahlenberga. *OZ*, 5. 2. 1899, č. 19, s. 2. Sólová vystoupení křídlovky, houslí, flétny jsou nadále zpestřením každého dalšího programu.

²⁹⁵ *OZ*, 19. 3. 1899, č. 34, s. 4.

*zvolené kusy byly důkazem secvičenosti kapely pod vedením kapelníka Lorenze...*²⁹⁶
Během vystoupení zazněla také skladba C. F. Fuchse věnovaná městskému radovi Dr. Adalbertu Johannymu – *Johanny Marsch*, která byla uvedena po delší odmlce a vzbudila velký ohlas.

V populárních koncertech pokračovala hornická kapela i v následujících letech. Její představení se pravidelně konávala v období od října do dubna. Pravděpodobně z důvodu značné vytiženosti *Moravsko-ostravské hornické kapely* byla hudební vystoupení tohoto spolku během podzimu 1899 alternována vítkovickou *Závodní kapelou* pod vedením nového kapelníka F. Hackera, která koncertovala v Německém domě také během dalších let. Zájem o tato představení byl nadále tak obrovský, že mnozí návštěvníci se pro zcela zaplněný sál Německého domu nemohli koncertů zúčastnit. Navzdory velkému počtu představení se *Moravsko-ostravská hornická kapela* snažila s úspěchem provádět skladby precizně a na vysoké umělecké úrovni, jak o tom dokládají četné zmínky v tisku. Např. 15. dubna 1901 bylo o koncertu napsáno: „*Z jednotlivých čísel si zaslouží vyzdvihnout předehra z Wilhelma Tella. Sie wurde glänzend vorgetragen, wie man sie in der Wiener Hofoper nicht besser hören kann.*“²⁹⁷ O jiném koncertě zase recenzent píše: „*Die einzelnen Vorträge der Kapelle wurden auf das lebhafteste akklamiert, so dass bei den meisten vorzüglich zu Gehör gebrachten Piecen Zugaben stattfinden mussten...*“²⁹⁸

Velká obliba lidových koncertů inspirovala ostatní kapely k pořádání podobných představení. Tak například 13. října 1901 byl uspořádán první z řady večerů v podání nově ustavené *Stadkapelle* v Přívoze pod vedením kapelníka a regenschoriho zdejšího kostela C. M. Hrazdiry. Na rozdíl od hornické kapely se tato vystoupení nekonala s takovou četností, nicméně umělecká kvalita byla díky výtečnému kapelníkovi srovnatelná. Bohužel postrádáme doklady o tom, zda bylo v pořádání koncertů pokračováno i v následujících sezónách.

Moravsko-ostravská hornická kapela projevovala chvályhodnou snahu seznamovat publikum s novými skladbami. Na představení 25. března 1902 byly uvedeny úryvky z nových operet – *Das süsse Mädel*, *Der Kelermeister* a vřele přijaté premiérové ostravské provedení přede hry k Wagnerově opeře *Tännhäuser*.²⁹⁹ 25. ledna 1903 byly uvedeny novinky *Domino Walzer* z operety *Opernball* R. Heubergera nebo *Wenn zwei sich lieben* z operety *Der Rastelbinder* F. Lehára ad.

²⁹⁶ OZ, 14. 3. 1899, č. 32, s. 3.

²⁹⁷ OZ, 15. 4. 1901, č. 60, s. 2.

²⁹⁸ OZ, 8. 10. 1902, č. 160, s. 3.

²⁹⁹ OZ, 21. 3. 1902, č. 45, s. 2.

Od koncertní sezóny 1903/1904 nebylo pořádání Lidových koncertů svrchovanou záležitostí hornické kapely. Pravděpodobné příčiny toho lze spatřovat jednak v celkovém vyčerpání kapely, a jednak ve vysokém věku kapelníka V. Ludwiga, který býval při dirigování koncertů střídán svým nástupcem F. Macákem. Na produkcích se tedy střídala *Moravsko-ostravská hornická kapela, vítkovická Závodní kapela, vojenské kapely*,³⁰⁰ *Moravsko-ostravský orchestrální spolek aj.* Po roce 1906 pravidelná představení tohoto typu v Německém domě zanikla.

Každá hudební kapela čas od času pořádala dobročinné koncerty, jejichž výtěžky byly věnovány na spolkovou činnost, pro Německý dům,³⁰¹ pro pozůstalé po členech spolku atd. Produkce se konávaly nahodile v průběhu celého roku, nejvhodnější příležitosti byly však v období adventu a doby vánoční. Např. 6. ledna 1900 se konal dobročinný koncert tří hudebních kapel – *Moravsko-ostravské hornické kapely, Závodní kapely a Hanouschkovy kapely*. Výtěžek koncertu konaného v Německém domě byl věnován vdovám a sirotkům po hudebnících *I. moravsko-slezského hudebního spolku*. Program obsahoval kromě směsi z opery *Dalibor*, předehru k opeře *Rienzi* R. Wagnera, *Fantasii* z opery *Illka* J. Panuly se sólem pro křídlovku, *Císařský valčík* J. Strausse mladšího a konečně i Schubertovy *nedokončené Symfonie h moll*.³⁰² Celé vystoupení bylo vedeno V. Ludwigem, orchestr byl velmi působivý, skládal se totiž ze sedmdesáti hudebníků.

Do sledovaného období (1893-1914) patří rovněž koncerty hostujících pěveckých a koncertních společností, a kapel z jiných měst monarchie. Velmi častá byla např. vystoupení petřvaldské a karvinské horní kapely. *Moravsko-ostravská hornická kapela* naopak obohacovala kulturní život obyvatel přilehlých regionů. V letech 1897 a 1898 zavítala na několik dnů dokonce až do Vídně, kde uspořádala velmi úspěšnou sérii tří koncertů v *Caffé Haus* v Prateru.

Za první světové války převládaly hudební produkce vojenských kapel,³⁰³ ačkoli ještě v prvním roce války se setkáváme s nepolevující aktivitou ostatních hudebních kapel (*Moravsko-ostravské hornické kapely, Závodní kapely, Havlas kapely*). Nepravidelně, za to

³⁰⁰ Vojenské kapely sloužily hlavně k reprezentaci pluku. Kapelník byl smluvním civilním zaměstnancem, kterého si platili důstojníci a dirigoval hudbu jen při přehlídkách, koncertních produkcích a lepších tanečních zábavách. Při pochodu řídil hudbu plukovní tambor potřásáním dlouhou ozdobnou holí, zatímco kapleník kráčel opášen šavlí po straně průvodu. Hráči těchto kapel byli vojáci základní služby. Více SEHNAL – VYSLOUŽIL. Cit. dílo, s. 139.

³⁰¹ V 90. letech na podporu jeho stavby, později byly peníze využity vůbec pro činnost spolku Německý dům nebo z nich byla financována přístavba verandy apod.

³⁰² OZ, 5. 1. 1900, č. 2, s. 3 a 8. 1. 1900, č. 3, s. 2.

³⁰³ Během první světové války zde působily např. vojenská kapela c. k. pěšího pluku č. 31, 22, 15, 6 ad., dále *Sallon kapelle* vojenského pluku Císaře Františka Josefa č. 1, *Kriegsfürsorge orchester* vedený A. Aichem, který pořádal koncerty v roce 1918. Kapely vystupovaly především v hotelu *National, Imperial, Zuber* popř. jiných restauracích.

poměrně často, byly pořádány zejména dobročinné koncerty, jejichž výtěžek byl věnován Červenému kříži, nebo pozůstalým po obětech války či válečným invalidům.

2.4.2 Orchesterální činnost

Vznik orchesterálních spolků byl projevem začínající proměny koncertního života v Ostravě v 90. letech 19. století a zároveň dokladem jeho stoupající úrovně.

Prvním orchesterálním spolkem byl v roce 1888 A. Könnemannem založený *Orchester-Verein für classische Musik*, v tisku³⁰⁴ zmiňovaný jako *Mährisch-Ostrauer Orchester-Verein* či *Verein für Pflege klassischer Musik*. Spolek na počátku své existence působil dost nepravidelně. Někdy uspořádal jeden až dva symfonické koncerty během sezóny, jindy se na celý rok odmlčel. Dochované prameny o jeho činnosti však nejsou úplné.

V pořadí již sedmý symfonický koncert orchesterálního spolku se konal 25. března 1893 v sále *Lösch-Depots* v Moravské Ostravě. Představení dirigoval zakladatel spolku A. Könnemann. V rámci koncertu byla uvedena Schubertova *Symfonie h moll*, vstupní akt k pátému dějství *Krále Manfréda* C. Reinecka, *Serenáda pro velký orchestr* J. Machtse, *Suita Peer Gynt* E. Griega a předehra k opeře *Titus* W. A. Mozarta.³⁰⁵ Předvedený výkon se setkal s velkou chválou a uznáním publika. Na závěr koncertu bylo *Spolku pro opatrování klasické hudby* popřáno mnoho úspěchů v jeho další činnosti.³⁰⁶

V březnu roku 1893 deklaroval *Vítkovický mužský pěvecký spolek* úmysl vytvořit orchesterální spolek ve Vítkovicích. Počet přihlášek do tohoto souboru překonal veškerá očekávání, navíc byl nově vzniklý *Ochotnický orchestr* posílen o hudebníky ze *Závodní kapely*. Orchestr nakonec tvořilo přibližně 40 mužů. První veřejné vystoupení se konalo již následující měsíc 22. dubna ve vítkovickém *Závodním hotelu* s poměrně rozsáhlým programem. Kromě provedení předehry k opeře *Fidelio* a *Rienzi* a Moszkovského *Serenády op. 15* stojí bezesporu za povšimnutí i uvedení všech čtyř vět Mozartovy *Symfonie č. 41, Jupiterské*. Vedení orchestru bylo svěřeno sbormistru vítkovického pěveckého spolku A. Moritzovi. Díky němu bylo již první vystoupení tohoto tělesa velmi úspěšné.³⁰⁷

V červnu téhož roku (10. 6. 1893) koncertoval v sále *Staré střelnice* (Městský sad) podruhé v sezóně *Moravsko-ostravský orchesterální spolek* vedený A. Könnemannem.

³⁰⁴ Máme na mysli *Ostrauer Zeitung* a také *Ostrauer Theater-, Kunst- und Musik-Blätter Der Schürfer*.

³⁰⁵ *OZ*, 23. 3. 1893, č. 35, s. 4.

³⁰⁶ *OZ*, 28. 3. 1893, č. 37, s. 2.

³⁰⁷ *OZ*, 20. 4. 1893, č. 46, s. 2 a 25. 4. 1893, č. 48, s. 2.

Mimo předehry k Webrově opeře *Oberon*, *Andante* z Beethovenovy *Patetické sonáty*, či perly symfonické hudby, Griegova *Jara*, byla provedena pětivětá Könnemannova symfonická suita *Indien*. V závěru koncertu zazněl Schubertův *Jezdecký pochod* v instrumentaci F. Liszta.³⁰⁸ Tisk věnoval Könnemannově dílu nebývalou pozornost a v čísle z 8. 6. 1893 byl dokonce otisknut rozbor celé skladby. Provedení koncertu bylo za hojné účasti publika neobyčejně vydařené a skladatel, dirigent A. Könnemann si vysloužil uznání a obrovský potlesk přítomných.³⁰⁹

Instrumentální koncert *Ochotnického orchestru* ve Vítkovicích se konal 5. května 1894 pod vedením A. Moritze. Kromě předehry k opeře *Mignon* (A. Thomas), a předehry k opeře *Zampa* (L. Hérold) a Händelova *Larga* byla uvedena Mendelssohnova *Symfonie a moll.* Zpestřením večera bylo sólové vystoupení harfisty Antona Motzhammera, který působil jako člen německé kapely v Chicagu a na ostravském koncertě zahrál *Feenlegende Oberthūra*.³¹⁰

Na svátek Nanebevzetí Panny Marie, 15. srpna 1895, se konal v sále *Staré střelnice* v Moravské Ostravě *Monstre-koncert* hudebníků z povolání, který pořádal *Berufs-Musiker-Verein*. Orchester se skládal z hráčů *Závodní kapely* z Vítkovic, *Těšínské kapely*, členů *Bilovecké městské kapely*, *Karvinské hornické kapely* a hudebníků z Opavy, Ostravy a okolí. Taktovky se protentokrát ujal vítkovický kapelník Franz Lorenz. Program koncertu byl rozdělen na dvě části, přičemž zazněly skladby R. Wagnera (předehra k opeře *Rienzi*), A. Dvořáka (*Slovanské tance č. 7 a 8*), W. Westmeyera (*Kaiser-Ouverture*) M. Zimmermanna (*Velká fantasie* z opery *Meyerbeer*), B. Smetany (*Fantasie* z opery *Libuše*), Ch. Gounoda a dalších.³¹¹

Po více než roční odmlce vystoupil 14. prosince 1895 *Moravsko-ostravský orchestrální spolek* v sále Německé domu, aby pod vedením ředitele A. Könnemanna provedl již IX. symfonický koncert. Vedle Griegovy suity *Peer Gynt* a Reineckovy předehry ke *Králi Manfrédovi*, byly poprvé zahrány všechny čtyři věty Haydnovy *Symfonie G dur č. 6*, Könnemannova *Polonaise č. 1 F dur* a předehra k Mendelssohnově hře *Die Heimkehr aus der Fremde*.³¹² Koncertní vystoupení se setkala s velmi kladným přijetím. Ještě 23. prosince upořádal spolek v Německém domě dobročinný lidový koncert s totožným programem.

Pravděpodobně někdy na jaře roku 1896 vznikl nový orchestrální spolek s názvem ***I. internationale Mähr.-schlesischer Musik Verein in Witkowitz*** (*I. mezinárodní moravsko-*

³⁰⁸ OZ, 4. 6. 1893, č. 64, s. 3.

³⁰⁹ OZ, 8. 6. 1893, č. 66, s. 2 a 13. 6. 1893, č. 68, s. 2.

³¹⁰ OZ, 29. 4. 1894, č. 49, s. 2.

³¹¹ OZ, 15. 8. 1895, č. 96, s. 4.

³¹² OZ, 8. 12. 1895, č. 145, s. 12.

slezský hudební spolek ve Vítkovicích). Jednalo se patrně o následníka vítkovického *Ochotnického orchestru*. První statutární koncert tohoto spolku se konal 25. března ve vítkovickém *Závodním hotelu*. Na programu byla díla G. Rossiniho (předehra k opeře *Wilhelm Tell*), R. Fuchse (3. a 4. věta *Serenády* pro smyčcové kvinteto), R. Wagnera (kvarteto lesních rohů zahrálo *Pilger Chor z Tännhauseru* a *Robin Adair*), B. Smetany (*Fantasie z Prodané nevěsty*), L. van Beethovena (předehra *Egmont*), dále bylo uvedeno Čajkovského *Andate cantabile z Kvartetu D dur*, Schubertova 1. věta *Symfonie h moll* a předehra a sbor z opery *Hamlet* A. Thomase.³¹³

X. symfonický koncert *Moravsko-ostravského orchestrálního spolku* se uskutečnil 3. května 1896 v Německém domě. Tentokrát byl sestaven zcela nový program, do něhož byla zařazena velice obtížná Beethovenova *Symfonie č. 5 c moll*, jež kladla vysoké nároky jak na orchestr, tak na dirigenta. Není divu, že provedení tohoto díla se stalo vrcholem večera. Orchester přednesl jednotlivé skladby „mit künstlerischer Vollendung und faszinierender Brillanz vorgetragen.“³¹⁴

První mimořádný koncert *Moravsko-ostravského orchestrálního spolku*, který se uskutečnil 11. dubna 1897 v sále Německého domu, byl očekáván s nebývalým zájmem. Představení byla v tisku věnována značná pozornost včetně podrobného rozboru programu, poněvadž na koncert byly pozvány tři významné vídeňské umělkyně, violoncellistka L. Donath, která před krátkou dobou dokončila vídeňskou akademii, houslistka Else von Plank a klavíristka V. Demelius. Sólová čísla byla proložena orchestrálními skladbami.³¹⁵ Každá sólistka zahrála několik děl, společně pak zazněla skladba F. Mendelssohna-Bartholdyho *Trio d moll, č. 49*.³¹⁶ V následujících letech prameny o činnosti tohoto orchestrálního spolku mlčí.

V témže roce 13. června 1897 znovu veřejně vystoupil *I. mezinárodní moravsko-slezský hudební spolek* v Nové střelnici v Moravské Ostravě. Orchester *Monstre koncertu* byl složen ze hudebníků z Ostravy, Karviné, Těšína, Opavy, Místku a Vítkovic. Řízen byl kapelníky V. Ludwigem, F. Lorenzem a J. Jaworským (z Karviné). Výtěžek byl věnován penzijnímu fondu hudebního spolku. Program představení, které navštívilo přes dva tisíce posluchačů, obsahoval některá již dříve uvedená díla (předehra k opeře *Rienzi* R. Wagnera, *Slovanské tance* A. Dvořáka), nově byly provedeny *Festmarsch* V. Ludwiga, *fantasie Der*

³¹³ OZ, 24. 3. 1896, č. 34, s. 4.

³¹⁴ OZ, 5. 5. 1896, č. 51, s. 2.

³¹⁵ Byla uvedena díla N. W. Gadeho (*Předehra*), E. Griega (*Jaro*), R. Wagnera (*Albumblatt*), a *Triumfální pochod* ze symfonické básně F. Liszta *Mazepa*.

³¹⁶ OZ, 4. 4. 1897, č. 40, s. 10, a dále 11. 4. 1897 a 13. 4. 1897.

Tribut von Zamora Ch. Gounoda, směs z opery *Libuše* B. Smetany a na závěr pro tuto příležitost zkomponovaný *Musiker-Verein-Marsch* J. Jaworského.³¹⁷

Další *Monstre koncert* spolku byl uspořádán 2. ledna 1898 v sále Německého domu. Během večera vystoupila s několika sólovými čísly harfistka Olga Hausmann, která bravurně zahrála skladby F. Schuberta *Koncert pro harfu*, Hausmanna *Ave Maria* (pro harfu, housle, flétnu a harmonium) a J. H. Trnečka *Koncert pro harfu na Smetanovu symfonickou báseň Vltava*. V orchestrálním podání zazněla Rubinsteinova *Baletní hudba z opery Feramors*, či směs z Boitovy opery *Mefistofeles*. Dále bylo uvedeno Blodkovo *Intermezzo* z opery *Im Trinkbrunnen* a Smetanova úvodní hudba k opeře *Dalibor* v podání orchestru s harfovým doprovodem.³¹⁸

K orchestrálním tělesům 90. let 19. století patří rovněž orchestr *Mužského pěveckého spolku v Moravské Ostravě*, který byl až do svého odchodu do Vídně v roce 1898 veden skvělým hudebním skladatelem a dirigentem Paulem Zwierzinou. Dokladem jeho uměleckého a kulturního přínosu je mj. zorganizování samostatného koncertu pro dobročinné účely, který se uskutečnil 22. května 1898 v sále Německého domu pod záštitou *Beskydského spolku*. Program koncertu se nedal měřit s programy koncertů jiných souborů, neboť postrádal zařazení symfonických skladeb. Uvedeny byly pouze přede hry k operám *Cikánka a Orfeus v podsvětí*, valčík J. Strausse, rychlá Weberova polka a Zwierzinův valčík *Mein Herzenstraum*.³¹⁹ I když návštěvnost dobročinného koncertu zůstala za očekáváním, nutno podotknout, že provedení děl bylo velmi kvalitní a sklidilo od přítomných bouřlivý potlesk. Následující koncertní představení tohoto orchestru se konalo 25. září 1898 a bylo pojato jako rozloučení s odcházejícím P. Zwierzinou.

Léto roku 1898 se neslo v duchu oslav padesáti let vlády císaře Františka Josefa I. Při této příležitosti uspořádal *I. mezinárodní moravsko-slezský hudební spolek* 10. července koncert, na němž měly hrát dvě kapely o šedesáti mužích. Původně se mělo představení konat v parku Nové stělnice, ale z důvodu nejistého počasí se část koncertu přesunula do sálu. Přibližně sto hudebníků zvládlo pod vedením kapelníků Ludwiga, Zwierziny a Dawida z Opavy provedení několika obtížných skladeb a sklidilo u publika velký úspěch.

Následující zmínka o tomto hudebním tělese je datována 2. července 1899, kdy se uskutečnil další z velkých koncertů v Nové stělnici, jehož výtěžek byl věnován na pomoc vdovám a sirotkům pozůstalých po zemřelých členech spolku. Během večera hrála kompletní *Moravsko-ostravská hornická kapela*, *Larisch-Mönnische Kapelle* a také členové spolku z okolních měst, celkově tedy asi sto hudebníků pod vedením V. Ludwiga a J.

³¹⁷ OZ, 13. 6. 1897, č. 70, s. 10.

³¹⁸ OZ, 1. 1. 1898, č. 1, s. 3.

³¹⁹ OZ, 19. 5. 1898, č. 60, s. 4.

Jaworského. V krátké zprávě o koncertě, kde sice není uveden program, byť byl údajně opět proveden výtečně, je zmínka o tom, že Jaworský řídil polovinu koncertu, protože chtěl šetřit V. Ludwiga, který v témže měsíci oslavil čtyřicetileté jubileum své dirigentské činnosti, ze které již dvacet dva let působil jako kapelník a skladatel zdejší hornické kapely.³²⁰

V roce 1900 na Tři krále uspořádal *I. mezinárodní moravsko-slezský hudební spolek* dobročinný večer (viz kapitola 2.4.1). Vrcholem sezóny byl ale koncert, který se konal 29. července v Nové střelnici. Velkolepé představení tentokrát pod taktovkou samotného V. Ludwiga se setkalo s obrovským zájmem veřejnosti. Nicméně organizátorům koncertu byla vytýkána volba místa konání, neboť mnozí z návštěvníků, ačkoli zaplatili vstupné, si koncert neužili, protože přes hluk neslyšeli orchestr. Na programu byla osvědčená a oblíbená díla B. Smetany (velká *Fantasie z Prodané nevěsty*), G. Rossiniho (předehra k *Wilhelmu Tellovi*), R. Wagnera (*Einzugsmarsch* z opery *Tännhäuser*), A. Thomase (úvod a sbor z opery *Hamlet*), dále velká směs C. M. Ziehrera a pochod V. Ludwiga *1899 Cadetten-ausmusterung*.³²¹

V červnu roku 1900 byl založen *Mährisch-Ostrauer Dilletanten orchesterverein* (*Moravsko-ostravský ochotnický orchestrální spolek*). Ten uspořádal první veřejné představení již 6 týdnů po svém vzniku a v následujících letech se zařadil k významným hudebním tělesům, která svou činností obohacovala kulturní život ostravského obyvatelstva. 1. srpna 1901 byl v zahradě Německého domu uskutečněn dobročinný koncert, jehož výtěžek byl věnován Německému školnímu spolku. Představení bylo velmi zdařilé, bohatý program mj. obsahoval předehru k opeře *Martha*, úryvek z opery *Geisha* nebo směs z opery *Lohengrin*.³²²

Další vystoupení ochotnického orchestru se uskutečnilo pravděpodobně až 10. listopadu 1902 v sále Německého domu a jeho výtěžek byl věnován stavebnímu fondu Německého domu.³²³ Úroveň orchestrálního tělesa začala vzrůstat pod vedením *Johanna Neubauera*. Anonymní recenzent o představení napsal: „*Die Leistungen des Orchesters waren unter der vortrefflichen Leitung des Herrn Johann Neubauer derartige, dass Berufsmusiker das Konzert nicht besser hätten durchführen können.*“³²⁴ Mimořádné

³²⁰ *OZ*, 3. 7. 1899, č. 79, s. 3.

³²¹ *OZ*, 25. 7. 1900, č. 116, s. 2.

³²² *OZ*, 2. 8. 1901, č. 122, s. 3.

³²³ Kromě těchto představení se začalo těleso zapojovat stále více i do spolkového života. V únoru 1903 se zúčastnil slavnosti při příležitosti ukončení masopustního veselí spojeného s taneční zábavou a koncertem. Byly uvedeny čtyři skladby, které svým charakterem zapadaly do masopustního veselí.

³²⁴ *OZ*, 10. 11. 1902, č. 179, s. 2.

uznání si kapelník získal uvedením Schubertovy *Symfonie h moll*. Orchester zahrál obě věty velmi jemně a vyrovnaně a nepochybně se jednalo o vrcholné číslo celého večera. Za zmínku stojí také sólové vystoupení R. Hladische, zakladatele orchestru, který zahrál *Romanci pro lesní roh – Treue Liebe*.

Po delší přestávce uskutečnil *I. moravsko-slezský hudební spolek* další symfonický koncert, který se konal 22. března 1903 v sále Německého domu. Pod vedením Franze Hackera vystoupili kromě členů ochotnického orchestru a orchestru *Mužského pěveckého spolku* také hudebníci z Vítkovic a členové učitelského a úřednického orchestru. Představení utrpělo poměrně mizernou návštěvou, nicméně výkon orchestru si vysloužil pochvalu, obzvláště za orchestrální suitu *Peer Gynt*, jejíž poslední věta musela být zopakována.³²⁵

Ani koncert *Moravsko-ostravského ochotnického orchestrálního spolku* konaný 13. června 1903 se nemohl pyšnit větší účastí obecnstva.³²⁶ I tak se soubor těšil stále větší přízni publika. Kapelník Neubauer byl velmi vřele pozdraven již při příchodu na jeviště, po každém provedení skladby si obecnstvo vynutilo přídavek. Bezesporu vrcholným číslem celého večera bylo uvedení Bonvinovy *Ballady op. 25*.³²⁷

Během následujících dvou let byla činnost ochotnického orchestru velmi rozsáhlá. Již 22. října 1903 se konalo v rámci spolkového rodinného večera v Německém domě další koncertní vystoupení. Ostravský instrumentální soubor předvedl pod vedením Johanna Neubauera i tentokrát mistrovský výkon. Byla provedena Leutnerova *Slavnostní předehra* pro velký orchestr, jež obsahovala mnoho obtížných pasáží, jejichž interpretace důkladně prověřila kvalitu a secvičenost orchestru. Druhým číslem byla Haydnova *14. symfonie D dur*. Také toto dílo klasické hudby bylo zahráno bezchybně a bylo tak dokladem významného pokroku ve výkonu tělesa.³²⁸ Představení bylo zakončeno Gilletovou *Pikanterii* s výrazným valčíkovým rytmem. Další koncert³²⁹ orchestru uskutečněný na popeleční středu 17. února 1904 nezahrnoval žádné symfonické skladby. Nicméně program, který byl obohacen několika sólovými výstupy členů orchestru, byl opět velmi precizně proveden.³³⁰

³²⁵ OZ, 23. 3. 1903, č. 47, s. 2.

³²⁶ Jestliže důvodem nedostatečné návštěvnosti symfonického koncertu byl pravděpodobně velmi pěkný jarní den, v tomto případě byla možná příčina v konání tří velkých představení ve stejný den. (V hotelu *National* vystupovala též den *Moravsko-ostravská hornická kapela* a v sále *Staré střelnice* vojenská kapela pěšího pluku č. 56 hraběta Dauna.)

³²⁷ OZ, 15. 6. 1903, č. 95, s. 2.

³²⁸ Svižné Allegro, které uzavírá čtyřvětý cyklus symfonie, je jedna z nejlepších Haydnových skladeb a byla uvedena v roce 1899 filharmoniky ve Vídni. OZ, 23. 10. 1903, č. 170, s. 2.

³²⁹ Tento koncert, nazvaný jako Sled'ové hody, se konal každoročně právě na popeleční středu a završil tak masopustní veselí koncertem a taneční zábavou.

³³⁰ Zaznělo sólo pro křídlovku, pozoun a také fagot.

Další z rodinných večerů s velice zajímavým programem zorganizoval ochotnický orchestrální spolek 22. května 1904. Během představení byla uvedena Haydnova *Symfonie č. 11*, a to její 1. a 3. věta. Velkou pozornost vzbudily také fanfárové skladby z 12. století, fanfára z *Čarostřelce* a fanfára na lovecký roh (kvarteto hrálo ve složení Hladisch, Miksch, Türk a Kindermann).³³¹ V následujícím měsíci koncertoval *Moravsko-ostravský ochotnický orchestrální spolek* při příležitosti otevření verandy Německého domu. V červenci pak vystoupil jak na zahradě Německého domu, tak také v *Nové střelnici*, kde byl uspořádán společenský večer pro členy orchestrálního spolku. Soubor podnikal také dobročinné akce. Jednou z nich bylo zorganizování představení ve prospěch chudých školních dětí, který se konal v závěru roku (7. 12. 1904) v přívozkém hotelu *Central*.³³²

Mezi orchestrální tělesa se v červenci roku 1904 zařadil také *1. mezinárodní moravsko-slezský hudební spolek*, když vedle vítkovické kapely a kapely z Karviné vystoupil v sále Německého domu. Bohužel podrobnější informace o tomto *Monstre koncertu* se nedochovaly.³³³

Pravděpodobně někdy v roce 1904 byl v Mariánských Horách ustanoven orchestr (*Marienberger Hausorchester*), který měl především doprovázet místní pěvecký spolek. Jeho první samostatné vystoupení tisk zaznamenal 8. října 1904. Třebaže se jednalo o orchestr, program představení se výrazně nelišil od vystoupení hudebních kapel (viz výše). Uváděny byly totiž převážně taneční a rytmické skladby (pochod, valčík, polka), nebo předehry k jevištním dílům. Orchestr koncertoval také v moravsko-ostravských restauracích a Německém domě,³³⁴ pořádal humoristické a společenské večery a svým působením spoluutvářel obraz koncertního života ostravského obyvatelstva na počátku 20. století.

Jednou z posledních velkých akcí *Moravsko-ostravského ochotnického orchestrálního spolku* byl symfonický koncert, konaný 12. dubna 1905, na kterém zazněla celá Haydnova *Symfonie č. 11 G dur* (s jejím částečným provedením bylo publikum seznámeno již na jednom z rodinných večerů v předešlém roce), Schubertova předehra k opeře *Rosamunda*, dále *Serenáda č. 2 C dur* pro smyčcový orchestr Roberta Fuchse a *Ballada* pro velký orchestr Ludwiga Bonina.³³⁵ Představení pod vedením kapelníka Neubauera sklidilo v tisku pochvalné a děkovné reakce. Další činnost orchestru je poněkud nejasná. V červnu téhož roku byl ohlášen další koncert ochotnického spolku, který se měl

³³¹ OZ, 11. 5. 1904, č. 72, s. 3.

³³² OZ, 3. 12. 1904, č. 187, s. 2.

³³³ Také o koncertě konaném 27. srpna 1905 jsme informováni zásluhou krátké upoutávky.

³³⁴ Vystoupil zde společně s tělovýchovným spolkem 9. dubna 1905.

³³⁵ OZ, 29. 3. 1905, č. 48, s. 3.

uskutečnit v zahradě Německého domu 10. června. V následujícím čísle z 13. června 1905³³⁶ je však v krátké zprávě o koncertu zmíněn nikoli ochotnický, nýbrž *Moravsko-ostravský orchestrální spolek* (založený A. Könnemannem), jehož činnost tisk téměř deset let nezmiňuje.³³⁷ Není tedy jasné, zda se jedná o dvě různá tělesa, která spojuje jméno kapelníka Neubauera, nebo došlo k rozpadu či začlenění ochotnického orchestru do (polo)profesionálního tělesa. Orchestrální spolek také převzal některé zaběhlé aktivity ochotnického orchestru.³³⁸ Další koncert již zmíněného *Moravsko-ostravského orchestrálního spolku* je datován na 10. července 1905 v *Nové střelnici*.

Ačkoli orchestrální spolek vystoupil v roce 1906 hned na několika koncertech³³⁹ (programově srovnatelných s vystoupeními hudebních kapel), za významnější kulturní událost je možno považovat teprve uspořádání dobročinného symfonického koncertu, který se konal 16. prosince 1906. Výtěžek představení byl věnován na výstavbu azylového domu pro zubožené děti. Přestože bylo v tisku avizováno, že je o koncert velký zájem, recenzent R. Prischinger si posteskl nad prořídilým publikem. Program vystoupení byl zajímavý. Uvedena byla předehra k opeře *Don Juan* W. A. Mozarta, Beethovenova *I. symfonie C dur*, Mendelssohnův *Klavírní koncert g moll, op. 25* s orchestrálním doprovodem (klavírní part hrála Friederike Spiller), dále zazněla Schubertova *Baletní hudba z opery Rosamunda* a na závěr i Griegův *Menuett ze Sonáty e moll op. 7*.³⁴⁰ Představení sklidilo velice příznivé kritiky, v nichž bylo poukázáno na stále se zvyšující úroveň orchestrálního spolku.³⁴¹

V rámci udržování přátelských kontaktů s jinými spolky orchestr přijal pozvání kolegů a 14. dubna 1907 uspořádal symfonický koncert v místeckém Německém domě. V první polovině roku 1907 vystupuje spolek s měsíční frekvencí, představení však nejsou po programové stránce příliš významné.

Velké zpestření přinesly koncerty dvou světoznámých těles. V sále Německého domu vystoupil 17. dubna 1907 mnichovský *Kaim-orchestr*, který uvedl Berliozovu předehru ke *Korsárovi*, Beethovenovu *Symfonii č. 5 c moll*, Wagnerovu předehru k opeře *Tristan a Isolda* a symfonickou báseň R. Strausse *Smrt a vykoupení*. Ostravské publikum bylo na představení velmi pečlivě připravováno. V německých novinách bylo otisknuto několik recenzí a také rozbor sestavy orchestru, který měl 70 členů, včetně dirigenta

³³⁶ OZ, 13. 6. 1905, č. 108, s. 2-3.

³³⁷ Dále je v tisku orchestr uváděn pod názvem *Moravsko-ostravský orchestrální spolek*, ale 30. května 1908 v recenzi o Wagnerově slavnosti je zmiňován ochotnický orchestr.

³³⁸ V následujících letech je vždy konec masopustního veselí spojen s *Moravsko-ostravským orchestrálním spolkem*.

³³⁹ Jedním z nich je již dříve zmíněný společný koncert s *Moravsko-ostravským mužským pěveckým spolkem* v červenci 1906.

³⁴⁰ OZ, 12. 12. 1906, č. 283, s. 4.

³⁴¹ Dr. PRISCHINGER, R. Wohltätigkeit Symfonie-Konzert des Mährisch-Ostrauer Orchestervereines. OZ, 18. 12. 1906, č. 288, s. 3.

Georga Schneevoigta následovníka Felixe Weingartnera. Obdivována byla disciplinovanost tělesa, díky které byla bezchybně zvládnuta všechna obtížná místa, a neobvyklá vyrovnanost všech nástrojů, jejímž prostřednictvím bylo dosaženo v sále krásného čistého libozvuku.³⁴² Druhým významným představením byl koncert *České filharmonie* (uváděné v tisku jako pražské), který se konal v Národním domě 18. dubna 1907. Uvedena byla díla Dvořáka, Nováka, Beethovenova symfonie a Wagnerova předehra a závěr k *Tristanovi a Isoldě*. Obecenstvo, kterému se během dvou dní nabídl srovnání s výkonem *Kaim orchestru*, vyjádřilo o provedení posledních dvou jmenovaných skladeb určité pochybnosti. Zejména v případě Wagnerova *Tristana a Isoldy* pražské těleso nezvládlo některé obtížné pasáže. Přesto i německé publikum odměnilo orchestr velkými ovacemi.³⁴³

Vítkovická Společnost přátel hudby uspořádala při příležitosti sta let od narození F. Mendelssohna-Bartholdyho se svým orchestrem slavnostní koncert, který se konal 2. května 1908 v sále *Závodního hotelu* ve Vítkovicích. Během představení byla provedena díla tohoto oblíbeného romantického skladatele. Znamenitě byla zahrána především předehra *Hebridy*, kde vynikla skvělá souhra orchestru. Dobrého výkonu dosáhl také hráč na lesní roh Sekanina, který s doprovodem klavíru provedl skladbu *Auf Flügeln des Gesanges*. Mistrovsky byla provedena také *Symfonie č. 3*, především její úvod a finále. Pochvalu si kromě orchestru zasloužil také dirigent Ernst Wessely.³⁴⁴

Při příležitosti dvacetipěti let od úmrtí Richarda Wagnera uspořádal *Moravsko-ostravský orchestrální spolek* 27. května 1908 v sále Městského divadla vzpomínkový večer, na kterém byla uvedena známá skladatelova díla s orchestrálním doprovodem. Těleso bylo doplněno o hráče spolkového orchestru a dohromady jej tvořilo 75 členů.³⁴⁵ Během slavnostního večera zazněla předehra *Christoph Columbus, Glocken und Gralszene* z opery *Parsifal*, *Kvintet* z opery *Mistři pěvci norimberští* a *Velká fantazie* z opery *Lohengrin*.³⁴⁶ Provedení jmenovaných děl dosáhlo velkého uznání. Tisk také vyjádřil

³⁴² *OZ*, 23. 3. 1907, č. 69, s. 6 a 18. 4. 1907, č. 89, s. 3-4. Orchestr se vrátil v předválečné době do Ostravy ještě jednou, tentokrát pod názvem Umělecký orchestr a vystoupil v Německém domě 11. prosince 1909. Během představení zazněla například předehra *Leonore č. 3* L. van Beethovena nebo *Symfonie č. 2 D dur* J. Brahmsa. *OZ*, 15. 11. 1909, č. 259, s. 4-5.

³⁴³ *OZ*, 20. 4. 1907, č. 91, s. 4. O tom také MAZUREK, J. *Hudební život českých obyvatel Ostravy v období 1880-1918*. Ostrava, 1999, s. 33.

³⁴⁴ CAPELLO, A. Mendelssohn-Festkonzert der „Gessellschaft der Musikfreunde“ in Witkowitz. In *Theater und Musikblätter*, roč. 2, č. 33, s. 544-45.

³⁴⁵ Tady bohužel není patrné, o které orchestry se jednalo, zda-li o soubor divadelní nebo orchestr ochotnického či orchestrálního spolku. V recenzi z 30. května 1908 je uváděno vstoupení ochotnického orchestru.

³⁴⁶ *OZ*, 22. 5. 1908, č. 118, s. 2.

poděkování za úsilí, které orchestr složený z ochotníků pod vedením J. Neubauera vynaložil na reprodukci takto obtížných skladeb.³⁴⁷

Také s dalšími koncerty slavil spolek velké hudební a společenské úspěchy. Zajímavostí koncertu konaného 30. července 1908, na který zavítala elita ostravské společnosti, bylo provedení díla zdejšího skladatele Hugo Schuberta, valčík *Minnelieder*. Publikum tuto kompozici náležitě ocenilo a Neubauer musel dílo zopakovat.³⁴⁸ Na podzim téhož roku vystoupil spolek pod taktovkou stavebního mistra E. Schneidera a představení opět zaznamenalo velký úspěch.³⁴⁹

Po delší pauze se Ostravanům naskytla příležitost poslechnout si jeden z předních orchestrů monarchie. 18. října 1908 koncertoval ve slavnostním sále Německého domu *Wiener Tonkünstler Orchester (Viedeňský orchestr hudebních umělců)*. Během večera zazněla Wagnerova předehra k opeře *Mistři pěvci norimberští*, *Lyrische Stücke* E. Griega, symfonická báseň R. Strausse *Till Eulenspiegel* a P. I. Čajkovského *Symfonie č. 6 h moll - Patetická*. Kritika ocenila, že do programu nebyla zařazena díla starších skladatelů jako Beethoven, Mozart, atd., ale obsahoval díla modernějších autorů, což koncertu dodalo svěží ráz. Naopak vytknuta byla přílišná všeobecnost interpretace, která způsobila otupělost publika. Vrcholem koncertu bylo provedení Čajkovského *Symfonie h moll*. Velkou pochvalu v ostravském tisku sklidil také dirigent O. Nedbal za geniální vedení vídeňského orchestru.³⁵⁰

Po více než dvouleté pauze uspořádal pro ostravské publikum *Moravsko-ostravský orchestrální spolek* 24. ledna 1909 symfonický koncert. Na programu byl Meyerbeerův *Korunovační pochod* z opery *Prorok*, Mozartova *Symfonie č. 35*, Bartholdyho předehra ke *Snu noci svatojánské* a Bizetova *Orchestrální suita č. 1* z opery *Carmen*. Očekávání velmi silné divácké účasti se naplnila. Jak napsal recenzent, „*der Saal* (Německého domu, pozn. aut.) *war dicht gefüllt*.“³⁵¹ Obecenstvu byl předložen jedinečný hudební zážitek. Obzvláště zaujaly poslední dvě věty Mozartovy symfonie, předehra ke *Snu noci svatojánské* stejně jako *Orchestrální suita* byly znamenitě předvedeny.³⁵²

³⁴⁷ OZ, 30. 5. 1908, č. 124, s. 4.

³⁴⁸ OZ, 31. 7. 1908, č. 174, s. 2.

³⁴⁹ Tento zastupující dirigent se objevuje také v čele koncertů v následujícím roce, nejednalo se však o příliš významná představení.

³⁵⁰ OZ, 3. 10. 1908, č. 227, s. 5, 20. 10. 1908, č. 241, s. 2-3. O tom také SCHUBERT, H. Konzert des Tonkünstlerorchesters Wien. In *Theater und Musikblätter* (dále jen *TMB*), roč. 2., č. 5, s. 76-78. Program koncertu byl uveřejněn v časopise (*TMB*, roč. 2., č. 3, s. 37-39), kde byl podrobně rozebrán.

³⁵¹ OZ, 25. 1. 1909, č. 19, s. 4.

³⁵² SCHUBERT, H. Das Symfonie Konzert des M.-Ostrauer Orchestervereines. In *TMB*, roč. 2., č. 19, s. 313.

Další orchestrální vystoupení spolku označené jako První mimořádný koncert³⁵³ byl uskutečněn na začátku listopadu 1909, tentokrát pod vedením kapelníka orchestru Městského divadla Viktora Hellera. Důkazem stále většího zájmu o tato umělecky hodnotná představení³⁵⁴ byl vyprodaný sál Německého domu. Během koncertu zazněla Kreutzerova předehra k romantické opeře *Nocleh v Granadě*, *Divertissemento* z opery *Carmen* G. Bizeta, znamenitá byla reprodukce 3. dějství opery *Heimchen am Herd* C. Goldmarka a také Čajkovského orchestrální suita. Závěr programu tvořila Griegova suita *Peer Gynt*. Publikum bylo touto skladbou natolik nadšené, že dirigent musel každou větu díla zopakovat.³⁵⁵ S atraktivním programem vystoupil orchestrální spolek také na dobročinném koncertě 16. března 1910.³⁵⁶

Změnu během sezóny vyplněné koncerty domácích těles nabídlo představení *Kaim orchestru*, které se uskutečnilo 11. prosince 1909. Během večera měli Ostravané možnost si poslechnout Beethovenovu předehru *Leonore č. 3*, Brahmsovu *2. symfonii D dur* a také menší skladby R. Wagnera a C. Francka. Program vystoupení byl podrobně představen v jednom z čísel *Theater und Musik-Blätter*.³⁵⁷

Velký zájem o symfonickou hudbu přiměl zorganizovat členy orchestru Městského divadla spolu s orchestrem *Witkowitzter Musikerverein (Vítkovického hudebního spolku)*³⁵⁸ filharmonický koncert, který se uskutečnil 2. dubna 1910 v Německém domě. Řízení společného orchestru se i tentokrát ujal kapelník V. E. Heller. Program koncertu byl v tisku předem dopodrobna rozebrán. Během večera zazněla Beethovenova *Symfonice č. 3 Eroica*

³⁵³ Činnost spolku se nadále neomezovala pouze na pořádání symfonických koncertů, během první poloviny každého roku vystupovala s měsíční frekvencí např. na zahradních koncertech nebo společenských večerech apod. Vystoupení nemají však takovou důležitost, a proto se o nich více nezmiňujeme.

³⁵⁴ Již během měsíce října bylo v tisku několik upoutávek. Oznámen byl klasický charakter děl, která byla uvedena a také jméno dirigenta Hellera, kterého ostravané znali z úspěšných provedení operních a operetních představení Městského divadla. Obecenstvu bylo také připomenuto, že úroveň orchestru již dávno překročila ochotnickou úroveň a jedná se spíše o profesionální těleso o síle 80 mužů.

³⁵⁵ *OZ*, 5. 11. 1909, č. 251, s. 2-3. O tom také CAPELLO, A. I. Ausserordentliches Konzert des M.-Ostrauer Orchester-Vereines. In *TMB*, roč. 3, č. 10, s. 156.

³⁵⁶ Těleso opět vedené V. E. Hellerem zahrálo Schubertovu předehru k opeře *Rosamunda*, *Suitu Algerienne* Saint-Saënsa (Provedení této suity znamenalo vyslyšení Hugo Schuberta, který v závěru hodnocení symfonického koncertu z 24. ledna 1909 vyjádřil naději, že by orchestr mohl uvést před ostravskou veřejností toto dílo.) Wagnerovu předehru k opeře *Rienzi* a Listzovu *druhou Uherskou rapsodii*. Hostem koncertu byl vídeňský tenorista Friedrich Zimmermann, jenž přednesl árie z oper *Aida* a *Lohengrin*. Znovu bylo oceněno mistrovské provedení obtížných děl, zvláště Wagnerovy předehry k opeře *Rienzi*. Kladného přijetí se dostalo také tenoristovi F. Zimmermannovi za jeho vyříbený a vysoce kultivovaný projev. *OZ*, 12. 3. 1910, č. 58, s. 7 a 17. 3. 1910, č. 62, s. 4. CAPELLO, A. Wohltätigkeits-konzert des Mähr.-Ostrauer Orchester Vereines. In *Theater-, Kunst-, und Musik-Blätter der Schürfer (dále jen TKMB)*, roč. 3, č. 28, s. 443-444.

³⁵⁷ *TKMB*, roč. 3, č. 14, s. 214-15 a č. 15, s. 233.

³⁵⁸ Orchester Vítkovického hudebního spolku spadal organizačně pod vítkovickou *Společnost přátel hudby*, která vznikla v roce 1902 a jejím cílem bylo reprodukovat klasickou hudbu. Spolek měl zpočátku 30 členů a první koncertní představení se uskutečnilo ve vítkovickém *Závodním hotelu* 23. února 1902. Již na podzim roku 1909 se při příležitosti císařových jmenin uskutečnil koncert vítkovické *Společnosti přátel hudby*, na kterém byla kromě klavírních, smyčcových děl provedena Haydnova *Symfonie č. 6 G dur*. CAPELLO, A. Festkonzert der Gesellschaft der Musikfreunde in Witkowitz. In *TMB*, roč. 3, č. 5, s. 77.

(řídil F. Hacker), premiérově byla uvedena ve formě předehry symfonická báseň *Der Herbst* A. Könnemanna, dále byl zahrán *Mephisto Walzer* F. Liszta a předehra k romantické opeře R. Wagnera *Bludný Holand'an* (řídil V. Heller). Interpretace Beethovenovy symfonie byla takřka bezchybná a Franz Hacker tím jen dokázal, jak výtečnými hudebníky v orchestru disponuje. Bouřlivý potlesk také sklidilo Könnemannovo dílo, které bylo uvedeno v Moravské Ostravě vůbec poprvé.³⁵⁹

V dubnu roku 1911 se uskutečnila hned dvě symfonická představení. 25. dubna 1911 zorganizoval kapelník Městského divadla Julius Katay slavnostní večer, na kterém byla kromě symfonických děl uvedena i jednoaktová opera E. Wolf-Ferrariho *Zuzančino tajemství*. Pozornost publika však zdaleka nejvíce poutalo uvedení Brucknerovy *Symfonie Es dur* a Könnemannovy předehry k opeře *Madonna mit dem Mantel*. Provedení jmenovaných děl bylo znamenité a skladatel stejně jako interpreti byli odměněni vavřínovým věncem.³⁶⁰ Pouze pár dní před tímto vydařeným koncertem (který se měl původně konat již 19. dubna), 20. dubna 1911 se konal v Německém domě symfonický koncert *Moravsko-ostravského orchestrálního spolku*. Program představení byl velmi bohatý. Kromě Beethovenových *Wiener Tänze* a Goldmarkovy *předehry Sakuntala* zaujalo také provedení Mendelssohnovy *Skotské symfonie č. 3*. Vrcholem večera byly ovšem *Elf Wiener Tänze* v originálním obsazení. Spolku bylo recenzentem popřáno mnoho podobně úspěšných večerů, jako byl tento. Nabádal také německé obyvatelstvo k větší podpoře orchestrálního spolku, aby byla zaplácena vynaložená námaha a úsilí orchestru.³⁶¹

Moravsko-ostravský orchestrální spolek pod vedením Julia Kataye se 17. března 1912 v Německém domě představil s dalším nastudováním symfonických děl. Ten večer byla uvedena Mozartova *Symfonie č. 30 g moll*, *Serenada č. 2 C dur* Roberta Fuchse a *Les preludes* pro velký orchestr a harfu Ference Liszta. Stejně jako před rokem vystoupil na koncertě i tentokrát host z Místku, Hans Elzer, který zazpíval na počest Gustava Mahlera *Kinder-Totenlieder* s orchestrálním doprovodem.³⁶²

Významné představení pořádané *Vítkovickým hudebním spolkem*, kterého se účastnily přední osobnosti města, se konalo 24. března 1912 ve vítkovickém *Závodním hotelu*. Symfonický koncert byl proveden vítkovickou a bohumínskou *Závodní kapelou*. Na programu byla Beethovenova *Symfonie č. 1 C dur*, která kromě zaváhání v první větě

³⁵⁹ OZ, 30. 3. 1910, č. 72, s. 5 a 6. 4. 1910, č. 77, s. 4. Text básně která byla zhudebněna A. Könnemannem byla otištěna v TKMB, roč. 3, č. 30, s. 467-468. Představení v časopise recenzoval SCHUBERT, H. Symphonie-Konzert. In TKMB, roč. 3, č. 31, s. 489.

³⁶⁰ OZ, 12. 4. 1911, č. 84, s. 3 a 26. 4. 1911, č. 95, s. 4-5. CAPELLO, A. Festkonzert und – Vorstellung. In TKMB, roč. 4, č. 34, s. 540-541.

³⁶¹ A. S. Das Konzert des Orchestervereines. OZ, 21. 4. 1911, č. 91, s. 1-2. CAPELLO, A. Symphonie-Konzert des Orchester-Vereines. In TKMB, roč. 4, č. 34, s. 536-538.

³⁶² OZ, 11. 3. 1912, č. 58, s. 4 a 18. 3. 1912, č. 64, s. 5.

byla zahrána velmi zdařile. Dále zazněla Goldmarkova velká *Symfonie Ländliche Hochzeit*. Zvláště její pátá, dosti obtížná věta, byla provedena znamenitě. Taktéž kladně oceněna byla předehra k opeře *Tänhauser* Richarda Wagnera. Zajímavý byl debut mladé olomoucké harfistky, dcery olomouckého městského kapelníka, Mizzi Rollinger, která zahrála dvě sólové Berdelleho skladby, *Deux songe* a *Dans flave*.³⁶³

V roce 1912 uspořádal *Moravsko-ostravský orchestrální spolek* symfonický koncert ještě jednou, přesně 7. prosince. Tentokrát orchestr řízený sbormistrem pěveckého spolku Adolfem Wlczkem zahrál Mozartovu předehru k opeře *Kouzelná flétna*, již podruhé v témže roce si mohlo publikum vyslechnout Beethovenou *Symfonií č. 1 C dur*, dále publikum okouzila Bonvinova *Ballada* pro velký orchestr a Sibeliova *Frühlingslied*.³⁶⁴

Následující symfonický koncert zorganizoval stejně jako na jaře minulého roku v *Závodním hotelu* orchestr *Vítkovického hudebního spolku* 2. března 1913. Tentokrát byla na programu byla Mozartova *Symfonie č. 41*, Oberthürova *Legende die Loreley* pro harfu s orchestrálním doprovodem, dále *Fantasie Faust* pro housle s orchestrálním doprovodem P. de Sarasata, L. Stastnym přepracovaný hudební obraz z *Valkýry* a Lisztova symfonická báseň *Mazepa* pro velký orchestr. Harfové sólo hrála opět Mizzi Rollinger, na housle Josef Schelz, kapelník z Frývaldova a orchestr pod vedením Franze Hackera tvořila posílená *Závodní kapela* z Vítkovic.³⁶⁵

Vrcholem sezóny 1912/1913 byl bezesporu filharmonický koncert *Videňského orchestru hudebních umělců* vedeného Oskarem Nedbalem, který uspořádala moravsko-ostravská *Gesellschaft der Musikfreunde (Společnost přátel hudby)* založená předchozí rok na podzim.³⁶⁶ S velkým napětím očekávaný koncert se uskutečnil 2. dubna 1913 v slavnostním sále Německého domu. Orchestr zahrál Weberovu předehru k opeře *Oberon*, Čajkovského *Symfonií č. 5 e moll*, Wagnerovu *Siegfriedovu idylu* a Lisztovu symfonickou báseň *Tasso*. Autorem kladné kritiky byl samotný Könnemann, který za vrcholné číslo večera označil Čajkovského symfonii, jejíž reprodukce byla údajně vynikající.³⁶⁷

V poslední předválečné sezóně se uskutečnilo ještě několik symfonických představení. Česká strana zorganizovala před Vánocemi 15. prosince 1913 koncert *České*

³⁶³ OZ, 28. 3. 1912, č. 72, s. 5.

³⁶⁴ OZ, 6. 12. 1912, č. 280, s. 2 a 10. 12. 1912, č. 283, s. 4.

³⁶⁵ OZ, 15. 2. 1913, č. 38, s. 6. CAPELLO, A. Symphonie-Konzert in Witkowitz. In *TKMB*, roč. 6, č. 26, s. 412-413.

³⁶⁶ Více o Společnosti pojednáme v podkapitole 2.4.3.1

³⁶⁷ OZ, 1. 4. 1913, č. 75, s. 6, dále KÖNNEMANN, A. Symphoniekonzert des Wiener Tonkünstler Orchester. OZ, č. 78, s. 1-2. WÜSTNER, A. Konzert der Wiener Tonkünstler Orchestes unter Oscar Nedbal. In *TKMB*, roč. 6, č. 30, s. 475-476. O tom též MAZUREK, J. *Hudební život českých obyvatel Ostravy v období 1880-1918*. Ostrava, 1999, s. 34.

filharmonie, který se uskutečnil v Národním domě, jednalo se pravděpodobně o protiváhu k uskutečněnému dubnovému filharmonickému koncertu. Druhé představení uspořádal *Moravsko-ostravský orchestrální spolek*. Symfonický koncert se konal 6. prosince v sále Německého domu a poprvé se postavil za dirigentský pult kapelník Městského divadla Anton Aich. Uvedena byla *Symfonie č. 3 Im Walde* Joachima Raffy, *Rapsodie Norveigienne č. 2* Johanna Svendsena a orchestrální *Alžírská suita* Camilla Saint-Saënsa.³⁶⁸ Aich se výtečným uměleckým provedením tohoto koncertu zapsal u ostravského publika tím nejlepším způsobem a získal si velký respekt.

Po lednovém koncertě *České filharmonie*³⁶⁹ vystoupil se svým orchestrem znova také Anton Aich. 12. února 1914 zazněla v Německém domě kromě Brahmsovy *Symfonie č. 2 D dur*, také díla Richarda Wagnera, Maxe Brucha, Richarda Strausse a Petra I. Čajkovského.³⁷⁰

Poslední symfonický koncert v předválečném období se uskutečnil na pozvání *Společnosti přátel hudby*. 24. dubna 1914 vystoupil v Německém domě *Vídeňský orchestr hudebních umělců*. Nedbal nastudoval tentokrát se svým orchestrem Beethovenovu *Symfonii č. 7 A dur, op. 22*, Schubertovu *Symfonii h moll*, Smetanovu *Vltavu* a hudební báseň *Don Juan* R. Strausse (viz příloha č. 11).³⁷¹

Na závěr této kapitoly bychom se měli ještě krátce zmínit o dalších symfonických představeních, které formou akademie pořádal *Orchester deutschen Studenten der Ostrauer Mittelschulen (Orchestr německých studentů středních škol)* vedený Aloisem Capellem. Těleso, které vzniklo na podzim roku 1909,³⁷² se skládalo ze studentů reálky, gymnázia a ruční školy. Každý rok vystoupilo veřejně s poměrně náročným programem, o jehož přípravě byli čtenáři v tisku pravidelně informováni a zájemci se mohli také zúčastnit pravidelných zkoušek. 20. února 1910 uvedl soubor Mozartovu předehru k opeře *Così fan tutte*, Haydnův *Smyčcový kvartet op. 42* a první dvě věty Beethovenovy *Symfonie C dur*.³⁷³ Představení bylo velmi úspěšné, bohužel nebylo dostatečně oceněno návštěvností publika. Také v následujícím roce nastudoval orchestr symfonické dílo, tentokrát 1. a 3. větu

³⁶⁸ OZ, 29. 11. 1913, č. 340, s. 7.

³⁶⁹ Koncert se uskutečnil v Národním domě, orchestr dirigoval V. Zemánek. WÜSTNER, A. Symfoniekonzert der Böhmischen Philharmonie aus Prag. In *TKMB*, roč. 7, č. 21, s. 235.

³⁷⁰ *TKMB*, roč. 7, č. 21, s. 352. Koncert recenzovala WÜSTNER, A. Symphoniekonzert des Musikvereines M.-Ostrau. In *TKMB*, roč. 7, č. 23, s. 367-8.

³⁷¹ *TKMB*, roč. 7., č. 32.

³⁷² Jeho zkoušky začaly 3. října 1909, orchestr se skládal zpočátku ze 40-60 studentů. Podrobné informace nalezneme ve statí A. CAPELLA. Das Studentenorchester. In *TMB*, roč. 3, č. 4, s. 57.

³⁷³ OZ, 12. 2. 1910, č. 34, s. 5.

Beethovenovy *Symfonie č. 6, Pastorální*.³⁷⁴ Ačkoli výkony studentů postrádaly technickou vyspělost, získali si hráči publikum svým nadšením. Ve studiu Beethovenových symfonických děl pokračoval A. Capello i nadále. 1. května 1913 na další akademii byla provedena Beethovenova symfonie, v dobovém tisku nazvaná *Jugend-symfonie* (viz příloha č. 12). Kromě děl W. A. Mozarta a J. Haydna³⁷⁵ byl uveden *Smyčcový kvartet*, jehož autorem byl dirigent A. Capello. Také za toto vystoupení sklídl orchestr pochvalnou kritiku a představení bylo 18. května opakováno ve vítkovickém *Závodním hotelu*.³⁷⁶

1. světová válka přerušila úspěšně se rozvíjející symfonickou produkci. *Moravsko-ostravský orchestrální spolek* se po vypuknutí války potýkal s nedostatkem hudebníků (především houslistů a hráčů na dechové nástroje), jak o tom svědčí zpráva ze 17. února 1915. Během roku 1915 uspořádal několik obvyklých koncertů (zahradní koncert v Německém domě, dobročinný koncert v Nové střelnici), se kterými jsme se mohli setkat i během předchozích let. Ty však zdaleka nepřesáhly úroveň symfonických koncertů.

Přes prvotní problémy se podařilo orchestrálnímu spolku pod vedením Antona Aicha zorganizovat umělecky hodnotnější představení a sice dobročinný koncert, který se konal v Městském divadle 15. března 1916, na jehož programu zazněla díla R. Wagnera (*Siegfriedova idyla*), C. Davidoffa, E. N. von Reznicka, C. Löwa, R. Schumanna a také orchestrální *Suita Karnevals Szenen* dirigenta a hudebního skladatele A. Aicha pro velký orchestr,³⁷⁷ jejíž provedení vzbudilo velký zájem a velmi kladné přijetí.

Touha ostravanů poslechnout si kvalitní symfonickou hudbu přiměla *Společnost přátel hudby* k obnovení své činnosti a uspořádání symfonického koncertu. Do Ostravy byl opět pozván *Vídeňského orchestru hudebních umělců*, aby zde 3. a 4. května 1918 v Městském divadle provedl dva symfonické koncerty pod vedením Oscara Nedbala. První představení bylo vyhrazeno členům spolku, druhé veřejnosti. Zájem o tyto koncerty byl podle očekávání obrovský. Během prvního večera zazněla Beethovenova *Symfonie č. 7*, symfonická báseň R. Strausse *Till Eulenspiegel*, Wagnerova *Siegfriedova Idylla*. Na programu druhého koncertu byla Beethovenova *Symfonie č. 5*, Čajkovského *Symfonie č. 6* a Smetanova předehra k *Prodané nevěstě*. Oceněna byla především přirozená nádherná Nedbalova interpretace Čajkovského díla.³⁷⁸

³⁷⁴ Dále byla uvedena předehra k *Heimkehr aus der Fremde* F. M.-Bartholdyho, Griegova *Sonata*, Schubertův *Smyčcový kvartet g moll* a *Am Meer*. *OZ*, 6. 3. 1911, č. 53, s. 6 a *TKMB*, roč. 4, č. 26, s. 416. Recenze byla otištěna v *TKMB*, roč. 4, č. 28, s. 441.

³⁷⁵ Uvedena byla Mozartova předehra k Pantomimě *Les petits reins* a *Baletní hudba* ze stejnojmenného díla, Haydnův *Smyčcový kvartet*. *OZ*, 19. 4. 1913, č. 91, s. 8.

³⁷⁶ A. T. Symphonische Akademie des Studenten-Orchesters. In *TKMB*, roč. 6, č. 34, s. 539-540.

³⁷⁷ *OZ*, 7. 3. 1916, č. 67-54, s. 2.

³⁷⁸ *OZ*, 17. 4. 1918, č. 85A, s. 2 a Dr. SCH. *Koncerte des Tonkünstlerorchesters*. *OZ*, 6. 5. 1918, č. 100A, s. 2.

Ostravské orchestrální spolky a zejména *Moravsko-ostravský orchestrální spolek* si již během prvních let své existence svým úsilím a snahou provádět symfonická díla vydobyly přízeň a respekt domácího publika. I přes to, že četnost symfonických koncertů byla s pěveckými nebo koncertními produkcemi těžko srovnatelná, získaly tyto večery své nezastupitelné místo v hudebním životě ostravských obyvatel. Velkou zásluhu na to měli zajiště vynikající dirigenti jako A. Könnemann, J. Neubauer, J. Katay a posléze také A. Aich.

Ačkoli byl vznik orchestrálních těles iniciativou Němců, nalezneme od počátku mezi hráči také zástupce dalších dvou národnostních skupin, a to mimojiné proto, že až do roku 1918 nezaložili vlastní orchestrální spolek. Vrcholem jednotlivých uměleckých sezón byly bezesporu koncerty hostujících těles, jimž se zdejší spolky složené z amatérských hudebníků snažily alespoň z části vyrovnat.

Poměrně rozsáhlá orchestrální činnost ať už domácích těles či hostujících byla rozvíjena i období po roce 1918, které se vyznačovalo působením výrazných dirigentských osobností jako byli A. Aich, E. Bastl nebo J. Vogel.

2.4.3 Komorní koncerty

V poslední dekádě 19. století se ostravská hudební scéna rozšiřuje o čím dál častější koncerty komorních souborů nebo profesionálních hudebníků. Ti byli zvaní buď koncertními agenturami, anebo v té době velice angažovanými ostravskými knihkupci (např. Julius Kittl zajišťoval koncerty německé strany a Antonín Perout české).³⁷⁹ Češi se z různých důvodů většinou orientovali na české interprety, zatímco němečtí agenti si také i díky nepoměrně silnějšímu finančnímu zázemí mohli dovolit pozvat slavné zahraniční umělce a hudební tělesa.

V souvislosti s orchestrální a koncertní činností se rozvíjí také hudební kritika a publicistika. Z dochovaných zpráv převážně anonymních recenzentů je pak možno zjistit více informací nejen o repertoáru daného představení (né všechny koncerty měly dopředu v tisku zveřejněný program), ale také o umělcových hudebních kvalitách, místních i světových úspěších apod. Kritika jednak plnila informativní funkci, a jednak vykonávala osvětovou činnost, když skrze své reflexe kultivovala ostravské publikum.

Vedle těchto profesionálních koncertů byly pořádány domácí komorní produkce, na kterých se podíleli hudebníci zdejších amatérských kapel. Nesmíme také zapomínat na vystoupení sólistů z různých částí monarchie, třebaže málokdy dosahovala profesionální

³⁷⁹ Uvádí MAZUREK, J. *Ostravský hudební život do roku 1945*. Ostrava, 2007, s. 15.

úrovně. I když tyto koncerty nebyly příliš významné, jako takové patřily do kulturního života německých obyvatel Ostravy. Mezi tato představení patří například vystoupení tyrolského zpěváka Toniho Edera z Meranu,³⁸⁰ Španělek Henriquetty a Laury de Castilla,³⁸¹ pěveckého humoristického virtuóza O. Lamborga.³⁸² Zajímavějším představením v rámci amatérských produkcí byl večer komorní hudby, který se konal 24. března 1900 a vystoupili na něm zpěváci Irena Malá z Opavy, vítkovický barytonista Josef Hofer a smyčcové kvarteto (R. Remesch, Karl Lazin, Johann Neubauer, Moritz Ptaczek). Představení bylo kritikou označeno za více než ochotnické. Publiku se však nejvíce líbilo závěrečné vystoupení smyčcového kvarteta, které doprovázel na klavír E. Bartoníček.³⁸³ O další jedinečné vystoupení se postarala *Moravsko-ostravská hornická kapela*, která 1. března 1903 zorganizovala v Německém domě koncert sólistů.³⁸⁴

Mezi neobvyklé sólové nástroje patřila v té době harfa. Proto koncert harfisty M. Čihánka,³⁸⁵ který se konal 24. dubna 1903 v Café central v Moravské Ostravě upoutal velkou pozornost publika. Umělec dosáhl ve hře na tento obtížný nástroj vysoké úrovně.

Mozartova slavnost (13. 2. 1906), kterou zorganizoval *Německý Spolek učitelů v Moravské Ostravě* v malém sále Německého domu, byla dalším představením, na kterém mohli ukázat své kvality místní amatérští umělci. Během večera vystoupilo smyčcové kvarteto, které zahrálo *Smyčcový kvartet XVI.* a *Noční hudbu*, dále byla provedena árie Despiny z *Così van Tutte* v podání Hermíny Müller, *Houslový koncert A dur* a smíšený sbor zazpíval za doprovodu již zmiňovaného kvarteta *Ave verum*.³⁸⁶

2.4.3.1 Koncerty profesionálů

Produkce profesionálních hudebníků, které byly díky své vysoké umělecké úrovni velmi přínosné, se v počátečních letech (1890-1906) odehrávaly poměrně nepravidelně. Ostravané si byli tohoto nedostatku velice dobře vědomi a usilovali se jej odstranit. Jako první se o to se v sezónách 1906/1909 pokusil spolek *Německý dům*, který uspořádal sérii

³⁸⁰Ten navštívil Ostravu na začátku listopadu 1895. Se svým pěveckým programem vystoupil v několika ostravských restauracích (*Zuber*, *Gambrinus* ad.) a také ve vítkovickém *Závodním hotelu*.

³⁸¹ Poněkud netradiční zvonkové představení se konalo 21. července 1898. Ve městě vystoupily tyto dvě Španělky během své koncertní cesty do Švédska. Umělkyně vystoupily v národních kostýmech a překvapily velkou virtuozitou, se kterou byly schopny korektně reprodukovat různé hudební skladby. Doprovod jim obstrala ostravská *Sallonkapelle*. *OZ*, 24. 7. 1898, č. 88, s. 4.

³⁸² Vystoupil v Moravské Ostravě v prosinci 1899.

³⁸³ *OZ*, 26. 3. 1900, č. 47, s. 2.

³⁸⁴ Hráči na flétnu, hoboj, křídlovku, lesní roh, housle a klarinet předvedli pod vedením V. Ludwiga vynikající výkon. Během večera byla uvedena také kapelníkova skladba pro lesní roh, *Abendlied*. *OZ*, 27. 2. 1903, č. 33, s. 5 a 2. 3. 1903, č. 35, s. 2.

³⁸⁵ Mj. Koncertoval v roce 1900 na světové výstavě v Paříži.

³⁸⁶ *OZ*, 15. 2. 1906, č. 37, s. 3.

čtyř abonentních koncertů. Organizace však byla pravděpodobně velice náročná, protože spolek od této činnosti upustil. Situace volala po založení samostatného spolku, který by se věnoval výhradně pořádání koncertů. Z tohoto důvodu vznikla na podzim 1912 v Moravské Ostravě nadnárodní *Gesellschaft der Musikfreunde (Společnost přátel hudby)*,³⁸⁷ která měla během sezóny zorganizovat cyklus čtyř abonentních koncertů vybraných profesionálních umělců. Díky této iniciativě se v následujících letech (činnost společnosti byla přerušena pouze během 1. světové války v sezóně 1916/1917) uskutečnila řada významných komorních, ale také symfonických přestavení. Předprodej vstupenek stejně jako na pěvecké a orchestrální koncerty se konal v ostravských knihkupectvích, zejména u knihtiskaře a nakladatele Julia Kittla, popř. R. Papauschka.

Jednou z velkých kulturních událostí v první polovině 90. let 19. století byl koncert *Českého kvarteta* (ve složení K. Hoffmann, J. Suk, O. Nedbal, O. Berger) v sále *Staré střelnice* 3. května 1893. Ačkoli byl program „na počet čísel sporý“, byl velmi zajímavý a nadšené publikum nešetřilo pochvalnými projevy. Zahráno bylo Smetanův *Smyčcový kvartet e moll Z mého života*, Griegův *Smyčcový kvartet g moll* a jako přídavek byl uveden Dvořákův *Valčík*.³⁸⁸ *České kvarteto* vystoupilo v Ostravě také 13. dubna 1901. Představení se konalo v Národním domě, německý tisk však projevil zájem uskutečněnou reklamou.³⁸⁹

Ještě v témže měsíci (28. 5.) se konal koncert *Ruské vokální kapely Nadiny Slavjanské*. Mladá ruská umělkyně začala vystupovat s vlastním sborem v prosinci 1892. V rámci prvního evropského turné její kapela zavítala také do Moravské Ostravy. Sbor oblečený do národních krojů nabídl příležitost poznat blíže ruskou lidovou hudbu, jejíž originalnost spočívala v převažující mollové tónině a charakteristické melodii a rytmu. Slavjanská disponující ušlechtilým, dobře vyškoleným hlasem přinesla spolu se svým sborem pěkný kulturní zážitek.³⁹⁰

V době, kdy Ostrava neměla ještě samostatné kamenné divadlo a střídaly se zde různé operní společnosti, se uskutečňovaly také koncerty operních pěvců nejčastěji z opavského, nebo také z vídeňského divadla. **Engelbert Adam**, operní režisér a basista

³⁸⁷ Poprvé o vzniku této společnosti informuje Dr. A. Wüstner v *TKMB* roč. 6, č. 1 a 2, s. 8-9 a s. 17. Čtenáři jsou předběžně informováni o konání čtyř abonentních koncertů, přičemž členem společnosti se mohl stát každý, kdo zaplatil předplatné koncertů 10K. V čele nově založené organizace se objevují jména jako Dr. Karl Kraus, Dr. Anna Wüstner, prof. Norbert Brücke, knihtiskař J. Kittl, lékárník M. Ptaczek, S. Reis ad. Čtenáři jsou informováni také pomocí denního tisku, v *OZ* je otištěn článek informující výše uvedených informacích a také o konajícím se prvním valném shromáždění. *OZ*, 26. 10. 1913, č. 312, s. 5 a 4. 11. 1913, č. 318, s. 4. O existenci této společnosti se zmiňuje také MAZUREK, J. *Ostravská Společnost přátel hudby (1912-1914)*. *Opus musicum* 31, 1999, č. 5, s. 25-30.

³⁸⁸ *OZ*, 7. 5. 1893, č. 53, s. 4 a *Opavský týdeník*, 6. 5. 1893, č. 35, s. 3.

³⁸⁹ Více o představení kvarteta MAZUREK, J. *Hudební život českých obyvatel...*, s. 31. V *Ostrauer Zeitung* bylo propagováno toto české představení s tím, že se jedná o mezinárodní hudbu, zároveň se zde ale objevila výtka na adresu českého tisku, že podobně neinformuje o představeních v Německém domě. *OZ*, 13. 4. 1901, č. 59, s. 3.

³⁹⁰ *OZ*, 16. 5. 1893, č. 57, s. 4, 30. 5. 1893, č. 62, s. 2 a *Opavský týdeník*, 27. 5. 1893, č. 40, s. 3.

v Městském divadle v Opavě seznámil ostravské publikum s několika známými áriemi 13. srpna 1893 v hotelu *Hochstimm* (Nádražní ulice). Během večera zazněla např. árie z opery *Aida*, *Zar und Zimmermann*, *Martha* atd. 16. května 1900 uspořádali v Německém domě pěvecké představení pro ostravské publikum členové opavského divadla. Za doprovodu kapelníka Carla Auera zde vystoupili pěvkyně Marie Neumann a pánové Heinrich Blechner Björn, Carlo Böhm a Edmund Helding. Kromě árií z oper *Tänhauser*, *Mistři pěvci norimberští* zazněly skladby C. Löwa, E. Griega, A. Rubinsteina, E. Kisse, K. Stielera ad.³⁹¹

V říjnu roku 1893 navštívil Ostravu světoznámý houslový virtuóz **František Ondříček**, aby zde 15. října uskutečnil v slavnostním sále hasičské budovy koncert (viz příloha č. 13) Doprovázela jej jeho manželka Anna, která zazpívala několik písní Dvořáka, Schuberta a Weisse, a hudební skladatel Karel Weiss. Ondříček zahrál Mendelssohnův *Koncert*, Paganiniho *Motto perpetuo*, Schumannovu *Večerní píseň* a vlastní skladbu, *Fantasii Prodaná nevěsta*. Houslistovi, který navštívil Ostravu již počtvrté,³⁹² se dostalo od místních vřelého přijetí a koncert byl oceněn velmi bohatým potleskem.³⁹³

Na začátku roku 1894 bylo pozváno do Ostravy *rakouské Dámské kvarteto Tschampa (Österreichische Damenquartettes Tschampa) a Brněnské Waldhorn-kvarteto (Brünnner Waldhorn-quartettes)*. Společný program pěveckého a instrumentálního souboru obsahoval skladby T. Koschata, M. Weinzierla, R. Schumanna, A. Wöckela, J. Brahmsa, F. Schuberta a na závěr R. Wagnera. Koncert konaný v sále hasičské budovy 20. února 1894 měl velmi příznivý ohlas.³⁹⁴ Již 25. února se konalo v sále *Staré střelnice* opět vystoupení *Českého kvarteta*, jednalo se pravděpodobně o českou iniciativu, neboť německý tisk tuto událost vůbec nezmiňuje.³⁹⁵

Významnou kulturní událostí roku 1896 bylo vystoupení *Koschatova kvinteta*, které se uskutečnilo 31. března v slavnostním sále Německého domu. Kromě skladatele Thomase Koschata tvořili interprety členové dvorní opery ve Vídni, Wilma von Thann, Ottilie Masanetz, František Pacál,³⁹⁶ Wilhelm H. Platt a Clemens Fochler. Pěvecký

³⁹¹ OZ, 2. 5. 1900, č. 67, s. 2-3 a OZ, 18. 5. 1900, č. 74, s. 2.

³⁹² Stejně jako v tomto případě se jednalo pravděpodobně o koncerty pořádané německou stranou. Následná vystoupení se však většinou již uskutečnila na pozvání Čechů v Národním domě nebo ve vítkovickém Českém domě. Více o tom MAZUREK, J. *Hudební život českých obyvatel....*, s. 31-34.

³⁹³ OZ, 8. 10. 1893, č. 118, s. 8, 17. 10. 1893, č. 122, s. 2 a *Opavský týdeník*, 30. 9. 1893, č. 76, s. 3.

³⁹⁴ OZ, 11. 2. 1894, č. 17, s. 8 a 22. 2. 1894, č. 22, s. 2.

³⁹⁵ Více o koncertě Českého kvarteta MAZUREK, J. *Hudební život českých obyvatel Ostravy*, s. 30.

³⁹⁶ Český tenorista, narozen 1865 v Litomyšli, zemřel 1938 v Praze. Ve dvorní opeře ve Vídni byl angažován 1898-1905. Uvádí *Československý hudební slovník osob a institucí 2.*, Praha, 1965, s. 241.

program obsahoval převážně skladby Th. Koschata,³⁹⁷ zazněla také italská píseň *Die Besucher von Venedig in Wien*. Představení bylo úspěšné, diváci byli nadšeni. Téměř po každém čísle publikum vyžadovalo zazpívání přídavku.³⁹⁸

O dva měsíce později, 10. května, se uskutečnilo v Ostravě další pěvecké vystoupení. Tentokrát do města přijela operní pěvkyně **Selma Kurz**, členka Městského divadla v Hamburku,³⁹⁹ doprovázená cellistou dvorní opery ve Vídni Josefem Sulzerem. Mladá zpěvačka si získala srdce ostravského publika již během první skladby, Pergolesiho *Tre giorni*. Její výkon byl i přes malé nachlazení (kvůli kterému bylo škrtnuto několik čísel v programu) znamenitý. Velké nadšení vzbudil také cellista Sulzer, který po několika letech opět zavítal do Ostravy. Stupňovaný potlesk přiměl umělce zopakovat Schumannovo *Snění*.⁴⁰⁰

Na pozvání *Mužského pěveckého spolku* z Moravské Ostravy přijelo do města brněnské *Beamt-kvarteto*, které vystoupilo v sále Německého domu 22. listopadu 1896. Tento komorní pěvecký soubor se představil ve složení Beamt, Bidlo, Janowicki, Neuber. Na klavír je ve skladbách *Chacun a son* a *Cavalleria Rusticana* doprovázel C. Bendel. Představení, srozumitelné, vroucí a ušlechtilé, bylo odměněno srdečným potleskem rozveseleného publika, které si vyžádalo opětnou reprodukci některých bodů programu.⁴⁰¹ Koncert publikum nadchnul natolik, že již 14. března 1897 se uskutečnil další koncert tohoto souboru, tentokrát ve vítkovickém *Závodním hotelu*. Ve Vítkovicích vystoupilo kvarteto také na podzim, 27. listopadu 1897.

V roce 1898 se neuskutečnilo na německé straně žádné vystoupení známé osobnosti, obyvatelé města však byli potěšeni koncertem houslisty **Františka Ondříčka**, který se uskutečnil 4. října v Národním domě. Bezchybnou hrou a udivující technikou si získal úspěch také u německého publika z Ostravy a Vítkovic.⁴⁰²

V květnu 1899 hostil zavítala do Ostravy dvorní a operní pěvkyně **Lola Beeth**. Představení se uskutečnilo 10. května a na programu byly árie z Halévyho opery *Židovka*, Mozartovy *Figarovy svatby* a z Wagnerova *Lohengrina*, zazněly také skladby P. Mascagniho, R. Schumanna a F. Schuberta. Klavírní doprovod obstaral opavský sbormistr

³⁹⁷ Kvintet *Mei Zartele*, *In der Fremd* kvintet s barytonovým sólem, *Hochalmor Diandlan* mužský kvartet se sopránovým a altovým sólem, *Der verliabte Bua* muž. kvartet, a kvintety *Büaberl mirk dir's fein*, *Glückliche Leut*. *OZ*, 29. 3. 1896, č. 36, s. 8.

³⁹⁸ *OZ*, 2. 4. 1896, č. 38, s. 2.

³⁹⁹ S. Kurz se narodila v Bilsku, pěvecká studia absolvovala ve Vídni u prof. Retze, od roku 1895 byla na pět let angažovaná v hamburkském divadle. *OZ*, 5. 5. 1896, č. 51, s. 2.

⁴⁰⁰ *OZ*, 12. 5. 1896, č. 54, s. 3.

⁴⁰¹ Po koncertě následovala ještě slavnost spojená se zábavou, kterou pro brněnské hosty uspořádali zpěváci z Vítkovic a Moravské Ostravy. *OZ*, 24. 11. 1896, č. 137, s. 2.

⁴⁰² Tento koncert, ač se uskutečnil z české iniciativy, vzbudil také v německém tisku velký zájem. O předprodej vstupenek se postaral Julius Kittl. Uveden byl nejen program, ale koncert byl také v *OZ* recenzován. *OZ*, 6. 10. 1898, č. 120, s. 3.

Friedrich Keitel. Vystoupení bylo velkým hudebním zážitkem, a proto není divu, že sál Německého domu byl zcela zaplněn. Kritika zhodnotila představení samými superlativy, publikum, které nešetřilo potleskem, bylo odměněno značnými přídávky.⁴⁰³

Po devíti letech přijelo do Ostravy koncertovat humoristické pěvecké *Udel kvarteto* z Vídně (Wilhelm Stigler, Carl Udel, Ferdinand Hörbeder, Eugen Weiss). Vystoupení se uskutečnilo 27. září 1899 v slavnostním sále Německého domu, klavírní doprovod obstaral Julius Fischer. Program obsahoval devět skladeb, posledním číslem bylo parodické oratorium na F. Schillera *Der Tauchor*, které zpracoval a kvartetu věnoval Josef Piber. Představení bylo přijato s vřelostí, nadšením. Hlavním cílem bylo publikum pobavit, čehož umělci svými výkony dosáhli.⁴⁰⁴

Následující měsíc zavítalo po třech letech do Ostravy *Koschatovo kvinteto* (tentokrát ve složení Rudolf Fraxler, Hans Neubauer, Clemens Fochler, Georg Haan a Thomas Koschat). Na koncertě konaném 22. října vystoupila ještě další členka vídeňské dvorní opery, Wilma von Thann. Program představení byl velmi rozmanitý. Během večera zazněly písně na náměty lidové poezie zhudebněné Kärtnerem, druhou část programu tvořily skladby veselejšího rázu, jako poslední číslo byla uvedena skladba Th. Koschata *Verlassen*. Kritika zdůraznila autorovo vlastenectví (němectví), velmi dobrý výkon souboru byl potvrzen několika přídávky. Také W. Thann si získala publikum svým krásným výkonem a sympatickým hlasem.⁴⁰⁵

Kulturně nabitý podzim roku 1899 vyvrcholil koncertem mladého klavíristy **Raoula von Koczalského**,⁴⁰⁶ který se konal 25. listopadu v sále Německého domu. První část repertoáru byla věnována skladbám Fryderyka Chopina (*Etude cis moll*, *Nocturno Fis dur*, *Fantasie Impromptu*, *Polonaise A dur*, *Valse cis moll*), druhá část obsahovala kromě dvou vlastních skladeb (*Gavotte*, *Etude*) díla A. Rubinsteina, L. Delibese, F. Liszta. Mladý umělec byl označen za „*ist thatsächlich ein Clavier-Virtuose, dessen brillante Technik ebenso wie der schöne Anschlag Bewunderrung erregen.*“⁴⁰⁷

V únoru 1900 se vrátila do Ostravy se svým souborem **Nadina Slavjanská**. Koncert, který trval přibližně jen hodinu a půl, se konal 18. února v budově cirkusu. Během večera

⁴⁰³ OZ, 6. 5. 1899, č. 55, s. 4 a 13. 5. 1899, č. 58, s. 3.

⁴⁰⁴ OZ, 30. 9. 1899, č. 188, s. 2. Kvarteto se vrátilo do Ostravy v roce 1903 a vystoupilo 7. listopadu ve vítkovickém *Závodním hotelu*.

⁴⁰⁵ OZ, 23. 10. 1899, č. 128, s. 2.

⁴⁰⁶ Mladičký klavírista, v té době teprve sedmnáctiletý, nevystupoval v Ostravě poprvé. Publikum mělo příležitost seznámit se s tímto talentem již před sedmi lety. Dvorní pianista byl v tisku uveden jako vynikající Chopinův hráč a i přes své mládí řazen k jednomu z nejlepších klavíristů té doby. Přípravy na koncert byly velmi důkladné, důkazem umělcova věhlasu byl fakt, že na představení bylo dovezeno speciální koncertní křídlo z fabriky Julia Blüthnera z Lipska.

⁴⁰⁷ Obecenstvo bylo hudebním uměním klavíristy tak ohromeno, že po posledním čísle nikdo nechtěl odejít. To přimělo Koczalského k zahrání Chopinova *Minutového valčíku*. OZ, 27. 11. 1899, č. 143, s. 2 a 22. 11. 1899, č. 141, s. 6.

byly zazpívány ruské lidové písně převážně zádumčivého charakteru, většina z nich aranžovaná kapelníci Slavjanskou. Pestrou změnou představení byl balalajkový orchestr.⁴⁰⁸

V závěru koncertní sezóny, 8. května 1901, vystoupil v sále Německého domu Johann Strauss mladší s orchestrem. Program byl velmi rozmanitý a pod dirigentovým vedením úspěšně provedený. Na rozloučenou zahrálo těleso *Radeckého pochodu*.⁴⁰⁹

Po šesti letech koncertovala v Ostravě operní pěvkyně **Selma Kurz**. Na představení konaném 23. ledna 1902 v Německém domě zazněly skladby Tauberta, Brahmsa, Mahlera, árie z opery *Mignon*, *Královna ze Sáby* a po patnácti letech v originální tónině provedená árie *Královniny noci* Mozartovy *Kouzelné flétny*. Závěr pak patřil árii z Verdiho *Troubadoura*.⁴¹⁰ Úspěch pěvkyně doprovázené Dorou Goldmann byl velkolepý.

Na podzim téhož roku (26. 10.) se konalo v Německém domě další sólové vystoupení. Tentokrát navštívila město koncertní pěvkyně baronka **Olga von Türk Rohn**, ve všech recenzích označovaná jako nepřekonatelná interpretka Schuberta. Pěvecká čísla byla prokládána sólovými skladbami pro harfu v podání Hanse Grünwalda Zerkowitze. Baronka zazpívala skladby A. Stradelly *Kirechenarie*, R. Schumanna *Lied der Braut*, *Marienwürmchen*, J. Brahmsa *Hlince Kuh*, *Der Schmied*, R. Procházky *Zwischen ja und nein* a několik písní Franze Schuberta – *Lytanei*, *Am Meer*, *Die Post*, *Wohin*, *Die böse Farbe*. Kritika byla velmi kladná a o jejím zpěvu napsala: „*Ihr Gesang ist von bestrickender Wirkung und birgt eine reiche fülle tiefen Empfindes. .. Besonders als Schubert-Sängerin leistet die allerorts gefeierte Künstlerin wirklich Grosses...*“⁴¹¹

První měsíce roku 1903 přinesly hned několik zajímavých koncertních představení. Špičky ostravské společnosti se sešly 15. února v sále Německého domu, aby se zúčastnily výjimečného vystoupení houslisty **Bronislawa Hubermanna**, který byl doprovázený klavíristkou **Willy Klasen**. Koncert byl zahájen Beethovenovou *Sonátou č. 9, op. 47* „*Kreutzerova sonáta*“, která byla také součástí programu Františka Ondříčka.⁴¹² Sónata byla provedena bravurně a stejným způsobem byl zahrán také klavírní part, plný obtížných míst. Dále zazněly Schubertova *Ave Maria*, *Moment musical*, Sarasatova *Carmenfantasie*, Brahmsovy *Uherské tance* a jako přídavek zaznělo Schmannovo *Snění*. Publikum bylo tímto prvotřídním koncertem nadšeno.⁴¹³

⁴⁰⁸ OZ, 19. 2. 1900, č. 27, s. 2.

⁴⁰⁹ OZ, 10. 5. 1901, č. 74, s. 3.

⁴¹⁰ OZ, 20. 1. 1902, č. 11, s. 2.

⁴¹¹ OZ, 27. 10. 1902, č. 171, s. 2 a 18. 10. 1902, č. 166, s. 7.

⁴¹² Ten vystoupil v Ostravě 26. března 1903. MAZUREK, J. *Hudební život českých obyvatel...*, s. 32.

⁴¹³ OZ, 14. 2. 1903, č. 26, s. 3 a 16. 2. 1903, č. 27, s. 3.

Jen pár dní po tomto výtečném představení vystoupila 21. února mladá houslistka **Herma Studená**,⁴¹⁴ která byla doprovázena vojenskou kapelou c. k. pěšího pluku č. 1 z Opavy. V podání Studené zazněl Čajkovského *Koncert D dur, op. 35* s doprovodem orchestru, *Lucia Fantasie* Saint Lubina, *Moto perpetuum op. 11* Paganiniho a *1. věta z Velkého koncertu E dur, op. 10* H. Vieuxtempse s orchestrálním doprovodem.⁴¹⁵ O rok později, 21. února 1904 vystoupila houslistka v Ostravě s totožným programem a opět zúčastněné posluchače nadchla svou zručnou technikou a velkým temperamentem.⁴¹⁶

Dámského smyčcové kvarteto *Soldat-Röger* poctilo Ostravu svou návštěvou po dlouhých odkladech 15. března 1903. Během večera zazněl Schumannův *Smyčcový kvartet A dur, op. 42, č. 3* a Beethovenův *Smyčcový kvartet c moll, op 18, č. 4*. Ze sólových přednesů provedla Marie Soldat *Introduction* a *Rondo* H. Vieuxtempse, Leontine Gärtner Pergolesiho *Air* a Popperovu *Tarantellu*.⁴¹⁷

V závěru roku, 21. listopadu 1903, se konal ve vítkovickém *Závodním hotelu* Čtenářským spolkem železárenských úředníků pořádaný večer komorní hudby, na kterém vystoupil houslista František Ondříček doprovázený Josefem Faměrou.⁴¹⁸

13. března 1905 vystoupil v Německém domě šedesátiletý španělský houslista **Pablo de Sarasate** doprovázený klavíristkou Berthou Marx. I přes vyšší věk umělce dosáhl koncert vysoké kvality, obdivována byla především Sarasatova technika, kterou předvedl ve skladbách *Chansons Ruffes*, *Introduktion* a *Tarantelle*. Vrcholným číslem večera byla však vlastní skladba – *Zigeunerweisen*. Publikem byla oceněna také B. Marx, která zahrála jako přídatek technicky náročnou Goldschmidt-Lisztovu *Rapsodii*.⁴¹⁹

Na podzim téhož roku se konal v Německém domě (22. 10.) velký koncert tří umělců – koncertní pěvkyně **Agnes Bricht-Pyllemann**, klavíristy a dirigenta **Carla Lafita** a harfistky **Hedwig Baum**. Každý z instrumentalistů provedl sólové číslo,⁴²⁰ které bylo orámováno pěveckým vystoupením A. Bricht-Pyllemann, jež zazpívala Mozartovu árii z *Idomenea* a písně J. Brahmsa, C. Lafita, E. Griega, H. Wolfa a R. Schumanna. I přes hlasovou indispozici bylo vystoupení pěvkyně stejně jako ostatních spoluúčinkujících působivé.⁴²¹

⁴¹⁴ Mladá umělkyně byla původem z Opavy a byla žákyní Otakara Ševčíka na pražské konzervatoři.

⁴¹⁵ *OZ*, 20. 2. 1903, č. 29, s. 2.

⁴¹⁶ *OZ*, 22. 2. 1904, č. 29, s. 2.

⁴¹⁷ *OZ*, 7. 3. 1903, č. 38, s. 3.

⁴¹⁸ *OZ*, 18. 11. 1903, č. 185, s. 2. Jednalo se pravděpodobně o představení pořádané pouze německou stranou, neboť J. Mazurek se ve své práci o tomto koncertě nezmiňuje. Bohužel ani německý tisk koncertu nevěnuje více pozornosti.

⁴¹⁹ *OZ*, 15. 3. 1905, č. 41, s. 2.

⁴²⁰ H. Baum zahrála Trnečkovu *Fantasií na Schubertovy písně* pro harfu a K. Lafite provedl Listzovu *XII. Uherskou rapsodii*.

⁴²¹ *OZ*, 13. 10. 1905, č. 208, s. 4 a 23. 10. 1905, č. 216, s. 2.

Na začátku roku 1906 (11. 1.) se uskutečnil další houslový koncert. Tentokrát vystoupila v rámci dobročinné akce, která se konala pod patronátem starosty města a moravského místodržícího,⁴²² brněnská virtuózka **Amely Heller**. Klavírní doprovod obstaral vídeňský profesor Karl Frühling. Během představení zazněla *Sonata g moll, op. 19* pro housle a klavír E. Sjögrena, houslový *Koncert d moll* H. Vieuxtempse, dále několik sólových houslových skladeb, např. Bachův *Air*, Mozartův *Menuet*, Paganiniho *Dal tuo stellato* a Riesovo *Moto Perpetuo*. K. Frühling zahrál F. Lisztem přepracovanou Wagnerovu skladbu *Isoldes Liebestod*. Ačkoli návštěvnost koncertu nepatřila k těm nejvyšším, publikum bylo potěšeno excelentní hrou obou umělců.⁴²³

Již na konci měsíce ledna se konal v Ostravě další houslový koncert. Po třech letech zde vystoupil 30. 1. 1906 **Bronislaw Hubermann**⁴²⁴ doprovázený klavíristou R. Singerem. Umělec zahrál Saint-Saënsův *Koncert h moll, op. 61*, Beethovenovu *Romanci G dur, op. 40*, Bachovu *Gavottu* z VI. Sonáty Chopinovo *Nocturno op. 27, č. 2* a Wieniawského *Capriccio-Valse*. Klavírista obohatil program o Chopinovu *Barcarole* a Lisztovu *XII. Uherskou rapsodii*. Také výkon těchto umělců byl publikem kladně přijat, kritika Hubermannovi pouze vytkla „*příliš pevný a silný tón, který byl nevýhodou v I. větě koncertu h moll.*“⁴²⁵

V listopadu 1906 byla vyhlášena spolkem *Německý dům (Deutsches Haus)* série čtyř abonentních koncertů. Již 11. listopadu vystoupilo *Bruselské smyčcové kvarteto*, které zahrálo skladby A. Glazunova, L. van Beethovena a C. D. von Dittersdorfa. Nadšené publikum přerušovalo hráče potleskem po jednotlivých větách, v závěru představení byli umělci, kteří překvapili svou univerzální virtuozitou a harmonickým vcítěním do hudební povahy díla, odměněni bouřlivými ovacemi.⁴²⁶ Stejný úspěch slavil u publika také houslista **Willy Burmester**, který vystoupil v Německém domě v rámci druhého abonentního koncertu 2. prosince 1906.

Jen několik málo dní před Burmesterovým představením se uskutečnil 28. listopadu 1906 koncert brněnské operní pěvkyně **Clo Hirth**, kterou doprovázel na klavír ostravskému publiku známý Karl Frühling. Program se skládal z několika částí, zazněly lidové písně, skladby F. Schuberta, R. Schumanna, J. Brahmsa, W. A. Mozarta, E. Griega a dalších. K.

⁴²² Výtěžek byl věnován na podporu výstavby budovy nemocných tuberkulózou.

⁴²³ *OZ*, 8. 1. 1906, č. 5, s. 3 a *OZ*, 12. 1. 1906, č. 9, s. 2.

⁴²⁴ Hudebník světového významu, v té době triadvacetiletý, byl pozván Maxem Ritterem von Gutmannem z Vítkovic, v jehož zámku na konci ledna dva dny pobýval. I přes své mládí bylo před dvěma lety tělo tohoto nadějněho umělce natolik psychicky a fyzicky vyčerpáno, že došlo k dočasné ztrátě paměti. Nastávající koncert byl však pro jeho obdivovatele dokladem, že došlo k výraznému zlepšení Hubermannova stavu. *OZ*, 31. 1. 1906, č. 25, s. 4.

⁴²⁵ *OZ*, 31. 1. 1906, č. 25, s. 4 a *OZ*, 20. 1. 1906, č. 16, s. 6.

⁴²⁶ *OZ*, 14. 11. 1906, č. 260, s. 4.

Frühling zahrál Schumannovou *Arabesku* a *Novelettu* a vlastní skladbu, *Koncertní valčík*.⁴²⁷

Třetí abonentní vystoupení, které se mělo konat 21. ledna 1907 (vystoupit měl mladý operní pěvec Leo Slezák), se s největší pravděpodobností neuskutečnilo.⁴²⁸ Místo toho hostil Německý dům světoznámého klavíristu,⁴²⁹ **Leopolda Godowského**. Umělec, který vystupoval celý večer sám, nadchnul přítomné publikum především *Arabeskou* na Straussův valčík *Na krásném modrém Dunaji*.⁴³⁰

Čtvrté abonentní představení se konalo 25. února. Tentokrát koncertoval v sále Německého domu houslista **Eugen Ysaye**. Také on se svým vystoupením sklídl velký úspěch. Oceněna byla jak znamenitá technika, tak také přesnost úhozů a respekt k samotným skladatelům, jejichž díla uvedl. S vynikající lehkostí zahrál především Rubinsteinovu *Etudu, op. 23, č. 2 C dur*.⁴³¹ Klavírní doprovod a mezičíslo programu obstaral Otto Schulhof.

Ačkoli byly ohlášeny původně pouze čtyři abonentní koncerty, uskutečnilo se 24. března 1907 v rámci této série další představení, na kterém vystoupily sestry **Gärtnerovy**.⁴³² V podání Leontiny Gärtner se líbily především Beethovenovy *Variace a Fantasie* Davidoffa, její sestra Lulla zapůsobila na publikum především v Brahmových písních *Die Sonne scheint nicht mehr, Das mädchen spricht*.⁴³³

Na představení bohaté jaro 1907 bylo završeno koncertem operní pěvkyně **Laury Hirlgermann**, jež byla známa především jako ideální Wagnerova interpretka. Na vystoupení jí zdatně sekundovali dva ostravští umělci, Richard Remesch, kterého doprovázel v *Capricciu* Wieniawského Ernst Immerglück.⁴³⁴ L. Hilgermann dokázala citlivým přednesem Schumannových a Schubertových písní, že se nejedná pouze o dramatickou jevištní, ale také koncertní pěvkyni.⁴³⁵

⁴²⁷ A.M. Konzert Clo Hirth. *OZ*, 30. 11. 1906, č. 274, s. 3 a 20. 11. 1906, č. 265, s. 5.

⁴²⁸ O potvrzení konání tohoto koncertu jsme nenašli v pramenech žádnou informaci.

⁴²⁹ Godowský byl v tisku srovnáván díky technice, stylu hry a úhozu se samotným Chopinem.

⁴³⁰ *OZ*, 7. 2. 1907, č. 31, s. 3.

⁴³¹ Dále během večera zaznělo: G. F. Händel *Sonáta g moll, č. 3*, M. Bruch: *Koncert g moll*, F. Liszt: *Ricordonza As dur*, Wilhelmy: *Parafráze na Wagnerova Siegfrieda*, Schumann: *Abendlied*, Guirand: *Rondo a Vieuxtemps: Ballade und Polonaise*. *OZ*, 20. 2. 1907, č. 42, s. 4.

⁴³² Leontine Gärtner byla významná violoncellistka rakouského původu, která získala vzdělání u D. Poppera, poté prof. Hausmanna v Berlíně. Po ukončení studií podnikla turné po Americe a po návratu se stala hráčkou vídeňského dámského smyčcového kvarteta Soldat-Röger, které v Ostravě také několikrát vystoupilo. Její sestra Lulla byla koncertní pěvkyní působící v Kolíně nad Rýnem. Sopranistka získala umělecké vzdělání na konzervatoři v Kolíně u Julia Stockhause. *OZ*, 22. 4. 1907, č. 68, s. 3.

⁴³³ *OZ*, 26. 3. 1907, č. 70, s. 4.

⁴³⁴ Houslista R. Remesch často vystupoval na pěveckých koncertech, Ernst Immerglück byl mladý klavírista pocházející z Polské Ostravy (jeho otec podporoval hudební aktivity pořádáním koncertů ve své restauraci), který dosáhl světového významu především v meziválečném období.

⁴³⁵ *OZ*, 15. 4. 1907, č. 86, s. 4.

Necelý rok po svém prvním vstoupení koncertovala v Ostravě opět **Clo Hirth** doprovázená Karlem Frühlingem. Tentokrát se představení konalo ve vítkovickém *Závodním hotelu* 16. listopadu 1907, z podnětu Čtenářského spolku železárenských úředníků. Pěvkyně vystoupila s písněmi F. Schuberta, R. Schumanna, W. A. Mozarta, J. Brahmsa, R. Strausse, C. Löwa, zazněl také cyklus durynských, anglických, staroněmeckých a holandských lidových písní. K. Frühling potěšil publikum dvěma skladbami a sice *Intermezzem* R. Schumanna a *Koncertním valčíkem* M. Moszkowského.⁴³⁶

V rámci další série abonentních koncertů konaných v Německém domě vystoupil podruhé v tomto roce (18. listopadu 1907) klavírista **Leopold Godowský**. Umělec se představil se stejným programem, se kterým slavil úspěchy již ve Vídni. Obzvláště se líbilo jeho nejnovější dílo, *Valčíkové variace na motivy Netopýra*.⁴³⁷ Další tři připravovaná představení se z blíže neurčených důvodů neuskutečnila.

Otevření Městského divadla znamenalo, že i ostravské publikum bylo pravidelně seznamováno s kvalitními operními (častěji však operetními) produkcemi. Členové divadelního souboru⁴³⁸ pořádali každoročně v závěru sezony pěvecká představení (většinou z důvodu odchodu umělce do jiného divadelního souboru), na kterých byly zpívány nejlepší a nejoblíbenější árie či písně.

V listopadu 1908 hostila Ostrava dalšího světoznámého klavíristu, **Alfreda Grünfelda** (1852-1924).⁴³⁹ Umělec zde vystoupil 17. listopadu po delší pauze, v meziválečném období pak ve městě uskutečnil několik dalších představení. Bohatý a stylově různorodý program zahrnoval díla J. Haydna (*Téma s variacemi f moll*), L. van Beethovena (*Rondo G dur, op. 51*), J. S. Bacha (*Gavota d moll*), J. Brahmsa (*Intermezzo es moll, op. 118, Capriccio h moll, op. 76*), F. Chopina (*Etude cis moll*), vlastní skladby *Causerie op. 50, Scherzino op. 53*, dále dílo Schumanna, Schuberta a Liszta.⁴⁴⁰ Grünfeld zapůsobil na zaplněný sál Německého domu ohromujícím způsobem, ukázal se jako

⁴³⁶ OZ, 11. 11. 1907, č. 258, s. 3-4 a 18. 11. 1907, č. 264, s. 4.

⁴³⁷ OZ, 20. 11. 1907, č. 266, s. 4-5.

⁴³⁸ Byli to např. Ilona Kelschy, Lola Toscani, Helene Schlocker, Hans Allpasi, Gustav Sonn, Hans Burgstädt ad.

⁴³⁹ Narozen v Praze, vystudoval Novou akademii umění v Berlíně, celý život strávil ve Vídni, kde roku 1877 získal titul komorního virtuóza. Od roku 1897 profesorem vídeňské konzervatoře. Podnikal cesty po Evropě, USA, populární byl také v Rusku. Kromě koncertování se věnoval také skladatelské činnosti. VČeský hudební slovník osob a institucí.

⁴⁴⁰ OZ, 22. 10. 1908, č. 243, s. 4. Program uveden také v TMB, roč. 2, č. 7, s. 114.

významný interpret Schumanna, v závěru představení byl opakovaně podněcován k provedení dalších přídavek.⁴⁴¹

V rámci svého koncertního turné se vrátil v únoru 1909 do Ostravy houslista **Bronislaw Hubermann**, aby zde v sále Německého domu vystoupil 16. února. Na křídlo jej doprovázel Richard Singer. Jednalo se o velký zážitek koncertní sezóny. Recenzent v tisku pod šifrou *-dm-* o něm napsal: „*Hubermann ist kein Geiger mehr, sondern ein Dichter, der sich der Musik als seine Sprache bedient... ist zuerst Musiker und in zweiter Linie erst Virtuos... Seine Geige klagt und weint...*“⁴⁴² Umělec zahrál skladby Felixe Mendelssohna-Bartholdyho *Houslový koncert e moll op. 64*, P. I. Čajkovského *Sérenade mélancolique* a H. Wieniawského *Faustovu fantazii*. Jako přídavek musel na žádost jásajícího a fascinovaného publika uvést Chopinovo *Nocturno*. Také Hubermannův doprovod, R. Singer sklidil za své sólové přednesy (Chopinovo *Scherzo cis moll* a Listztovu *Campanellu*) velký potlesk.

Mladá houslová virtuózka **Irma Stössel** z Budapešti vystoupila v Moravské Ostravě poprvé 9. března 1909. Tento nadějný talent se představil místnímu publiku skladbami H. Wieniawského (*Houslový koncert d moll*), J. Hubaye (*Fantazie brilante a Scenes de la Csarda*). Na klavír ji doprovodil místní umělec E. Immerglück, který během večera zahrál Chopinovo *Scherzo* a Brahmsovu *Rapsodii g moll*. Mladá umělkyně se představila velmi sympaticky.⁴⁴³ V říjnu vystoupil v Německém domě další houslista, **Joan de Manen**. Jeho koncert však nebyl příliš kvalitní, ve srovnání se současnými umělci byl výkonově značně vzadu.⁴⁴⁴

V rámci koncertního turné po velkých evropských městech se uskutečnil v Německém domě (jako druhé abonentní představení) na začátku prosince koncert *Smyčcového kvarteta z Bruselu*. Proveden byl *Smyčcový kvartet op. 77, č. 1 G dur* J. Haydna, *Smyčcový kvartet op. 4 c moll* L. van Beethovena a *Smyčcový kvartet op. 96 F dur* A. Dvořáka. Jednotlivé kompozice nadchly posluchače, mistrná hra hostů byla působivá.⁴⁴⁵

Koloraturní a dvorní operní pěvkyně ve Vídni **Grete Forst** vystoupila v Německém domě v Moravské Ostravě 6. ledna 1910. Během představení zazněly převážně skladby J.

⁴⁴¹ Za bouřlivého potlesku zahrál ještě svou *Maďarskou fantazii*, poté Valčík Volkamna, přepracovaný Fischoffem a věnovaný pianistovi. *OZ*, 18. 11. 1908, č. 266, s. 3-4. O tom také MANDL, M. *Konzert Grünfeld*. In *TMB*, roč. 2, č. 9, s. 143-144.

⁴⁴² *OZ*, 17. 2. 1909, č. 38, s. 2. Koncert recenzoval také REIS, S. *Violin-Konzert Hubermann*. In *TMB*, roč. 2, č. 22, s. 359-360.

⁴⁴³ *OZ*, 1. 3. 1909, č. 48, s. 5 a 10. 3. 1909, č. 56, s. 4. Koncert recenzoval také MUSIKUS. *Violinkonzert Irma Stössel*. In *TMB*, roč. 2., č. 25, s. 408-409.

⁴⁴⁴ *OZ*, 28. 10. 1909, č. 245, s. 4. Recenze koncertu byla otištěna také v *TMB*, roč. 3, č. 10, s. 155-156.

⁴⁴⁵ Program představení byl podrobně rozebrán v *TMB*, roč. 3, č. 12, s. 182-184. Recenzent v *OZ* o kvartetu napsal: „*Nevíme, co více obdivovat, jestli disciplinovanou společnou hru, nebo ryzí tón či jejich virtuozitu, se kterou umělci zvládli obtížnosti jmenovaných děl. Každý umělec je samostatnou osobností, která ovládá svůj nástroj a přeci dosáhli společného velkého působení orchestrální síly.*“ *OZ*, 3. 12. 1909, č. 275, s. 3.

Brahmse, dále písně E. Griega, F. Schuberta a R. Strausse, v závěru velká árie z opery *La Traviatta* G. Verdiho. Zpěvačka, která byla opravdu mistryní uměleckého zpěvu, dosáhla svým srdečným, líbivým hlasem ve všech polohách velmi kladného ohlasu.⁴⁴⁶ Abonentní představení završil 29. ledna uskutečněným koncertem houslista H. Marteau.⁴⁴⁷

Na podzim byly ohlášeny další čtyři abonentní koncerty. Prvním z nich, konal se 11. října 1910, byl koncert houslisty **Wilyho Burmestera**, který vystoupil v Ostravě před čtyřmi lety. Velmi zajímavý program obsahoval skladby F. Schuberta (*Sonata D dur*), N. Paganiniho *Caprice*, obdivuhodné bylo provedení Brahmsovy *Sonaty D dur* nebo Wieniawského *Koncertu d moll*. Následovaly skladby Hummla, Mendelssohnova *Capriccieta*, závěr představení patřil Paganinimu. Umělec fascinoval publikum svými tři, šesti a oktávovými tóny, dvojitými úchopy, pizzicatem a flažolety. J. Katay shrnul představení slovy: „*Es war ein herrlicher Abend, ein Gottesdienst in Tempel Kunst, Musik ihrer erlesensten Priester ist Willy Burmester!*“⁴⁴⁸

O měsíc později, 6. listopadu, potěšil ostravské publikum svým pěveckým vystoupením barytonista **Viktor Heim** z Vídně. Také na jeho koncertě nechyběly Schubertovy písně, následovaly skladby Ernsta Ludwiga, Johannese Brahmsa a Hugo Wolfa. Posluchači očekávající s napětím vystoupení tohoto ve vídeňském tisku chváleného koncertního pěvce nebyli zklamáni. Velmi vkusný výběr skladeb byl podtržen skvěle znějícím hlasem ve všech polohách, vynikajícím frázováním a srozumitelnou výslovností.⁴⁴⁹

Vysoká úroveň posledních dvou zmiňovaných představení byla přerušena vystoupením Boženy Bradské, kterou kritika po absolvování koncertu (4. 12.) označila za kabaretní pěvkyni. Zklamání ze „vcelku dobrého“ koncertu zmírnil svými sólovými přednesy domácí klavírista Ernst Immerglück, který zahrál *Andante a Scherzo ze Sonaty As dur* C. M. von Webera, Chopinovo *Preludium Des dur*, *Meine Ruh ist hin* Schuberta-Liszta a Smetanovu *Polku*.⁴⁵⁰

Jen pár dní po tomto ne příliš uspokojujivém vystoupení se konal koncert mladé nadějně ostravské houslistky **Hedwigi Korngold**. Klavírní doprovod obstaral její přítel,

⁴⁴⁶ OZ, 24. 12. 1909, č. 292, s. 5 a 7. 1. 1910, č. 4, s. 3. Koncert recenzovala také WÜSTNER, A. Koncert. In *TKMB*, roč. 3, č. 19, s. 298.

⁴⁴⁷ WÜSTNER, A. Koncert Henry Marteau. In *TKMB*, roč. 3, č. 22, s. 344-345.

⁴⁴⁸ KATAY, J. Koncert Burmester. In *OZ*, 12. 10. 1910, č. 232, s. 4. WÜSTNER, A. Koncert Burmester. In *TKMB*, roč. 4, č. 6, s. 90-91.

⁴⁴⁹ OZ, 31. 10. 1910, č. 248, s. 4 a 7. 11. 1910, č. 253, s. 2-3. WÜSTNER, A. Koncert Heim. In *TKMB*, roč. 4, č. 10, s. 151-152.

⁴⁵⁰ OZ, 5. 12. 1910, č. 277, s. 4 a 23. 11. 1910, č. 267, s. 5. REIS, S. Lustiger Abend. In *TKMB*, roč. 4, č. 14, s. 216-217.

Becky Dawidson. Oba dva mladí umělci dosáhli díky technickému umění, zápalu ve hře a schopnosti vcítit se do přednesu děl u domácího publika velmi silného úspěchu.⁴⁵¹

Abonentní série byla uzavřena uspořádáním koncertu koloraturní pěvkyně Vídeňské dvorní opery **Francillo Kauffmann**, který se konal 6. ledna 1911. Program byl složen z koncertních písní a operních árií (zazněla Delibesova árie z opery *Lakmé*, písně J. Brahmsa, A. Alabieffa, J. Masseneta ad.), klavírní doprovod zpěvačky obstarala vídeňská pianistka D. Manberg Goldmann, která zahrála jako sólové číslo Saint Säensem upravenou Bachovu *Gavottu*. Pěvecký výkon F. Kauffamann měl strhující účinek, velká jednoduchost v přednesu kontrastovala se záplavou koloratur, nekonečných trylků a mimořádného hlavového tónu ve vysokých rejstřících. Obzvláště úspěch sklidily *Russische Nachtigall* Alabieffa a Straussovy *Hlasy jara*.⁴⁵²

Necelé dva týdny po tomto senzačním představení vystoupil 16. ledna 1911 v Německém domě opět **Bronislaw Hubermann**. Houslista spolu s klavíristou Poldi Spielmannem zahrál výtečně Beethovenovu *Kreutzerovu sonátu*, následovalo Čajkovského *Souvenir d'un lieu* a Paganiniho *Hexentanz*, taktéž skvěle provedeno. Umělec byl nekonečným potleskem publika donucen zahrát přídavek, a sice Brahmsovy *Ziegeunerweisen*. Leopold Spielmann se ukázal jako klavírista vysokých kvalit, které dokázal v Schubertovu *Impromptu c moll* a v Lisztově tarantele *Benátky a Neapol*.⁴⁵³ Houslista navštívil Ostravu ještě v 15. března 1914, aby zde opět za doprovodu Leopolda Spielmanna potěšil publikum svým uměním.⁴⁵⁴

Beethovenova *Kreutzerova sonáta* pro housle a klavír zazněla před ostravským publikem na jaře téhož roku ještě jednou. V rámci koncertního turné po Rakouských zemích se uskutečnilo 14. března 1911 v Německém domě představení pařížského profesora hudby, známého houslového virtuóza **Antona Kneisela** se svou šestnáctiletou dcerou, klavíristkou Adéline de Germaine Kneisel, členkou autorské a skladatelské společnosti v Paříži. Umělecký pár vystoupil úspěšně také v Opavě a Těšíně. Samostatně zahráli každý několik skladeb, zazněla Bachova *Chacone*, Saint-Säensova *Havanaise* ad. pro housle, Chopinovo *Etudes*, *Nokturne*, Saint-Säensova *Toccata* nebo Lisztem upravené *Bachovo Preludium a fuga* pro klavír. A. Kneisel se předvedl v Ostravě také jako skladatel, na koncertě zahrál svou *Serenádu*, *Balladu*, *Rapsodii*.⁴⁵⁵ Houslista zaujal publikum nejen

⁴⁵¹ REIS, S. Violinkonzert Hedi Korngold. In *TKMB*, roč. 4, č. 14, s. 220.

⁴⁵² *OZ*, 7. 1. 1911, č. 5, s. 5. WÜSTNER, A. Konzert Francillo Kauffmann. In *TKMB*, roč. 4, č. 19, s. 297-298.

⁴⁵³ *OZ*, 18. 1. 1911, č. 14, s. 4. WÜSTNER, A. Konzert Hubermann. In *TKMB*, roč. 4, č. 20, s. 316.

⁴⁵⁴ *TKMB*, roč. 7, č. 28, s. 444.

⁴⁵⁵ *OZ*, 9. 3. 1911, č. 56, s. 5.

skvělou technikou, ale také velkým temperamentem, mladičká klavíristka si získala obdiv svým laškovným projevem, se kterým si utahovala z obtížných pasáží provedených děl.⁴⁵⁶

V posledních letech uskutečňované umělecké abonentní koncerty se potýkaly s nedostatečnou návštěvností. Z toho důvodu se od jejich pořádání v sezóně 1911/12 upustilo. Přesto spolek Německý dům zorganizoval ve vlastní režii 14. února 1912 koncert ve slavnostním sále Německého domu, na němž vystoupila známá klavíristka **Germaine Schnitzer** s pěvkyní Rosou Ader. Během večera zazněly klavírní kompozice *32 variací moll* L. van Beethovena, *Karneval op. 9* R. Schumanna, Lisztovo *Benediction de Dieu dans la solitude*, Chopinova *Etuda*, Mozartovo *Pastorale bariér*, Saint-Säensova *Toccata*, *Les Absilles* Deboise, Schubertův *Militärmarsch*. Rosa Ader zazpívala skladbu *Schön Gretelein* Alexandra von Fielitze a *Wasserreis aus Mignon* Ambroise Thomase.⁴⁵⁷

Vokální sexteto Vídeňské dvorní opery (Josef Oster, Hermann Thiemann, Gustav Ullmann, Richard Wagner, Hermann Reich a Alois Stejskal) se představilo v Ostravě na koncertě konaném 3. dubna 1912. Zajímavý program obohatila sólovým vystoupením berlínská koncertní pěvkyně Lola Stiedrá (zazpívala skladby F. Schuberta, R. Schumanna a E. Hildacha), jejíž sympatický vzhled a dobře znějící hlas jak v pianissimu tak ve vysokých polohách vzbudil velký zájem publika. Mladá umělkyně, která se nacházela na začátku slibné pěvecké kariéry, odměnila spokojené obecenstvo přídavkem. Také představení⁴⁵⁸ šesti členů dvorní opery bylo vřele přijato.⁴⁵⁹

V témže měsíci se uskutečnil také koncert zdejších umělců. Klavíristi Ernst Immerglück, Anna Hawliczek Wüstner⁴⁶⁰ a pěvec Hans Elser vystoupili 14. dubna 1912 v rámci literární přednášky Toni Schruf v Německém domě. Především E. Immerglück potěšil publikum svou mistrovskou hrou, zahrál Schumannovu *střední část z Fantasie op. 17*, Brahmovu *Rapsodii g moll op. 79*, Lisztovu *Tarantella aus Venezia e Napoli* a na závěr Chopinovu *Etude*.⁴⁶¹

V říjnu 1912 ustanovená *Společnost přátel hudby v Moravské Ostravě*,⁴⁶² která se zavázala pořádat pravidelně čtyři abonentní koncerty v sezóně, zorganizovala první představení již v listopadu téhož roku. 24. 11. 1912 se uskutečnil koncert *Rosé kvarteta*

⁴⁵⁶ A.S. Konzert Kneisel. *OZ*, 15. 3. 1911, č. 61, s. 3-4.

⁴⁵⁷ *OZ*, 9. 2. 1912, č. 32, s. 8. WÜSTNER, A. Konzert Germaine Schnitzer. In *TKMB*, roč. 5, č. 23, s. 369.

⁴⁵⁸ Sexteto provedlo a capella skladbu Wilhelma Brücknera *In der Ferne*, Viktora Keldorfera *Untreue*, Eduarda Kremsera *Die Königskinder*, dále zazněl pětilhásý ritornel Roberta Schumanna *Die Rose stand im Tau*, *Wiegenlied* Johannese Brahmsa, s klavírním doprovodem byly provedeny skladby Franze Schuberta *Der Gondelfahrer*, Rudolfa Wagnera *Programm Poesie* a V. Keldorfera *Musikalische Speisekarte*. *OZ*, 23. 3. 1912, č. 69, s. 9.

⁴⁵⁹ *OZ*, 4. 4. 1912, č. 78, s. 4. WÜSTNER, A. Vokalsextetts ... In *TKMB*, roč. 5, č. 30, s. 489-490.

⁴⁶⁰ Od podzimu 1912 členka Společnosti přátel hudby a především v meziválečném období recenzentka významných koncertů v Ostrauer Zeitung.

⁴⁶¹ *OZ*, 11. 4. 1912, č. 83, s. 7.

⁴⁶² Viz pozn. 384.

(Arnold Rosé, Paul Fischer, Anton Ruzitzka a Friedrich Buxbaum), které zahrálo smyčcové kvartety W. A. Mozarta (*C dur K. č. 485*), J. Haydna (*D dur, op. 64, č. 5*) a L. van Beethovena (*Es dur op. 74*). Poslední jmenovaná skladba byla vrcholným číslem večera, zejména reprodukce jeho první věty zůstane nezapomenutelně v paměti posluchačů. Díla byla provedena s disciplinovaností, technickou precizností a uměleckým porozuměním.⁴⁶³

Druhý spolkový koncert se konal 19. ledna 1913 a vystoupily na něm sestry houslistka May a cellistka Beatrice **Harrison** doprovázené klavíristou Otto Schulhofem. Vrcholným číslem programu byl především Brahmsův *Koncert pro housle a violoncello a moll, op. 102*, z něhož zaujala především jeho třetí věta.⁴⁶⁴

V únoru 1913 se mělo uskutečnit v rámci spolkových abonentních koncertů pěvecké vystoupení **Franze Steinera**. To se konalo až 20. dubna 1913⁴⁶⁵ ve velkém sále Německého domu. Zpěvák přednesl skladby J. Brahmsa, H. Wolfa, F. Schuberta, R. Strausse a C. Löwa. Každé pěvecké číslo bylo uvedeno originálním způsobem, největšího úspěchu dosáhla Schubertova píseň *Dvojník*. Také mladá klavíristka, Margarete Gelbart zapůsobila velmi příznivým dojmem. Kromě doprovodu zahrála *Prehodium, Etude es moll* C. Saint-Säense a Chopinův *Valčík As dur*.⁴⁶⁶ Posledním spolkovým koncertem v sezóně 1912/13 bylo vystoupení *Vídeňského orchestru hudebních umělců* (viz výše) 2. dubna 1913.

V závěru divadelní sezóny hostoval v Městském divadle operní pěvec **Ivan Levar**, který při této příležitosti uspořádal koncertní večer, jež se uskutečnil 12. dubna v Německém domě. Hudební doprovod mu obstaral E. Immerglück. Všechny přednesené skladby (F. Schuberta, R. Schumanna, J. Brahmsa, H. Wolfa, R. Strausse, R. Leonacavalla) sklidily obrovský potlesk, obzvláště se líbilo provedení Löweho balady *Prinz Eugen*. E. Immerglück zahrál s lehkostí a jistotou Lisztovu *Rigolletto-paraphrase*.⁴⁶⁷

Druhá abonentní sezóna *Společnosti* začala vystoupením klavíristy a skladatele **Eugena d'Alberta** 14. listopadu 1913 v slavnostním sále Německého domu. Kromě vlastních skladeb (*Scherzo, op. 16, Valse op. 16*) zahrál umělec skladby oblíbených komponistů L. van Beethovena, R. Schumana, F. Schuberta, E. W. Korngolda a na

⁴⁶³ A.S. Kammermusikabend des Rosée-Quartetts. *OZ*, 25. 11. 1912, č. 270, s. 4. WÜSTNER, A. Quartett Rosé. In *TKMB*, roč. 6, č. 12, s. 187-188.

⁴⁶⁴ *OZ*, 20. 1. 1913, č. 15, s. 5. O tom také WÜSTNER, A. Konzert der Schwestern May und Beatrice Harrison. In *TKMB*, roč. 6, č. 20, s. 320-321.

⁴⁶⁵ O tom také MAZUREK, J. Ostravská Společnost přátel hudby..., s. 28 Mýlně však uvádí datum 21. dubna 1913.

⁴⁶⁶ *OZ*, 16. 4. 1913, č. 88, s. 6 a *OZ*, 22. 4. 1913, č. 93, s. 3. O tom také WÜSTNER, A. Liederabend des Kammersängers Franz Steiner. In *TKMB*, roč. 6, č. 33, s. 523-524.

⁴⁶⁷ *OZ*, 16. 4. 1913, č. 88, s. 4.

klavírním koncertě nechyběla také mistrovská díla F. Chopina (*Nocturne op. 62 H dur* a *Ballade op. 47, As dur*).⁴⁶⁸

O měsíc později, 14. prosince 1913, se uskutečnil druhý abonentní koncert. Do Ostravy přijeli harfista **Václav Klička** a zpěvačka Tilly Koenen. V časopise *Der Schürfer* byl otištěn podrobný program i s pěveckými texty.⁴⁶⁹ Během večera zazněly skladby R. Schumanna, F. Schuberta, J. Brahmsa, H. Wolfa, J.H. Trnečka. Koncert harfisty přinesl v Ostravě jedinečný zážitek.⁴⁷⁰

V rámci třetího spolkového koncertu vystoupilo po mnoha letech v Ostravě dámské kvarteto *Soldat-Röger* (Marie Soldat Röger, Elsa von Plank, Klara Nigrin a Leontine Gärtner). Představení se konalo 25. ledna 1914 v Německém domě. Během večera zahrálo kvarteto díla klasicistních autorů (Beethovenův *Smyčcový kvartet F dur, op. 59, č. 1* a Haydnův *Smyčcový kvartet D dur, op. 76, č. 2*) a také skladbu J. Brahmsa (*Smyčcový kvartet c moll, op. 51, č. 1*). Hráčky opět zaujaly svou přesností a disciplinovaností provedených děl.⁴⁷¹ Posledním abonentním představením⁴⁷² *Společnosti přátel hudby* byl koncert Nedbalova *Vídeňského orchestru hudebních umělců* (viz výše) uskutečněný 24. dubna 1914.

Bohatý kulturní život německého obyvatelstva Ostravy byl přerušen začátkem první světové války. *Společnost přátel hudby* sice přečkala nepříznivá válečná léta,⁴⁷³ nebylo však možné pořádat abonentní koncerty profesionálních umělců v takovém rozsahu jako v předválečném období. Proto se činnost společnosti během válečných let zaměřila na organizování dobročinných koncertů. Jeden z nich se uskutečnil 4. února 1916 a byli na něj pozváni cellistka Leontine Gärtner a komorní zpěvák Quido von Botuschan z Vídně. Klavírní doprovod jim obstarala Dr. Anna Hawliczek Wüstner. Provedena byla Beethovenova *Sonata* pro violoncello a klavír, v podání trojice umělců zazněly skladby R. Schumanna *Die Lotosblume*, *Ich trolle nicht*, Händelovo *Largo* a Brahmsovo *Feldeninsamkeit*, a dále pak díla C. Davidoffa, W. A. Mozarta, D. Poppera, R. Wagnera a G. Meyerbeera. Znamení výkony hostů sklidily u publika velký ohlas.⁴⁷⁴

⁴⁶⁸ *TKMB*, roč. 7, č. 10. Koncert recenzovala WÜSTNER, A. Klavierabend Eugen d'Albert. In *TKMB*, roč. 7, č. 11, s. 172.

⁴⁶⁹ *TKMB*, roč. 7, č. 14, s. 209-13.

⁴⁷⁰ WÜSTNER, A. II. Konzert der Gesellschaft der Musikfreunde. In *TKMB*, roč. 7, č. 15, s. 233.

⁴⁷¹ *TKMB*, roč. 7, č. 21, s. 332-333.

⁴⁷² Mimo tato vystoupení uspořádala *Společnost* v této sezóně ještě dvě intimní produkce (24. 2. a 15. 4.). První z nich byla věnována vzpomínce na Beethovena, druhá pak byla pojata jako komorní pěvecké vystoupení. *TKMB*, roč. 7, č. 21, s. 352, č. 25, s. 396-7, č. 30, s. 480.

⁴⁷³ *Společnost přátel hudby* tedy nezanikla, jak „s největší pravděpodobností“ uvádí J. MAZUREK v cit. díle, s. 30.

⁴⁷⁴ *OZ*, 1. 2. 1916, č. 32-25, s. 2 a 5. 2. 1916, č. 36-28, s. 2.

Ostravané, zvyklí z předválečného období na umělecky rozmanitá a velmi hodnotná vystoupení, přijímali s velkým povděkem konání ojedinělých představení profesionálů, která zpestřovala tehdejší poněkud jednotvárný hudební život skládající se převážně z koncertů vojenských kapel. Jedním z takových vystoupení byl koncert houslisty Schwarzenstein-Kosanieckého, který byl doprovázen dirigentem Vídeňské dvorní opery Hansem Plessem. Představení se konalo 14. října 1916 a na programu bylo dílo C. Goldmarka (*Koncert a moll*), J. S. Bacha (*Preludium a gavota*), A. Corelliho *Sarabanda a Allegro*), K. Böhma (*Legende*), E. Ysaye (*Reve d'enfant*), Dvořákova *Humoreska, Caprice č. 13 a 14* N. Paganiniho ad. Velký úspěch sklídila především originální interpretace Dvořákovy *Humoresky*, v Paganiniho *Capriciích* ukázal houslista brilantní techniku.⁴⁷⁵

Kulturní život se začal opět probouzet v sezóně 1917/1918, během které se snažila plně obnovit svou aktivitu také *Společnost přátel hudby*. Na válečné strádání dalo na chvíli zapomenout vystoupení koloraturní pěvkyně z berlínského *Theater communale* Romany Hamburger v hotelu National, které se konalo 15. února 1918. Během večera, který byl spojen s velkým očekáváním, zazněly árie z *Rigoletta*, *Lucii* a Mozartova árie *Il re pastore*.⁴⁷⁶

V rámci prvního abonentního koncertu pořádaného *Společností přátel hudby* vystoupil 3. března 1918 v Městském divadle violoncellista **Arnold Földesy**. Mladý umělec zahrál Haydnův *Koncert D dur*, ve kterém exceloval v kadencích, dále uvedl *Variace na rokokové téma Čajkovského*, Chopinovo *Nocturno* ad. Na křídlo jej doprovázel kapelník Městského divadla Anton Aich.⁴⁷⁷ Na druhém koncertě 7. dubna 1918 vystoupil v Městském divadle koncertní zpěvák Viktor Heim a skladatel Alfons Blümer,⁴⁷⁸ sezóna pak vyvrcholila koncerty *Vídeňského orchestru hudebních umělců* 3. a 4. května 1918. (viz výše)

Mimo tato abonentní představení se zmiňuje německý tisk také o několika významnějších koncertech, které se konaly v Polském domě v Moravské Ostravě. 17. dubna 1918 zde vystoupil operní pěvec **Michael Nasta**, který dříve působil v místním divadle a za doprovodu A. Aicha zazpíval árie z opery *Únos ze Serailu*, *Afričanka*, *Židovka*, *Hugenoti*, *Manon*, *Troubadour* a *Mistři pěvci norimberští*. Druhým představením byl koncert houslisty Kociána, který se konal 14. dubna a na němž zazněla *Spanische symfonie* E. Lala, Brahmsovo *Scherzo es moll*, Dvořákův *Houslový koncert* a *Andante, Preludium* J. S. Bacha, dále pak skladby P. I. Čajkovského, B. Smetany, H. Wieniawského

⁴⁷⁵ OZ, 29. 9. 1916, č. 270-217, s. 2 a OZ, 18. 10. 1916, č. 289-233, s. 3.

⁴⁷⁶ OZ, 16. 2. 1918, č. 37A, s. 2.

⁴⁷⁷ OZ, 4. 3. 1918, č. 50A, s. 2.

⁴⁷⁸ OZ, 4. 4. 1918, č. 74A, s. 2.

a své vlastní.⁴⁷⁹ 5. června zde vystoupil dvorní operní zpěvák a pedagog berlínské konzervatoře Ferdinand Jura.

Koncertní vystoupení profesionálních umělců byla důležitou a vyhledávanou součástí hudebního života ostravských obyvatel. V porovnání s Čechy převažovala však aktivita v pořádání těchto koncertů na straně německého obyvatelstva. I přes vyostřené národnostní vztahy na přelomu 19. a 20. století se v německých pramenech ojedinele objevují zmínky o představeních pořádaných v Českém nebo Národním domě. Ačkoli Němci zpočátku zvali do Ostravy také české osobnosti, po roce 1900 adresovali svá pozvání především rakouským a německým umělcům.

Četnost zpočátku sporadicky a nepravidelně uskutečňovaných komorních koncertů vyvrcholila v letech 1907-1914. Velký podíl na organizaci těchto významných představení měla již zmiňovaná *Společnost přátel hudby*. Uměnilovné ostravské obyvatelstvo tak mohlo na tyto aktivity navázat také v meziválečném období, kdy především po roce 1923 byla rozvinuta velmi bohatá koncertní činnost.

2.5 Divadelnictví

Divadlo, které bylo odpradáвна součástí kulturních aktivit člověka, nemělo v Moravské Ostravě dlouhou dobu stálou scénu. Ve druhé polovině 18. století vznikla ve městech v blízkosti Moravské Ostravy první skutečená stálá divadla.⁴⁸⁰ Vzhledem k počtu obyvatel a skladbě tehdejšího města nebyla však ani společenská poptávka po takovéto instituci. Ostravané se museli spokojit pouze s hostováním divadelních kočovných společností, které vystupovaly v sálech některých z hostinců (např. *U lípy (Zur Linde)*, *U hroznu (zur Weintraube)*, v sále *Staré střelnice*, v *Karolínských lázních* (později hotel Zuber) a také ve vítkovickém závodním hostinci).

Během 18. a 19. století Ostravu navštívilo mnoho německých ale také českých hereckých kočovných společností, které měly v repertoáru převážně činoherní představení. Každé pohostinské vystupování muselo být povoleno městským představenstvem,⁴⁸¹ v jejichž zájmu nebylo, aby se na území Ostravy zdržovalo ve stejný čas více hereckých

⁴⁷⁹ OZ, 4. 4. 1918, č. 74A, s. 2 a 11. 4. 1918, č. 80A, s. 2.

⁴⁸⁰ Brno 1732, Praha 1739, Opava 1745-50, Olomouc 1770 a Těšín 1788.

⁴⁸¹ To se zabývalo pověstí, jakou daná společnost měla, zajímaly jej i relace z jiných míst, kde herci vystupovali, v žádosti musel být uveden i přesný termín hostování, aby se jejich vystoupení nekrylo s jinou společností atd. O tom více ŠUSTKOVÁ, H. Německé divadelnictví v Moravské Ostravě do roku 1918. In *Ostrava 23, Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. Ostrava, 2007, s. 298.

společností. Převažující repertoár spočíval v činohře, byly uváděny veselohry, frašky, lidové hry, později se někteří ředitelé snažili uvádět i neznámější operetní díla.

Z mnoha hostujících souborů jsou pro tuto práci důležité především ty, které se pokoušely uvádět i operetní představení. Tak např. v roce 1861 byla vydána koncese pro krakovskou společnost Friedricha Blumy, který měl v úmyslu provést několik oper.⁴⁸² Je zřejmé, že úroveň těchto představení se nemohla rovnat s výkony kamenných divadel, přesto významně obohatila kulturní život zdejších obyvatel.

Nevyhovující malé sály městských restaurací přiměly zdejší obyvatelstvo v 70. letech 19. století zamyslet se nad důležitostí divadla a kulturního života v Ostravě, a proto se členové Střeleckého spolku rozhodli zrekonstruovat a rozšířit sál ve Staré střelnici a vybudovat stálé divadelní jeviště. K podobné úpravě došlo i v sále restaurace *Zur Linde* a tak mohly do Ostravy zajíždět i větší divadelní soubory z Opavy, Olomouce apod.⁴⁸³ Ke zvýšení úrovně kulturního života v Ostravě přispěl také vznik německých novin,⁴⁸⁴ ve kterých se rozvíjela divadelní a také umělecká kritika.

V roce 1881 vystoupil v zrekonstruovaném sále *Staré střelnice* divadelní soubor opavského městského divadla pod vedením jejího ředitele Julia Nicoliniho. Ten uvedl cyklus dvanácti představení, skládajících se z veseloher, frašek, lidových her a objevily se také operetní hry, které doprovázela hornická kapela. Vrcholem série bylo provedení Straussovy operety *Netopýr* (2. července 1881), jejíž uvedení sklidilo bouřlivé ovace.⁴⁸⁵

První ostravskou divadelní sezónu se pokusl uskutečnit v zrekonstruovaném sále *Staré střelnice* v roce 1882/83 Rudolf von Kühne. Potýkal se však s mnoha obtížemi. Herecké výkony nebyly moc vyrovnané, chybějící orchestr byl nahrazován u operet klavírním doprovodem a v zimě nevytápěný sál ztratil v chladných podmínkách i ty nejnějnější příznivce divadla.⁴⁸⁶ Úspěšnější byl nový nájemce *Staré střelnice*, Eduard Kupka. Tento ambiciózní podnikatel za pomoci divadelního poradce C. Allegriho založil v létě 1883 vlastní divadelní soubor.⁴⁸⁷ Jako kapelníka angažoval Josefa Reitereta, pod jehož vedením byla uvedena Millöckerova opereta *Apajune, der Wassermann*, která dosáhla velkého úspěchu a dočkala se tří repríz.

⁴⁸² ŠÚSTKOVÁ, H. Cit. dílo, s. 298. V roce 1864 chtěl F. Blum uvést cyklus operet, žádost o koncesi, stejně jako i jiným ucházejícím se společností v těchto letech, však byla městským představenstvem zamítnuta.

⁴⁸³ *Tamtéž*, s. 299.

⁴⁸⁴ *Mährisch-schlesischer Grenzboten* (od 1876, založil Franz Wattolik), *Ostrauer Zeitung* (1889, Julius Kittl) a první časopis *Localanzeiger für Mährisch-Ostrau und Umgebung* (od 1875, založil Franz Wattolik).

⁴⁸⁵ PREGLER, H. *Die Geschichte des deutschsprachigen Theaters in Mährrisch – Ostrau von den Anfängen bis 1944*. Wien 1965, s. 6. Strojopis uložen v AMO, Sbírká rukopisů, kart. č. 18, i. č. 244.

⁴⁸⁶ *Tamtéž*, s. 6-7.

⁴⁸⁷ Mezi velké osobnosti operetního souboru patřil C. M. Brakl (bratr známého operetního herce Franze Josefa a Adolfa Brakla), který později působil v operetách ve Vídni, Hamburku a Drážďanech. *Tamtéž*, s. 7.

V dubnu a květnu 1884 působila v sále *Staré střelnice*, která byla tehdy hlavním místem pro pořádání představení, pražská divadelní společnost Adolfa Palmeho. Uvedena byla mj. Millöckerova opereta *Gasparone*, jež měla v témže roce světovou premiéru. Provedení tohoto díla v Ostravě bylo přijato kritikou velmi kladně.⁴⁸⁸

Významnou sezónou s ohledem na uvádění hudebních dramatických děl byl rok 1886. Tehdy přijel do města Carl Stick se svou jihlavskou operní a operetní společností. Jako orchestr fungovala hornická kapela (*Bergkapelle*) pod vedením Arthura Könnemanna, který se o dva roky později rozhodl zůstat v Ostravě a působil zde jako ředitel hudební školy a také skladatel a dirigent (viz kap. 2.4.2 a kap. 2.6). Společnost uvedla Weberova *Čarostřelce*, Halévyho *Židovku*, Rossiniho *Lazebníka sevillského*, Straussova *Cikánského barona*, Auberovu *Fra Diavolo*, Offenbachovy *Afričanky*, *Wassenschmied* Lorzinga.⁴⁸⁹ Nasledující rok hostovala v Ostravě olomoucká opera, která byla rovněž velmi přátelsky přijata. Největšího účinku dosáhlo představení Weberova *Čarostřelce*.⁴⁹⁰ V létě 1886 zde působila operetní společnost Antona Freytaga, který kromě Millöckerova *Bettelstudenta* uvedl Straussovu operetu *Cikánský baron*, ve kterém vzbudila nadšení publika jako Arsena šestnáctiletá Josefina Josefová, která později působila ve Vídeňském lidovém divadle.⁴⁹¹

Zájem o hostující divadelní společnosti nebyl v letech 1890-95 do otevření Německého domu příliš silný.⁴⁹² Pouze společnosti Alberta Jennyho, který působil dříve jako divadelní ředitel v Czernowitzích, Jihlavě a Litoměřicích, se podařilo upoutat pozornost ostravského publika. Ředitel se svým souborem zavítal do města v letech 1890-95 hned několikrát (cyklus představení se zde konal na podzim 1890, v únoru 1893,⁴⁹³ květnu 1893).

Ostravané si uvědomili zaostalost v divadelní kultuře při příležitosti návštěvy arcivévodky Evžena v roce 1891. Ředitel Dvorní opery Wilhelm Jahn sestavil skupinu pěvců a upořádal na arcivévodovu počest mimořádný koncert, který se konal 2. a 3. června 1891 a nabídl árie z oper jako byl Wagnerův *Bludný Holanďan* nebo Gounodovy

⁴⁸⁸ *Tamtěž*, s. 9. O tom také *Mährisch-schlesischer Grenzboten* (dále jen *MSG*), 27. 4. 1884, č. 17, s. 3-4, 4. 5. 1884, č. 18, s. 4, 11. 5. 1884, č. 19, s. 4, 18. 5. 1884, č. 20, s. 3 a 25. 5. 1884, č. 21, s. 4.

⁴⁸⁹ *MSG*, 16. 5. 1886, č. 39, s. 3-4, 20. 5. 1886, č. 40, s. 2, 23. 5. 1886, č. 41, s. 4, 27. 5. 1886, č. 42, s. 3, 3. 6. 1886, č. 44, s. 3, 6. 6. 1886, č. 45, s. 3, 10. 6. 1886, č. 46, s. 3 a 20. 6. 1886, č. 49, s. 4. Představení byla recenzována v tisku anonymním kritikem pod šifrou –r.

⁴⁹⁰ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 9.

⁴⁹¹ *Tamtěž*, s. 10.

⁴⁹² Dokazuje to např. recenze z představení operní a operetní společnosti Haberland a Klein, která hostovala v Ostravě na podzim 1893. Při představení operety *Vagabund* bylo zkonstatováno, že ač bylo představení dobré, návštěvnost zaostávala. *OZ*, 10. 12. 1893, č. 145, s. 4-5. Společnost uvedla velmi bohatý program, mj. byla provedena *Židovka*, *Trubadour*, *Čarostřelec*, *Martha*, *Alessandro Stradella*, *Der Vogelhändler*, *Gasparone*, ad. *OZ*, 16. 11. 1893, č. 135, s. 3.

⁴⁹³ Během krátké divadelní sezony bylo uvedeno několik činoherních i operetních novinek, které byly vždy jedenkrát reprízovány, např. *Das Sonntagskind*, *Sataniel*, *Cesarine*, *Madmoiselle Nitousche*. *OZ*, 26. 2. 1893, č. 24, s. 3.

Markétky.⁴⁹⁴ Rozdíl mezi úrovní vídeňských pěvců a hostujícími společnostmi byl obrovský. Rozrůstající se město stále nemělo reprezentativní divadelní sál natož kamenné divadlo. Poté, co česká strana otevřela v roce 1892 svůj Národním dům, byla nutnost postavit reprezentativní prostory pro ostravské Němce ještě zásadnější. Otevření Německého domu v červnu 1895 znamenalo ve vývoji divadla další významnou kapitolu.

První divadelní sezónu působila v Německém domě bílská společnost ředitele Ferdinanda Artla. Pod režijním vedením Antona Freytaga byla uvedena 1. října 1895 hra Felixe Philipise *Helfer der Menschheit*. Slavnostnímu představení předcházelo provedení Beethovenovy předehry *Zasvěcení domu*, po které následoval projev režiséra Freytaga.⁴⁹⁵ Dvakrát do týdne mohli Ostravané navštívit další divadelní hry. Návštěvnost první sezóny byla v celku uspokojivá.⁴⁹⁶ První uvedenou operetou, kterou společnost úspěšně vkročila na podium Německého domu, byl *Vogelhändler* (4. 10.). Poměrně dobré bylo také provedení opery *Troubadour* G. Verdiho (24. 10.). Nedostatky, které se před představením vyskytly, byly naštěstí odstraněny.⁴⁹⁷ Kromě činohry byl zahrnutý do repertoáru operety *Die Glocken von Corneville* R. Planquetta (29. 10.),⁴⁹⁸ *Der Obersteiger* C. Zellera (12. 12.), *Der Seekadet* (20. 1. 1896) R. Geného, Straussův *Cikánský baron* (7. 1.), Millöckerova *Der Probekuss* (25. 2.) a opery *Der Wassenschmied* A. Lorzinga (8. 11.), Humperdinckova *Hänsel und Gretel* (22. 11.),⁴⁹⁹ Brülllova *Das goldene Kreuz* (4. 12.), Gounodova *Markétka* (11. 1.) ad. Úspěšná sezóna byla ukončena na konci března činoherním představením. Smlouva ze strany *Německého spolku* nebyla s bílským ředitelstvím obnovena.

V sezóně 1896/97 byla navázána spolupráce s ředitelem opavského divadla Heinrichem Jantschem. Repertoár byl spíše nenáročný, uváděny byly především frašky a veselohry,⁵⁰⁰ poprvé na ostravské scéně byli uvedeni Hauptmann a Ibsen.⁵⁰¹ Odlehčený program byl vynahrazen kvalitním obsazením souboru, v němž nalezneme později slavná

⁴⁹⁴ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 13.

⁴⁹⁵ *OZ*, 24. 9. 1895, č. 113, s. 4.

⁴⁹⁶ Lepší návštěvnosti měla dopomoci také úprava jízdního vlakového řádu, aby byl zajištěn občanům z Přívozu a Vítkovic snadný návrat domů. Proto ředitelství drah vypravovalo vždy v úterý a pátek speciální vlak.

⁴⁹⁷ Jako primadona vystoupila L. Wallner, která sice měla skvělý hlas, ale nedostačující zápal pro hru a v jejím projevu také chyběla citlivost. Celkově byly role dobře obsazeny, i sbor byl dostačující, pouze v některých případech bylo zřejmé, že někteří zpěváci nepatřili na jeviště. *OZ*, 27. 10. 1895, č. 127, s. 5.

⁴⁹⁸ Představení však nebylo moc úspěšné a Antlovi bylo doporučeno, aby v tomto duchu již nepokračoval. *OZ*, 31. 10. 1895, č. 129, s. 3. Recenze opery je však zajímavá mimojiné tím, že se v ní nachází popis divadelní scény Německého domu.

⁴⁹⁹ Představení této pohádkové opery Humerdincka bylo také koncertem, jelikož během večera zazněla Mendelssohnova *Symfonie a moll*, kterou hrál bílovický orchestr. Kvůli této opeře byly ve Vídni vyhotoveny také nové dekorace. Celkově dílo publikum zaujalo, které ve vyprodaném sále Německého domu nešetřilo spokojeným potleskem. *OZ*, 24. 11. 1895, č. 139, s. 4.

⁵⁰⁰ V říjnu 1896 byla uvedena pouze Straussova opereta *Waldmeister*.

⁵⁰¹ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 16 - 17.

jména jako např. Rosa Monati, Anna Lieberzeit, Eugen Jensen, Hans Lackner, Hans Homma, Michael Isailowitz a Margharette Kantech.⁵⁰² Z důvodu nezájmu o divadelní předplatné byla uzavřena s ředitelem Jantschem předběžná dohoda o provedení pěti pátečních představení do konce roku 1896.⁵⁰³

Léta 1897-1902 byla ve znamení rozkvětu spolkového divadla. Na podzim roku 1897 bylo v tisku oznámeno, že bude v zimní sezóně provozovat divadelní představení ředitel Eduard Vollbrecht. Repertoár byl opět odlehčeného činoherního rázu. Nepopíratelně největší úspěch, kterého kdy doposud dosáhlo v Moravské Ostravě hudební divadlo, byl dosažen během jednoměsíční pauzy na jaře 1898, kdy Vollbrecht angažoval *Meran-Franzensbader Opern- und Operettengesellschaft*⁵⁰⁴ Bertholda Wolfa. Přibližně asi třetina z 18 představení (první z nich se konalo 10. dubna a poslední 8. května) byla předem vyprodaná, ostatní měla uspokojivou návštěvnost a to i přes relativně dlouhou zimní sezonu. Repertoár byl obsahově vyvážený, byla střídána opereta s operou. Představena byla i náročnější díla,⁵⁰⁵ z nichž největší uznání získal Kienzlův *Der Evangelimann* a Gounodova *Markétka*. Je také zajímavé, že Wolf už tehdy (poprvé na scéně ostravského německého divadla) provedl Smetanovu *Prodanou nevěstu*.⁵⁰⁶

Na podzim 1898 musel *Deutches Vereinstheater* pod vedením ředitele Adolfa Rosého nechat snížit ceny vstupenek o 40%, aby byla zvýšena nedostatečná návštěvnost Německého domu. Repertoár v této sezóně byl složen především z divadelních frašek a veseloher, uváděny byly také operety.⁵⁰⁷

Teprve nové navázání spolupráce s opavským Městským divadlem na podzim roku 1900,⁵⁰⁸ jehož soubor vedl ředitel Adolf Siege, byl příslibem v obratu návštěvnosti.

⁵⁰² Dcera ředitele a jeho první ženy, herečky Margharette von Ziegler, si získala srdce publika jako Trilby.

⁵⁰³ *OZ*, 12. a 15. 11. 1896, č. 132 a 133, s. 3 a 4.

⁵⁰⁴ Wolf angažoval tyto sólisty: Emil Kraus (tenor), Theodor Rix (bas), Carl Weiss (baryton) a Caesar Preiss (tenor buffo) dále Josefina Jelly (soprán), Elly Heiter (alt), Minna Strassmeyer (komický alt) ad.

⁵⁰⁵ Z oper byly uvedeny Verdiho *Troubadour*, Kienclův *Der Evangelinmann*, *Martha* Flotowa, *Wassenschmied* Lorzinga, *Veselé paničky Windsdorské* Nicolaie a Smetanova *Prodaná nevěsta*. Z operety pak např. *Boccacio a Modell* Suppého, Offenbachova *Krásná Helena* Waldmeister, *Cikánský baron*, *Netopýr* J. Strausse ad. *Neue Theatersaison*. *OZ*, 3. 4. 1898, č. 40, s. 3.

⁵⁰⁶ Opera byla provedena 5. května 1898. Velmi úspěšná byla zvláště předehra v podání zdejší hornické kapely. V hlavních rolích se představila Fina Wildham, T. Rix (Kecal) a C. Preiss (Vašek). Výkony byly velmi kvalitní. *OZ*, 8. 5. 1898, č. 55, s. 3-4.

⁵⁰⁷ V říjnu 1898 byl uvedena Millöckerova opereta *Nordlicht, Das verwunschene Schloss* (o níž bylo napsáno: „*Hra byla velmi dobrá, dokonce jsme zaznamenali mnohá zlepšení, takže toto představení by si zasloužilo lepší návštěvnost.*“ *OZ*, 16. 10. 1898, č. 124, s. 4.), *Der arme Jonathan* (při jejím provedení byl naopak sál zcela zaplněn), dále byl proveden *Netopýr* J. Strausse, Suppého *Fatinitza*, *Orfeus v podsvětí* J. Offenbacha. V listopadu 1898 byla zahrána Millöckerova opereta *Das verwunschene Schloss* a *Die sieben Schwaben*, Ferronova opereta *Sataniel Schloss* (v níž vynikl především ředitel Rosé svým brilantním výkonem), *Der lustige Krieg* J. Strausse, Planquetovy *Die Glocken von Corneville* a Offenbachova *Krásná Helena*.

⁵⁰⁸ V Ostravě však působily na podzim 1900 také další společnosti. V Přívoze uváděl Lackner Rosée operetní představení v restauraci Ptaczka (zahrány byly operety *Vogelhändler*, *Cikánský baron* ad). Další společnosti působily také ve Vítkovicích.

V repertoáru převládaly veselohry a operety (*Die Landstreicher* C. M. Ziehrera, *Die Karlschülerin* C. Weinbergera, *Probekuss* C. Millöckera, *The Geisha* S. Jonese, *Afrikareise a Das Modell* F. Suppého, *Wunderknabe* E. von Taunda, *Netopýr a Krásná Helena* J. Strausse, *Vogelhändler* C. Zellera, *Don César* R. Dellingera, *Mikado* A. Sullivana ad.).⁵⁰⁹ Zdůrazněná je vídeňsko - lidová povaha těchto děl.

Po tomto úspěšném období se delší čas nepodařilo zakotvit v Moravské Ostravě žádné divadelní společnosti. Vinu na tom měly hostující německé soubory,⁵¹⁰ které se u ostravského publika těšily stále větší oblibě až do roku 1907, kdy bylo otevřeno ostravské Městské divadlo (Stadttheater).⁵¹¹

V následující sezóně 1901/02 pořádalo v Německém domě opavské divadlo další sérii divadelních představení, která se konala jednou týdně pod vedením Carla Heitera. Uváděna však byla pouze činohra. V dubnu 1902 zorganizoval C. Heiter krátký cyklus sedmi představení, z nichž část tvořily operety. Publikum tak mohlo shlédnout *Das süsse Mädel* H. Reinhardta, *Die drei Wünsche* C. M. Ziehrera a *Wiener Blut* J. Strausse.⁵¹² Od 12. dubna do 11. května 1903 hostovala v Německém domě divadelní společnost *Laibach-Franzesbader*, která uvedla cyklus dvanácti operetních představení. Hvězdou těchto vystoupení byla Adéla Wolf Selezki, pěvkyně Zinsendofer, z mužů Lang, Müller Reissner, angažován byl Julius Weiss ad. Kromě *La Poupée* E. Audrana, *Die Drei Wünsche* C. M. Ziehrera a *Vogelhändler* C. Zellera byly uvedeny Straussovy operety *Netopýr*, *Cikánský baron*, Jonesova *The Geisha*, Millöckerův *Bettelstudent*, operetní novinka a hit sezóny Lehárovy *Wiener Frauen*, dále pak Offenbachovy *Hoffmannovy povídky*, *Noc v Benátkách* J. Strausse ml., *Boccaccio* F. Suppého, *Rastelbinder* F. Lehára ad. Největšího úspěchu dosáhly zejména *Hoffmannovy povídky*, *Rastelbinder* a *Netopýr*,⁵¹³ kdy kromě znamenitých výkonů herců odvedl vynikající práci také orchestr hornické kapely vedené kapelníkem V. Ludwigem. Důkazem oblíbenosti těchto her byl vyprodaný sál Německého domu, který se v ostatních případech potýkal s nedostatečnou návštěvností.

V sezóně 1903/04 se konala především jednorázová hostující představení. 25. listopadu 1903 uvedla v Německém domě opera olomouckého divadla úspěšně Halévyyho

⁵⁰⁹ Podrobný repertoriál je uveden v *Die Theatergesellschaft Siega. OZ*, 10. 11. 1900, č. 178, s. 2. V operetních hrách, které byly většinou provedeny úspěšně, excelovali především Januscheko, Jelinková a manželka ředitele Seiga. I přes dobře připravená představení se občas společnost potýkala s nedostatečnou návštěvností publika (např. uvedení operety *Das Modell*, *OZ*, 22. 2. 1901, č. 30, s. 3). Poněkud nešťastně zvolený repertoár operety byl i při prvním představení 24. listopadu 1900.

⁵¹⁰ Dalšími soubory byl např. v dubnu 1901 soubor Vídeňského městského divadla, v listopadu 1903 uskutečnil tři představení se svou společností ředitel Vollbrecht, atd.

⁵¹¹ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 27-29.

⁵¹² *OZ*, 5. 4. 1902, č. 54, s. 3.

⁵¹³ *OZ*, 29. 4. 1903 a 4. 5. 1903.

Židovku.⁵¹⁴ Na jaře 1904 se setkáváme s ojedinělými produkcemi bílského divadla. To zahrálo v Německém domě 27. ledna 1904 dvě představení, *Cavalleria Rusticana* Pietra Mascagniho a *Nocleh v Granadě* Conradina Kreutzera.⁵¹⁵ Následovala *Valkýra* R. Wagnera (25. 2., hrál orchestr bílského divadla), opereta *Bruder Straubinger* E. Eyslera (1. 3.), *Kellermeister* C. Zellera (8. 3.) a *Bajjazo* R. Leoncavalla (20. 3.).

Na podzim roku 1904/05 zahrnoval repertoár nenáročná činoherní díla střídajících se společností. Změnou v programu bylo vystoupení olomouckého divadla, které uvedlo od 16. dubna do poloviny května 1905 několik oper, operet ale také činohru. Ostravské publikum se mělo možnost seznámit se souborem olomoucké opery již při představeních opery *Bohéma* G. Pucciniho a *Mignon* A. Thomase uvedených 31. března a 1. dubna 1905. Návštěvnost těchto dvou oper byla dobrá a profesionální výkony byly odměněny velkým aplausem.⁵¹⁶ Z dalších děl byl během měsíčního hostování olomouckého souboru uveden Verdiho *Trubadúr*,⁵¹⁷ Hervého *Mamsel Nitouche*, Straussův *Netopýr a Krásná Helena*, Lorzingův *Wassenschmied* a *Zar und Zimmermann*, Maillartovy *Das glöckchen des Ermiten*, Weberův *Čarostřelec* a Suppého *Krásná Galathea*. Také tentokrát se některá představení potýkala s nedostatečnou, či dokonce mizernou návštěvností.⁵¹⁸ Velký úspěch opět slavila opereta J. Strausse *Netopýr*, při které se „společnost ukázala v tom nejlepším světle.“⁵¹⁹ Kromě sólistů si vysloužili uznání kritiky také kapelník Fürstbauer a *Moravsko-ostravská hornická kapela*. Naopak zklamáním pro zdejší divadelní publikum bylo provedení *Čarostřelce*. Z blíže neuvedeného důvodu byl nahrazen hlavní představitel R. Kaminsky, který se úspěšně představil už v jiných hrách, zpěvákem Roglerem, ten však na svou úlohu vůbec nestačil. Tato skutečnost zastínila jinak vynikající výkony ostatních herců.⁵²⁰

Do vedení Německého divadla byl v letech 1905/06 zvolen Karel Krug.⁵²¹ Novému řediteli se podařilo zajistit vtipně zvoleným repertoárem spolkem dlouho hledaný úspěch. Hrány byly veselohry, lidové kusy či dobové hry, týkající se aktuálního politického či společenského života. Úspěšnou sezónu pak Krug uzavřel měsíčním operetním obdobím, kdy byly uvedeny hry *Das Modell* F. Suppého, *Cikánský baron* J. Strausse, *Landstreicher*

⁵¹⁴ OZ, 27. 11. 1903, č. 190, s. 2.

⁵¹⁵ Ačkoli uvedení oper nevykazovalo žádné závažné nedostatky, obecnost zrovna nehýřilo radostným potleskem. Sborny byly pod vedením K. Severina velmi pečlivě nastudovány, celkově si obě vystoupení vysloužila uznání kritiky. OZ, 29. 1. 1904, č. 15, s. 2.

⁵¹⁶ OZ, 3. 4. 1905, č. 51, s. 3-4.

⁵¹⁷ V roli Trubadúra R. Kaminsky, orchestr byl pod vedením Alexandra Fürstbauera.

⁵¹⁸ OZ, 2. 5. 1905, č. 74, s. 2-3, 8. 5. 1905, č. 79, s. 3 a 10. 5. 1905, č. 81, s. 2-3. Patrně z tohoto důvodu bylo zamítnuto jakékoli opakování opery či operety a konec sezóny byl stanoven na sobotu 14. května. OZ, 6. 5. 1905, č. 78, s. 3.

⁵¹⁹ OZ, 4. 5. 1905, č. 76, s. 2.

⁵²⁰ OZ, 11. 5. 1905, č. 82, s. 3.

⁵²¹ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 30.

C. M. Ziehrera,⁵²² *Schützenliesel* E. Eyslera, *Opernball* R. Heubergera ad. Řediteli Krugovi se poadřilo znova vzbudit zájem ostravského publika o divadlo, což naskytlo pozitivní vyhlídky pro další divadelní život, znásobený skutečností, že měla být v brzké době postavena budova *Městského divadla (Stadttheater)*.

Posledním ředitelem spolkového divadla byl vedoucí salcburské divadelní společnosti, která v Ostravě hostovala již v roce 1903, Carl Aster. Sezóna byla ohlášena od 29. září do květné neděle, uvedeny byly veselohry a také operety někdy opravdu nevalné úrovně. Ve srovnání s Krugovou společností tedy Asterova úroveň znamenala značný propad. Navíc se nový nájemce dostal se do značných finančních potíží, jelikož během sezóny angažoval několik středně velkých souborů, které měly provádět činoherní i operetní představení. Sezóna byla z důvodu neudržitelné finanční situace předčasně ukončena Lehárovou operetou *Die Lustige Witwe* 27. ledna 1907,⁵²³ která byla věnována na počest veškerého personálu. Aster musel na začátku září 1907 dokonce přihlížet dražbě některých divadelních rekvizit a kostýmů.⁵²⁴ Otevřením Městského divadla končí období Německého spolkového divadla v Německém domě, které se svým provinčním významem nevyvážilo neexistenci stálého ostravského divadelního souboru a vlastního kamenného divadla.

Městské divadlo vystavěné ve stylu pozdního baroka bylo otevřeno 28. září 1907.⁵²⁵ Prvním ředitelem byl vybrán na základě konkurzního řízení Wilhelm Popp (1863-1925),⁵²⁶ který se zodpovídal sedimčlenné divadelní komisi.⁵²⁷ 30. dubna 1907 byla vyhlášena první a druhá série divadelního předplatného, která však byla velmi brzy vyprodána. Z důvodu obrovského zájmu publika bylo nutno otevřít ještě třetí sérii pro 50 představení.⁵²⁸

K slavnostnímu otevření divadla, na které čekaly celé generace Ostravanů, došlo již zmíněného 28. září 1907.⁵²⁹ Sezóna byla zahájena provedením Schillerovy hry *Vilém Tell*.

⁵²² Toto představení, uskutečněné 28. dubna 1906 bylo recenzentem pod šifrou M.N. označené za nejlepší v této divadelní sezóně. Všichni herci, ať už v hlavních či vedlejších rolích předvedli vynikající pěvecké i herecké výkony. Opereta byla zopakována 1. května. M.N. *Volkstheater Deutsches Haus*. OZ, 30. 4. 1906, č. 99, s. 3. Skvělými operetními objevy byli Franz Mainau, který později působil ve Vídeňské lidové opeře, Karl Jules a Siegfried Grünert, který začínal svou profesní dráhu ne příliš úspěšně pod Siegovým vedením.

⁵²² PREGLER, H. Cit. dílo, s. 32.

⁵²³ *Abschiedsvorstellung des Theater im Deutschen Haus*. OZ, 26. 1. 1907, č. 22, s. 4.

⁵²⁴ *Ostrauer Theaterherzlichkeit*. OZ, 3. 9. 1907, č. 200, s. 3. O tom také PREGLER, H. Cit. dílo, s. 35.

⁵²⁵ Více o jeho vzniku PREGLER, H. Cit. dílo, s. 38-40. O tom také ŠÚSTKOVÁ, H. Cit. dílo, s. 309-315.

⁵²⁶ *1863 Kimling (Rakousko) – 1925 Vídeň. Narodil se v rodině železničáře. Herectví se učil u E. Krämera, prošel několika divadly, od r. 1897 působil v Raimundstheater ve Vídni, odkud přišel 1907 do Ostravy. OZ, 28. 9. 1907, č. 222, s. 2.

⁵²⁷ V nájemní smlouvě ze dne 22. února 1907 bylo mj. uvedeno výše ročního nájemného (50 korun za představení), jaký by měl být repertoár (tragédie, divadelní hry, komedie, lidové hry a operety), byla stanovena také cena vstupenek. V případě neziskové sezóny musel ztrátu městu uhradit nájemce z vlastních zdrojů. PREGLER, H. Cit. dílo, s. 42.

⁵²⁸ OZ, 21. 5. 1907, č. 114, s. 3.

⁵²⁹ *Ein Werk deutscher Kulturarbeit*. OZ, 28. 9. 1907, č. 222, s. 1.

Již o dva dny později bylo uvedeno první operetní představení, Lehárova *Die Lustige Witwe*, která se dočkala v sezóně 15 repríz. Hra udělala vynikající dojem, pochvalu recenzenta pod šifrou *L* si vysloužil především kapelník V. E. Heller a režisér H. Edgar, jejichž spolupráce sklízela jeden úspěch za druhým také u provedení dalších představení.⁵³⁰

Během první divadelní sezóny byly uvedeny operety F. Lehára *Die Lustige Witwe*, *Der Rastelbinder*, Johanna Strausse *Netopýr*, *Cikánský baron*, *Wiener Blut*, O. Strausse *Der Walzertraum*, C. Zellerera *Der Vogelhändler*, *Der Obersteiger*, E. Eyslera *Künstlerblut*, *Bruder Straubinger*, *Die Schützenliesel*, *Vera violetta*, H. Edgara *Die Glocken von Corneville*, J. Offenbacha *Hoffmannovy povídky*, *Krásná Helena*, C. Millöckera *Das verwunschene Schloss*, Josefa Strausse *Frühlingsluft* a H. Reinhardta *Die süssen Grisetten*. Představení operet byla vesměs velmi úspěšná, v hlavních rolích zaujali svými pěveckými výkony Lola Toscani, Helene Schlocker, Minna Strassmeyer, Heinrich Bertini, Willy Schwab a další. Chválu recenzentů si vysloužili Heinrich Edgar za výtečné režijní dílo a vynikající jevištní a kostýmovou výpravu a Viktor Erich Heller (žák Antonína Dvořáka) za znamenité orchestrální nastudování děl.

Opery byly v sezóně díky hostujícím umělcům uvedeny dvě a sice Verdiho *Trubadúr* (ve hře hrála vídeňská pěvkyně Elsa Bland) a Leoncavalův *Der Bajazzo* (vystoupil zde brněnský pěvec Max Kriener), jejich představení v podání operetního souboru však tolik nezaujala.

Se vznikem divadelního souboru se začala více rozvíjet také divadelní kritika. V tisku se objevovaly rozsáhlé recenze po premiéře každého představení, autoři se skrývali pod šiframi *L*, *-w-*, *..z*, *-ch-*, *-h-*. V lednu 1908 začal vycházet speciální časopis zaměřený především na divadelní ale také významná koncertní představení s názvem *Ostrauer Theater und Musikblätter*, v sezónách 1908-10 *Theater und Musikblätter* a v letech 1910-1914 *Ostrauer Theater-, Kunst- und Musik-Blätter der Schürfer*.⁵³¹ Pod recenzemi nalezneme jména jako Emil Weiss, Siegmund Reis, Hugo Schubert, Marta Mandl, „Musikus“, Alois Capello a Anna Wüstner.

V další sezóně byly z důvodu velkého zájmu obecnstva ustanoveny již čtyři předplatitelské skupiny. Během tohoto období se však ukázalo, že orientace divadelního repertoáru na klasické drama (jak bylo požadováno v nájemní smlouvě), nebyla příliš šťastná. Přesto divadlo postupně získalo na Moravě velmi významné postavení. Důležitou

⁵³⁰ *OZ*, 1. 10. 1907, č. 224, s. 4.

⁵³¹ V časopise byly důkladně recenzovány všechny premiérové hry, v počátečních letech tedy operety, později je věnována pozornost především operám. Ojedinelé zde nalezneme také recenzi představení provedeného českým divadelním souborem v Národním domě (např. recenze opery Šárka Z. Fibicha z pera A. Capella.)

roli hrálo i to, že byly v Ostravě před 1. světovou válkou uváděny také světové premiéry děl mladých dramatiků.⁵³²

Během divadelní sezóny 1908/09, která byla zahájena 26. září 1908, byl uváděn opět rozmanitý repertoár. Kromě klasických her, veseloher, lidových her bylo uvedeno i přes absenci vlastního operního souboru sedm oper (Bizetova *Carmen*, Gounodova *Markétka*, Mascagniho *Cavalleria rusticana*, Verdiho *Rigoletto*, *Mignon* A. Thomase a *Die schöne Müllerin* J. Kaufmanna), z nichž Bizetova *Carmen*⁵³³ dosáhla sedmi repríz. Během roku bylo provedeno celkem 22 operetních her. První uvedenou hudební hrou v této sezóně byla repríza *Der Walzertraum* O. Strausse. Nově byly do repertoáru zařazeny operety *Die Försterchristel* G. Jarna, Straussova *Noc v Benátkách* a *Johann II.*, Fallova *Der fidele Bauer*, F. Suppého *Krásná Galathea a Boccaccio*, *Ein tolles Mädel* C. M. Ziehrera, H. Bertého *Der schöne Gardist*, *Gasparone* a *Der Bettelstudent* C. Millöckera, *Ein Herbstmanöver* E. Kálmána a další díla z repertoáru předešlého roku.⁵³⁴ Z výše uvedených operet byly nejúspěšnějšími hry *Ein Herbstmanöver*⁵³⁵ a *Der fidele Bauer*, které se dočkaly během roku dvanácti repríz. Ovšem i ostatní produkce sklízely pod vedením V. E. Hellera a H. Edgara zasloužený úspěch.

Na jaře 1909 hostovala ve dvou hrách oblíbená operní pěvkyně Selma Kurz. 28. února vystoupila zpěvačka v roli *Mignon* ze stejnojmenné opery Ambroise Thomase. Svým výkonem sklidila kolosální úspěch. Také ostatní herci však dosáhli respektovaného výkonu, především pak pěvkyně Mikesch a zpěvák H. Bertini. Veškerou chválu kritiky si vysloužil orchestr, kapelník i režie. „*Ein besonderes Lob gebührt dem Orchester, welches vom Kapellmeister Heller mit Temperament geleitet, gestern eine Stufe erreichte, die kaum noch übertroffen werden kann.*“⁵³⁶ Tento paměťhodný večer se tak úspěšně zapsal do hudební historie města. Následující hostující vystoupení Selmy Kurz v Městském divadle se uskutečnilo 28. března 1909. Tentokrát byly na programu árie z Rossiniho *Lazebníka sevillského*, z Donizetiho *La Somnabula (Rondo a Finale, arie Rosine)*, třetí jednání z opery *Lucia von Lammermoor*. Jako mezihra byla uvedena veselohra O. Wilda. Také

⁵³² O tom více ŠÚSTKOVÁ, H. Cit. dílo, s. 320.

⁵³³ K prvnímu představení došlo 21. listopadu 1908. Obecenstvo a kritika byla pečlivým nastudováním příjemně překvapena. Velká část úspěchu patřila kapelníkovi Hellerovi, který stihl v krátkém čase nastudovat precizně těžké dílo. Hlavní roli ztvárnila sl. Lorenz, nejlepší výkon večera byl v podání H. Bertiniho. Opera zastínila svým úspěšným provedením všechna představení z předešlého roku a byla příslibem nadějně sezóny. *OZ*, 23. 11. 1908, č. 270, s. 2-3. O tom také SCHUBERT, H. *Carmen*. In *TMB*, roč. 2, č. 10, s. 160-61.

⁵³⁴ *TMB*, roč. 2, č. 34, s. 561.

⁵³⁵ Premiéra této operety se konala 12. dubna 1909, do konce sezóny (16.5.) byla reprízována ještě 12x. První provedení bylo obrovským úspěchem, na němž se podíleli také debutanti, kteří v divadle působili následující sezónu. Velkou zásluhu si opět vysloužil kap. Heller, režisér Edgar a také ředitel Popp, který musel opakovaně vystoupit na jeviště. Nejlepším hudebním číslem byl kuplet *Mein Freund, der Löbl*. *OZ*, 13. 4. 1909, č. 83, s. 2-3. O tom také SCHUBERT, H. *Ein Herbstmanöver*. In *TMB*, roč. 2, č. 30, s. 490-91.

⁵³⁶ *OZ*, 1. 3. 1909, č. 48, s. 4-5. O tom také MUZIKUS. *Mignon*. In *TMB*, roč. 2, č. 24, s. 390-91.

tímto vystoupením si získala pěvkyně nadšení publika, které ji odměnilo bouřlivými ovacemi.⁵³⁷

Třetí divadelní sezóna byla zahájena již 12. září 1909, ukončena byla pak v polovině května následujícího roku. Jako první operetní představení byl tentokrát uveden *Cikánský baron* C. M. Ziehrera. Kromě her provedených v předešlých sezónách byly premiérově představeny operety *Die Drei Wünsche* C. M. Ziehrera, *Die geschiedene Frau* L. Falla, *Bub oder Mädel* B. Granichstaedtena, *Der arme Jonathan* C. Millöckera, *Tisíc a jedna noc* J. Strausse, *Graf von Luxemburg a Cikánská láska* F. Lehára, *Der Nachtfalter* R. Schuberta, *Donna Juanita* F. Suppého a *Eine Liebesnacht* E. Skuhravého. Největšího úspěchu dosáhla *Die geschiedene Frau*, která se během roku dočkala třinácti repríz. Recenzent pod šifrou –dm- při její premiéře zkonstatoval, že ač není toto dílo tak melodické jako např. *Dollarprinzessin*, je kvalitativně lepší. Díky vynikajícímu provedení mohlo publikum zapomenout na slabší stránku, kterou bylo libreto. Hlavní roli zpívala R. Oehm. Velký úspěch si získaly ve třetím dějství nové dekorace a holandské kostýmy.⁵³⁸ Deseti repríz se dočkal již v předešlé sezóně úspěšný *Der Herbstmanöver* a nová opereta J. Strausse *Tisíc a jedna noc*.

Ačkoli se jednalo již o třetí divadelní rok v novém divadle, Ostrava stále neměla svůj vlastní operní soubor. Patrně z obav nedostatečné úrovně tak nebyla během celého roku uvedena na scénu žádná operní díla. I přes tento nedostatek se ostravské Městské divadlo dokázalo zařadit mezi špičku německých provinčních divadel Rakousko-Uherska. Kulturní veřejnost tak mohla být se svým divadlem spokojena.

V následující sezóně 1910/11 (11. září 1910 – polovina května 1911) se rozhodl ředitel Wilhelm Popp se souhlasem městské rady zřídit ostravský operní soubor.⁵³⁹ Ten se představil 21. září 1910 v Pucciniho *Tosce*. Vystoupení bylo úspěšné a herci, stejně jako kapelník a režisér museli za bouřlivého potlesku opakovaně na pódium. V roli nového kapelníka se představil Julius Katay.⁵⁴⁰ Následovalo premiéra Verdiho *Trubadúra* (29.9.), kde roli Inez ztvárnila výtečně Else von Borkowska, za ní výkonově poněkoud zaostal L.

⁵³⁷ OZ, 29. 3 1909, č. 71, s. 4 a TMB, roč. 2, č. 28, s. 464.

⁵³⁸ –dm-. Vom Stadtheater – Die geschiedene Frau. OZ, 4. 10. 1909, č. 224, s. 4-5. SCHUBERT, H. Die Geschiedene Frau. In TKMB, roč. 3, č. 5, s. 71-72.

⁵³⁹ To však znamenalo najmout nové síly, pořídit nové dekorace, kostýmy, zaplatit gáži, byl zdvojnásoben orchestr. V důsledku toho se neúměrně zvedly náklady na vedení divadla, které se tak dostalo v této sezóně do deficitu. Ten se zvyšoval s následujícími roky. Řešení neblahé finanční situace ředitele divadla, který měl dle nájemní smlouvy případné nerovnosti doplatit ze svého, vyústilo v jeho předčasné ukončení nájemní smlouvy 2. března 1914. Více o tom ŠŮSTKOVÁ, H. Cit. dílo, s. 321.

⁵⁴⁰ SCHUBERT, H. Vom Stadtheater – Tosca. OZ, 22. 9. 1910, č. 215, s. 5. LÖWY. Tosca. In TKMB, roč. 4, č. 3, s. 42-43.

Edgar v roli hraběte Luny.⁵⁴¹ Také uvedení *Hoffmannových povídek* (8.10) si vysloužilo kritiku místního tisku. Oceněn byl orchestr pod vedením J. Kataye, nedostatečný byl však výkon sboru.⁵⁴² V prvním představení opery *Zar und Zimmermann* (20.10.) již byla oceněna zvyšující se úroveň sboru, režie L. Walluchy a sebejistý výkon orchestru. Zaplněný sál proto nešetřil potleskem na otevřené scéně.⁵⁴³ Následoval Verdiho *Maškarní ples* a *La Traviatta*, ve které hostovala pěvkyně Francillo Kauffmann, Pucciniho *Madame Butterfly*, Webrův *Čarostřelec*, *Alessandro Stradella* F. Flotowa, *Tiefland* E. d'Alberta, *Evangelinmann* W. Kienzla, Bizetova *Carmen*, *Die Wette* G. Lieblinga, *Bastien a Bastienka* W. A. Mozarta a Pucciniho *Bohéma*. Jako hlavní představitelé vynikli Lilly Nordgart, Nelly Rhoden, Rella Oehm, Else von Borkowska, Leon Edgar, Michael Nasta a další. Uváděny byly také operety,⁵⁴⁴ zdaleka ne však v takové míře jako v přechozích sezónách, dokonce i návštěvnost hovořila ve prospěch oper.

V sezóně 1911/12, která začala 15. září 1911, zájem o operu poněkud ochladl. Jako první hudebně-dramatické představení byla uvedena Gilbertova opereta *Die keusche Susanne*. Následovaly premiéry děl *Vídeňská krev* J. Strausse a *Hugenoti* G. Meyerbeera (30.9.). Zatímco sbor a orchestr pod vedením J. Kataye si precizním provedením vysloužil pochvalu, neúspěšného hodnocení dosáhl debutant Burnett v roli Raula.⁵⁴⁵ Z dalších představení byly uvedeny opery *Wassenschmied* A. Lorzinga,⁵⁴⁶ *Markétka* Ch. Gounoda, *Hänsel und Gretel* E. Humperdincka, *Die lustigen Weiber von Windsor* O. Nicolaie, *Lohengrin* R. Wagnera,⁵⁴⁷ *Madona mit den Mantel*⁵⁴⁸ A. Könnemanna, *Cavalleria*

⁵⁴¹ SCHUBERT, H. Vom Stadtheater – Troubadour. *OZ* 1. 10. 1910, č. 223, s. 4. WÜSTNER, A. Der Troubadour. In *TKMB*, roč. 4, č. 4, s. 59-60.

⁵⁴² Vom Stadtheater – Hoffmanns Erzählungen. *OZ*, 10. 10. 1910, č. 230, s. 4. WÜSTNER, A. Hoffmanns Erzählungen. In *TKMB*, roč. 4, č. 6, s. 87-89.

⁵⁴³ -r- Vom Stadtheater – Zar und Zimmermann. *OZ*, 21. 10. 1910, č. 240, s. 3. CAPELLO, A. Zar und Zimmermann. In *TKMB*, roč. 4, č. 7, s. 107-108.

⁵⁴⁴ Premiérově byly představeny operety *Damenkrieg*, *Musikantenmädel*, *Der unterbliche Lump* E. Eyslera, *Puppenmädel* L. Falla, *Orfeus v podsvětí* J. Offenbacha, *Die keusche Susanne* J. Gilberta, přičemž největšího úspěchu při prvním uvedení dosáhly poslední dvě jmenované. Kromě těchto děl byly prováděny také nejúspěšnější operety předchozích sezón.

⁵⁴⁵ SAUER, A. Theater, Kunst und Wissenschaft – Die Hugenotten. *OZ*, 2. 10. 1911, č. 223, s. 6-7. WÜSTNER, A. Die Hugenotten. In *TKMB*, roč. 5, č. 4, s. 63-64.

⁵⁴⁶ Premiéra se konala 10. října 1911. Oceněna byla opět režie, která působila harmonicky, zkritizován byl ovšem sbor, jehož vystoupení zejména v prvním dějství bylo „bídné.“ SAUER, A. Theater, Kunst und Wissenschaft – Der Wassenschmied. *OZ*, 12. 10. 1911, č. 232, s. 4.

⁵⁴⁷ Premiérová hra se konala 26. ledna 1912 a jednalo se o mimořádný hudební zážitek. První představení byla do posledních míst vyprodaná. Provedení bylo jako celek velmi reprezentativním uměleckým výkonem, velké nadšení vzbudil především kapelník J. Katay. Také hlavní role, především pak Lola Berndt, zapůsobily tím nejlepším dojmem. Oceněny byly také nové kostýmy. *OZ*, 27. 1. 1912, č. 22, s. 5-6. WÜSTNER, A. Lohengrin. In *TKMB*, roč. 5, č. 21, s. 351-356.

⁵⁴⁸ Premiéra Könnemannovy smuteční hry o třech dějstvích se uskutečnila 16. února 1912. Představení bylo úspěšné a publikum odměnilo herce bouřlivými ovacemi. *OZ*, 17. 2. 1912, č. 39, s. 6. Prvnímu provedení hry i jejímu autorovi byla také v *TKMB* věnována mimořádná pozornost. *Die Madonna mit dem Mantel*. In *TKMB*, roč. 5, č. 22, s. 341-344. Arthur Könnemann. In *TKMB*, roč. 5, č. 23, s. 363-354. WÜSTNER, A. Die Madonna mit dem Mantel. In *TKMB*, roč. 5, č. 24, s. 383-385.

Rusticana P. Mascagniho, *Bajjazo* R. Leoncavalla, *Das Glöckchen der Ermiten* a operety *Don Caesar* R. Dellingera, *Tolle Wirtschaft* J. Gilberta, *Der Mikado* A. Sullivana,⁵⁴⁹ *Der Tapfere Soldat* a *Die kleine Freundin* O. Strausse, *Die Puppe* A. M. Willnera, *Vogelhändler* C. Zeller, *Reiche Mädchen* J. Strausse, *Der Frauenfresser* E. Eyslera. Uvedeny byly také operety předchozích sezón, některé v novém nastudování. Na divadelní režii se opět podílel H. Edgar, orchestr řídil kromě J. Kataye také zastupující kapelník J. Laska.

Následující sezóna 1912/13 se nesla v duchu prohlubující se finanční krize divadla.⁵⁵⁰ I přes to se ředitel snažil udržet stávající operní soubor, jehož úroveň se mu podařilo zvýšit kompletně novým obsazením zpěváků. Z předešlých let zůstala oporou pouze oblíbená Lola Berndt, která ztvárnila role v Halévyho *Židovce* nebo Beethovenově *Fideliovi*. Další významnou umělkyní souboru byla Emma Land, která zapůsobila především ve Wagnerově *Tännhäuseru*. Velký umělecký talent prokázal také tenorista Ivan Lévar, který vystoupil v operách *Rigoletto*, *Bludný Holanďan*, *Bajjazo* ad.⁵⁵¹

Divadelní sezóna byla stejně jako v předešlých letech zahájena 15. září, tentokrát operetou *Alt Wien* Emila Sterna. Následovala premiéra Lehárovy *Evy* a uvedení opery *Židovka* F. Halévyho.⁵⁵² Z dalších hudebně-dramatických děl byly zahrány opery *Fidelio* L. van Beethovena,⁵⁵³ *Der postilion von Lonjumeau* Ch. A. Adama, *Tännhäuser* a *Bludný Holanďan* R. Wagnera, *Martha* F. Flotowa a operety *Hoheit tanzt Walzer* L. Aschera, *Napoleon und die Frauen* a *Prinzess Gretel* H. Reinhardta. Poslední operní představení, Verdiho *Maškarní ples*, se konalo narozdíl od předcházejících let, již 13. března. Na závěr divadelní sezóny bylo připraveno ředitelstvím překvapení. Do Ostravy byli pozváni italští zpěváci, kteří provedli Rossiniho *Lazebníka sevillského*. Představení mělo díky hostům své kouzlo a neminulo se svým účinkem. Poprvé řídil orchestr zde také kapelník A. Aich, který v této činnosti pokračoval i v následujících letech.⁵⁵⁴

Poslední předválečná sezóna završila finanční krizi, která vyústila v rozhodnutí městské rady odvolat ředitele divadla (viz výše pozn. 596). Vedení divadla nabídlo publiku

⁵⁴⁹ Představení se uskutečnilo 25. října v podání hostujícího Vídeňského dětského operetního souboru.

⁵⁵⁰ Místní tisk poněkud jízlivě komentoval skutečnost, že v některých případech byly 2/3 lístků rozdány do škol a podniků jako volňásky. Tento postoj vyplýval mj. ze skutečnosti, že Češi neměli své divadlo a scéna působící v Národním domě živořila z milodarů českých vlastenců, zatímco německé divadlo bylo dotováno několika institucemi. Více o tom ŠŮSTKOVÁ, H. Cit. dílo, s. 321.

⁵⁵¹ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 91-92.

⁵⁵² Premiéra se uskutečnila 2. října 1912. Publikum sice ocenilo představení bohatým potleskem, recenzent však poukázal na nedostatečně ředšení scénické otázky, zkritizován bylo také sborové provedení. SAUER, A. Vom Stadtheater – Die Jüdin. *OZ*, 3. 10. 1912, č. 226, s. 3. WÜSTNER, A. Die Jüdin. In *TKMB*, roč. 6, č. 4, s. 58-59.

⁵⁵³ První provedení se konalo 9. listopadu 1912. Zatímco orchestr pod taktovkou Wericha sklídl pochvalu, režijní část si vysloužila výtky kritiky. –r- Vom Stadtheater – Fidelio. *OZ*, 11. 11. 1912, č. 258, s. 4. REIS, S. Fidelio. In *TKMB*, roč. 6, č. 10, s. 153.

⁵⁵⁴ *OZ*, 2. 5. 1913, č. 101, s. 2.

obvykle vyvážený repertoár skládající se z činohry, oper i operet. Významnou událostí v hudebním životě ostravského obyvatelstva bylo první uvedení české opery B. Smetany *Prodaná nevěsta* na scéně německého divadla v Ostravě. Premiéra se uskutečnila 30. října 1913 a vzbudila velký zájem nejen z české, ale také německé strany. Opera se dočkala několika repríz. Velké uznání si vysloužil s orchestrem A. Aich, který se „*dokázal vcítit po stránce výrazu, charakteristiky a dramaticko-deklamační řeči do tohoto slovanského skladatele, jako by se jednalo o Wagnera.*“ Pěvecké výkony byly uspokojivé, oceněny byly pestré kostýmy.⁵⁵⁵ Z dalších děl byly poprvé uvedeny na scénu ostravského divadla opery *Valkýra* R. Wagnera, *Manon Lescaut* D. Aubera, z operet to pak byly *Der lachende Ehemann* E. Eyslera, *Der liebe Augustin*, *Dollarprinzessin* L. Falla, *Zigeunerprimas* E. Kálmána, *Die ideale Gattin* F. Lehára, *Polská krev* O. Nedbala ad. Znova nastudována byly také některá díla prováděná v předešlých sezónách.

Po vypuknutí první světové války byl celý kulturní život paralyzován. Stejnou měrou se tato situace dotkla divadla, které zůstalo zavřeno. Nový ředitel Emil Bauer pochopil však nutnost otevřít divadlo, aby těžce zkoušené obyvatelstvo mělo možnost pobavení a uvolnění. A tak v listopadu 1915 došlo k uvedení prvních her na jeviště. Zahájení divadelní sezóny však znamenalo poupravit divadelní repertoár, musely být vyškrtnuty hry zneprátelených národů. Hrány byly pouze veselohry, frašky či nenáročné lidové hry. Nákladná opera přestala fungovat a byla nahrazena operetními představeními, které režíroval sám E. Bauer.⁵⁵⁶ Na začátku roku byly uvedeny operety *Landstreicher* C. M. Ziehrera, *Auf Befehl der Herzogin* B. Granichstaedtena, *Künstlerblut* E. Eyslera, *Polská krev* O. Nedbala a *Rund um die Liebe* O. Strausse. Nejúspěšnějšího provedení však dosáhla pouze poslední jmenovaná opereta Oskara Strausse.

Sezóna 1916/1917 byly oproti předešlé ve znamení operety. Zahájena byla stejně jako v předválečných letech již v polovině září operetou J. Strausse *Netopýr*. Hitem sezóny však byla Kálmánova *Czardasfürstin* a Bertého *Das Dreimäderlhaus*, které byly 25 krát reprízovány a *Kinokönigin* Jeana Gilberta, jež se dočkala 16 provedení.⁵⁵⁷ Vedle těchto úspěšných představení byly uváděna opět díla mistrů ze „zlaté éry operety“. Kromě výše uvedeného *Netopýra a Cikánského barona*, následoval Zellerův *Vogelhändler* a Millöckerův *Bettelstudent*. Byla hrána díla i dalších autorů a to F. Lehára, L. Falla

⁵⁵⁵ WÜSTNER, A. Die verkaufte Braut. In *TKMB*, roč. 7, č. 8, s. 123-124. *OZ*, 3. 11. 1913, č. 317, s. 4.

Kladná kritika byla otištěna také v českém tisku, kde je především vyzdvížen opět výkon A. Aich. Zmíněna je mj. také výtka, že ačkoli české divadlo dlouhodobě uvádělo německá díla, na scénu německého divadla se dostala tato česká opera až nyní. Další recenze byly otištěny v periodiku *Ostravský kraj*, 1. 11. 1913, č. 85, s. 4.

⁵⁵⁶ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 112.

⁵⁵⁷ *Tamtéž*, s. 116.

(*Dollarprinzessin*), O. Strausse (*Rund und die Liebe*), E. Kálmána, C. M. Ziehrera (*Fürst Kasimir*), E. Eyslera a O. Nedbala (*Polská krev*). Orchestrální doprovod byl v rukou mladého dirigenta Paula Thomase, kterého někdy střídal A. Aich.

Na podzim roku 1917 se městské představenstvo usneslo, že správa vedení divadla bude spadat přímo pod město. V čele divadla pak měl stát umělecký vedoucí bez nároku na penzi a podílu na čistém zisku. Poněkud překvapivé se může zdát, že Emilu Bauerovi nebyla prodloužena smlouva, která vypršela na jaře 1917. Místo něj uzavřelo město šestiletou pracovní smlouvu s Wilhelmem Poppem, jehož návrat byl vřele přivítán jak publikem tak ostravským tiskem.⁵⁵⁸ Nové vedení pokračovalo v předešlém válečném programu. Uváděny byly tedy jen operety,⁵⁵⁹ z nichž hitem sezóny byla Fallova *Die Rose von Stambul*, která se dočkala téměř třiceti repríz.

Také v divadelní oblasti byla spolupráce Němců s Čechy velmi vzácná. Divadla od dob kočovných společností měla na svém repertoáru hry jak v českém, tak v německém jazyce, který však postupně začal převažovat. Po otevření Národního domu získali Češi kýženou stálou divadelní scénu, na které byly uváděny hry až do roku 1918. Němci, jakožto privilegovaná skupina v rámci mnohonárodnostní Rakousko-Uherské monarchie, se dočkali stálé divadelní scény až o několik let později otevřením Německého domu. Idea městského kamenného divadla se v rychle rozrůstajícím městě stávala čím dál diskutovanější. Nakonec byla naplněna v roce 1907.

Od počátku své existence se nové Městské divadlo muselo vyrovnávat hned s několika překážkami. Češi jen velmi nelibě nesli skutečnost, že nová budova sloužila výhradně německému divadelnímu souboru. S prohlubující se finanční krizí pak z české strany sílila kritika týkající se nejen provozování divadla, ale také skladby repertoáru. Vždyť první české operní představení bylo na scéně uvedeno až během sedmé divadelní sezóny.

Německé divadlo dosáhlo uměleckého vrcholu pod vedením W. Poppa v letech 1910-14. Kulturní rozkvět byl naprosto jedinečný a bez výjimky se týkal i hudebního života. Divadlo, uvádějící kvalitní operní a operetní hry, existující *Společnost přátel hudby*, která do Ostravy zvala významné profesionální umělce té doby, pořádání symfonických koncertů ať už zdejšími či hostujícími orchestrálními tělesy, to vše ukazuje na vysokou kulturní úroveň ostravského obyvatelstva, kterou jeho německá část nedokázala už nikdy

⁵⁵⁸ *Tamtéž*, s. 120.

⁵⁵⁹ E. Eyslera *Schützenliesel*, *Boccaccio* R. Geného, *Bauernprinzessin* R. Stolze, *Girose-Girolo* Ch. Lecocq, *Opernball* R. Heubergera, *Walzertraum* O. Strausse, *Zigeunerliebe* F. Lehára, *Czardasfürstin* E. Kálmána, *Die schöne Helena* J. Offenbacha, *Försterchristel* G. Jarna a Bertého *Das Dreimäderlhaus*.

překonat. Po prohrané válce a vzniku Československa se totiž Němci dostali do situace, ve které se neocitli po mnoho set let.

2.6 Hudební pedagogika

Na počátku 90. let 19. století byla založena významná hudebně-pedagogická instituce – *Musik-Bildungs-Anstalt*, jejímž zakladatelem a ředitelem (až do své smrti v roce 1931) byl hudební pedagog, dirigent, skladatel, sbormistr **Arthur Könnemann**.⁵⁶⁰ Výuka na *Hudebně-vzdělávacím ústavu* autorizovaném zemským školním úřadem v roce 1892 (viz příloha č.17), který se nacházel ve Střelníční ulici č. 13 (později Slezskostravská č. 21), začala 1. února 1893. Jednalo se však již o druhou hudební instituci ve městě, v té době již třetí rok existovala konkurenční Akademická hudební škola Rudolfa Kadlečka.⁵⁶¹ Obě pak tvořily do roku 1907⁵⁶² jedinou možnost dosáhnout solidního hudebního vzdělání v Ostravě.

⁵⁶⁰ A. Könnemann, se kterým jsme se setkali již v předchozích kapitolách jakožto zakladatelem *Mährisch-Ostrauer orchester Vereinu (1888)*, dirigentem jihlavské operní společnosti hostující v Moravské Ostravě 1886 a také sbormistrem *Moravsko-ostrovského pěveckého spolku*, se narodil v lázeňském městě Baden Baden 12. března 1861. Hudební základy skladatelské a dirigentské činnosti získal u svého otce, který byl dirigentem lázeňského orchestru a skladatelem populární hudby. Od 80. let působil A. Könnemann jako kapelník městských divadel v Brandenburku, Paderboru, Greifswaldu, Münsteru, v roce 1886 se dostal poprvé do Moravské Ostravy, kde se mu během hostování jihlavského souboru zalíbilo a tak se zde brzy natrvalo přestěhoval. Könnemann pokračoval celý život ve své skladatelské, hudebně-pedagogické činnosti a zemřel v Ostravě 10. února 1931. Více o něm MAZUREK, J. Ostravský skladatel Arthur Könnemann. In: *Opus Musicum* 23, 1991, č. 4, s. 134-38. O jeho skladatelské činnosti více MAZUREK-STEINMETZ. *Ostravská léta německého skladatele, sbormistra, dirigenta a hudebního pedagoga Arthura Edvarda Theophila Könnemanna (1886–1931)*. Příspěvek z konference na téma Mosty a propasti. Česko-německé hudební vztahy v meziválečném Československu (Zwischen Brücken und Graben. Deutsch-tschechische Musikbeziehungen in der ČSR der Zwischenkriegszeit. Kabinet hudební historie Etnografického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i. ve spolupráci s Sudetendeutsches Musikinstitut Regensburg. Text příspěvku v tisku. O jednotlivých skladatelských úspěších informoval také *Ostrauer Zeitung* v samostatných článkách. Např. 2. 3. 1900 je zmíněno, že v Baden-Badenu byla dvorním orchestrem řízený otcem M. Könnemannem uvedena 20. února t.r. Arthurova skladba *Der tolle Eberstein*, 9. 11. 1907 je oznámen vznik nové klavírní kompozice *Künstler Traumbild*, 26. 10. 1910 vznik opery *Madonna mit dem Mantel*, která měla premiéru v ostravském divadle v únoru 1912. *Chemnitz Allgemeine Zeitung* zase psal o úspěšném provedení Könnemannovy symfonické básně *Der Herbst*, která zazněla na tamním symfonickém koncertě 7. října 1911, 18. 9. 1912 je zmíněn úspěch skladby *Ständchens*, která pochází z opery *Madonna mit dem Mantel*, kterou s velkým ohlasem zahraničního tisku provedl na dobročinném koncertě dvorní kapely v Lázních Böslau koncertní mistr Rudolf Malcher, 12. 10. 1912 jsou Ostravané informováni z *Badener Zeitung* o premiéře Könnemannova houslového koncertu, *Grosses konzert für Violine op. 53*, který uvedl 24. září M. Waltener, 17. 9. 1913 informoval tisk o úspěšném provedení skladby *Alpenglühen* Vídeňským uměleckým orchestrem ad.

⁵⁶¹ Němečtí obyvatelé byli o činnosti této školy i o pořádaných akademiích v 90. letech 19. století pravidelně informováni.

⁵⁶² V letech 1907-08 pak byly založeny další hudební školy z řad žáků L. Janáčka Eduardem Marhulou, Vilémem Petrželkou a Eduardem Rundem. Více o tom MAZUREK, J. *Hudební život českých obyvatel Ostravy v období 1880-1918*. Ostrava, 1999, s. 39-40.

Pravděpodobně pro účely institutu vznikla teoreticko-didaktická práce *Rascher zum Ziel. Anleitung zur höheren technischen Ausbildung der Hand mechanischem Wege*.⁵⁶³ Její zásady si mohl sám autor vyzkoušet v rámci výuky na institutu, která zahrnovala sólový zpěv, klavír, varhany, housle, violu, violoncello, hudební teorii (harmonie, kontrapunkt, kompozice, nástroje, dějiny hudby) a sborový zpěv. Vyučování bylo zvláště rozděleno pro studenty ženského a mužského pohlaví, nebylo výhradně pro německy mluvící.⁵⁶⁴ Vzdělávací kurzy byly rozděleny na tříletý přípravný a tříletý vzdělávací.⁵⁶⁵ Kromě klasické výuky se studenti prezentovali před veřejností na veřejných koncertech (původně měly být pořádány dvakrát ročně což bohužel nebylo dodržováno). Na závěr každého semestru skládali žáci zkoušky, které však nebyly veřejně přístupné, pravidelně byly také pořádány interní školní akademie, ojedinele se také svěřenci A. Könnemanna účastnili oslav významných osobností města atd. Každému semestru předcházely zápisy žáků, v novinách se uveřejňovala reklama, která měla získat další účastníky kurzů. Studenti mohli využívat strunné i hmatové nástroje, stejně tak knihovnu, která měla přes čtyři tisíce svazků. Žáci, kteří neměli k dispozici žádný klavír, mohli zdarma využívat nástroj v ústavu. Kromě toho disponovala škola ještě vlastními školními a koncertními varhanami se dvěma manuály a samostatnými pedály.⁵⁶⁶

První veřejné vystoupení se uskutečnilo v sále hasičského domu 20. července 1893. Ve dnech 18. – 19. července se pak konaly semestrální zkoušky.⁵⁶⁷ Na programu prvního koncertu (příloha č. 18), jehož výtěžek byl věnován do fondu pro nemajetné občany, byly skladby pro klavír (G. Meyerbeera, A. Dvořáka, F. Liszta ať už čtyřruční nebo pro dva klavíry) a díla pěvecká (R. Schumanna, R. Fischhofs, kompozičně se zde uplatnil také A. Könnemann skladbou *Figural, Ballade* z hudební hry *Vineta* pro tři ženské hlasy).⁵⁶⁸

Následující semestr začal 18. září 1893 (v pozdějších letech začínal školní rok na začátku září.) Již 10. prosince 1893 se pak uskutečnil v sále hasičské zbrojnice další veřejný koncert, na němž zazněly opět klavírní, houslové a pěvecké skladby.⁵⁶⁹ Hostem koncertu byl profesor Ch. F. Fuchs, který zahrál známou *Serenádu* R. Fuchse. Program,

⁵⁶³ Text je uložen v Rakouské národní knihovně ve Vídni a v knihovně v Regensburgu. Uvádí MAZUREK-STEINMETZ. Cit. příspěvek, s. 3.

⁵⁶⁴ Jak zmiňuje MAZUREK-STEINMETZ, Cit. dílo. Pozn 9. Z českých osobností studovali na Könnemannově ústavu např. houslista a houslový pedagog Jiří Siblík či klavíristka, pozdější profesorka na ostravské konzervatoři Františka Reková..

12. listopadu 1907 se zase objevuje v *OZ* informace o úspěšném absolvování zkoušky Theodora Poledníka v české a německé řeči před zkušební komisí v Praze, jíž předsedal O. Ševčík.

⁵⁶⁵ KÖNNEMANN, A. Musik-Bildungs-Anstalt. *OZ*, 8. 1. 1893, č. 4, s. 8.

⁵⁶⁶ Popis instrumentáře je uveden v *OZ*, 23. 9. 1906, č. 217, s. 3.

⁵⁶⁷ Komise zkoušek se skládala z A. Könnemanna, Dr. Hilfa, Dr. Kehla, A. Sauera a P. Zwierziny. Úspěšní absolventi prvního semestru obdrželi 22. července vysvědčení.

⁵⁶⁸ *OZ*, 13. 7. 1893, č. 81, s. 8.

⁵⁶⁹ Uvedena byla díla E. Griega, J. Brahmsa, F. Chopina, C. Meyer-Helmunda, H. Vieuxtempse, A. Kruga a pro klavír upravená skladba A. Könnemanna.

složený z oblíbených děl, potěšil hojně publikum svou precizní, čistou hrou, která byla odměněna velkým aplausem po každém čísle a všem hráčům byla v závěru představení složena pocta.⁵⁷⁰

Stejně jako pěvecké a orchestrální spolky i *Hudebně vzdělávací ústav* se snažil přispět na dobročinné účely. Jedním z takovýchto koncertů bylo představení konané 28. června 1894. Jeho výtěžek byl věnován pozůstalým po obětech karvínské důlní katastrofy.⁵⁷¹ Během večera zazněla taková díla jako Dvořákovy tance č. 7 a 10, *Impromptu* č. 5 F. Schuberta aj. Vrcholem představení byla Pergolesiho *Stabat Mater* v podání orchestru ústavu, která musela být zopakována.⁵⁷²

Teprve dva roky existující *Hudebně vzdělávací ústav* se těšil stále většímu zájmu studentů. Ten vyplýval nejen z dosavadního materiálního zázemí a všeobecného přístupu vedení školy ke studentům, ale také množstvím kvalitních pedagogů, které vybíral sám zakladatel hudební školy. Jak je uvedeno ve zprávě z 23. září 1894, i přes krátkou existenci ústavu byly již všechny třídy obsazeny.

Svou úspěšnou pedagogickou činnost prezentoval Könnemann s ostatními vyučujícími na dalším veřejném koncertě, který se uskutečnil 21. dubna 1895. Jelikož si Könnemann získal u publika již určité renomé, o koncert byl obrovský zájem a to ve všech kruzích obyvatelstva. Záměr ředitele byl patrný. Nechal koncertovat pouze žáky z vyšších tříd, kteří vystoupili s pečlivě vybraným a připraveným dílem. Těžištěm celé přípravy byla společná hra a kvalitní znění sborového zpěvu. Na programu byly skladby pěvecké, klavírní, komorní a také jedna orchestrální.⁵⁷³ Kromě Könnemannovy skladby byla velmi úspěšně provedeno Mozartovo *Ave verum corpus* a Haydnova *Serenáda* ze 17. století. Ústav dosáhl zářného úspěchu a dokázal, jakého výsledku jsou schopni žáci svou píli, umem a pod kvalitním pedagogickým dohledem.⁵⁷⁴ Bylo patrné, že princip ústavu spočívající na přípravě buď profesionální kariéry umělce či učitelské kariéry pomocí kvalitně vzdělaných žáků, se naplnil.

Ve prospěch *Spolku na podporu žáků* se uskutečnil v Německém domě 17. května 1896 další dobročinný koncert žáků *Hudebně vzdělávacího ústavu*. Účast hostů byla opět

⁵⁷⁰ OZ, 12. 12. 1893, č. 146, s. 2. Na představení se angažoval také místní knihkupec J. Kittl, který dodal koncertní křídlo.

⁵⁷¹ Dobročinný koncert za tímto účelem uspořádali v Ostravě také chovanci moravsko-slezského slepeckého ústavu v Brně, který se konal v sále *Staré střelnice* a byla provedena taková díla, jako předehra k operě *Orfeus v podsvětí* J. Offenbacha nebo *Eizugsmarch* z opery *Tännhäuser* R. Wagnera.

⁵⁷² OZ, 1. 7. 1894, č. 76, s. 3.

⁵⁷³ Zazněl instrumentální kvartet E. Bacha, *Trio* č. 1 J. Haydna, *Španělské tance* č. 1 a 3 M. Mozkovského, *Ave verum corpus* W. A. Mozarta, Skladby pro housle, *Serenáda* ze 17. století J. Haydna, *Valčík* op. 52 J. Brahmsa ad. Kromě toho byla uvedena další Könnemannova skladba, *Die Mühle, Capriccio* op. 27. OZ, 18. 4. 1895, č. 45, s. 6.

⁵⁷⁴ OZ, 23. 4. 1895, č. 47, s. 2.

obrovská, což byl důkaz, jaké oblibě se tento hudební ústav těšil. Kromě jiných děl⁵⁷⁵ vzbudila velkou pozornost publika árie *Camilly* z velké romantické opery *Der Bravo* A. Könnemanna. Opera byla monumentální, vystavěná na nádherných rozmanitostech barvy různých nástrojů. Její text byl dle dobových zpráv působivý a poutavě napsaný. Zloměk díla měl v Ostravě svou premiéru.⁵⁷⁶

Také v následujícím roce se uskutečnil velký koncert ústavu s dobročinným účelem. Tentokrát vystoupili žáci a učitelé v Německém domě 9. května 1897. Kvůli velké popularitě koncertu byl čas upraven tak, aby se mohli představení zúčastnit také obyvatelé okolních obcí. Na programu byla díla J. S. Bacha, F. Mendelssohna-Bartholdyho, J. Brahmsa, D. Alarda, H. Weiniawského, A. Thomase ad. Kromě sólových instrumentálních skladeb zazněla díla pěvecká a to jak sborová (dámský sbor) a také komorní (vokální kvartet). Největšího úspěchu dosáhlo provedení Brahmsových *Uherských tanců č. 6 a 7*, Könnemanovo *Capriccio op. 32*⁵⁷⁷ a impozantní skladba *Gavotta* J. S. Bacha. A. Könnemann sklídl velké uznání za snahu nabídnout publiku čisté a umělecké vedení a tedy záslužnou činnost v pedagogické oblasti.⁵⁷⁸

V následujících letech se činnost ústavu dále zdařile rozvíjela. První absolventi dosáhli mimo hranice města velkých úspěchů, v některých případech o nich informoval také tisk. Na začátku semestru 1899/1900 byl předzámek rozšířen i o studenty jiných škol (konal se o 14 dní později od běžných zápisů). Žákům bylo zaručeno, že jejich řádný rozvrh nebude kolidovat s časovým plánem ústavu a bude brán také zřetel na dopravu přespolních studentů. Došlo také ke změně výuky ve škole, která se musela přizpůsobit novým nařízením týkajících se rakouských konzervatoří. Jednalo se prosazování formy individuální výuky. V důsledku této skutečnosti muselo vzniknout mnoho paralelních tříd.⁵⁷⁹ Obyvatelstvo bylo i nadále tiskem pečlivě informováno o úrovni školy a také o úspěšně absolvovaných semestrálních zkouškách.

Od září 1902 byla hudební škola povýšena na *vyšší hudební střední školu* a dostala se tak na úroveň konzervatoří ve Vídni a Praze, jelikož se jí týkaly stejné učební plány. Díky

⁵⁷⁵ Byla provedena díla E. Griega *Valses Caprices*, árie z *Prophet* Meyerbeera, písně R. Schumanna, *Valčík Des dur* F. Chopina, čtyřručně *Svatební pochod ze Snu noci svatojánské* F. M. Bartholdyho a další. *OZ*, 14. 5. 1896, č. 55, s. 3.

⁵⁷⁶ *OZ*, 19. 5. 1896, č. 57, s. 2.

⁵⁷⁷ Jednalo se o ostravskou premiéru. Skladba byla složena jako vzpomínka na F. Chopina a byla svého času vyznamenána Společností přátel hudby v Lipsku. Jedná se o velmi obtížnou skladbu, která vyžaduje mistrovské umění hráče. *OZ*, 9. 5. 1897, č. 55, s. 3.

⁵⁷⁸ *OZ*, 11. 5. 1897, č. 56, s. 3. Hudební škola se také účastnila dobročinných akcí jiných spolků. Tak např. 22. srpna 1903 vystoupily tři žákyně ústavu (Elsa Lustig, Helene Hanke a Frieda Krasná) při příležitosti velkého dobročinného koncertu na pomoc zatopenému Slezku ve Zlatých Horách. Studentky reprezentovaly školu velmi okázale, moravské i slezské listy psaly pochvalné recenze. *OZ*, 15. 2. 1904, č. 25, s. 2.

⁵⁷⁹ *OZ*, 30. 8. 1899 a 16. 9. 1899.

tomuto povýšení, které se uskutečnilo 27. června 1902 nabídl nově ústav vyšší hudební vzdělání ve zpěvu ale také v hudebních nástrojích.⁵⁸⁰

Slavnostní koncert při příležitosti desetileté existence institutu se uskutečnil 22. dubna 1903. Kromě žáků během večera vystoupili také členové pedagogického sboru. Na průběh večera dohlížel A. Könnemann. Tentokrát se představení konalo v sále *Zur Linde*.⁵⁸¹ Kromě sólových klavírních a pěveckých vystoupení hrál na koncertě také orchestr složený z žáků a hospitantů, který byl založen v listopadu 1902. Hostem večera byl žák A. Rosého, C. Löwa, profesor W. Guth, který zahrál *Zigeunerweisen* Pabla de Sarasata. Program byl velmi lákavý, ale také obtížný. Především skladby *Alpenphantasie* D. Alarda pro housle a *Romance op. 17 e moll* G. Goltermanna pro violoncelo obsahovaly mnoho těžkých míst. Kromě klavírních děl M. Moszkowského *Gondoliera*, F. Chopina *Impromptu*, F. Liszta *Uherská rapsodie č. 14* a písně J. Brahmsa *Wiegenlied* ad. byla provedena dvě orchestrální díla, a sice F. Schuberta *Vojenský pochod op. 51, č. 1* a A. Könnemanna *Julinacht im Walde*, capriccio pro orchestr.⁵⁸² Zájem publika o toto představení byl podle očekávání obrovský a hráči dosáhli opět obrovského úspěchu. Jednalo se o slavnostní koncert při příležitosti deseti let fungování institutu, a proto na něm kromě žáků a hospitantů vystoupili také členové pedagogického sboru. Vedení celého večera stejně jako orchestru bylo v rukou A. Könnemanna, který především uvedením své nové skladby dosáhl velkého úspěchu a kompozice musela být zopakována. Tímto představením tak dosáhl ústav zase jednou vynikajícího učitelského úspěchu.⁵⁸³

Ačkoli hudební škola v následujících letech neuspořádala další veřejný koncert, byla reprezentována profesionálními vystoupeními svých studentů, kteří ji tak udrželi její renomé. Tak např. 7. ledna 1905 koncertovala v Olomouci v rámci akademie tamního úřednického spolku studentka ústavu, která bravurně zahrála Chopinovu *Fantasi* a Könnemannova *Capriccio*. Další úspěch sklidil v rámci hudební teorie Karl Palliardí, který v témže roce vyhrál cenu berlínského časopisu *Die Musikwoche* za svou skladbu *Romance*.⁵⁸⁴ V následujícím roce 1906 zase vystoupil jeden z výtečných houslistů hudební školy v Praze, 24. dubna 1906 byla premiérově provedena dvouaktová opereta K.

⁵⁸⁰ OZ, 30. 8. 1902, č. 138, s. 3. Škola také nabízela od r. 1903 kromě hudebních kurzů speciální a mistrovské kurzy klavíru a houslové hry, dále pak kandidátské a přípravné kurzy na státní zkoušky učitelů hudby ve Vídni a Praze.

⁵⁸¹ Jak bylo uvedeno v tisku, tento sál byl vybrán z důvodu dobré akustiky a také lepšího transportu nástrojů, který nebude z důvodu vzálenosti tak obtížný, jako v případě představení v Německém domě. OZ, 14. 4. 1903, č. 60, s. 2.

⁵⁸² OZ, 18. 4. 1903, č. 63, s. 4.

⁵⁸³ OZ, 25. 4. 1903, č. 67, s. 2.

⁵⁸⁴ OZ, 14. 1. 1905, č. 7, s. 2 a 3. 6. 1905, č. 101, s. 3.

Palliardiho *Der Stein der Weisen* v Hrušovicích⁵⁸⁵ a 25. dubna vystoupily v *Závodním hotelu* dvě studentky (zpěvačka Anna Ziegler a klavíristka Enka Hanke) při příležitosti představení pořádaném Školním spolkem ve Vítkovicích.

Hudebně vzdělávací ústav se dále snažil nabídnout svou výuku dalším věkovým vrstvám obyvatel. Kromě pořádaných letních večerních kurzů pro dospělé (mohli navštěvovat výuku zpěvu, klavíru, houslí, violoncella, varhan) byl od 1. května 1905 nově otevřen také letní kurz pro děti od sedmi let, které se chtěly učit hře na klavír nebo housle a následně po jeho absolvování mohly vstoupit do přípravné třídy (*Vorbildungsklasse*).⁵⁸⁶

Arthur Könnemann se snažil zajistit také kvalitní pedagogický sbor. Bohužel o jeho složení se tisk nezmiňuje, pouze o nových příchozích posilách. Jednou z nich byl například koncertní mistr, houslista Karl Zyma, původem z Drážďan.⁵⁸⁷

I přes to, že od roku 1907 vznikly v Ostravě další hudební školy, těšil se Könnemannův ústav u ostravského obyvatelstva stále velké popularitě. Könnemann se snažil stále rozšiřovat svou pedagogickou aktivitu a nabízet nové kurzy studentům s co nejširším věkovým rozpětím. V nabídce byly také neobvyklé kurzy. Od roku 1913 se vyučovalo na institutu moderní kytarové hře (loutna) a hře na citeru a mandolínu. Byly také otevřeny hodiny klavíru pro děti.

První světová válka ovlivnila chod hudební školy. Je nejvýše pravděpodobné, že v prvním roce války byl institut uzavřen. Přímé zmínky v tisku o jeho činnosti jsou však až ze školního roku 1917/1918.

Könnemannova škola však nebyla jediným hudebně-vzdělávacím institutem určeným převážně pro německé obyvatelstvo. Již v říjnu roku 1893 si otevřela soukromou školu absolventka Akademie hudby ve Vídni Christina Burel. Tato umělkyně vyučovala v domě A. Drtiny (Brückengasse, dnes 28. října, č. 19) však jen klavírní hře, harmonii a hudební historii. Nicméně také ona, později se svou sestrou, potěšila ostravské publikum mnoha koncerty. Jedním z nich byl např. dobročinný koncert konaný 12. dubna 1896 v sále hasičské zbrojnice, kde vystoupily Christina i Marie Burel se svými žáky. Ve vystoupení byla patrná vídeňská škola, neboť žáci s velkou elegancí zahráli díla Mozarta, Listza, Schuberta, Pachera a Webera. Také Ch. Burel zahrála solovou skladbu a sice Brahmsovy

⁵⁸⁵ Kromě této ochotnické premiéry byla hra uvedena ještě v téže sezóně Krugovou společností ve Spolkovém divadle Německého domu 12. května 1906. Na jevišti vystoupili také členové hudebně-dramatického kurzu hudební školy. *OZ*, 11. 5. 1906, č. 108, s. 3. Palliardi nadchnul posluchače nádhernou hudbou, představení sklídilo zasloužený potlesk. Na podzim 1906 pak tento nadějný skladatel odešel do Vídně a Ostrava ztratila další významnou osobnost.

⁵⁸⁶ *OZ*, 29. 4. 1905, č. 73, s. 3.

⁵⁸⁷ Zyma absolvoval konzervatoř v Praze a byl žákem prof. Ševčíka, Kubelíka a Kociána. Jeho umělecké nadání bylo klasifikováno A. Dvořákem. Po absolvování konzervatoře působil jako 1. houslista ve filharmonii v Praze, Lembergu, Drážďanech. *OZ*, 25. 11. 1906, č. 270, s. 3.

Uherské tance. Byla tak oceněna nejen jako učitelka hudby ale také jako skvělá umělkyně.⁵⁸⁸ Převážně pak v předvánočním období vystupovala Ch. Burel se svými žáky v rámci hudebních večerů, během kterých zněla většinou klasická hudba. I tato představení se těšila velkému zájmu publika a sklídila vždy velký úspěch.

Většího významu dosáhla ještě pěvecká škola operní a koncertní pěvkyně Wandy Radkiewitz,⁵⁸⁹ která působila na Nádražní ulici č. 16. Veřejná žákovská vystoupení se konala v Katolickém domě, program se skládal z operních árií a písní.⁵⁹⁰

V Ostravě působili další hudební pedagogové, kteří však nedosáhli takového významu. Jejich činnost spočívala výhradně v soukromé výuce hudby. Byli to např. F. Hanouschek – výuka houslí, Felix Fuchs (bývalý zaměstnanec Könnemannovy školy), R. G. Schön – výuka klavíru a houslí, Frieda Haas – klavír, Fritzi Czerny Spiller – klavír, hudební dějiny, Hudebně-učitelství ústav F. Posdiny (sídli na Alžbětinské ulici, vyučovaly zde dvě velké kapacity, Ress z Vídně a L. Gärtner).

Arthur Könnemann byl pro Němce velmi váženou a uznávanou osobností. Svou aktivní pedagogickou činností zásadním způsobem přispěl k rozvoji hudebně-pedagogického života v Ostravě. Könnemannova pedagogická činnost je neodmyslitelně spjata s jím založeným *Hudebně vzdělávacím ústavem*, který měl silnou konkurenci v české hudební škole Rudolfa Kadlečka. Pozoruhodná koncepce pedagogické činnosti školy, ve které působil i po roce 1918, měla zcela nepochybně vliv na později vzniklé české hudebně pedagogické instituce v Ostravě (viz výše), které se inspirovaly nejen hudebně pedagogickými výsledky, ale především tvořivým přístupem ke školním, veřejným a interním produkcím.

⁵⁸⁸ OZ, 14. 4. 1896, č. 42, s. 3.

⁵⁸⁹ První zmínka o pořádané výuce je z roku 1910. O její činnosti se zmiňuje také MAZUREK, J. *Hudební život...* s. 41.

⁵⁹⁰ Např. 8. června 1912 se konala již třetí žákovská proudové této operní školy, na programu byly písně Goldmarka, Schuberta, Mendelssohna, Brahmsa a Smetany, zazněly árie z *Aidy*, *Markétky*, *Hugenotů*, *Tännhäuseru* a *Mignon*. OZ, 3. 6. 1912, č. 125, s. 5. Korepétitorem byl v r. 1913 uveden K. Budík.

3. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1918-38

Na podzim roku 1918 již bylo jisté, že tehdejší podoba Rakousko-Uherské monarchie je neudržitelná. V průběhu první poloviny roku došlo k silné nacionalizaci českého obyvatelstva, která se neustále stupňovala. Vznik samostatného československého státu 28. října 1918 byl důležitým mezníkem v politickém a sociálním vývoji Moravské Ostravy. Ačkoli se zpočátku němečtí radní nechtěli vzdát úřadu do konání voleb, byli okresním Národním výborem donuceni k rezignaci, a správa města i okolních obcí se vrátila do českých rukou

Politický převrat změnil ostravský kulturní život od základu. Německé obyvatelstvo, do té doby tvořící majoritní část městské populace, přijalo změny režimu pasivně. Ostrava, která byla před válkou téměř z poloviny poněmčená, se po válce velmi rychle počestřovala. Němců a Židů, hlásících se k německému obcovacímu jazyku, tedy relativně ubylo. Z německých škol přešlo po převratu do českých několik tisíc dětí. Největší zastoupení německého obyvatelstva zůstalo ve Vítkovicích, židovského pak v Moravské Ostravě, Přívoze a Hrušově.⁵⁹¹

Nově vzniklá Československá republika, založená na demokratických principech, zaručovala národnostním menšinám velké množství práv a svobod, díky čemuž neměly menšiny důvod k izolování se od českého obyvatelstva. Z tohoto důvodu, byť se německé obyvatelstvo v počátečních letech existence republiky muselo vzdát nejen výhradního vedení městských záležitostí (součástí 60-ti členné nové městské rady však byli také Němci), ale také dokonce jím postaveného divadla, docházelo v oblasti kulturního života k rozvoji slibné česko-německé spolupráce. Situace se začala měnit k horšímu až s nastupující ideologií fašismu ve 30. letech 20. století.

3.1 Pěvecká spolková činnost

Vyhlášení Československé republiky v roce 1918 nepřineslo jen změny v politickém zřízení, nýbrž i změny v projevech, aktivitě a cítění národnostních skupin obyvatelstva. Idea samostatného českého státu byla naplněna. Češi se emancipovali v právním, politickém, sociálním, ekonomickém a kulturním smyslu. Češi a Němci, kteří spolu do té doby spíše soupeřili, začínali navazovat spolupráci, což se pozitivně odráželo v jejich

⁵⁹¹ BAKALA-STEINER. Cit. dílo, s. 309- 310. Na celkově zmenšujícím se počtu německy mluvícího obyvatelstva se podíleli jednak Židé, kteří se po roce 1918 stále častěji přihlašovali k české obcovací řeči, jednak Němci, kteří přihlašovali své děti pocházející ze smíšených manželství do českých škol z důvodu snazšího uplatnění ve společnosti.

vztazích a hudebním životě města. Spolky, které dříve podstatným způsobem formovaly národnostní vědomí a kulturu, ale postupně ztrácely na své důležitosti, přičemž je v této roli nahrazovaly jiné formálnější instituce.

Činnost některých německých pěveckých spolků pokračovala i v meziválečném období. A přestože nepřestaly vycházet *Ostrauer Zeitung*, dobový tisk jí nevěnoval tolik pozornosti, jako tomu bylo první světovou válkou. Jestliže v období do roku 1918 dosáhl největšího významu *Mužský pěvecký spolek v Moravské Ostravě* a *Mužský pěvecký spolek ve Vítkovicích*, ve 20. letech 20. století to byl nově vzniklý *Židovský pěvecký spolek (Jüdischen Gesangverein, *1921)*.

V prvních poválečných letech existovaly v Ostravě tyto pěvecké spolky: *Mužský pěvecký spolek v Moravské Ostravě a Vítkovicích*, *pěvecký spolek Einigkeit ve Vítkovicích*, *pěvecký klub D'Mürzthaler*, *Německý mužský pěvecký spolek v Přívoze*⁵⁹² a *Svinově*.⁵⁹³ Kromě posledně jmenovaného pak působily v Ostravě po celé období První republiky, o činnosti spolku *Einigkeit a D'Mürzthaler* se však nedochovaly téměř žádné zprávy.⁵⁹⁴

Aktivity členů jednotlivých sborů se výrazně nelišily od dřívějších dob. Konala se valná shromáždění, pro pobavení byla pořádána masopustní zábava, několikrát do roka se konala veřejná vystoupení, místy byly pořádány dobročinné koncerty, společenské večery a pravděpodobně se také pokračovalo v pořádání výletů a přátelském kontaktu s okolními spolky.⁵⁹⁵

Kromě výše uvedených pěveckých spolků působily aktivně v Ostravě také další německé organizace, které, stejně jako spolky existující v předchozím období, pořádaly rozmanité zábavy a akce, na kterých se spolupodílely buď sbory nebo některá z hudebních kapel. Byly to např. židovské spolky *Benoth-Zion*, *Hafschacher*, jež společně organizovaly společenskou zábavu svátku Purim nebo hudební večery ve Vítkovicích.

⁵⁹² Ten byl během válečných let součástí *Moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku*, po převratu sice obnovil svou samostatnou existenci, ale nadále velmi často spolupracoval s moravsko-ostravským spolkem (mj. 22. května 1921 vystoupil spolu s ostravským spolkem na jarní slavnosti, kterou organizovalo Německé kulturní sdružení (*Deutsches Kulturverband*), v roce 1922 pořádal ještě vlastní představení).

⁵⁹³ Společný (a jediný) koncert tohoto spolku zmíněný v meziválečném tisku s ostravským pěveckým spolkem se uskutečnil v dubnu 1930. Ze série mužských sborů se obzvláště líbily *Ständchen* H. Jüngsta a *Schlummerlied* C. M. von Webera. Sviženě provedený koncert zakončený tančenií zábavou byl velmi zdařilý. *OZ*, 28. 4. 1930, č. 98, s. 2.

⁵⁹⁴ Zatím co zmínka o spolku *D'Mürzthaler* se objevuje v tisku v souvislosti s pořádáním *hodovních Liedertafelí* (konala se každoročně v září, stejně jako v předválečných letech), o existenci sboru *Einigkeit* víme mj. díky zmínce o účasti na slavnosti sv. Cecílie 21. 11. 1920 v *Závodním hotelu*, které se účastnil také *D'Mürzthaler*.

⁵⁹⁵ O plánované roční aktivitě *Mužského pěveckého spolku z Moravské Ostravy* se dovídáme např. z valného shromáždění, které se konalo v únoru 1920. Na programu byly čtyři *liedertafely*, mimořádný slavnostní večer a rodinný večer. Spolek si udržoval také poměrně širokou členskou základnu, v roce 1920 čítal 129 přispívajících členů a 142 zpěváků. *OZ*, 24. 2. 1920, č. 44, s. 4-5 a 3. 2. 1921, č. 26, s. 4.

Běžná koncertní vystoupení (jarní, letní pěvecké večery) moravsko-ostravského a vítkovického spolku, která byla nedílnou součástí kulturního života města, měla podobnou organizační skladbu s jakou jsme se setkávali na koncertech v předchozích letech. Kromě známých a oblíbených autorů byly uváděny také skladby soudobých hudebních skladatelů. Prováděna byla díla F. Schuberta, M. Weinzierla, C. Goldmarka, E. Griega, E. Kremsera, J. Brahmsa, F. Mendelssohna-Bartholdyho, E. S. Engelsberga, A. Dregerta, A. Kirchla, A. M. Storcha, dále zaznívala díla Etzlera, Pachera, Bendla, Filkeho ad. pod vedením čestných sbormistrů Adolfa Wlczka a Alberta Kretsmera (moravsko-ostravský spolek) nebo Eduarda Klewety, později Hanse Gröbla (vítkovický spolek), kteří zajišťovali sborům potřebnou velmi dobrou úroveň.⁵⁹⁶ Nově byly v repertoáru zahrnuty celovečerní sborové produkce, orámovány orchestrálními čísly, což svědčí o úrovni obou nejčastěji zmiňovaných pěveckých spolků (20. 11. 1920 uvedl vítkovický sbor rýnskou ságu *Montfort* J. Rheinbergera,⁵⁹⁷ jmenované dílo spolu s velkým sborem *Das Herz von Douglas* F. Hegara a *Der Blumen Rache* E. Heusera zaznělo v podání moravsko-ostravského spolku 18. února 1923, 1. února 1924 Deboisem zhudebněná báseň *Wernher* a Goethova balada *Die erste Walpurgisnacht* F. Mendelssohna-Bartholdyho taktéž v podání sólistů⁵⁹⁸ a mužského pěveckého sboru z Moravské Ostravy, 13. dubna 1924 zaznělo Schumannovo oratorium *Der Rose Pilgerfahrt* a chrámová skladba *Fingal* Arnolda Kruga). Doprovod koncertních vystoupení byl v rukou divadelní kapely, dechové kapely,⁵⁹⁹ vítkovické *Závodní* kapely, kterou stále vedl vynikající kapelník Franz Hacker, nebo v pozdějších letech bohumínského orchestru.

Na koncertech často vystupovali sóloví umělci (flétnista Albert Weinschenk, houslista Leopold Titzl, harfistka Asta Roubal, houslista Fritz Landau, vídeňské klavíristky Mimi Mössel, Josa Löscher, houslista Henry Wojtowski z Moravské Ostravy, cellista Josef Posdina, a také pěvci Henriette von Kuczkowski z Opavy, Lotte Russ Kolbe z Moravské

⁵⁹⁶ Tak např. koncertní vystoupení moravsko-ostravského spolku, které se konalo 3. března 1920 sklídilo takový ohlas vyprodaného sálu, že bylo vedení spolku donuceno celé představení zopakovat 24. března v evangelickém kostele, jehož výtěžek byl věnován na dobročinné účely. Velmi dobrého výkonu dosáhl také vítkovický spolek např. na svém koncertním představení 24. března 1920. F. R. Witkowitz *Männergesangverein und Damenchor. OZ*, 3. 4. 1920, č. 76, s. 5. Sborníkáři se nevyhýbali ani kompoziční činnosti. Na koncertním vystoupení 17. června 1920 zase A. Wlczek uvedl svou skladbu, přepracovaný sbor *Wenn alle Brunnlein fliessen* a *Auf dein Wohl, du rheinische Maid*.

⁵⁹⁷ Sóla byla v rukou členů spolku, sopranistky Mizzi Köhler-Matura, altistky Wally Wojtischek, tenoristy Toni Müllera, basisty Theodora Baumgarta. Představení, na jehož velkém úspěchu se podílela také vítkovická kapela a Fritz Landau (žák Rosého), sklídilo velký ohlas. *OZ* 23. 11. 1920, č. 264, s. 4.

⁵⁹⁸ Jako sólisté na těchto velkých sborových vystoupeních zpívali Lotte Russ-Kolbe z Moravské Ostravy, Margit Fikaczek z Moravské Ostravy, Eduard Hojdem a Sepp Baroch z Moravské Ostravy. Publikum odměnilo zdatné pěvce velkým potleskem. –e–: *Das Konzert des Mähr.-Ostrauer Männergesangvereines. OZ*, 9. 2. 1924, č. 33, s. 3.

⁵⁹⁹ 3. dubna 1922 je ve článku, věnujícímu se koncertu *Moravsko-ostravského mužského pěveckého spolku* zmíněno, že orchestrální doprovod sborových čísel není v současné době možný, a proto se spolek spokojil s „žestovou harmonií“.

Ostravy, Margit Fikaczek z Moravské Ostravy, Eduard Hojdem a Sepp Baroch z Moravské Ostravy ad.). Významnějšího charakteru však byly mimořádné produkce jednotlivých spolků, o kterých se dále podrobněji zmíníme.

V roce 1919 oslavil *Vítkovický mužský pěvecký spolek* čtyřicet let své existence. Při této příležitosti se uskutečnil ve vítkovickém *Závodním hotelu* slavnostní koncert, na kterém účinkovala koncertní pěvkyně z Opavy Else Proksch. Sbory doprovázela jako v dřívějších letech vítkovická *Závodní kapela*. Největší pozornost publika vzbudilo uvedení mužského sboru se sopránovým sólem a orchestrálním doprovodem F. Liszta *Die Allmacht*, které přepracoval F. Schubert a sbor *Landleute und Jäger* z Haydnova symfonického díla *Roční období*.⁶⁰⁰

Na podzim roku 1920 zahájil *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek* sérii koncertních představení (12. 12. 1920, 6. 3. 1921) při příležitosti šedesátiletého výročí existence, jehož oslavy vyvrcholily mimořádným koncertem 17. června následujícího roku. Během mimořádného šedesátého spolkového roku byla v tisku připomínána záslužná činnost spolku, který byl založen pro „*die Begeisterung für das deutsche Lied und die deutsche Kunst ... aber auch im Dienste der Menschlichkeit und Mildtätigkeit.*“⁶⁰¹ V posledních letech vedl spolek Norbert Brücke a sbor Adolf Wlczek, jimž bylo poděkováno za to, že i nadále pokračovali v úspěšné činnosti.⁶⁰² Program oslav 11. a 12. června 1921 se skládal ze dvou koncertů v sále Německého domu, v neděli 12. června pak byla součástí oslav velká lidová slavnost, která se konala ve *Staré střelnici* a během níž vystoupily pěvecké sbory i jiných spolků.

V témže roce uspořádal vítkovický spolek v *Závodním hotelu* velký áriový a písňový večer. Pozvaným hostem byla primadona *Deutschen Landestheaters in Prag* Johanne Maiwald Perthold, která excelovala především v interpretaci Wagnerových ženských dramatických postav, a sólista vídeňského *Männerengesangvereinu* a člen vídeňské *Volksopery*, Viktor Maiwald. Během večera umělci zazpívali árie z oper *Kouzelná flétna*, *Židovka*, *Oberon*, *Tänhauser*, *Manon Lescaut*, *Tosca* a několi písní F. Schuberta, J. Brahmse, H. Dawida a R. Strausse.⁶⁰³

V říjnu roku 1922 uspořádal *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek* koncert, který byl věnován skladateli Franzi Schubertovi a na kterém byla uvedena pouze jeho díla.

⁶⁰⁰ OZ, 5. 4. 1919, č. 77A, s. 2.

⁶⁰¹ OZ, 12. 5. 1921, č. 106, s. 3.

⁶⁰² OZ, 12. 5. 1921, č. 106, s. 3.

⁶⁰³ OZ, 3. 10. 1921, č. 226, s. 3. Další zajímavé představení, které bylo věnováno R. Schumannovi, zorganizoval vítkovický spolek v *Závodním hotelu* 24. května 1922. Během představení vystoupila Mimi Mössel, klavíristka z Vídně, pěvkyně Lotte Kolbe z Ostravy, vítkovické smyčcové kvarteto i orchestr vítkovického spolku.

Pečlivě připravený program obsahoval mužské sbory, které zazpívaly 23. žalm (*Gott, meine Zuversicht*), *Sanctus z Německé mše* a několik písní, dále vystoupila se dvěma sólovými skladbami Lotte Russ Kolbe. Čistě instrumentální část obstaralo Ptaczko kvarteto (Mazák sen, Mazák jun, Ptaczek a Urban), které zahrálo *Kvartet d moll, 1. a 2. věta* a Anton Aich, který zahrál *Impromptu op. 142* a *Baletní hudbu z opery Rosamunda* a sklídil svou klavírní reprodukcí velmi kladný ohlas.⁶⁰⁴ Úspěšným provedením tohoto koncertu byl dán podnět, aby byla také v následujících letech pořádána podobná představení.⁶⁰⁵

Spolky, které našly ve vzpomínkových slavnostech novou, smysluplnou náplň své činnosti, jež by jim zajistila bohatou účast místního obyvatelstva, pokračovaly v těchto produkcích i nadále. V listopadu 1925 vystoupil *Vítkovický a Moravsko-ostrovský mužský pěvecký spolek* v Německém divadle, kde oba sbory uspořádaly slavnost při příležitosti sta let od narození Johanna Strausse. Součástí večera bylo provedení Straussovy operety *Der lustige Krieg*, která byla inscenovaná Kurtem Wongerem a sklídila velký úspěch publika. Kromě tohoto hudebně dramatického díla zazněla předehra k *Netopýrovi* a skladba v podání spojených sborů za rytmu valčíku *Na krásném modrém Dunaji*.⁶⁰⁶

V roce 1927 měly spolky možnost uctít památku L. van Beethovena, jelikož uplynulo sto let od jeho smrti. Také *Moravsko-ostrovský mužský pěvecký spolek* uspořádal vlastní slavnost, a sice chrámový koncert v evangelickém kostele Christus v Moravské Ostravě, na kterém kromě varhanní hry A. Kretschmera zaznělo Beethovenovo oratorium *Christus am Oelberg*. Dílo bylo uvedeno 11. dubna v rámci velikonočního týdne.⁶⁰⁷

Vystoupení na podzim roku 1928 bylo opět věnováno Franzi Schubertovi. Představení, které se konalo 10. prosince mělo na programu Schubertovu *Stabat Mater* (dirigoval A. Kretschmer) a *Mši Es dur* (dir. A. Wlczek). Provedení koncertu bylo impozantní. Sbory i sólisté zpívali uvedená díla s nadšením, z řad sólistů vystoupili Lotte Russ Kolbe, Margit Fikaczek, tenoristé Max Brirel a Friedrich Rožiczka, bas reprezentovali Max Beisech a Friedrich Russ. Slavnostní představení bylo zajímavým kulturním zážitkem v hudebním životě německého obyvatelstva.⁶⁰⁸

V druhé polovině dubna 1930 vystoupil vítkovický pěvecký spolek na mimořádném koncertě, na kterém zaznělo oratorium Franze Liszta *Die legende von der heiligen*

⁶⁰⁴ WÜSTNER, A. Schubert-Konzert des Mährisch-Ostrauer Männer-Gesangvereines. *OZ*, 7. 11. 1922, č. 253, s. 3.

⁶⁰⁵ Např. oblíbenému skladateli E. S. Engelsbergovi byl věnován jarní pěvecký koncert, konaný 21. dubna 1925.

⁶⁰⁶ WÜSTNER, A. Johann Strauss-Feier des Deutschen Theaters. *OZ*, 20. 11. 1925, č. 264, s. 3.

⁶⁰⁷ *OZ*, 6. 4. 1927, č. 80, s. 3.

⁶⁰⁸ WÜSTNER, A. Schubert-Konzert des M.-Östrauer Männergesangvereines. *OZ*, 11. 12. 1928, č. 283, s. 3.

Elisabeth. Hudební vedení spočívalo v rukou dirigenta a sbormistra Hanse Gröbla. Orchester městského divadla⁶⁰⁹ pečlivě provedl působivé orchestrální věty, v sólových částech se skvěle předvedli Karla Schuster z Vítkovic (soprán), Trude Pizzinger z Olomouce (mezzosoprán), Franz Kroner z Vítkovic (baryton) a Hugo Dawid z Opavy (bas). Úspěšně provedené dílo bylo odměněno vřelým potleskem, kterým bylo umělcům poděkováno za vynaložené úsilí.⁶¹⁰

Další mimořádnou produkcí vítkovického pěveckého spolku bylo uspořádání vzpomínkové slavnosti R. Schumanna při příležitosti 75 let od jeho smrti. Orchestrální doprovod obstaral vítkovickému spolku bohumínský orchestrální spolek. 29. listopadu 1931 bylo provedeno Schumannovo oratorium *Ráj a Peri*. V sólových částech vynikli především sopranistka Annie Nowak a tenorista L. Goldhammer, který svou úlohu plnil s velkou láskou a porozuměním. Úspěch pak odpovídal výkonu zpěváků, kteří své zvukné hlasy spojili s výtečným školením. Uznání publika sklidil také H. Gröbl a orchestr, jež publikum odměnilo velmi vřelým potleskem.⁶¹¹

Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek věnoval část svého květnového koncertu (12. 5. 1933) vzpomínce na Richarda Wagnera. Představení se konalo v divadelním sále Německého domu a od jmenovaného skladatele byly provedeny pouze pěvecké skladby (*Pilgerchor* z opery *Tänhauser*, *Matrosenlied* z *Bludného Holand'ana*, *Spinnerchor* z *Bludného Holand'ana*, Lotte Russ Kolbe pak zazpívala árii ze stejnojmenné opery a smíšený sbor provedl *Příchod hostů na Wartburg* z opery *Tänhauser* a *Apotheosu* z opery *Mistři pěvci norimberští*).⁶¹²

Podruhé během deseti let měli v dubnu 1935 Ostravané možnost poslechnout si oratorium *Eliáš* Felixe Mendelssohna-Bartholdyho. Tentokrát bylo monumentální dílo nastudováno vítkovickým pěveckým spolkem pod vedením Hanse Gröbla. Stejně oratorium provedl již *Židovský pěvecký spolek* v roce 1925. (viz níže). Titulní part zpíval Hugo Dawid, prvořadý oratorní zpěvák. Jako další sólisté se představili Stefanie Felzmann, Hanna Tetl a Leopold Goldhammer. Na představení účinkoval také sólový soubor a bohumínský orchestrální spolek. Gröbl dosáhl se svými zpěváky mocného účinku, provedení díla působilo jistě a také orchestr splnil svou úlohu precizně.⁶¹³

V témže roce se objevuje v pramenech ojedinělá zmínka o činnosti pěveckého klubu *D'Mürzthaler*. Ten oslavil 22. června 1935 padesátileté výročí své existence. Slavnostní

⁶⁰⁹ Je pravděpodobně myšlen orchestr Národního divadla moravsko-slezského (dále NDMS), což dokládá spolupráci mezi německými a českými soubory.

⁶¹⁰ WÜSTNER, A. Das Konzert des Witkowitz Männergengesangvereines. *OZ*, 28. 4. 1930, č. 98, s. 2.

⁶¹¹ WÜSTNER, A. Schumann-Gedenkfeier. In *OZ*, 30. 11. 1931, č. 274, s. 3.

⁶¹² -e-. Konzert des Mähr.-Ostrauer Männergengesangvereines und Damenchores. *OZ*, 13. 5. 1933, č. 60, s. 4.

⁶¹³ *OZ*, 16. 4. 1935, č. 90, s. 3.

představení konané ve Vítkovicích obsahovalo kromě úvodní řeči sborová i orchestrální čísla, zakončeno bylo velkou sborovou skladbou, na jejímž provedení se podíleli členové všech ostatních pěveckých spolků.⁶¹⁴

Významnou roli v kulturním životě ostravského obyvatelstva plnil ve dvacátých letech 20. století *Jüdische Gesangverein (Židovský pěvecký spolek)*. Jeho zakladatelem byl vynikající sbormistr, dirigent a skladatel Anton Aich. Ten také nese největší zasluhu na tom, že ve vrcholném období činnosti spolku byla provedena monumentální oratorní díla, v Ostravě mnohdy premiérově. Však se také jednalo o jediný spolek na území města, který se uváděním oratorních děl zabýval programově. Úspěšná činnost *Židovského pěveckého spolku* se tímto nesmazatelně zapsala do kulturních dějin města Ostravy.

Spolek vznikl na podzim roku 1921. Již 19. října se uskutečnilo v zasedacím sále židovské kulturní obce v Moravské Ostravě generální shromáždění a v prosinci začaly první zkoušky sboru, které se konaly na Jiráskově náměstí v restauraci *U Zlatého džbánu*. Z dostupných informací vyplývá, že koncertní řád spolku se odlišoval od těch, kterým jsme se dosud popisovali, což bylo dáno repertoárem, kterému se věnoval. Narozdíl od jiných pěveckých spolků, ať už německých či českých, se veřejné vystoupení většinou uskutečnilo jednou, nanejvýš dvakrát za rok. Pečlivá příprava nutná k seveření velkých sborových děl vyžadovala přeci jen časově mnohem náročnější přípravu, než obvykle uváděné skladby ostatních ostravských pěveckých spolků. Vedle těchto veřejných vystoupení spolek samozřejmě provozoval i jinou činnost, která měla za úkol utužovat vztahy mezi členy spolku a obstarat jim zábavu prostřednictvím konání spolkových večerů, akademií apod.

První veřejný koncert *Židovského pěveckého spolku* se uskutečnil v Německém domě 8. června 1922. Sbor zazpíval Mendelssohnův *42. žalm* a Bruchovo oratorium *Schön Ellen*, jehož provedení přineslo velký intenzivní zážitek. Sólové party v podání členů spolku ale také sborové části byly vykonány znamenitě. Kromě těchto dvou děl zazněly skladby R. Schumanna, F. Mendelssohna-Bartholdyho a E. Kremsera, které doprovodila na klavír Grete Krest.⁶¹⁵

Další veřejné vystoupení, o kterém se zmiňují prameny, se konalo 24. května 1923. V pořadí již třetí veřejný koncert byl věnován především žalmům (*95. žalm* F.

⁶¹⁴ WÜSTNER, A. 50-jähr. Bestandesfeier des Gesangklubs „d'Mürzthaler“. *OZ*, 25. 6. 1935, č. 145, č. 3. Tento vítkovický pěvecký klub byl založen v roce 1875 ve vítkovických železárnách a na jeho vzniku se podíleli štyřští přistěhovalci, kteří dali spolku duchovní náplň – pěstovat lásku k alpské vlasti a písni. Kromě lidových písní reprodukovali zpěváci také umělecké písně, které se zabývaly alpskou tematikou.

⁶¹⁵ -an: Grotes Konzert des Jüdischen Gesangvereines, Mähr.-Ostrau. *OZ*, 9. 6. 1922, č. 130, s 3. Další veřejný koncert se uskutečnil pravděpodobně v prosinci 1922, nedochovaly se však pramenné materiály.

Mendelssohna-Bartholdyho, 92. žalm F. Schuberta a 91. žalm H. Schütze), dále potom Beethovenově skladbě *Ehre Gottes in der Natur*. Sbory vedené A. Aichem s velkým uměleckým cítěním a porozumněním sklidily opět zasloužený úspěch. Vrcholným představením večera však bylo vystoupení berlínského hosta, světoznámého barytonisty Magnuse Davidsohna, který obzvláště bravurně zazpíval árii z *Judy Makabejského*. Dokladem velkého úspěchu celého představení bylo, že se koncert včetně vystoupení berlínského hosta, opakoval 31. května v Opavě.⁶¹⁶

Na lednový koncert (10. ledna 1924) nastudoval pěvecký sbor jedno z vrcholných Haydnových děl, monumentální oratorium *Stvoření*. Představení se uskutečnilo ve velkém slavnostním sále Lidového domu. Recenzenty byla oceněna Aichova odvaha uvést toto dílo, které pro současné posluchače mohlo působit stroze a jednotvárně ve srovnání s moderní hudbou a které se v tehdejší době pěvecké spolky většinou již neodvážily nastudovat. Úroveň představení byla předem zaručena a proto není divu, že o koncert mělo publikum obrovský zájem. Antonu Aichovi se podařilo celé dílo zvládnout velmi dobře a vyvážit jednotlivé části sborové, sólové a orchestrální. Část orchestru byla posílena o vojenskou kapelu československého pluku č. 8 z Těšína a několika zdejšími hudebníky, sólové party ležely v rukách Magnuse Davidsohna (Rafael), Theodora Faelbela (člen vídeňské Volksopery, Uriel), Julie Normann (Eva) a Margret Mann (členka Německého divadla v Ostravě, jako Gabriel), z nichž zaujal svým výkonem především basista Faelbel. Pěvecký spolek nabídl touto skladbou strohý hudební styl, jehož stupeň dokonalosti se zdá být nedosažitelný.⁶¹⁷

Další řádný koncert se konal 14. června 1924 v divadelním sále Německého domu. Na programu byly tentokrát díla židovských skladatelů R. Kahna, A. Kaminského, Szekla a úryvek z opery *Josef a jeho bratři* Méhuly. Kromě těchto sborových skladeb vystoupila během představení mladá místní houslistka Josefína Ernst, která zahrála *Suitu op. 11* pro housle a klavír Carla Goldmarka a členka spolku Tilde Willer, která v sólovém podání zazpívala písně G. Mahlera, E. W. Korngolda a F. Mendelssohna-Bartholdyho. Příprava sborů byla jako vždy vynikající a představení sklidilo bouřlivé ovace publika.⁶¹⁸

Následující spolkový rok začal pilným nastudováním dalšího oratorního díla, které bylo provedeno 18. března 1925 ve velkém slavnostním sále Lidového domu. Oratorium *Eliáš* Felixe Mendelssohna-Bartholdyho mělo tímto provedením svou ostravskou premiéru. Dílo skládající se ze dvou částí, bylo tentokrát doprovázeno posíleným orchestrem NDMS,

⁶¹⁶ OZ, 18. 5. 1923, č. 112, s. 3, 22. 5. 1923, č. 115, s. 3 a 26. 5. 1923, č. 119, s. 3.

⁶¹⁷ WÜSTNER, A. Die Schöpfung. IV. Konzert des Jüdischen Gesangvereines in Mährisch-Ostrau. OZ, 12. 1. 1924, 10, s. 3. O tom také BALCAR, M. Haydnovo Stvoření. *Moravsko-slezský deník* (dále jen MSD), 13. 1. 1924, č. 13, s. 4.

⁶¹⁸ OZ, 7. 6. 1924, č. 131, s. 4.

sólové party zpívali členové židovského spolku, představení se účastnili také dva členové německého divadla Franz Mandl (Eliáš) a Igo Guttmann (Obidius). Provední oratoria se mimořádně zdařilo, výkony disciplinovaného sboru a sólistů byly přesvědčivé. M. Balcarem byl oceněn ze sólistů především F. Mandl coby Eliáš, který zazpíval svůj part „krásně a výrazně“. Obecenstvo nebylo pouze nadšeno výtečně provedeným představením, ale uskutečnilo doslova „oslavu vítězství.“⁶¹⁹

Na podzim téhož roku uspořádal židovský spolek v slavnostním sále Lidového domu další mimořádné představení. 19. listopadu 1925 se uskutečnil slavnostní koncert při příležitosti padesáti let existence Židovské kulturní obce v Moravské Ostravě, jehož výtěžek byl věnován na dobročinné účely. Sbory i zesílený orchestr byl opět pod taktovkou A. Aicha, na koncertě vystoupili také dva členové německého divadla. Vrcholem sborového představení byl *98. žalm* H. Schütze a capella pro osmihlasý sbor. Intonačně a dynamikou byl zvládnut výtečně a vysloužil si velké uznání publika. Také *Žalm č. 130* H. Kaminského s působivým sopránovým sólem Trude Schein a orchestrálním doprovodem sklídlil velký ohlas. Zesílený orchestr pak udělal také dobrý dojem ve skladbě *Einzugsmarch z Die königin von Saba* C. Goldmarka. Z dalších čísel programu stojí za to zmínit vystoupení zdejšího cellisty Josefa Posdiny, který zahrál *Kol Nidrei* Maxe Brucha.⁶²⁰

Další velké oratorní dílo – *Judu Makabejského* G. F. Händela připravil se svým sborem A. Aich na 29. dubna 1926. Jednalo se tak jako v případě *Eliáše* o vůbec první provedení v Ostravě. Na monumentálním vystoupení, které se konalo v Lidovém domě, byly angažovány všechny významné kulturní instituce – Německé divadlo, které poskytlo výtečné sólisty Hedu Grab (alt), Franze Zwonika (tenor) a Franze Madla (bas), NDMS – z něhože se podíleli na vystoupení orchestr a chlapecký sbor a dále samozřejmě asi sto členů smíšeného sboru židovského spolku. Sbory zněly velmi vyrovnaně a měly pěkný zvuk, také sólisté se zhostili svých mnohdy obtížných úloh výtečně. Anton Aich dokázal svým mistrovským dirigentským uměním ztmelit jednotlivé složky účastníci se představení a dosáhl velmi působivého a hodnotného účinku. *Juda Makabejský* se tak zařadil důstojným způsobem k úspěchům předešlých představení.⁶²¹

Následující oratorní koncert se uskutečnil v koncertním sále Lidového domu 16. prosince 1926 a uvedeno bylo tentokrát premiérově Schumannovo dílo *Ráj a Peri*. Velké

⁶¹⁹ WÜSTNER, A. VI. Konzert des Jüdischen Gesangvereines in Mährisch-Ostrau, Elias. *OZ*, 19. 3. 1925, č. 64, s. 3. BALCAR, M. Mendelssohnův Eliáš. *MSD*, 20. 3. 1925, č. 78, s. 5.

⁶²⁰ WÜSTNER, A. Grosses Festkonzert des Jüdischen Gesangvereines in Mähr.-Ostrau. *OZ*, 21. 11. 1925, č. 265, s. 4.

⁶²¹ WÜSTNER, A. G. F. Händel. Judas Maccabaeus. *OZ*, 30. 4. 1926, č. 100, s. 4. BALCAR, M. Oratorní koncert Židovského pěveckého spolku. *MSD*, 1. 5. 1926, č. 121, s. 6.

tenorové sólo zpíval znamenitě člen NDMS Karl Kügler, soprán zpívala členka ŽPS Maltschi Sonnenschein, která zapůsobila na obecenstvo už na posledním koncertě. Orchestrální doprovod byl opět v rukou hráčů z NDMS. Pěvecký spolek se stále těšil velké popularitě a zájmu, jelikož oratorní díla nebyla v Ostravě tolik známá. Také na tomto představení se podařilo A. Aichovi dosáhnout kýženého výsledku vyrovnaným sborovým provedením, dobrým sólovým obsazením a jistým dirigentským vedením. Oceněn byl také výkon tělesa NDMS, jehož provedení orchestrálních částí díla bylo vynikající.⁶²² Bouřlivý potlesk přehlušil závěrečné takty orchestru.

V první části roku 1928 nastudoval Anton Aich se sborem Haydnovo oratorium *Čtvero ročních dob*. Provedením tohoto díla dosáhla činnost spolku, který byl srovnáván se sbory největších měst, svého vrcholu. Pěvecký výkon byl opět vyrovnaný, což byl výsledek neúnavné umělecké práce zpěváků a jejich sbormistra. Výběr sólistů (Hilde Singer, sopranistka z Vídně, Karl Faelbl, tenorista z Vídně a basista Franz Madl) byl velmi šťastný. Spolu se sborem a orchestrem pak dosáhli absolutního výkonu. Ačkoli představení vzbudilo u publika nadšení, přesto dle recenzentky nebylo uvední díla náležitě oceněno.⁶²³

Jak jsme se již dříve zmínili, rok 1928 byl ve znamení Schubertových vzpomínkových slavností. Také *Židovský pěvecký spolek* zorganizoval podobné představení. Koncert na uctění památky Franze Schuberta se konal 13. listopadu 1928 v Lidovém domě. Kromě sborových písní *Mirjams Siegesgesang*, *Žalm 92*, *Die Allmacht*, *Hymna na Nekonečno*, které s velkou citlivostí doprovázel na klavír Moritz Schäffer, zazpívala za klavírního doprovodu A. Aicha pozvaná koncertní pěvkyně ze Štýrského Hradce Paula Ulm sérii sólových písní (*An die Musik*, *Memnon*, *Kolmas Klage*, *Du bist die Ruh*, *Nacht und Träume*, *Wiegenlied*, *Im Frühling*, *Der Wachtelschalg*). Sborové nastudování skladeb bylo opět velmi pečlivé, úspěšné bylo také vystoupení sólistky, která zvolené písně interpretovala „s láskou, klidem a vroucí blažeností“.⁶²⁴

Oratorium *Samson* G. F. Händela bylo *Židovským pěveckým spolkem* uvedeno 26. listopadu 1929. Roli Samsona zpíval s velkým nadšením ostravskému publiku již známý Karl Faelbl z Vídně, jehož školený hlas, stylová jistota a vcítění se do role bylo velice působivé, nedostatkem však byl poněkud tišší hlas, který tak u Händlových zpěvů ztrácel na účinku. Ze sólistů naopak upoutal pozornost vídeňský basista Rössel-Maydan a ostravská pěvkyně Julie Normann. Smíšený sbor zazpíval všechny části skládající se

⁶²² WÜSTNER, A. Jüdischer Gesangvereine, Mähr.-Ostrau. X. Konzert. Das Paradies und die Peri. *OZ*, 17. 12. 1926, č. 286, s. 2-3. BALCAR, M. Koncert židovského pěveckého spolku. *MSD*, 19. 12. 1926, č. 348, s. 6.

⁶²³ WÜSTNER, A. Konzert des Jüdischen Gesangvereins. Die Jahreszeiten. *OZ*, 2. 2. 1928, č. 27, s. 3.

⁶²⁴ WÜSTNER, A. Schubert-Feier. *OZ*, 14. 11. 1928, č. 261, s. 4. BALCAR, M. Schubertova oslava zpěváckého spolku. *MSD*, 15. 11. 1928, č. 319, s. 5.

z obtížných polyfonních sborů velmi precizně a pěkně, z orchestru si vysloužily uznání především dechové nástroje. Na varhany hrál skvěle K. Fried, na cemballo M. Schäffer.⁶²⁵

Již v září 1930 bylo v tisku oznámeno, že spolek bude nacvičovat opět oratorium *Stvoření*. 6. prosince sice *Židovský pěvecký spolek* vystoupil v hotelu Palace, ale na programu byl pouze klasický program, s jakým jsme se setkali u jiných pěveckých spolků. Zajímavým hostem byla pěvkyně Milena Korbelová, která zpívala árie z *Toscy*, *Rusalky*, *Madame Butterfly*, *Kouzelné flétny*. Haydnovo oratorium bylo uvedeno až posléze, 17. února 1931 při příležitosti oslav deseti let existence tohoto výtečného pěveckého spolku. Na slavnostní představení byli pozváni zajímaví sólisté, Irene Eisinger z Berlína (Staatsoper Wien), jejíž výrazný hlas a jistota v rytmice a uměleckém vedení sklidila obdiv, Karl Ettl z Vídně (Staatsoper Wien, part Raphael), jehož bas byl nádherný, tenorové sólo zpíval uznáníhodným způsobem Hans Kopf (oratorní pěvák Praha -Mariánské Lázně, part Uriel) a druhý sopránový part Evy předvedla výtečně členka sboru Gertruda Borger. Orchesterální doprovod byl opět v rukou hráčů NDMS. Provedení oratoria bylo opět perfektní a publikum tak mělo opět po několika letech možnost poslechnout si toto monumentální dílo pod výtečným vedením A. Aicha. Velmi dobrou práci odvedl též zastupující sbormistr Moritz Schäffer, který obstaral hru na klavír/cemballo.⁶²⁶

Oratoriem *Stvoření* začalo a skončilo nejlepší období *Židovského pěveckého spolku*. Od roku 1932 se setkáváme pouze s tradičními písňovými večery, na kterých byla uváděna sborová čísla a capella, zdatní členové spolku (Gertrude Borger⁶²⁷, E. W. Korngold, Ernst Eisinger, Egon Hilf, Fritz Haas aj.) zpívali známé árie pouze za komorního doprovodu. S postupujícím šířením ideologie fašismu a narůstající hrozby německé Třetí říše se aktivity židovského spolku stávají stále komornějšími. Velmi často byly koncerty veskrze duchovního charakteru.⁶²⁸

Posledním oratorním představením bylo při příležitosti oslav patnácti let existence spolku 16. dubna 1936 uvedeno moderní židovské oratorium *Avodah Hakodesch* Ensta Blocha. Velký solový part zpíval Hermann Hörner, kromě tohoto velkolepého díla zahrála

⁶²⁵ WÜSTNER, A. Samson. *OZ*, 28. 11. 1929, č. 272, s. 3. BALCAR, M. Oratorní koncert: Provedení Händlova Samsona. *MSD*, 28. 11. 1929, č. 327, s. 6.

⁶²⁶ WÜSTNER, A. Festkonzert. *OZ*, 18.2.1931, č. 40, s. 2.

⁶²⁷ V pramenech uváděná jako Trude Borger.

⁶²⁸ Tak například „Hebrejský koncert“, který se konal v květnu roku 1933 a který A. Aich se svým sborem uspořádal na pomoc Židům v Německu. Během představení zazněl Mendelssohnův *Žalm č. 42* a synagogální hudba. Mladá houslistka Herga Offner zahrála Goldmarkův *Air* a Bruchovo *Adagio*, vystoupila také oblíbená Greta Hahn, která zahrála na cello *Andante Religioso* Beckerta a *Kol nidre* M. Brucha. *OZ*, 27. 5. 1933, č. 122, s. 3.

Dalším koncertem ryze duchovního charakteru bylo představení konané 19. ledna 1935 a zazněla na něm *Fantasie G dur pro varhany* J. S. Bacha, která byla skvěle provedena A. Aichem. Dále bylo uvedené dílo Beckerta *Andante Religioso* (hrála G. Hahn) a sborové skladby (žalmy 137, 130, 95) a capella. –ff- Synagogenkonzert des Jüdischen Gesangverein. *OZ*, 22.1.1935, č. 18, s. 4.

G. Hahn Bruchovo *Kol Nidre* s orchestrálním doprovodem a Gertruda Borger a Julie Normann zazpívaly duet z 95. *žalmy* Mendelssohna-Bartholdyho. Na slavnostním představení opět účinkoval orchestr NDMS. Představení bylo podle očekávání bohatě zúčastněným publikem velmi příznivě přijato, ostravské publikum tak mělo jedinečnou příležitost poslechnout si perfektní reprodukci této zajímavé skladby.⁶²⁹

3.2 Koncertní život

Koncertní život v Ostravě v letech 1918-38 byl velmi rušný a netrpěl nouzí o vyjímečné události. Na české i německé straně se pořádaly série komorních koncertů, město opakovaně navštívily významné osobnosti tehdejšího hudebního světa. Produkci většinou obstaraly nejrůznější spolky či sdružení. Na německé straně to byla od roku 1912 existující *Společnost přátel hudby*, ve 20. a 30. letech pak v Ostravě působil *Deutschen Kulturverband*, *Deutschen Volkbildungsverein* a *Stadtbildungsausschus Mähr.-Ostrau*, na české straně zase působila *Kulturní rada pro širší Ostravsko*, *Spolek komorní hudby* a *Kruh přátel vážné hudby*. V ostatních případech byla představení organizována koncertními agenturami.

V Ostravě kromě domácích umělců vystupovali rovněž zahraniční instrumentalisté, komorní tělesa i pěvecké soubory. Pokud není přímo uvedena některá výše zmiňovaná instituce jako pořadatel, je krajně obtížné z pramenů zjistit, zda iniciátorem představení byla německá nebo česká strana. V distribuci vstupenek k představení pro německé obyvatelstvo se většinou angažovali knihkupci či obchodníci (Julius Kittl, Moritz Ptaczek, firma Amende a Holaň ve Vítkovicích, Nationalkonditorei ad.), což ale neříká nic o jeho organizátorovi.

Období První republiky, především však 20. léta, se vyznačovala vzájemnou tolerancí obou nejpočetnějších národností a oboustranným zájmem o kulturní dění jako takové. To ostatně dokládá skutečnost, že významných koncertních produkcí si všímali jak čeští, tak němečtí recenzenti. Kritika v českém tisku byla zastoupena F. M. Hradilem a Milanem Balcarem (v tisku uváděny většinou jen iniciály M.B.), na německé straně působila především Anna Wüstner (A.W.), později Eduard Hojdem nebo recenzenti skrytí pod šifrou –ff-, bh, R.K. ad.

Koncertní představení se zpravidla konala v Domě umění, Lidovém domě, Katolickém domě a v hotelu National, ojediněle také v Německém domě, který ale převážně sloužil německému divadelnímu souboru.

⁶²⁹ OZ,9. 4. 1936, č. 84, s. 4 a 17. 4. 1936, č. 90, s. 5.

Komorní a symfonické koncerty byly i po roce 1918 nedílnou součástí kulturního života ostravského obyvatelstva. Obecenstvo, složené z Němců, ale i Čechů, většinou pocházelo z řad majetné inteligence, která však zdaleka ne vždy dokázala naplnit sál. Za to mohly vysoké ceny vstupného, které si nemohly dovolit chudší vrstvy obyvatelstva.

3.2.1 Komorní koncerty

Ostrava úspěšně navázala na předválečné pořádání komorních vystoupení. V nových politicky příznivějších podmínkách koncertoval zahraniční umělci stále častěji a mnozí zajížděli do Ostravy opakovaně. Kromě vokálních koncertů, musíme zmínit koncerty instrumentálního charakteru, které byli právě většinou záležitostí zahraničních umělců. Častá byla představení klavírní a houslová, vzácnější byla vystoupení violistů a violoncellistů. Koncerty profesionálních hudebníků sklízely u publika velký úspěch a umělci se často a rádi do města vraceli.

Po ukončení 1. světové války plně obnovila svou aktivitu *Společnost přátel hudby* se sídlem v Moravské Ostravě. Již během následujícího roku 1919 zorganizovala první komorní koncerty. Představení se však oproti původním plánům opozdila, jelikož umělci měli velmi často problémy s vycestováním/přicestováním do republiky. Z toho důvodu se uskutečnil první koncert až 9. května 1919. Na pozvání *Společnosti* přijeli do města členové Vídeňské dvorní opery **Berta Kiurina** a **Hubert Leuer**. Pěvce, kteří společně a sólově zazpívali skladby Mendelssohna-Bartholdyho, Schuberta, Brahmsa, Schumanna aj. uvedli mj. také Dvořákovu *Odchodnou*.⁶³⁰ Na klavír je doprovázel **Otto Schulhoff**. Ještě v témže měsíci (21. května) se uskutečnil v Německém domě druhý koncert, na němž vystoupilo prvotřídní vídeňské *Feistovo-kvarteto*, které zahrálo *Smyčcové kvartety* W. A. Mozarta (*D dur*), L. van Beethovena (*D dur*) a Schubertovu *Der Tod und das Mädchen*.⁶³¹ Představení obecenstvo pravděpodobně velmi zaujalo, jelikož již v následující koncertní sezoně domluvila *Společnost* další koncert tohoto souboru (6. ledna 1920).

Během dalšího spolkového roku uspořádala *Společnost* tedy celkem tři abonentní koncerty, na které pozvalo tenoristu Karla Faelbela (7. 12. 1919), dále již zmiňované *Feistovo-kvarteto* a sérii uzavřel 20. března 1920 cellista Paul Grümmer. Kromě těchto představení zorganizovala *Společnost přátel hudby* vzpomínkovou slavnost na prvního předsedu, Dr. Karla Krause v evangelickém kostele 1. dubna, jejíž vedení bylo v rukách Antona Aicha. Na duchovním představení účinkovala sopranistka Paula Ulm a basista

⁶³⁰ OZ, 3. 5. 1919, č. 96A, s. 2.

⁶³¹ OZ, 20. 5. 1919, č. 110A, s. 2.

Franz Madl. Koncertní sezonu uzavřela Společnost dobročinným koncertem s úmyslem pomoci chudým dětem, na kterém hrálo nově vzniklé smyčcové *kvarteto Dietrich*.

Podle výše uvedených informací se zdá, že *Společnost* plynně navázala na své předválečné období. Bohužel ve dvacátých letech se pravidelné zprávy o činnosti spolku vytrácí nebo jsou nesouvislého charakteru. Ačkoli zpráva z valného shromáždění z 28. září 1920 informuje o uspořádání velkých abonentních koncertů, během sezóny již v pramenech o této sérii není žádná zmínka. Jak je uvedeno ve stati z 9. 4. 1937, výbor společnosti se zřekl tlaku na pořádání velkých abonentních koncertů a soustředil se na úlohu umožnit různým umělcům veřejná vystoupení.

Na podzim roku 1925 se po pěti letech objevuje v tisku pozvánka na pořádané valné shromáždění. Pravděpodobně díky organizační aktivitě spolku přijelo do Ostravy v lednu 1926 *Rosé kvarteto*.

Souvislejší informace o činnosti *Společnosti přátel hudby* máme opět od roku 1927. Zprávy o těchto představeních nalezneme v dobovém tisku. Soupis jednotlivých akcí se objevuje také ve zprávě z 13. 4. 1937 věnující se dvacetipětiletému výročí existence spolku.

Během let 1927-37 uspořádala *Společnost přátel hudby* několik významných kulturních večerů, které svým dílem přispěly k obohacení hudebního života ostravských obyvatel. Kromě zdejších umělců se těchto vystoupení účastnili také pozvaní hosté. Byla to Beethovenova slavnost (3. 6. 1927, účinkovali Rolland Goll, Ada Weingart a Anton Aich), Večer mezinárodní moderní klavírní hudby (pravděpodobně 10. 5. 1928, klavírista Paul Tischer⁶³²), Schubertova slavnost (14. 12. 1928, Schubertovy písně zpíval Karl Fölbel, doprovázel Anton Aich), Klavírní večer Poldi Mildner (18. 10. 1929⁶³³), Mozartova slavnost (23. 2. 1932, Mozartovy skladby provedli sopranistka z opavské opery Steffi Wachek a houslista Georg Steiner z Vídně, oba doprovázeni Antonem Aichem⁶³⁴), Brahms-Wolfův večer (8. 3. 1933, účinkovala mezzosopranistka Gertruda Pizzinger a pianista Robert Glaser), Klavírní večer Franze Langera (1. 12. 1933⁶³⁵), Velký

⁶³² Zazněly skladby Marxe, Kornautha, Ravela, Debussyho, Rachmaninova, Hendselga, vrcholem večera byla sonáta Nikolaje Miaskowského, op. 27. Koncert recenzovala WÜSTNER, A. Klavierabend Paul Tischer. *OZ*, 12. 5. 1928, č. 111, s. 3.

⁶³³ Jednalo se o první ostravský večer patnáctileté klavíristky z Krnova, navštěvující mistrovskou školu prof. Rosenthala-Karnnera ve Vídni. Zazněly monumenátní skladby jako Listzova *Sonata h moll* či Balakirevova *Orientální fantasie*, dále díla Chopina, Ravela, Debussyho, Skrjabina a Douceho *Dvě jazzové studie*... WÜSTNER, A. Klavierabend Poldi Mildner. *OZ*, 19. 10. 1929, č. 240, s. 3.

⁶³⁴ -ff-. Mozart-Feier der Gesellschaft der Musikfreunde. *OZ*, 24. 2. 1932, č. 45, s. 2-3. Kromě Mozartových árií a písní byla uvedena *Houslová sonáta e moll a A dur*.

⁶³⁵ F. Langer byl vedoucím mistrovské třídy na Německé hudební akademii v Praze. Na ostravském koncertě zahrál Bachovu *Chromatickou fantazii a fugu*, Beethovenovu *Appassionatu*, dále několik skladeb Chopina, díla Brahmsa, Suka, Fínkeho, Regera. WÜSTNER, A. Klavierabend professor Franz Langer. *OZ*, 4. 12. 1933, č. 275, s. 3.

absolventský koncert Německé akademie hudby a umění v Praze pod osobním vedením F. Finkeho (1. 6. 1934 v Německém domě⁶³⁶), Komorní večer Společnosti přátel hudby (19. 10. 1934, účinkovali houslisté Georg Steiner a Christa Richter z Vídně, klavíristka Hilde Wattolik Schreiber⁶³⁷), Koncert pro cello prof. W. Winklera z Vídně (8. 4. 1935, spoluúčinkoval Dr. Fr. Králíček z Moravské Ostravy⁶³⁸), Houslový koncert Raimunda Kubicka (pravděpodobně 23. 11. 1935⁶³⁹, spoluúčinkovali Margit Funk, Richard Langer a A. Aich), Klavírní večer (23. 2. 1937, Heinrich Berg, spoluúčinkoval houslista Franz Berger).

Dvacetipětileté výročí existence sice nebylo oslaveno žádným koncertem, nicméně ještě v témže měsíci (16. 4. 1937) zorganizovala *Společnost* koncert *Nového pražského tria*, jež výše uvedený nedostatek více než vynahradil. Tři němečtí umělci, působící na Německé hudební akademii v Praze, klavírista Eugen Kalix, houslista Karl Kalliwoda a cellista Erich Neumann, zahráli skladby D. Buxtehudeho (*Trio-sonáta a moll*), W. A. Mozarta (*Trio G dur*) a F. Schuberta (*Trio B dur*) a *Trio* soudobého vídeňského skladatele O. Siegla.⁶⁴⁰

V dalších letech se podmínky pro činnost *Společnosti přátel hudby* pronikavě zhoršily. Poslední zmínky o její existenci jsou z první poloviny roku 1938. Sílící hrozba druhé světové války a složitá politická situace pak s největší pravděpodobností zapříčinila někdy v letech 1938/39 její zánik.

Již během první poválečné koncertní sezóny navštívily Ostravu významné zahraniční osobnosti, jejichž vystoupení zajistila některá z agentur. Na jejím samém počátku 4. října 1918 koncertovali ve vítkovickém *Závodním hotelu* klavírní virtuos **Paul Weingartner**⁶⁴¹ a zpěvák **Paul Schmedes**. V listopadu se zase v Katolickém domě konal koncert vynikajícího českého houslisty **Váši Příhody**, kterého doprovázel Otakar Pařík. (Koncerty

⁶³⁶ WÜSTNER, A. Konzert. *OZ*, 4. 6. 1934, č. 126, s. 3.

⁶³⁷ Byla provedena komorní díla pro dvoje housle s a bez klavírního doprovodu P. E. Bacha, M. Regera, J. Kříčky, L. Spohra, W. A. Mozarta. WÜSTNER, A. Kammermusik Abend. *OZ*, 20. 10. 1934, č. 240, s. 4.

⁶³⁸ Tento koncert nabídl ojedinělou možnost slyšet violoncello jako solový nástroj. Ostravané znali z dřívějšího koncertu W. Winklera jakožto člena *Feistova kvarteta*. Na své solové představení si připravil díla starých autorů, Josefa Ch. F. Bacha, cello koncerty G. F. Händela a J. Haydna. Z menších skladeb byli zastoupeni autoři R. Schumann, Ch. Gounod, S. Sæens, Valentin a Boccherini. WÜSTNER, A. Cellokonzert Prof. Wilhelm Winkler Wien. *OZ*, 10. 4. 1935, č. 85, s. 5. BALCAR, M. Koncert čelisty V. Winklera. *MSD*, 10. 4. 1935, č. 85, s. 6.

⁶³⁹ V té době čtrnáctiletý houslista, žák Julia Beneše, zahrál Mozartovu *Sonátu C dur*, *Velký houslový koncert g moll*, op. 26 M. Brucha, Smetanovu 2. část *Z naší domoviny* ad. –ff-. Violinkonzert Raimund Kubiczek. *OZ*, 25. 11. 1935, č. 269, s. 3.

⁶⁴⁰ W. J. Neues Prager Trio. *OZ*, 17. 4. 1937, č. 89, s. 3.

⁶⁴¹ Narozen v Brně, vystudoval mistrovskou třídu Emila Sauera ve Vídni, promoval na Vídeňské univerzitě jako doktor filozofie, obor hudební věda. Byl znám jako výborný interpret Schubertových skladeb. *OZ*, 19. 9. 1918, č. 210A, s. 2.

tohoto umělce se konaly v Ostravě v následujících letech téměř každý rok.) V témže měsíci bylo ohlášeno divadelní kanceláří Městského divadla, ve kterém zatím hostoval německý divadelní soubor, pro velký zájem publika pořádání nedělních dopoledních orchestrálních koncertů. Představení však neměla pravidelný ráz. První z nich se uskutečnil 17. listopadu 1918 a vystoupili na něm umělci zdejšího souboru Paula Ulm, Ada Schwarz, violoncellista Franz Posdina, ti všichni pod vedením kapelníka a dirigenta Antona Aicha. Další z těchto koncertů se konal 23. března 1919 a kromě árií a písní německých skladatelů bylo zpestřením provedení Beethovenova *Klavírního tria, op. 70, č. 1*,⁶⁴² především pak jeho druhé věty *Largo*.

Zajímavým koncertem sezóny 1918/19 byl koncert mladičkého, tehdy jedenáctiletého houslisty z Těšína, **Maxe Rosthala**, který, doprovázen Elsou Schwarz, s velkým úspěchem vystoupil ve slavnostním sále Německého domu 23. ledna 1919. Z dalších instrumentálních komorních představení bychom zmínili koncert cellisty vídeňské opery, profesora **Josefa Schulzera** s jeho dcerou, klavíristkou Mary Schulzer v Německém domě 20. května 1919.

Koncertní život se rozvíjel i následujících letech. Místní obyvatelé měli možnost navštívit poměrně velké množství komorních instrumentálních koncertů. V rámci Beethovenova večera⁶⁴³ vystoupil v Ostravě německý pianista a skladatel **Konrad Ansoerge**, svými skladbami potěšil publikum také klavírista **Erich Wolfgang Korngold** (30. 10. 1919). Na pozvání *Vítkovického mužského pěveckého spolku* se uskutečnil v tamním *Závodním hotelu* koncert opavského klavíristy **Augusta Göllnera**, který uchvátil posluchače především reprodukcí nové skladby F. Busoniho *Fantasie in modo antico op. 33*, provedením Beethovenovy *Sonáty F dur, op. 10, č. 2* a Schubertovy *Polonaise c moll*.⁶⁴⁴ 6. května 1920 zase navštívila Ostravu světoznámá houslistka **Nora Duesberg**.

Po mnoha letech koncertoval ve městě na podzim 1920 klavírista **Alfred Grünfeld**, kterého již Ostravané znali z několika vystoupení předválečných let a který byl místním publikem opět přijat velmi přátelsky. Pianista zahrál velmi bohatý a náročný program

⁶⁴² OZ, 24. 3. 1919, č. 68A, s. 2.

⁶⁴³ Koncert se uskutečnil 14. října 1919 a reprodukována byla pouze díla L. van Beethovena – *Sonata op. 110 As dur, Sonata op. 81a, Es dur, Rondo op. 51, č. 2 G dur, Sonata op. 27, č. 2 cis moll (Měsíční sonáta) a Sonata op. 57 f moll (Appassionata)*. OZ, 10. 10. 1919, č. 234A, s. 2.

⁶⁴⁴ Z dalších skladeb byly uvedeny ještě Schubertovo *Impromptu B dur op. 94, Moment musical Des dur op. 94* a Chopinovo *Preludium Des dur a dvě etudy (es dur a cis moll)*. OZ, 4. 5. 1920, č. 100, s. 4. Následující vystoupení tohoto opavského klavíristy se konalo v říjnu 1925. WÜSTNER, A. Klavierabend August Göllner. OZ, 12. 10. 1925, č. 231, s. 3.

zahrnující skladby od pozdního baroka až po díla autorů programní hudby.⁶⁴⁵ Večerní představení bylo završeno vlastními skladbami a sice *Romanci Fis dur, op. 45, Gavottou Es dur, op. 32* a přepracovanou skladbou J. Strausse *Soiree de Vienne č. 2*. Klavírista se vrátil do Ostravy ještě jednou, aby zde před místním publikem oslavil své sedmdesáté narozeniny. V rámci tohoto jedinečného koncertu, který se konal na začátku dubna roku 1922, uvedl skladby J. Haydna, L. van Beethovena, R. Schumanna, F. Chopina a také svou vlastní kompozici, *Koncertní parafrázi na valčík Aschenbrödel J. Strausse*.⁶⁴⁶

Po osmi letech znova navštívil v roce 1920 Ostravu skladatel a klavírista **Eugen d'Albert**. Kromě své skladby *Scherzo, op. 16* zahrál díla oblíbených klavírních mistrů F. Schuberta, F. Chopina, L. van Beethovena, F. Listza a zazněla také Bachova *Chromatická fantasie a fuga*.⁶⁴⁷ Své klavírní dovednosti předvedla v témže roce před místním publikem také světoznámá pianistka **Margarete Alt**. V provedených dílech byla oceňovaná především její virtuozní a mnohostranná technika. Kromě často hraných autorů (L. van Beethoven, F. Chopin, F. Liszt) byla také uvedena velká *Sonáta C dur* J. Brahmsa, *Papillon* M. Rosenthala, česká část publika ocenila především provedení Dvořákovy skladby *Noční cestou* z opusu č. 85 (*Poetické nálady*) a skladby Bedřicha Smetany.⁶⁴⁸

Eugen d'Albert se vrátil do Ostravy ještě březnu 1926. Tentokrát měl za cíl uskutečnit ve městě další zajímavý koncert (5. 3.), ale také být osobně přítomen premiéře své opery *Die toten Augen* v Německém divadle. Celkový dojem klavírního koncertu bohužel nebyl příliš příznivý, provedení děl trpělo celkovou bezvýrazností.⁶⁴⁹

Na podzim roku 1921 hostila Ostrava další významné umělce. **Bronislaw Hubermann**, který vystoupil ve městě několikrát již v letech před 1. světovou válkou (první vystoupení se uskutečnilo v roce 1903, viz kap. 2.4.3) uskutečnil svůj koncert 25. září 1921 v sále Německého domu. Za doprovodu Paula Frenkla zahrál houslista díla J. S. Bacha, R. Schumanna, P. I. Čajkovského, J. Suka a A. Dvořáka. Umělec se vrátil do

⁶⁴⁵ Program: W. A. Mozart: *Sonate A dur*, Beethoven: *Rondo G dur op. 51*, J. S. Bach: *Gavotte d moll, J. Brahms: Intermezzo d moll, op. 117*, J. Brahms: *Rapsodie g moll, op. 79*, Wagner-Liszt: *Isoldens Liebestod*, F. Schubert: *Impromptu G dur op. 90*, R. Schumann: *Papillons op. 2*, F. Chopin: *Nocturno As dur op. 32*, F. Chopin: *Valse a moll op. 34*. OZ, 29. 10. 1920, č. 242, s. 4. Koncert recenzovala A. WÜSTNER.

Klavierabend prof. Alfred Grünfeld. OZ, 3. 11. 1920, č. 245, s. 4.

⁶⁴⁶ OZ, 6. 4. 1922, č. 79, s. 5. Mj. zazněla Haydnova *Variace f moll*, Beethovenovo *Rondo G dur*, Brahmsova *Gavotta A dur*, Schumannova *Symfonická etuda* a Chopinovo *Nokturno f moll*.

⁶⁴⁷ OZ, 9. 12. 1920, č. 275, s. 4.

⁶⁴⁸ WÜSTNER, A. Klavierabend Margarete Alt. OZ, 2. 4. 1921, č. 73, s. 4.

⁶⁴⁹ BALCAR, M. Koncert Evžena d'Alberta. MSD, 10. 3. 1926, č. 69, s. 6. WÜSTNER, A. Koncert Eugen d'Albert. OZ, 8. 3. 1926, č. 55, s. 3.

Ostravy ještě několikrát (15. 1. 1926,⁶⁵⁰ 22. 1. 1927, 16. 11. 1927,⁶⁵¹ 7. 1. 1932⁶⁵² a 7. 12. 1933⁶⁵³).

Již o pár dní později 1. října 1921 vystoupila v Německém domě mnichovská houslistka původem z Opavy **Herma Studená**, kterou zdejší obecenstvo mohlo poznat během dvou uskutečněných koncertů v letech 1903 a 1904. Za klavírního doprovodu své sestry Greta Studené byly společně provedeny skladby G. F. Händela (*Sonata D dur*), L. van Beethovena (*Romanze G dur*), J. Brahmsa (*Sonátová věta c moll*), M. Brucha (*Houslový koncert g moll*), jednotlivě pak každá zahrála ještě další skladby, z nichž zajímavé bylo jistě vlastní dílo H. Studené *Waldesrauschen* a *Dva uherské tance, a moll a D dur* Bruna Studeného.⁶⁵⁴ Koncert pořádaný *Spolkem Německého divadla* navštívilo díky příznivé ceně velké množství publika.

Spolek Německého divadla uskutečnil na přelomu října a listopadu 1921 sérii „čtyř mistrovských večerů“. Během těchto představení vystoupili zástupci čtyř různých druhů umění. V rámci prvního večera, který se konal 24. října 1921, se představil klavírista **Emil Sauer**, po něm následovalo taneční vystoupení. Na třetím koncertě, který se uskutečnil 31. října, zazněla pěvecká čísla v podání **Paula Bendera**, jež byl doprovázen Antonem Aichem a sérii uzavřela přednáška německého spisovatele Hanse Heinze Ewerse. Jako nezávazné pokračování této úspěšné mistrovské série se konalo ještě páté představení a sice 18. listopadu, kdy před místním publikem vystoupil pěvec **Franz Steiner**.⁶⁵⁵

V dubnu roku 1922 vystoupil v Ostravě houslový virtuos **Erwin Brokeš** (24. 4. 1922 v Katolickém domě). Jen o tři dny dříve, 21. dubna, se konal v *Závodním hotelu* koncert dvou konzervatoristů, slepého umělce Gustava Götze (klavír) a Maxe Handla (housle), kteří provedli skladby E. Griega, L. van Beethovena, F. Chopina, F. Schuberta, Ch. Gounoda, F. Liszta a také své vlastní dílo.

⁶⁵⁰ Tentokrát byla uvedena díla autorů 19. století, mj. byl zahrán Dvořákův *Nový slovanský tanec*. WÜSTNER, A. Bronislaw Hubermann. *OZ*, 16. 1. 1926, č. 12, s. 3. BALCAR, M. Hubermannův koncert. *MSD*, 16. 1. 1926, č. 16, s. 11.

⁶⁵¹ Tentokrát byla na programu kromě tradičně zastoupených autorů také Sarasatova *Habanera*, dále skladby Debussyho, Stravinského a Hindemitha. Upoutala také drobná skladba polského skladatele Szymanowského. Na koncertě ho doprovázel Siegfried Schulz. WÜSTNER, A. Koncert Bronislaw Hubermann. *OZ*, 18. 11. 1927, č. 262, s. 2. BALCAR, M. Koncert houslisty Hubermanna. *MSD*, 18. 11. 1927, č. 319, s. 6.

⁶⁵² Provedena byla díla Bacha, Mozarta, Brahmsa, Smetany, Schuberta, Chopina. WÜSTNER, A. Koncert Bronislaw Hubermann. *OZ*, 9. 1. 1932, č. 6, s. 3. BALCAR, M. Dva významné koncerty. *MSD*, 10. 1. 1932, č. 10, s. 11.

⁶⁵³ Kromě jiných byla na programu také díla polských autorů Szymanowského *Nocturno*, Chopinův *Valčík* přepracovaný Hubermannem, který byl předveden s velkou grácií, Zarzyckého *Mazurka* ad. Na křídlo houslistu doprovázel Jakob Gimbell. WÜSTNER, A. Koncert Bronislaw Hubermann. *OZ*, 9. 12. 1933, č. 279, s. 4. BALCAR, M. Hubermanův koncert. *MSD*, 9. 12. 1933, č. 338, s. 5.

⁶⁵⁴ *OZ*, 27. 9. 1921, č. 222, s. 3. Koncert recenzovala WÜSTNER, A. Koncert Herma Studeny. *OZ*, 3. 10. 1921, č. 226, s. 3.

⁶⁵⁵ *OZ*, 17. 10. 1921, č. 234, s. 3, 18. 10. 1921, č. 235, s. 3, 19. 10. 1921, č. 236, s. 3, 22. 10. 1921, č. 239, s. 4, 25. 10. 1921, č. 241, s. 4. WÜSTNER, A. III. Meisterabend. Paul Bender. *OZ*, 2. 11. 1921, č. 246, s. 3, WÜSTNER, A. IV. Meisterabend, *OZ*, 5. 11. 1921, č. 248, s. 3. *OZ*, 15. 11. 1921, č. 258, s. 3.

Mimořádným technickým rozsahem udivila mladá klavíristka **Herma Rosenberg**, která vystoupila v Ostravě poprvé samostatně v březnu 1923.⁶⁵⁶ Po roce (23. 4. 1922 ve vítkovickém *Závodním hotelu*) se vrátila do města opět klavíristka **Ilona Kurz**. Tentokrát byla oceněna její silná muzikálnost a temperament, který se odrážel v každé intepretaci, bez pochvaly nezůstaly ani její technické dovednosti. Kromě německých autorů (Beethoven – *Sonata op. 106* a oblíbená skladba pianistů Schumannův *Karneval, op. 9*) zazněla díla českých skladatelů a sice Josefa Suka (*Píseň lásky, Jarní idyla*) a B. Smetany (*Zaniklé štěstí, Slavnost českých venkovanů*), což zajisté ocenila také česká část publika.⁶⁵⁷ 23. října 1923 potěšil příznivce hudby svým uměním další klavírista, **Emil Sauer**, který v Ostravě vystoupil již v rámci série „mistrovských večerů“ v roce 1921. Také on zařadil na program dílo Bedřicha Smetany a sice *Českou polku, op. 7*. Mimo to zazněly skladby obvykle zařazovaných autorů,⁶⁵⁸ novinkou bylo uvedení *Tanečních scén* E. Granadose.

Komorním představením, které vzbudilo pozornost českého i německého ostravského tisku, bylo vystoupení klavíristy **Roberta Goldsanda** 8. listopadu 1924 v Lidovém domě. V té době třináctiletý pianista uchvátil svým mimořádným talentem a dokonalou reprodukcí děl srovnatelnou s vyspělými hudebníky. S lehkostí dokázal zahrát díla Hummela, Rosenthala, Debussyho, Dvořáka, jehož *Slovanský tanec* musel být zopakován. Na úvod představení se odvážil provést technicky obtížné sklaby, Bachovu *Toccatu a Fugu* a Beethovenovu *Appassionatu*. Ovace publika pak odměnil velkým množstvím přídavků.⁶⁵⁹ Také jeho následující koncert (7. 1. 1926) vzbudil velkou pozornost a obdiv mimo jiné také proto, že tento mladičký hráč předvedl ve vlastní úpravě Dvořákův *Slovanský tanec As dur*, který musel být zopakován.⁶⁶⁰ Goldsand se vrátil do Ostravy ještě 8. 10. 1927.⁶⁶¹

⁶⁵⁶ Klavíristka se dříve i později objevila spíše jako doprovod operních pěvců. Na tomto koncertě bylo provedeno Beethovenovo *Andante favori*, Schumannův *Karneval*, koncertní etuda F. Chopina (c a a moll), *Waldesrauchen* F. Liszta a parafráze na valčík J. Strausse. WÜSTNER, A. Klavierabend Herma Rosenberg. *OZ*, 30. 3. 1923, č. 74, s. 3.

⁶⁵⁷ WÜSTNER, A. Klavierabend Ilona Kurz. *OZ*, 24. 9. 1923, č. 217, s. 3.

⁶⁵⁸ Beethoven – *Appassionata*, Schumann – *Romanze Fis dur*, Mendelssohn-Bartholdy – *Rondo capriccioso, op. 14*, Liszt – *Koncertní etudy*, Chopin – *Ballade op. 47 a Nocturne op. 9, č. 2, Etudy*. Za obrovský potlesk publika poděkoval umělec sérií přídavků. WÜSTNER, A. Klavierabend Emil Sauer. *OZ*, 22. 10. 1923, č. 241, s. 3.

⁶⁵⁹ m.or. Klavierkonzert Robert Goldsand. *OZ*, 12. 11. 1924, č. 259, s. 3. BALCAR, M. Koncert Roberta Goldsanda. *MSD*, 11. 11. 1924, č. 309, s. 5.

⁶⁶⁰ Mj. zazněla Beethovenova *Patetická*, klavíristy hodně oblíbený Schumannův *Karneval*, Chopinovo *Nocturno, Valčík*, Lisztova *Uherská rapsodie č. 13*. Poněkud zkritizován byl M. Balcarem přídavek – valčíkova parafráze, na kterou je podle jeho slov tohoto umělce škoda. BALCAR, M. Goldsandův koncert. *MSD*, 9. 1. 1926, č. 9, s. 6. WÜSTNER, A. Koncert Robert Goldsand. *OZ*, 8. 1. 1926, č. 5, s. 3.

⁶⁶¹ Tentokrát zazněla Beethovenova *Fantasie*, skladby Chopinovy, vrcholným číslem však byla Lisztova *Tarantella* komponovaná na téma *Němá z Portici*. Goldsand opět dokázal svůj mimořádný talent. WÜSTNER, A. Klavierabend Robert Goldsand. *OZ*, 10. 10. 1927, č. 230, s. 3. BALCAR, M. Koncert pianisty Goldsanda. *MSD*, 13. 10. 1927, č. 284, s. 6.

V Katolickém domě uspořádala **Herma Rosenberg** další sólové představení 22. dubna 1925. Klavíristka, kterou zdejší publikum již dobře znalo z několika dřívějších vystoupení, zaujala opět především klavírní technikou. V repertoáru koncertu nalezneme kromě jiných skladeb Dvořákovy *Slovanské tance č. 6 a 8*, za nejlepší skladbu večera byla označena reprodukce Beethovenových *Variací na téma z Eroicy*. Již méně se zdařilo provedení Schumannovy *Sonáty g moll* postrádající odstínění ve výrazu.⁶⁶²

Na začátku května 1925 zavítal do Ostravy sedmdesátiletý klavírista, dirigent a skladatel **Emil Paur**, aby zde ve vítkovickém *Závodním hotelu* uspořádal koncert 6. května. I přes vyšší umělcův věk byly zahrány bravurně především obtížné Brahmsovy *Variace na Paganiniho téma* a Lisztův *Pešitský karneval*. Kromě jiného vyplnily koncert skladby J. S. Bacha, L. van Beethovena, F. Chopina, A. Henselta a A. Rubinsteina.⁶⁶³

V rámci série tzv. Čtyř senzačních koncertů pořádaných Němci, vystoupil v Lidovém domě 20. října 1925 **Moritz Rosenthal**, který koncertoval patrně na pozvání českých zástupců v Ostravě již 9. února 1922 v Národním divadle moravskoslezském (dále jen NDMS).⁶⁶⁴ Umělec kromě obvyklých klavírních děl⁶⁶⁵ zahrál také *Humoresku na téma Straussových kompozic* při příležitosti sta let od narození Krále valčíků Johanna Strausse. Rosenthal se vrátil do Ostravy také v roce 1928, aby zde 8. listopadu uskutečnil další ze svých klavírních koncertů.

Člen Wojtowkého kvarteta **Henry Wojtowski** začal v polovině 20. let vystupovat samostatně. Místní skupina *Deutschen Kulturverband* uspořádala v říjnu 1925 ve vítkovickém *Závodním hotelu* koncert houslisty doprovázeného na křídlo A. Aichem. V repertoáru se objevila jména jako H. Wieniawský, A. Dvořák, W. Burmester, J. Hubay (jeho *Concerto all antica op. 101*) a M. Reger (*Suita op. 103*).⁶⁶⁶ Další vystoupení Wojtowkého se uskutečnilo v Katolickém domě 26. března 1926, patrně se však jednalo o českou stranou iniciované představení.

Velkou pozornost a zájem vzbudil také koncert českého houslisty **Jana Kubelíka**, který hrál po velmi dlouhé době nejen pro německé obyvatelstvo 26. dubna 1926. Umělec, který se vyznačoval velmi vytříbenou technickou hrou, ne však příliš znamenitým

⁶⁶² WÜSTNER, A. Klavierabend Herma Rosenberg. *OZ*, 23. 4. 1925, č. 92, s. 3. BALCAR, M. Koncert Hermy Rosenbergové. *MSD*, 24. 4. 1925, č. 112, s. 4.

⁶⁶³ WÜSTNER, A. Konzert Klaviervirtosz Emil Paur. *OZ*, 7. 5. 1925, č. 103, s. 3. BALCAR, M. Koncert Emila Paura. *MSD*, 8. 5. 1925, č. 125, s. 4.

⁶⁶⁴ Jak již bylo v úvodu této kapitoly zmíněno, němečtí recenzenti referovali v místním tisku také o těchto představeních. Koncert M. Rosenthala recenzovala WÜSTNER, A. Klavierabend Moritz Rosenthal. *OZ*, 11. 2. 1922, č. 35, s. 4. O tom také BALCAR, M. Koncert Mořice Rosenthala. *MSD*, č. 43, s. 5.

⁶⁶⁵ Beethoven: *Sonata op. 111*, Schumann: *Karneval op. 9*, Chopin, Debussy, Liszt ad. WÜSTNER, A. Klavierkonzert Moriz Rosenthal. *OZ*, 21. 10. 1925, č. 239, s. 3. BALCAR, M. Rosentahlův koncert. *MSD*, 22. 10. 1925, č. 288, s. 5.

⁶⁶⁶ WÜSTNER, A. Konzert Henry Wojtowski. *OZ*, 27. 10. 1925, č. 244? S. 3.

výrazovým podáním, se představil v Ostravě také jako skladatel. Zahrál zde *Koncert č. 6 h moll*. Na klavír ho doprovázel velmi citlivě prof. Emil Hájek.⁶⁶⁷ Znova zavítal opět do Ostravy 26. února 1928.⁶⁶⁸ O jeho vystoupení byl opět nadměrný zájem. Kubelík zahrál kromě Lalovy *Spanische symfonie op. 21* a Paganiniho *Houslového koncertu* také svůj *Houslový koncert B dur*. Doprovázen byl opět prof. J. Hájkem.

Kromě dalších dvou koncertů, které zorganizovala česká strana se uskutečnilo další, *Německou kulturní obcí* iniciované vystoupení Jana Kubelíka 9. března 1933. Tentokrát houslista nepředstavil žádné ze svých děl. Na programu byl vedle Mozarta a Paganiniho také Goldmarkův *Houslový koncert a moll, op. 28* a Wieniawského *Polonéza*. Kubelík, doprovázen nově Alfrédem Holečkem, dosáhl opět velkého úspěchu.⁶⁶⁹

V sezóně 1926/27 bylo vyhlášeno šest abonentních koncertů, tzv. „Mistrovských večerů.“ S obdobnou sérií jsme se setkali již v roce 1921. Ani tentokrát se nejednalo o čistě hudební představení. V rámci předplatného vystoupili klavírista **Emil Sauer** (24. 11. 1926), **Rosé kvarteto** (13. 12. 1926, program byl zajímavý především tím, že bylo provedeno Smetanovo smyčcové kvarteto *Z mého života*), **Alex Mossi** (17. 12. 1926, spisovatel), **Bronislaw Hubermann** (22. 1. 1927).⁶⁷⁰ Vystoupit měli ještě Paul Bender a Selma Kurz, koncerty se ale s největší pravděpodobností již neuskutečnily.

V hudebním životě poněkud výjimečným byl rok 1927. Uplynulo totiž sto let od úmrtí velkého klasicistního skladatele L. van Beethovena. Při této příležitosti se uskutečnilo několik instrumentálních, pěveckých i orchestrálních vystoupení na jeho počest. Kromě *Rosé kvarteta* (viz níže) uspořádal koncert také symfonický orchestr NDMS pod vedením Emanuela Bastla (26. března 1927), Herma Rosenberg (8. 4. 1927, uvedla mj. *V. klavírní koncert Es dur* s orchestrálním doprovodem v podání *Symfonického orchestrálního spolku* řízeného A. Aichem), uvedena byla opera *Fidelio* (9. 4. 1927), slavnostní představení zorganizovala také *Společnost přátel hudby v Moravské Ostravě* (3. 6. 1927, účinkovali Roland Goll, Ada Weingart, A. Aich).

⁶⁶⁷ WÜSTNER, A. Koncert Jan Kubelik. *OZ*, 27. 4. 1926, č. 97, s. 3. BALCAR, M. Kubelíkův koncert. *MSD*, 28. 4. 1926, č. 118, s. 6.

⁶⁶⁸ WÜSTNER, A. Koncert Jan Kubelik. *OZ*, 27. 2. 1928, č. 48, s. 3. BALCAR, M. Kubelíkův koncert. *MSD*, 28. 2. 1928, č. 59, s. 5. Houslista hrál na tomto představení na Stradivariho housle Emperor. Na pozvání českých zástupců vykonal Kubelík koncert také 10. listopadu 1929 v Lidovém domě a 18. ledna 1931 v NDMS. Představení věnuje pozornost také německý tisk. WÜSTNER, A. Koncert Jan Kubelik. *OZ*, 11. 11. 1929, č. 257, s. 3. WÜSTNER, A. Jan Kubelik. *OZ*, 19. 1. 1931, č. 14, s. 3.

⁶⁶⁹ WÜSTNER, A. Koncert Jan Kubelik. *OZ*, 10. 3. 1933, č. 58, s. 3. BALCAR, M. Kubelíkův koncert. *MSD*, 11. 3. 1933, č. 70, s. 5.

⁶⁷⁰ Dr. WÜNSCH: I. Meisterabend: Klavierkonzert Professor Emil Sauer. *OZ*, 26. 11. 1926, č. 269, s. 3. BALCAR, M. Koncert Emila Sauera. *MSD*, 26. 11. 1926, č. 325, s. 5. WÜSTNER, A. II. Meisterabend – Rosé Quartett. *OZ*, 16. 12. 1926, č. 285, s. 3. BALCAR, M. Koncert kvarteta Rosé. *MSD*, 15. 12. 1926, č. 344, s. 6. WÜSTNER, A. Koncert Bronislaw Hubermann. *OZ*, 24. 1. 1927, č. 18, s. 3. Velmi působivá byla interpretace Händelovy *Sonáty A dur* stejně jako Dvořákův *Houslový koncert op. 53 a moll*.

Dalším výjimečným hudebním talentem, který se prezentoval v Ostravě, byl čtrnáctiletý klavírista **Rudolf Firkušný**.⁶⁷¹ Představení se konalo 12. listopadu 1927 pod záštitou ministerstva a profesora státní konzervatoře Dr. Wilhelma Kurze. Mladý umělec dokázal, že je nejen výborným virtuozem (převážně v Chopinových a Ravelových dílech), ale také skvělým improvizátorem.⁶⁷² Firkušný se vrátil do Ostravy v roce 1930, aby zde v 19. října Lidovém domě uskutečnil další ze svých velkých koncertů. V repertoriu se objevily skladby od J. S. Bacha až po V. Nováka (cyklus *Pan -Les, Moře*). Přestože se jednalo o jednu z velkých akcí sezóny, návštěvnost zůstala hodně vzadu za očekáváním.⁶⁷³

V závěru roku 1927 již potřetí⁶⁷⁴ v Ostravě koncertovala cellistka **Milla Wellerson**. Sedmnáctiletou americkou umělkyni doprovázel kapelník *Deutschen Landestheaters in Prag* R. Singer. Představení vzbudilo zájem všech kruhů společnosti. Kromě *Rapsodie* Davida Poppera, *Sonatiny* Luiga Boccheriniho, kterou sama přepracovala, Paganiniho *Sonatiny* a *Elegie* Gabriela Faurého zahrála cellistka také *Koncert pro violoncello C dur* J. Haydna, ve kterém zaujala především prostřední částí, *Kantilénou*.⁶⁷⁵ Její další koncert obohatil předvánoční období také následujícího roku 11. 12. 1928.

Na začátku listopadu 1928 se uskutečnily další dva zajímavé koncerty. 5. listopadu vystoupila za doprovodu Antona Aicha v Domě umění houslistka a čerstvá absolventka vídeňské konzervatoře **Josa Ernst** s velmi charakteristickou interpretací. O den dříve se konal v evangelickém kostele v Moravské Ostravě koncert varhanního virtuosa B. Wiedermanna, profesora pražské konzervatoře. Na pozvání evangelického sboru zahrál umělec díla vrcholných představitelů baroka i pozdějších autorů, také dvě vlastní sborové předehry a *Fantasii na československou státní hymnu* Antonína Mikoláše.⁶⁷⁶

Velký zájem domácího publika vzbudil klavírní koncert rodáka z Vítkovic, **Leopolda Ludwiga**,⁶⁷⁷ který se konal ve vítkovickém *Závodním hotelu* 3. dubna 1929. Jednalo se o

⁶⁷¹ Tento velmi taletnovaný mladík byl již v šesti letech přijat na státní konzervatoř, kde se ho ujal Leoš Janáček. Od desíti let pak hrál s Českou filharmonií velké klavírní koncerty. V roce 1926 podnikl umělecké cesty do zahraničí, kde také dosáhl velkého úspěchu.

⁶⁷² WÜSTNER, A. Koncert Ruda Firkušný. *OZ*, 14. 11. 1927, č. 258, s. 3. BALCAR, M. Koncert mladého klavírního umělce. *MSD*, 15. 11. 1927, č. 316, s. 6.

⁶⁷³ WÜSTNER, A. Klavierabend Ruda Firkušný. *OZ*, 20. 10. 1930, č. 242, s. 3. BALCAR, M. Koncert pianisty Firkušného. *MSD*, 21. 10. 1930, č. 290, s. 5.

⁶⁷⁴ První dva koncerty se konaly na jaře téhož roku, 7. března a 6. dubna 1927 v Lidovém domě. Na klavír ji při těchto dvou koncertech doprovázel prof. K. Frotzler. E. H. Koncert cellistky Wellersonové. *MSD*, 9. 3. 1927, č. 67, s. 6. a BALCAR, M. Druhý koncert Míly Wellersonové. *MSD*, 8. 4. 1927, č. 97, s. 5.

⁶⁷⁵ WÜSTNER, A. Cello Konzert Milla Wellerson. *OZ*, 16. 12. 1927, č. 285, s. 3. BALCAR, M. Koncert čelistky Wellersonové. *MSD*, 15. 12. 1927, č. 346, s. 7.

⁶⁷⁶ *OZ*, 6. 11. 1928, č. 254, s. 3. BALCAR, M. Koncert varhanníka Wiedermanna. *MSD*, 7. 11. 1928, č. 311, s. 5. Balcar, M. Koncert houslových sonát. In *MSD*, 8. 11. 1928, č. 312, s. 5. WÜSTNER, A. Sonatenabend Josa Ernst und Anton Aich. *OZ*, 6. 11. 1928, č. 254, s. 3.

⁶⁷⁷ L. Ludwig, narozený 1908 ve Vítkovicích, byl spřízněn s kapelníkem, skladatelem, dirigentem Václavem Ludwigem, žijícím a velmi aktivním v období před 1. světovou válkou. L. Ludwig vystudoval Hudební akademii ve Vídni (absl. 1930) a stal se dirigentem opavské opery, kterou pozvedl na vyšší úroveň. Později

jeho první veřejné vystoupení před zdejšími občany. Klavírista zahrál Beethovenovu *Sonatu Es dur, op. 27, č. 1*, jejíž poslední věta byla vrcholným bodem představení, dále Brahmsovy *Variace na vlastní téma D dur*, Lisztovu *Uherskou rapsodii č. 8*, Schubertovo *Impromptu B a As dur* a několik Chopinových skladeb. Závěr patřil Debussyho *Minstrelu*.⁶⁷⁸ Ze zdejších umělců se uskutečnila také představení cellistky **Grety Hahn** (14. 11. 1929) nebo houslisty **Aloise Rychty**, kterého např. na koncertě v roce 1930 doprovázel Immerglückův žák Georg Eliáš nebo v květnu 1933 vystoupil společně s klavíristou E. Immerglückem.

Ostravští sólisté (Julius Remeš, Greta Hahn a Marianne Kurst) vytvořili v roce 1930 malý komorní soubor, *Klavírní trio*, se kterým vystoupili 16. prosince v Domě umění. Na programu večera byla tria Beethovena *c moll, op. 1*, Dvořáka *Dumky op. 90* a Čajkovského *op. 50*.⁶⁷⁹ Ač představení vzbudilo velký ohlas, protože v Ostravě tehdy neexistoval žádný podobný soubor, jednalo se bohužel o zcela ojedřinělou produkci.

Mladá houslistka **Lisa Minghetti** přijela poprvé do Ostravy 10. listopadu 1932. Temperamentní umělkyně, žačka prof. Flesche z Berlína byla zdejšími publikem v sále Lidového domu velmi vřele přijata. Imponovala především energičností hry, výrazově však byla její interpretace dosti chudá.⁶⁸⁰ Na program byl zařazen vedle skladeb Corelliho, Brahmsa, Pugnaniho, Paganiniho také Antonín Dvořák a jeho *Slovanský tanec e moll*.

Dosud jsme se setkávali pouze s klavírními či houslovými koncerty, ojedřině se samostatným violoncellovým vystoupením. 15. března 1933 se uskutečnil v Domě umění vůbec první sólový koncert violy v podání **Stefana Schleichkorna**, profesora krakovské konzervatoře, který byl doprovázen na klavír kapelníkem A. Aichem Ten zpestřil program svou vlastní skladbou.⁶⁸¹

Velkou kulturní událostí, která se dotýkala života všech ostravských obyvatel, byl samostatný koncert **Igora Stravinského**, který uspořádala *Kulturní rada pro širší Ostravské a Kruh přátel vážné hudby* v lednu 1933. Ruský skladatel přijel do Ostravy, aby kromě svého komorního koncertu vystoupil v rámci cyklu symfonických koncertů

působil v Oldenburgu, Vídni, Berlíně. V letech 1951-77 byl vedoucím Státní opery v Hamburku, kde uváděl i česká díla. DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a Severovýchodní Moravy I*. Ostrava, 2005, s. 518.

⁶⁷⁸ -ff-. Klavierabend Leopold Ludwig. *OZ*, 5. 4. 1929, č. 80, s. 3.

⁶⁷⁹ WÜSTNER, A. Kammermusik-Abend. *OZ*, 17. 12. 1930, č. 289, s. 3. BALCAR, M. Večer komorní hudby. *MSD*, 20. 12. 1930, č. 348, s. 5.

⁶⁸⁰ WÜSTNER, A. Violinkonzert Lisa Minghetti. *OZ*, 12. 11. 1932, č. 259, s. 4. BALCAR, M. Koncert houslistky L. Minghetti. *MSD*, 12. 11. 1932, č. 312, s. 6.

⁶⁸¹ WÜSTNER, A. Konzert Stefan Sleichkorn. *OZ*, 16. 3. 1933, č. 63, s. 3. BALCAR, M. Koncert violisty Schleichkorna. *MSD*, 17. 3. 1933, č. 76, s. 5.

pořádaných NDMS. O dva roky dříve pozvalo NDMS na svůj symfonický koncert také **Paula Hindemitha**.⁶⁸²

Violoncellistu, skladatele a průkopníka nové židovské hudby, **Joachima Stutschewského**, měli možnost Ostravané poznat na koncertě, který se konal 13. října 1934 v Katolickém domě. Vystoupení tohoto znamenitého virtuóza si nenechalo ujít velmi početné publikum. Na programu večera byly lidové skladby, jež vyjadřovaly důležité okamžiky židovského života. Posluchačstvo, které znalo především skladbu *Kol nidrei* se tak zaposlouchalo do dalších Stutschewského skladeb jako *Melodie*, *Springtanz*, *Der Rabi spricht*, *Humoreske ad.* Kromě vlastních děl přinesl také umělec příležitost poznat skladatele jako V. Dycka, L. Zeitlina, Lazara Weinerja, Josefa Achrona. Klavírní doprovod obstaral N. Zador.⁶⁸³

Originální vystoupení dvou vynikajících klavíristů se konalo za velkého zájmu publika 30. dubna 1936. **Ida Slezáčková** a **Wilhelm Jeletz** přednesli skladby pro dva klavíry a to *Koncert c moll* J. S. Bacha, méně zdařilá byla reprodukce Brahmsovy *Sonáty op. 34*. Dojem napravilo zahrání Debussyho skladby a v *Sonatině op. 6* mělo v Jeletzovi možnost poznat publikum také skvělého skladatele.⁶⁸⁴ Podobné představení ve složení Richard Langer a Wilhelm Jeletz konalo 5. května 1938 v Domě umění.

Poldi Mildner,⁶⁸⁵ mladá úspěšná umělkyně původem z Vídně slavící úspěchy nejen v Evropě, ale také v Americe, vystoupila v Ostravě již podruhé. Spolek Německého domu pozval tuto klavíristku, aby uskutečnila koncert v sále *Závodního hotelu* 20. října 1937. Pro ostravské vystoupení si zvolila program věnovaný romantické hudbě s výjimkou *Andante favori* L. van Beethovena. Již dva dny po tomto skvělém vystoupení se konal koncert mladého šestnáctiletého houslisty **Raimunda Kubiczka**, kterého publikum znalo již z dřívějších představení, které se uskutečnily v rámci koncertů pořádaných *Společností přátel hudby*.

Z dalších klavíristů vystoupili v Ostravě ve sledovaném období **Robert Goll** (4. 12. 1925⁶⁸⁶) **Franz Zubal** (11. 12. 1928⁶⁸⁷), **Erwin Brynicki** (21. 1. 1929,⁶⁸⁸ 25. 3. 1930⁶⁸⁹)

⁶⁸² O tom také MAZUREK, J. *Ostravský hudební život do roku 1945*. Ostrava, 2007, s. 35.

⁶⁸³ WÜSTNER, A. Konzert Joachim Stutschewsky. *OZ*, 15. 10. 1934, č. 236, s. 4.

⁶⁸⁴ -ern-. Konzert auf zwei Klavieren. *OZ*, 2. 5. 1936, č. 102, s. 5.

⁶⁸⁵ *Lexikon zur deutschen Musik-Kultur...* s. 920-21. *OZ*, 19. 10. 1937, č. 239, s. 4. Koncert recenzoval kritik pod šifrou –dor. Konzert Poldi Mildner. *OZ*, 21. 10. 1937, č. 241, a. 6.

⁶⁸⁶ WÜSTNER, A. Konzert des pianisten Robert Goll. *OZ*, 5. 12. 1925, č. 277, s. 4.

⁶⁸⁷ WÜSTNER, A. Konzert Franz Zubal und Milla Wellerson. *OZ*, 12. 12. 1928, č. 284, s. 3.

⁶⁸⁸ Mladý klavírista, žák V. Kurze absolvoval berlínskou konzervatoř a dosáhl v té době již světového významu. Koncert se konal v Polském domě. WÜSTNER, A. Klavierabend Erwin Brynicki. *OZ*, 22. 1. 1929, č. 18, s. 3. Brynický koncertoval také v Národním domě a to 18. listopadu téhož roku.

⁶⁸⁹ Tentokrát zahrál monumentální díla starších skladatelů (zazněl *Varhanní koncert* Vivaldiho, Mozartovo *Pastorale*) ale i nových, exotických autorů. WÜSTNER, A. Klavierabend Erwin Brynicki. *OZ*, 26. 3. 1930, č. 71, s. 3.

Hermann Leopoldi a Betja Milskaja (11. 3. 1930, 14. 10. 1930, 7. 10. 1931, 30. 4. 1932) **August Göllner** (21. 4. a 8. 5. 1931), **Franz Langer** (21. 2. 1935⁶⁹⁰) **A. Brauer** (18. 5. 1936⁶⁹¹), **Elsa Grauer** (10. 12. 1936), **Albert Spiwaroff** (14. 4. 1937⁶⁹²) z houslistů pak **Franz Drdla** (10. 12. 1925⁶⁹³), **Hilde Lang** (17. 4. 1926) a **Eugenia Fichten** (10. 12. 1936).

Vokálně-instrumentální koncerty

V letech 1918-38 v Ostravě vystoupila celá řada významných pěveckých osobností. Jednalo se buď o umělce působící v angažmá zahraničních divadel (Vídeň, Berlín, Mnichov apod.), anebo o zpěváky členy zdejšího divadla, popř. umělce z okolních měst. Mnozí přijeli do Ostravy opakovaně. Kromě vystoupení sólistů se ostravané mohli těšit z koncertů pěveckých komorních souborů.

Představení se z počátku konala v Německém domě, později se přesunula do Lidového domu, Domu umění a Katolického domu. Podobně jako v případě instrumentálních vystoupení, také na organizaci pěveckých koncertů se mnohdy podílely obě hlavní národnostní skupiny ostravské společnosti. Ačkoli lístky na představení nebyly zrovna laciné, reklama v tisku a světové renomé některých zpěváků zaručovala hojnou účast publika.

Také tyto koncerty recenzovali především Anna Wüstner v německém a Milan Balcar v českém tisku. Oba dva respondenti se pokoušeli ve svých statích o co největší objektivnost.

Ze zahraničních umělců uskutečnili v Ostravě koncerty (mezzo)sopranistky **Henrietta Zerkowitz**, **Paula Schnitzer**, **Gidia Buccarini**, **Mirra Sokolskaja**,⁶⁹⁴ **Berta Kiurina**, **Betty Nording**, kolorатурní pěvkyně **Selma Kurz** (23. a 25. 1. 1922,⁶⁹⁵ 15. 12.

⁶⁹⁰ F. Langer, učitel na hudební akademii v Praze, vystoupil již před rokem jako host *Společnosti přátel hudby*. Po roce se tedy vrátil do Ostravy, aby zde zahrál skladby Mozarta, Schumanna, Debussyho a Liszta. Zpestřením koncertu bylo vystoupení Anselma Wojnara, který za doprovodu A. Aicha zazpíval skladby Schuberta, Schumanna, Aicha, Wolfa, Maxe. WÜSTNER, A. Koncert Franz Langer. *OZ*, 23. 2. 1935, č. 46, s. 4.

⁶⁹¹ Koncertoval v rámci turné po velkých evropských městech, vrcholným číslem koncertu bylo provedení Moszkowského *Caprice Espagnol*. Kromě jiných uvedl také své vlastní skladby. –ern- Koncert prof. Bauer. *OZ*, 20. 5. 1936, č. 117, s. 5.

⁶⁹² Na koncertě zazněly oblíbené klavírní skladby jako Bach-Bussoniho *Toccata C dur* nebo Schumannův *Karneval* či Lisztova tarantela *Benátky a Neapol*. Nechyběla ani Beethovenova sonáta, do programu byla zařazena Ravelova skladba *Jeux d'eau*. –ern- Klavierkonzert Albert Spiwaroff. *OZ*, 16. 4. 1937, č. 88, s. 3.

⁶⁹³ WÜSTNER, A. Koncert Franz Drdla. *OZ*, 11. 12. 1925, č. 281, s. 3. BALCAR, M. Drdlův koncert. *MSD*, 12. 12. 1925, č. 338, s. 5.

⁶⁹⁴ Ruská pěvkyně zpívala židovské písně, vystoupila 8. 12. 1921 v Ostravě jako host sportovního klubu Makabi.

⁶⁹⁵ Vystoupila spolu s Hermou Rosenberg. Zazpívala árie Mozarta, Verdiho, Donizettiho a písně M. Regra, E. Griega a Brüllla. WÜSTNER, A. Selma Kurz. *OZ*, 26. 1. 1922, č. 22, s. 3 a WÜSTNER, A. II. Koncert der Kammersängerin Selma Kurz. *OZ*, 31. 1. 1922, č. 26, s. 3.

1924), *Lotte Lehmann* (4. 3. 1928⁶⁹⁶, 18. 11. 1931), *Maria Nemeth* (14. 12. 1928⁶⁹⁷), pěvkyně Národního divadla *Ada Sari*, komorní pěvkyně *Vera Schwarz* (11. 3. 1935) a *Martha Elschnig*, dále *Bogia Horská*, *Rossete Anday*, *Gertrude Pizzinger*, *Dela Lipinskaja*, tenoristé *Leon Hoff*, *Georg Schmieter*, *Leo Slezák* (2. 6. 1921, 3. 4. 1922, 25. 6. 1928, 21. 11. 1929⁶⁹⁸), *Franz Steiner*,⁶⁹⁹ *Aagard Oestwig*, *Alfred Piccaver* (3. 12. 1925, 20. 3. 1932⁷⁰⁰), *Jan Kiepura* (11. 1. 1927⁷⁰¹), peruánský tenorista *Alessandro Granda* (20. 11. 1927), *Igno Mann* (20. 12. 1927), *Koloman von Pataky*, *Josef Schimdt*, *J. Segal-Rosenbach*⁷⁰², barytonisté *Ernst Tauber*, *Richard Mayr*, *Franz Madl*, *Jakov Gorskij*, *Mattia Battistini* (29. 10. 1925⁷⁰³), *Umberto Urbano* (18. 10. 1927, 17. 10. 1928, 18. 10. 1929,⁷⁰⁴ 5. 3. 1932⁷⁰⁵), z basistů mistr německé písně *Paul Bender* (31. 10. 1921, 23. 10. 1927, 10. 1. 1930), *Michal Bohnen*, ruský basista *Zacharius d'Arin Beljanin* (21. 5. 1924, 7. 11. 1925, 9. 4. 1932), *Igo Gutmann* a z pěveckých komorních souborů se uskutečnil koncert Schmatzer-kvarteta (1927, 1931).

Z domácích, popř. v Ostravě působících umělců vystoupili sopranistka *Paula Ulm*, *Margit Lichtenberg Karmont*, *Else Latzer*, *Lotte Russ Kolbe*,⁷⁰⁶ *Gertruda Borger*, velkou

⁶⁹⁶ Koncert této dramatické pěvkyně, primadony vídeňské opery se konal poprvé. Za doprovodu K. Frotzlera zazpívala několik árií (z oper *Oberon*, *Tännhauer*, *Tosca*) a písní. WÜSTNER, A. Kammersängerin Lotte Lehmann. *OZ*, 5. 3. 1928, č. 54, s. 2-3. BALCAR, M. Koncert Lotty Lehmannové. *MSD*, 6. 3. 1928, č. 66, s. 5. Také další vystoupení této pěvkyně doprovázel K. Frotzler. Koncert opět recenzovali A. Wüstner a M. Balcar.

⁶⁹⁷ Na tomto představení spolupůčinkovala houslistka Erika Kahrová, která zahrála Dvořákovy *Slovanské tance*. Kromě několika známých árií zazněly také italské lidové písně *O sole Mio*, *Rimpianto* a *Santa Lucia*. WÜSTNER, A. Arienabend Maria Nemeth. *OZ*, 15. 12. 1928, č. 287, s. 6.

⁶⁹⁸ Leo Slezak. *OZ*, 18. 5. 1921, č. 110, s. 5. WÜSTNER, A. Koncert Leo Slezak. *OZ*, 4. 4. 1922, č. 77, s. 5. WÜSTNER, A. Koncert Leo Slezak. *OZ*, 26. 6. 1928, č. 146, s. 4. WÜSTNER, A. Arien und Liederabend Leo Slezak. *OZ*, 23. 11. 1929, č. 268, s. 4. Na tomto koncertě zazpíval tenorista mj. Smetanovu árii z opery *Dalibor* a zazněla také koncertní parafráze na *Prodanou nevěstu* v doprovodu P. Weisze. BALCAR, M. Koncert tenoristy Slezaka. *MSD*, 23. 11. 1929, č. 322, s. 4-5.

⁶⁹⁹ Vystoupil v Ostravě několikrát, v dubnu 1924 spolu s Richardem Straussem oslavil koncertem v Lidovém domě šedesáté narozeniny tohoto vídeňského skladatele. R. Strauss přijel tehdy do Ostravy poprvé. *OZ*, 31. 3. 1924, č. 75, s. 3. a WÜSTNER, A. Festkonzert anlässlich des 60. Geburtsjahres Dr. Richard Strauss. *OZ*, 11. 4. 1924, č. 85, s. 3.

⁷⁰⁰ Doprovázen vídeňským klavíristou prof. Karlem Frotzlerem. WÜSTNER, A. Koncert Alfred Piccaver. *OZ*, 5. 12. 1925, č. 277, s. 4. BALCAR, M. Piccaverův koncert. *MSD*, 8. 12. 1925, č. 334, s. 5.; WÜSTNER, A. Koncert Alfred Piccaver. *OZ*, 21. 3. 1932, č. 67, s. 3. BALCAR, M. Koncert tenoristy Piccavera. *MSD*, 23. 3. 1932, č. 83, s. 5.

⁷⁰¹ WÜSTNER, A. Koncert Jan Kiepura. *OZ*, 12. 1. 1927, č. 8. s. 3. BALCAR, M. Koncert Jana Kiepury. *MSD*, 13. 1. 1927, č. 12, s. 5.

⁷⁰² Vystoupil 23. 11. 1934 a přednesl sérii jemensko-hebrejských a palestinsko-novohebrejských písní.

⁷⁰³ Tento mistr italského bel canta vystoupil v Lidovém domě, který byl zcela zaplněn, za doprovodu Fritze Lindemanna a zpíval árie v italštině. WÜSTNER, A. Mattia Battistini. *OZ*, 30. 10. 1925, č. 246, s. 3. BALCAR, M. Koncert Battistiniho. *MSD*, 31. 10. 1925, č. 296, s. 6.

⁷⁰⁴ WÜSTNER, A. Umberto Urbano. *OZ*, 19. 10. 1927, č. 238, s. 3. BALCAR, M. Koncert barytonisty Urbana. *MSD*, 20. 10. 1927, č. 291, s. 7. WÜSTNER, A. Umberto Urbano. *OZ*, 18. 10. 1928, č. 239, s. 4. WÜSTNER, A. Arien und Liederabend Umberto Urbano. *OZ*, 19. 10. 1929, č. 240, s. 3.

⁷⁰⁵ Vystoupil na slavnostním koncertě v Německém divadle při příležitosti prezidentových narozenin. WÜSTNER, A. Festkonzert Umberto Urbano. *OZ*, 7. 3. 1932, č. 55, s. 4.

⁷⁰⁶ Jedna z významných domácích pěveckých osobností. Kromě samostatných vystoupení se účastnila často také školních akademií, koncertů pořádaných A. Aichem, účinkovala na dobročinných představeních atd.

hvězdou byla mladičká ostravská pěvkyně *Edith Matzner* (12. 5. 1927, 14. 5. 1929 dopr. F. M. Hradil,⁷⁰⁷ 28. 4. 1931), altistka *Ada Schwarz*,⁷⁰⁸ ze zpěváků *Wilhelm Karmont*, barytonista *Ernst Tauber*, *Armin Weltner*, *Edmund Hellmuth*, *Theo Hermann*, *Hermann Hörner*.

Program takovýchto vystoupení se skládal z áriových a písňových skladeb, z nichž nejčastější zastoupení měli autoři F. Schubert, R. Schumann, R. Strauss, L. van Beethoven, E. W. Korngold, G. Mahler, J. Brahms, G. Rossini, A. Dvořák, E. Grieg, ruští umělci zpívali s oblibou národní autory P. I. Čajkovského, S. Rachmaninova, z árií bylo velmi časté provedení děl W. A. Mozarta a G. Verdiho, dále také úryvky z oper C. M. von Webera, R. Wagnera, D. Donizetiho, G. Pucciniho, G. Rossiniho, G. Meyerbeera, C. Saint-Säense, B. Smetany ad. Zahraniční zpěváky nejčastěji doprovázeli Anton Aich, vídeňský pianista Karl Frotzler, dále také Ernst Immerglück, popř. jiní klavíristé. Zdejší umělce velmi často korepetitoval zmiňovaný A. Aich.

Kromě výše uvedených sólových vystoupení navštívily Ostravu také pěvecké soubory. V období 1918-38 se opakovaně uskutečnil koncert ruského sboru *Don Kosaken* (2-15. 10. 1923, 30. 10. 1927, 30. 10. 1932, 16. 10. 1935), který na svých evropských turné zaujal především originální interpretací cikánských a kozáckých písní a tanců. Neméně se líbilo publiku vystoupení sboru *Wiener Sängerknaben* (21. 3. 1928 a 29. 9. 1931), který dosáhl v reprodukci jak duchovních, tak operních děl a písní velmi vysoké kvality.

Bezesporu mimořádnou událostí byl koncert *Sixtinského sboru*, tedy šedesáti sboristů pod vedením monsignora Rafaela Casimira. Kromě jiných Palestrinových vícehlasých skladeb byl vrcholem představení především pětihlasý motet *Credo z Missa papae Marcelli* jmenovaného autora.⁷⁰⁹

Posledním velmi zajímavým sborovým vystoupením byl koncert třiceti židovských zpěváků, *Hanigun*. Představení, jež se uskutečnilo 14. října 1933, bylo věnováno jednak synagonálním skladbám a jednak židovské lidové písni.⁷¹⁰

Kromě výše uvedených profesionálních vystoupení umělců se konaly v Ostravě také lidové písňové večery, hudební soirée, klavírní a písňové večery (pořádané *Staatsbildungs-ausschuss* a *Volkssbildungsvereinem*). Jeden z večerů byl také věnován W. A. Mozartovi pod názvem *Německá píseň od Mozarta po dnešek* (26. 1. 1934). Na tomto

⁷⁰⁷ WÜSTNER, A. Konzert Edith Matzner. *OZ*, 15. 5. 1929, č. 112, s. 4. BALCAR, M. Koncert 13leté koloraturky. *MSD*, 16. 5. 1929, č. 135, s. 4. Mladičká pěvkyně, označovaná jako zázračné dítě, která navštěvovala školu Ady Weingartové, zazpívala árie W. A. Mozarta, Donizetiho, Meyerbeera, písně Jos. Strausse, F. Schuberta.

⁷⁰⁸ Vystupovala často za doprovodu A. Aicha.

⁷⁰⁹ WÜSTNER, A. Konzert des Sixtinisches Chores. *OZ*, 30. 9. 1932, č. 224, s. 4.

⁷¹⁰ WÜSTNER, A. A capella Konzert der Hanigun. *OZ*, 16. 10. 1933, č. 235, s. 2-3.

představení vystupovali pěvci místního německého divadla a zdejší skladatelé v čele s A. Aichem. Kromě jeho kompozic z písňového cyklu *Lieder von gestorbener Liebe* byly uvedeny také skladby zdejšího hudebníka Richarda Langer. ⁷¹¹

Jelikož výše vstupného u některých koncertů významných pěveckých osobností byla pro nižší vrstvy vysoká, plnily tyto domácí komorní vystoupení jakousi funkci zprostředkovávající vyšší umění také širším vrstvám obyvatelstva.

Skladatelé

V období První republiky působilo v Ostravě několik osobností zabývajících se skladatelskou činností. Jednou z nejvýznamnějších byl dirigent, kapelník, sbormistr **Anton Aich**, ⁷¹² který přišel do města ještě před první světovou válkou v roce 1913. Během prvních let působení v místním divadle si vydobyl svou záslužnou činností repektovanou pozici. V meziválečných letech byl pak stále velmi aktivní, kromě působení v *Židovském pěveckém spolku* byl také korepeditorem při vystoupeních domácích i zahraničních osobností. Své kompozice prezentoval A. Aich také veřejně. Již 8. dubna 1919 se uskutečnil „skladatelský večer“, na kterém byla provedena dvě velká orchestrální díla, klavírní skladby a písně. ⁷¹³ Na produkci těchto děl se kromě komponisty podíleli někteří členové Městského divadla, orchestr a také *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek*. Představení bylo natolik úspěšné, že se ředitelství divadla rozhodlo zopakovat koncert v rámci dopoledního matiné.

Po tříleté pauze prezentoval A. Aich v Katolickém domě 17. března 1922 další své kompozice. Program tentokrát obsahoval skladby klavírní a převážně písňové. ⁷¹⁴ Interprety byli bohumínská pěvkyně Maltschi Sonnenschein a Rolf Hannbeck. A. Aich opět dosáhl velkého uznání místních hudebních a kruhů a kritiků.

Velmi případným způsobem oslavil Anton Aich své dvacetipětileté jubileum dirigentské činnosti. 19. října 1926 se uskutečnil v sále Lidového domu symfonický koncert, na němž hrál orchestr složený ze členů orchestrů obou divadel (tedy NDMS i Německého) v celkovém počtu 55 hráčů. Při této speciální příležitosti byla uvedena díla,

⁷¹¹ R.k. Das deutsche Lied von Mozart bis heute. *OZ*, 27. 1. 1934, č. 22, s. 3.

⁷¹² Česko-německého původu, vystudoval hudbu i přes přání rodičů. Pražskou konzervatoř absolvoval v roce 1901 u A. Dvořáka, jehož přáním bylo, aby jeho žák působil u divadla a mohl se tak věnovat skladbě. *OZ*, 3. 4. 1919, č. 75A, s. 2. Více o A. Aichovi ŠTEFANIDES, J. Anton Aich. In *Kulturně-historická encyklopedie .. I*, s. 71.

⁷¹³ Koncert byl např. zahájen symfonickou básní *Ein Waldmärchen* pro orchestr, mezzosopránové sólo a smíšený sbor (zpívala Ada Schwarz a *Mužský pěvecký spolek v Moravské Ostravě*). Dvě klavírní skladby (*Ballade, Humoreske*) provedl mladý pianista Grünberg. *OZ*, 9. 4. 1919, č. 80A, s. 2.

⁷¹⁴ Klavírní cyklus *Lieder von gestorbene Liebe* na texty různých autorů, písně *Lied im Volkston, Sankt Johann, Köstliche Fahrt* (zpíval Hannbeck), *Wunsch, So milde Nächste, Die Nachtigalten, Wär wieder ein Kind, Eine Mutter, Fliederlied, Böhmische Musikanten, Was Liebe wohl ist?* (pro ženský hlas, zpívala M. Sonnenschein). WÜSTNER, A. Konzert Anton Aich. *OZ*, 20. 3. 1922, č. 65, s. 3.

kteřá nebyla často zařazovaná do repertoáru představení. Provedena byla Brahmsova 2. symfonie, Debussyho *Faunovo odpoledne*, dále pak Dvořákova *Legenda č. 4* a Aichova pětivětá suita *Scény z karnevalu*, z nichž zejména Debussyho a Aichova skladba byla provedena mimořádně dobře.⁷¹⁵

Třicet let své dirigentské a skladatelské činnosti oslavil Aich podobným způsobem. 11. listopadu 1931 se uskutečnil velký koncert, na kterém účinkovali mj. také Paula Ulm ze Štýrského Hradce a Karl Ettl, basbaryton Vídeňské státní opery. Opět byly uvedeny vlastní písně a klavírní kompozice. Z písní zazněly skladby z cyklu *Lieder von gestorbene Liebe*, klavírní skladby *Legende, Melodie, Valse triste*.⁷¹⁶

Také své šedesátileté jubileum oslavil A. Aich koncertním provedením vlastních děl. Během večera (22. 2. 1938) vystoupili sopránistka Else Langer, barytonista Franz Kroner, Richard Langer a nově založený komorní sbor v Moravské Ostravě.

Svou skladatelskou činnost neukončil ani v předválečné době velmi aktivní pedagog, dirigent **Arthur Könnemann**. Také on veřejně prezentoval své skladby ať už v rámci akademie *Hudebně-vzdělávacího ústavu*, nebo samostatně pořádanými koncertními večery. Koncert, který byl nazván „Díla novoromantického směru“ se konal 8. dubna 1924 v sále Katolického domu a byly uvedeny úryvky z hudebně-dramatických děl, klavírní kompozice, které reprodukovali žáci ústavu a klavírní a violorpa sextet.⁷¹⁷

Další výraznou osobností ostravského hudebního života byl klavířista a také skladatel **Ernst Immerglück**. Jeho tvůrčí činnost však nedosáhla takového významu jako u výše uvedeného Aicha. Pianista, který pořádal první samostatné koncerty již v předválečném období, dosáhl po roce 1918 světového ohlasu. S jeho jménem se velmi často setkáváme v souvislosti s komorními vystoupeními ať už zahraničních nebo také zdejších umělců. Nebyl pouze vyhledávaným korepeticem, ale také dalším vystupujícím, který obohatil program uměleckým způsobem. Kromě výše zmíněného koncertu s Paulou Schnitzer vystoupil klavířista také s houslistou **SiegmunDEM Fuermannem** 17. května 1919 v Německém domě. Představení vzbudilo velký zájem. Provedeno bylo několik čísel, jmenujme například *Kreutzerovu sonátu* L. van Beethovena či Čajkovského *Houslový*

⁷¹⁵ BALCAR, M. Symfonický koncert A. Aicha. *MSD*, 22. 10. 1926, č. 292, s. 5.

⁷¹⁶ WÜSTNER, A. Konzert Anton Aich. *OZ*, 12. 11. 1931, č. 259, s. 3. BALCAR, M. Jubileum ostravského hudebníka. *MSD*, 13. 11. 1931, č. 309, s. 5.

⁷¹⁷ Z hudebnědramatických děl zazněla *Liebeswerbung* z hudební tragedie *Die Madonna mit dem Mantel, Spinnenlied* z hudebního dramatu *Rästel in Burgund, Johannisnacht*, scéna za duet z hudebního dramtu *Die Stadgefahr*, dále z klavírních děl *Capriccioso*, které bylo věnováno Chopinovi, *Venezia adorata, La Clavicembalista* pro čtyřruční klavír, slavnostní pochod *Helden des Luftmeeres*, dále *Madrigal op. 69* pro housle s klavírním doprovodem, *Schäferspiele* pro violorpasextet a klavírní sextet *Maienwonne*. WÜSTNER, A. Komposition-Konzert Arthur Könnemann. *OZ*, 10. 4. 1924, č. 84, s. 3.

koncert D dur, Mozartovo *Pastorale varié* ad.⁷¹⁸ Vystoupení obou umělců sklidilo takový úspěch, že byl koncert zopakován 24. května s pozměněným programem, na kterém byl zahrán *Houslový koncert h moll* Saint-Saëns, *Rondo op. 70* a *Ave Marie* F. Schuberta, Dvořákova *Humoreska* ad.⁷¹⁹ Siegmund Fuermann se vrátil do Ostravy na podzim roku 1921, aby zde vystoupil 26. listopadu, tentokrát za doprovodu Antona Aicha.

Ernst Immerglück vystoupil znova spolu se Siegmundem Fuermannem po více než čtrnácti letech, 10. října 1933 v sále hotelu Palace. Na programu byla opět Beethovenova *Kreutzerova sonáta*, velmi působivé bylo provedení Brahmsovy *Rapsodie op. 79, č. 2* v Immerglückově podání či Schubert-Listztovy *Gretchen am Spinnrad a Ständchen von Shakespeare*.⁷²⁰ Fuermann vystoupil v Ostravě také následující rok, 8. října 1934 v Lidovém domě, byl však doprovázen orchestrem NDMS řízeného J. Voglem. Představení, které zorganizovala německá strana, se konalo ve prospěch československého červeného kříže. Na programu byly houslové koncerty Beethovena (*D dur, op. 61*), Mendelssohna-Bartholdyho (*e moll, op. 64*) a P. I. Čajkovského (*D dur, op. 35*).⁷²¹

Samostatné klavíristovo vystoupení se konalo 20. února 1934 v Domě umění. Ani tentokrát nenalezneme v repertoáru nic neobvyklého. E. Immerglück zahrál Schubertovo *Impromptu c moll*, Beethovenovu *Sonatu E dur*, Dohnányiho *Rapsodii*, Brahmsovo *Capriccio h moll a Valčík*, Chopinovo *Impromptu Fis dur* a Listzovu tarantelu *Benátky a Neapol*. Na dalším koncertě (1. 2. 1935) vynikly především skladby Franka Gershvina, S. Liapounova a M. de Falla.⁷²² Klavírní koncerty domácího umělce byly hojně navštěvovány, a to i v následujících letech.⁷²³

Koncerty ostravských umělců

I přes značný počet vystoupení zahraničních umělců, nalezneme mezi místními hudebníky velmi aktivní osobnosti, které se se svými zdařilými produkcemi v jejich konkurenci neztratily a přispěly k obohacení uměleckého života ostravských obyvatel. Z uskutečněných koncertů uvádíme ty nejvýznamnější. Jeden z takových koncertů, jehož

⁷¹⁸ OZ, 10. 5. 1919, č. 102A, s. 2.

⁷¹⁹ OZ, 21. 5. 1919, č. 111A, s. 2.

⁷²⁰ -ff-. Konzert Fuermann-Immerglück. OZ, 13. 10. 1933, č. 233, s. 4.

⁷²¹ WÜSTNER, A. Grosses Festkonzert zu Gunsten des Tschechosl. Roten Kreuzes. OZ, 9. 10. 1934, č. 230, s. 3.

⁷²² -bh-. Klavierabend Ernst Immerglück. OZ, 21. 2. 1934, č. 43, s. 3. -bhz-. Ernst Immerglück. OZ, 2. 2. 1935, č. 28, s. 11.

⁷²³ Od roku 1934 vystupoval Immerglück sólově každý rok. Další vystoupení se tedy konalo 26. února 1936, kde kromě jiných zahrál Brahmsovu *Rapsodii h moll*, *Uherský tanec g moll* či Smetanovu *Polku F dur*. (-ern-. Konzert Immerglück. OZ, 27. 2. 1936, č. 28, s. 5). Následoval koncert ve vyprodaném sále Domu umění 8. dubna 1937, kde udivil jakožto známý intepret děl romantismu reprodukcí Bachovy *Varhanní fugy*. Z dalších děl zaujalo *Nocturno für linde hand* Seriabina a Lisztova *XII. Uherská rapsodie*. (-ern-. Klavierkonzert Ernst Immerglück. OZ, 10. 4. 1937, č. 84, s. 3.

výtěžek byl věnován na dobročinné účely, se konal 1. října 1919 ve vítkovickém *Závodním hotelu*. Komorní soubor tvořili místní hudebníci, L. Titzl, Ed. Kleweta, Fr. Rochel, F. Kleweta, Ed. Schneider a A. Kleweta. Proveden byl Haydnův *Smyčcový kvartet op. 76*, nádherný Mozartův *Klarinetový kvintet* a *Klavírní kvintet Es dur*. Úroveň výkonů umělců byla velmi příjemným překvapením.⁷²⁴ Tyto amatérské produkce také podporovaly výše uvedené místní německé spolky. Skupina *Witkowitzers Deutscher Kulturverband* zorganizovala např. Večer komorní hudby (23. října 1920) a vystoupilo na něm smyčcové kvarteto *Klewety*, které provedlo díla Mozarta, Schuberta, Čajkovského a Beethovena. Taktéž 24. listopadu 1921 se uskutečnil podobný koncert, na němž kromě Klewetova kvarteta účinkoval Ernst Immerglück.

V letech 1923-24 vystoupilo několikrát v Ostravě zdejší *Wojtowského kvarteto* (Henry Wojtowski, Otto Mazák, Franz Mazák a Josef Posdina), které vzniklo zásluhou Antona Aicha na podzim roku 1922. 26. ledna 1923 se uskutečnil koncert, na kterém byl uveden *Smyčcový kvartet* J. Haydna, A. Dvořáka, G. Valentiniho *Komorní sonáta E dur pro klavír, housle a cello* a Čajkovského *Trio pro klavír, housle a cello* (na klavír hrál A. Aich).⁷²⁵ Následující koncert se uskutečnil 27. dubna 1923. Na programu byly tři smyčcové kvartety: F. Schuberta *Es dur, op. 125, č. 1*, A. Borodina *D dur* a Fritze Kreislera *h moll*. Zatímco druhý komorní večer vzbudil obdiv a ocenění velmi jisté souhry, třetí večer byl dovršením úspěšné první sezóny,⁷²⁶ po jejímž absolvování byli hudebníci motivováni k další umělecké činnosti.

Také v následujícím roce 1924 uspořádalo kvarteto několik komorních koncertů, ve kterých díky kvalitně vybranému programu opět předvedlo svou sešranost a uměleckou dokonalost. Nejvýznamnějším představením této série byl v pořadí čtvrtý koncert, na němž byl proveden Smetanův *Smyčcový kvartet e moll Z mého života* a premiérově v Ostravě byl reprodukován kvartet F. Mosera *G dur, op. 19*.⁷²⁷ Po rozpadu komorního souboru se setkáváme se samostatnými vystoupeními jednotlivých členů (viz výše).

Pod záštitou německého *Stadtbildungsausschus Mähr.-Ostrau* 12. listopadu 1930 poprvé veřejně vystoupilo *Pozdinovo* (nebo též uváděno jako *Macákovo*) kvarteto (Otto Macák, Vincenc Knopp, Franz Macák a Josef Posdina), které zahrálo díla všech tří vídeňských klasiků. Na dalším představení konaném 4. března 1931 v Domě umění spoluúčinkoval violista Schwarz. Uvedena byla *Smyčcová kvarteta C dur* (W. A. Mozart), *d moll* (M. Balcar) a *Klarinetový kvintet h moll, op. 115* J. Brahmsa (na klarinet hrál F.

⁷²⁴ OZ, 10. 10. 1919, č. 234A, s. 2.

⁷²⁵ WÜSTNER, A. II. Kammermusikabend – Wojtowski quartett. OZ, 29. 1. 1923, č. 23, s. 3.

⁷²⁶ WÜSTNER, A. III. Kammermusikabend. OZ, 30. 4. 1923, č. 99, s. 3.

⁷²⁷ WÜSTNER, A. IV. Konzert des Wojtowski-Quartetts. OZ, 17. 4. 1924, č. 91, s. 3.

Macák).⁷²⁸ Již 19. října 1931 následoval další koncert. Skvělou sehranost dokázalo kvarteto (nově v obsazení s G. Hahn místo J. Posdiny) také na koncertě konaném v Německém domě 25. 4. 1933.⁷²⁹

Německý *Stadtbildungsausschuss Mähr.-Ostrau* zorganizoval 2. prosince 1932 také koncert *Bohumínského kvarteta* (Ludwig Hilke, Eugen Kalluch, Alis Donocik, Hans Gröbl), který se uskutečnil v nově otevřeném zahradním sále Německého domu. Program obsahoval kromě děl vídeňských klasiků také kvartet ruského novátora A. Borodina.

Místní umělci spolu s profesionálními hudebníky uspořádali 2. května 1933 koncert ve prospěch Německé hudební akademie v Praze. Kromě cellistky G. Hahn, H. Wojtowského vystoupili také Paula Pawlas, zpěvačka Hilda Schindler, Wilhelm Jeletz, který se představil také jako skladatel, a M. Sperl Kurst.⁷³⁰ Z provedených děl (Bacha, Sammartiniho, Aicha ad.) stojí za zmínku klavírní *Trio op. 27* Egona Korngauta, které provedeli Greta Hahn, Henry Wojtowski a Marianne Sperl Kurst.⁷³¹

Aktivita jednotlivých spolků v pořádání hudebních představení se ve 30. letech zvyšovala. Úspěch předešlého koncertu donutila uspořádat *Stadtbildungsausschuss a Volksbildungsverein* již 21. února 1934 další klavírní a pěvecký koncert, na kterém účinkovali místní zpěváci a hudebníci (klavíristka Suffi Dressler Narbeshuber, pěvkyně Lotte Kolbe, cellista Josef Posdina), doprovázeni Richardem Langerem. V dalších letech pořádaly jmenované výbory/spolky další podobná vystoupení, jejichž repertoár zahrnoval pěvecká, sólová instrumentální či komorní čísla. Mezi umělce, kteří se na těchto večerech podíleli, patřily např. zpěvačky Margarete Herbst, Grete Schenk, zpěvák Leopold Goldhammer, klavíristky Olga Losert, Suffi Dressler Narbeshuber (z Jablonce n. Nisou), houslista Leo Dworschak, cellista J. Posdina ad.

Hudebně-literární program byl obsahem večera nazvaného „Večer zdejšího umění“. Ten se konal 23. listopadu 1934 a kromě přednesu básní zdejších spisovatelů byly provedeny skladby místních komponistů A. Aicha, Wilhelma Jeletze, Leodgara S. Koneczného⁷³² a Richarda Langer. Díla interpretovali jednak samotní skladatelé (Leodgar

⁷²⁸ Kammermusik Abend. *OZ*, 5. 3. 1931, č. 53, s. 3.

⁷²⁹ Proveden byl tentokrát kvartet Haydna, Brahmsa a *Americký kvartet F dur* A. Dvořáka. –c-. Kammermusikabend des Macak-Quartetts. *OZ*, 27. 4. 1933, č. 98, s. 4. S Macákovým kvartetem se setkáváme také na vystoupení 19. března 1935, kdy zajišťovalo hudební výplň vzpomínkové slavnosti na Maxe Liebermanna.

⁷³⁰ Na pozvání *Vítkovického mužského pěveckého spolku* vystoupila klavíristka také v *Závodním hotelu* 4. května 1934 a na pěveckém koncertě zahrála několik sólových klavírních čísel z různých stylů (od baroka po impresionismus). WÜSTNER, A. Konzert des Witkowitzner Männergesang-Vereines. *OZ*, 7. 5. 1934, č. 105, s. 4.

⁷³¹ WÜSTNER, A. Konzert-Abend. *OZ*, 3. 5. 1933, č. 104, s. 3.

⁷³² Mladý rodák z Třince, který vystupoval později pod pseudonymem Leo Kolberg, se narodil v roce 1911. V letech 1927-34 studoval Deutschen Akademie für Musik und Darstellende Kunst v Praze, kde absolvoval obor housle a varhany. Později působil v MO jako učitel hudby. Padl před rokem 1945 na východní frontě.

Koneczny zahrál klavírní skladby R. Langer), dále pak ostravská cellistka Greta Hahn, operní pěvkyně Else Holesch a koncertní pěvkyně Lydia Drtil, která zazpívala několik Aichových písní. Reprezentativní večer zdejších umělců si vydobyl u místního publika velké uznání.⁷³³

V Domě umění se 1. dubna 1938 představil nově založený komorní soubor, *Ostravské trio* (houslista Karl Holub, cellistka Greta Ost Hahn a klavíristka Marianne Sperl Kurst). Ostravský kulturní život byl tímto souborem obohacen a byla tak vyplněna mezera spočívající v nedostatku komorních koncertů ve městě. Bohužel následující politické události nedaly tomuto souboru možnost v dalších letech navázat na úspěšné první a jediné představení.

Komorní soubory

Vedle poměrně častých koncertů významných zahraničních umělců zpestřovaly kulturní život v Ostravě vzácně účinkující komorní soubory. Třebaže se jednalo o ojedinělé záležitosti, zanechala tato hudební tělesa svými kvalitními reprodukcemi oblíbených děl u zdejších obyvatel velmi silný dojem.

Ostravané si například měli možnost během dvacátých let poslechnout hudební díla prováděná *Smyčcovým kvartetem Ševčík-Lhotský* (první poválečné představení se uskutečnilo 4. května 1919 v Městském divadle,⁷³⁴ dále pak 28. listopadu 1925 v Katolickém domě)⁷³⁵ nebo *kvartetem Dietrich*, složeného ze čtyř instrumentalistek, které uspořádalo v Ostravě sérii vystoupení na jaře 1920.

Doslova senzaci v hudebním životě obyvatelstva přineslo vystoupení lipského *Gewandhaus-kvarteta*, které se v té době řadilo na první pozici mezi ostatními světovými kvartety. K napjatě očekávanému koncertu došlo 24. února 1923 v Katolickém domě. Hráči (Edgar Wollgandt, Karl Wolschke, Karl Herrmann, Julius Klengel) vybrali na ostravské představení skladby P. I. Čajkovského *Smyčcový kvartet es moll, op. 30*, R. Schumanna *Smyčcový kvartet A dur, op. 43, č. 3* a L. van Beethovena *Serenada D dur pro housle, violu a cello*, která nahradila původně ohlášený *Smyčcový kvartet F dur, op. 59, č. 1*.⁷³⁶ Jako přídatek zazněla volná věta z *Divertimenta* W. A. Mozarta. Dokonalá reprodukce děl, technika i pochopení vlastní myšlenky skladby zaručila velkolepý úspěch,

Lexikon zur deutschen Musik-Kultur, ... s. 755. Svůj skladatelský večer uspořádal v MO např. 7. prosince 1937.

⁷³³ WÜSTNER, A. Abend heimischer Kunst. *OZ*, 24. 11. 1934, č. 269, s. 6.

⁷³⁴ Na programu byla díla Vítězslava Nováka, Johannese Brahmsa a Alexandra Borodina.

⁷³⁵ Hráli *Smyčcový kvartet G dur* A. Dvořáka, *Smyčcový kvartet a moll* Z. Kodalye a *Smyčcový kvartet Es dur* L. van Beethovena. *OZ*, 20. 11. 1925, č. 264, s. 3.

⁷³⁶ Balcar uvádí, že sekundista byl v průběhu představení naléhavě odvolán a okamžitě musel odjet zpět do Lipska.

jakého se dostalo umělcům jen zřídka.⁷³⁷ Lipské kvarteto se vrátilo do Ostravy také následující rok, aby zde 12. února 1924 v sále Lidového domu předvedlo skladby L. van Beethovena, J. Haydna a E. Weismanna.

Úspěšná představení komorních souborů doplnilo vystoupení českého *Ondříčkova kvarteta* (Jaroslav Pekelský, Kamil Vyskočil, Vincenc Zahradník a Bedřich Jaroš), které se konalo v březnu 1924 v rámci oslav Smetanova roku. Představení tohoto tělesa, které mělo možnost publikum poznat již v předešlém roce, se uskutečnila hned dvě, a sice 15. a 18. března. Kromě děl klasiků (Beethovena, Mozarta) zazněl na koncertě Smetanův *Kvartet e moll Z mého života*, na druhém představení jeho méně známý *Kvartet d moll*, dále Dvořákův *Smyčcový kvartet C dur* a kvartet P. I. Čajkovského.⁷³⁸

Na pozvání *Společnosti přátel hudby* přijelo do Ostravy po mnoha letech světoznámé *Rosé kvarteto*. Arnold Rosé spolu s dalšími členy (Paul Fischer, Anton Ružitska, Anton Walter) vystoupil v Lidovém domě 22. ledna 1926 za velkého zájmu publika. Mimo Mozartova (*G dur*) a Beethovenova kvartetu (*F dur*) byl proveden také *Smyčcový kvartet As dur* A. Dvořáka.⁷³⁹ Další vystoupení tohoto souboru se konalo ještě v téže roce v rámci abonentní série. (viz výše). Již v březnu 1927 vystoupilo kvarteto v rámci Beethovenovy slavnosti spolu s klavíristou Janem Heřmanem.⁷⁴⁰

Po dvouleté odmlce se konal další koncert *Rosé kvarteta* 29. listopadu 1929 v Lidovém domě. Tentokrát uchvátilo především reprodukcí Brahmsova kvartetu *a moll, op. 51, č. 2*, které dle recenzentky nezvládne v té době zahrát lépe žádné jiné kvarteto. Dále byl uveden také Beethovenův kvartet *A dur, op. 18, č. 5* a Dvořákův *Es dur, op. 51*.⁷⁴¹

V Ostravě vystoupilo 9. října 1927 vůbec poprvé také česko-německé karlovarské *Manzerovo kvarteto* v novém složení (Franz Strobl, Ernst Schneider, Robert Manzer a Franz Noli). Hráči zaujali svým precizním, skvěle frázovaným přednesem. Repertoár obsahoval tradičně zastoupené skladatele podobných souborů (Mozart-Beethoven-Dvořák).⁷⁴² Ve stejném složení vystoupilo kvarteto také 28. března 1930. Ze tří provedených děl (Beethoven, Dvořák, Schumann) zaujal především Beethovenův

⁷³⁷ WÜSTNER, A. Der Kammermusikabend des Leipziger Gewandhaus-Quartetts. *OZ*, 26. 2. 1923, č. 46, s. 3. O tom také BALCAR, M. Koncert Gewandhaus kvarteta. *MSD*, 27. 2. 1923, č. 56, s. 5.

⁷³⁸ BALCAR, M. Koncert Ondříčkova kvarteta. *MSD*, 18. 3. 1924, č. 78, s. 5. WÜSTNER, A. II. Konzert des Ondříček-Quartetts. *OZ*, 19. 3. 1924, č. 66, s. 3.

⁷³⁹ Zatímco však německý kritik obdivuje preciznost hry, hudebnost, procítěnost, duchaplnou interpretaci, M. Balcar upozorňuje na nedostatečně procítěnou reprodukci Dvořákova kvartetu. BALCAR, M. Koncert kvarteta Rosé. *MSD*, 24. 1. 1926, č. 24, s. 11. k.w. Rosé Quartett. *OZ*, 23. 1. 1926, č. 18, s. 4.

⁷⁴⁰ WÜSTNER, A. Beethovenfeier - Rosé Quartett – prof. Jan Heřman. *OZ*, 22. 3. 1927, č. 67, s. 4.

BALCAR, M. Beethovenův večer Rosého kvarteta a profesora Heřmana. *MSD*, 23. 3. 1927, č. 81, s. 6.

⁷⁴¹ WÜSTNER, A. Kammermusik-Abend Rosé-Quartett. *OZ*, 30. 11. 1929, č. 274, s. 3.

⁷⁴² WÜSTNER, A. Das Manzer Quartett. In *OZ*, 11. 10. 1927, č. 231, s. 3. T.B. Koncert Mauzerova kvarteta. In *MSD*, 13. 10. 1927, č. 284, s. 6.

Smyčcový kvartet B dur, op. 130. Další koncert se konal již 10. října 1930 ve vítkovickém *Závodním hotelu* na pozvání místní vítkovické skupiny *Bildungsausschuss*.⁷⁴³

Na počest sta let od úmrtí Franze Schuberta se uskutečnil 2. února 1928 ve vítkovickém *Závodním hotelu* Slavnostní koncert, který zahájil sérii Schubertových koncertů. V rámci představení vystoupilo poprvé v Ostravě *Budapešťské smyčcové kvarteto* (Emil Hauser, José Roismann, Stefan Ipolyt a Harry Sou). Provedeny byly Schubertovy skladby *Kvarteto a moll, op. 29, Kvarteto G moll a kvartetní věta c moll (z pozůstalosti)*. Také tento soubor zapůsobil na posluchače velmi příznivým dojmem.⁷⁴⁴ Za velkého zájmu českého i německého publika se uskutečnil také koncert vídeňského *Kerschbaumertria* (houslista Ervin Kerschbaumer, celista Ernst Neumann, klavíristka Hilde Wattolik Schreiber) v NDMS 11. března 1928 a ve vítkovickém *Závodním hotelu* 7. prosince 1928.⁷⁴⁵ Jediným komorním představením byl také koncert *Georg Steiner tria* ve vítkovickém *Závodním hotelu* 18. (19.) dubna 1929.

V příznivých podmínkách První republiky se ať už v české, anebo v německé režii uskutečnilo velké množství zajímavých a umělecky hodnotných koncertů. Německá část ostravského obyvatelstva přitom měla na tomto stavu zásadní podíl. I když byla nabídka koncertů velmi rozmanitá a bohatá, nemuseli se organizátoři koncertů až na výjimky potýkat s nízkou návštěvností. Zásahu na tom jistě měla propracovaná reklama publikovaná v německém a českém tisku, a avíza ve výlohách knihkupců zajišťujících předprodej vstupenek.

Počáteční rezervovanost Čechů a Němců odpovídající náladám počátku 20. století se ve 20. a na počátku 30. let proměnila v otevřenost k dialogu a spolupráci. Zdá se, jakoby láska k hudbě překonala několik desítek let trvajících napětí a spory mezi oběma národy. Dokladem této spolupráce jsou např. koncerty pořádané A. Aichem, jehož *Židovský pěvecký spolek* doprovázel orchestr NDMS, společné symfonické koncerty českého a německého divadla pod taktovkou J. Vogela, ad. Společné kulturní úsilí svého času úspěšně potlačovalo šíření nacistické ideologie.

⁷⁴³ WÜSTNER, A. Konzert des Manzer-Quartetts. *OZ*, 29. 3. 1930, č. 74, s. 4. WÜSTNER, A. Konzert des Manzer-Quartetts. *OZ*, 11. 10. 1930, č. 235, s. 4.

⁷⁴⁴ WÜSTNER, A. Schubert Jahrhundertfeier. 1. Konzert Budapester Streichquartett. *OZ*, 3. 2. 1928, č. 28, s. 3. BALCAR, M. Schubertův večer Budapešťského smyčcového kvarteta. *MSD*, 4. 2. 1928, č. 35, s. 6.

⁷⁴⁵ Na druhém koncertě v prosinci 1928 provedlo velmi pečlivě a se skvělou souhrou Beethovenovo *Trio B dur, op. 11*, Čajkovského *Trio a moll, op. 50* a Schubertovo *Trio B dur, op. 99*. Balcarem byla především oceněna hra členky souboru, Hilde Wattolikové Schreiberové. BALCAR, M. Koncert Kerschbaumerova tria. *MSD*, 10. 12. 1928, č. 343, s. 5. Koncert byl také recenzován v *OZ*, 10. 12. 1928, č. 282, s. 3.

3.2.2 Symfonické koncerty

V prvních poválečných letech bylo pořádání symfonických koncertů ojedinělou záležitostí. Spolky, které se na tato vystoupení orientovaly, totiž během první světové války zanikly. Výjimkou byl přeživší *Moravsko-ostravský orchestrální spolek*, který byl v předválečných letech nejaktivnější. Tuto mezeru v poválečné kulturní nabídce z části vyplňovaly koncerty vojenských kapel, např. Vojenské posádkové hudby v Moravské Ostravě, která vystupovala v hotelu *National, Imperial, Moravia* (v Přívoze) ad. Kapela však nehrála symfonické skladby, ale pouze v té době velice oblíbené valčíky, pochody nebo směsi ze známých oper. Představení byla velmi oblíbená a ostravským publikem vyhledávaná.

Významnější symfonické koncerty pořádané českými zástupci obyvatel se uskutečnily téměř v polovině 20. let 20. století (první koncert pod vedením E. Bastla se konal 11. února 1923). Oproti tomu se na německé straně konal první filharmonický koncert již v listopadu 1919. Pod vedením Antona Aicha a Arthura Löwensteina, kteří působili jako dirigenti Německého divadla, se uskutečnily pravděpodobně pouze první dva avizované koncerty (23. 11. a 14. 12. 1919). Na prvním z nich byla provedena Mendelssohnova *Skotská symfonie*, na druhém Beethovenova *Eroika*. Také v následujícím roce uspořádal Aich na četné žádosti obyvatel v Německém domě filharmonický koncert. Přestože v té době město nedisponovalo žádným symfonickým orchestrem, byl publiku nabídnut vynikající výkon. Zvláště uznání si vysloužili sólisté flétny, lesního rohu a harfy.⁷⁴⁶ Druhý filharmonický koncert pod vedením Aicha se konal 18. března 1921 v rámci Beethovenovy slavnosti, třetí pak 11. května 1921.⁷⁴⁷

Kromě domácích orchestrálních souborů zajížděly ve sledovaném období do Ostravy hostující symfonická tělesa. Koncerty těchto souborů byly přijímány vždy s velkým zájmem. Kromě *Šakovy filharmonie*, která provedla dva koncerty na pozdím 1920 (31. 10. a 1. 11. 1920) se uskutečnilo také několik hostujících vystoupení *České filharmonie*.⁷⁴⁸

Mezeru po koncertech domácího orchestrálního spolku vyplnily v letech 1924-26 představení hostujících symfonických souborů. 26. ledna 1924 začala v Lidovém domě

⁷⁴⁶ Na koncertě zazněla Mendelssohnova *Ouverture zum Märchen von der schönen Melusine*, Wagnerova *Siegfriedova idyla*, Svendsenova druhá *Norská rapsodie* a Bizetova *suita L'Arlesienne*. WÜSTNER, A. *Philharmonisches Konzert*. OZ, 30. 11. 1920, č. 269, s. 4.

⁷⁴⁷ Na druhém koncertě zazněla předehra *Leonore č. 3, Klavírní koncert č. 5 Es dur* s Emilem Paurem a *Symfonie č. 7 A dur*. Třetí koncert byl věnován dílům ruských skladatelů. Byla provedena Čajkovského *5. symfonie e moll* a Glazunowova *4. symfonie e moll*. OZ, 3. 3. 1921, č. 49, s. 4 a 8. 5. 1921, č. 103, s. 3.

⁷⁴⁸ Více o tom MAZUREK, J. *Ostravský hudební život do r. 1945*, s. 36. O těchto koncertech také referují německé prameny, které upozorňují na konání představení, v některých případech je i vystoupení recenzováno. OZ, 7. 5. 1921, 17. 4. 1924, 3. a 19. 5. 1926 (rec.), 22. 5. 1930 (rec.), 18. 9. 1931.

série pěti symfonických koncertů *Videňské filharmonie* vedené dirigentem Franzem Schalkem. Kromě orchestrálních vystoupení uspořádali sólisté filharmonie ještě koncert komorní. Představení pod patronátem Dr. Edvarda Beneše se konala v rámci oslav Smetanova roku. Z toho důvodu byla na prvním koncertě uvedena celá *Má vlast*. Ze všech pěti vystoupení sklidily největší úspěch (a také uznání kritiky) předehra k opeře *Tänhauser* R. Wagnera, Smetanova *Vltava*, Schubertova *Symfonie h moll*, Čajkovského *Patetická* a Mendelssohnova hudba ke *Snu noci svatojánské*. Z komorního koncertu bylo oceněno uvedení Beethovenova *septetu op. 20* a Čajkovského sexteta *Suvenýr z Florencie*, jejichž veřejné provedení bylo velmi sporadické. Němečtí i čeští kritici tak hodnotili návštěvu *Videňské filharmonie* v Moravské Ostravě velmi pozitivně.⁷⁴⁹

Mimořádnou událostí v kulturním životě ostravského obyvatelstva byly dva koncerty *Římského symfonického orchestru Augusteum* vedeného dirigentem Bernardinem Molinarim, které se konaly 27. a 28. května 1925 v Lidovém domě. Během těchto dvou dní zazněla díla B. Smetany (předehra k *Prodané nevěstě*), L. van Beethovena (*V. symfonie c moll*), C. Debussyho, G. Rossiniho, F. Schuberta (*Symfonie h moll*) a dalších skladatelů. Úspěch koncertů byl obrovský a bez jakýchkoli výtek.⁷⁵⁰ Molinari se vrátil do Ostravy také následujícího roku, aby zde s *Orchestrem pražské konzervatoře* uskutečnil koncert 10. března 1926. Kromě B. Smetany, A. Dvořáka, J. Suka a A. Corelliho bylo provedena stejně jako v předešlém roce Beethovenova *V. symfonie*.⁷⁵¹

Založením *Moravsko-ostravského symfonického orchestrálního spolku* v roce 1926 (*Mähr.-Ostrauer Symphonie-Orchesterverein*) došlo k vyplnění chybějící mezery potřeby existence obdobného spolku a k významnému obohacení kulturního života ostravského obyvatelstva. Do čela tohoto tělesa se postavil v té době velmi aktivní dirigent, skladatel a sbormistr Anton Aich. První symfonický koncert tohoto spolku se uskutečnil 10. listopadu 1926. Záštitou kvalitního uměleckého provedení byl dirigent Aich. Kromě jiných děl (Weberova předehra k opeře *Oberon*, Dvořákovy *Slovanské tance*) byla uvedena Mozartova *Jupiterská symfonie*.⁷⁵²

Výročí sta let od úmrtí L. van Beethovena bylo příležitostí zorganizovat pro domácí dirigenty slavnostní koncerty na skladatelovu počest. Prvním z nich bylo vystoupení v NDMS pod vedením E. Bastla (26. 3. 1927, uvedena byla Beethovenova symfonie

⁷⁴⁹ WÜSTNER, A. Fünf Festkonzerte der Wiener Philharmoniker. *OZ*, 28. 1. 1924, č. 23, s. 3. BALCAR, M. Koncerty Videňské Filharmonie. *MSD*, 29. 1. 1924, č. 29, s. 5.

⁷⁵⁰ WÜSTNER, A. I. a II. Konzert des Römischen Symphonischen Orchesters Augusteum. *OZ*, 28. a 29. 5. 1925, č. 120 a 121, s. 3. BALCAR, M. Koncerty Molinariho. *MSD*, 30. 5. 1925, č. 147, s. 5.

⁷⁵¹ WÜSTNER, A. Symphonisches Konzert. *OZ*, 11. 3. 1926, č. 58, s. 3. BALCAR, M. Molinariho koncert. *MSD*, 12. 3. 1926, č. 71, s. 6.

⁷⁵² -ff- I. Symphonie-Konzert. *OZ*, 15. 11. 1926, č. 259, s. 3.

Eroika). Druhým byl pak symfonický koncert *Moravsko-ostravského symfonického orch. spolku*, na kterém spoluúčinkovala klavíristka Herma Rosenberg. Vystoupení se uskutečnilo 8. dubna 1928 v Lidovém domě a svým programem doplnilo představení orchestru českého divadla a Orchestrálního sdružení. Provedena byla zřídka hraná *IV. Beethovenova symfonie*. Kromě ní zazněl ještě *V. klavírní koncert Es Dur, Andante F dur a Rondo op. 129*, ve kterých mohla H. Rosenberg opět ukázat svou uměleckou dokonalost.⁷⁵³

Během následujících let 1927-32 se uskutečnilo několik dalších koncertů *Moravsko-ostravského symf. orchestru*. Na těchto představeních byla mj. uvedena Haydnova *Symfonie č. 1 Es dur* (14. 11. 1927), Schubertova *Symfonie č. 7 C dur* (24. 10. 1928 v rámci Schubertovy slavnosti), Glazunovova *Symfonie č. 6 c moll, op. 58* (13. 11. 1929), Griegova *Suita z Holbergových časů* a Aichův *Valse triste* (12. 5. 1930), Haydnova *Symfonie č. 4 D dur* a Mozartova *Symfonie č. 39 E dur* (23. 2. 1932).⁷⁵⁴

Ačkoli již orchestrální spolek pod vedením dirigenta Aicha po roce 1932 neuskutečnil žádný další symfonický koncert, ostravské obyvatelstvo mělo mnoho jiných možností poslechnout si tuto hodnotnou hudbu. Jednak v podobně pravidelných abonentních koncertů orchestru NDMS, jež se konaly od roku 1928 pod vedením dirigenta Jaroslava Vogla a na kterých v počátečních letech účinkovali i hráči z orchestru Německého divadla, jednak díky vystoupením *Filharmonického sdružení*⁷⁵⁵ pod taktovkou dirigenta a hud. pedagoga Jana Pešata.

Kromě výše uvedených pravidelných hudebních vystoupení se uskutečnilo ve sledovaném období ještě několik mimořádných symfonických produkcí. Tak například 15. května 1928 se konal v Katolickém domě koncert *Hudebně-vzdělávacího ústavu* A. Könnemanna s jehož velmi aktivní činností jsme se mohli setkat již v předešlém období. Na představení vystoupil orchestr ústavu, který zahrnoval také nástroje, jež vymyslel sám skladatel a to organet a linguet. Kromě *I. věty nedokončené symfonie h moll* F. Schuberta či *Triumfálního pochodu* F. Liszta ze symfonické básně *Mazepa* bylo jádrem představení především uvedení moderní kompozice čtvrttónové hudby *Kompositionsproben aus op. 9/b*

⁷⁵³ WÜSTNER, A. Beethoven-Feier des Mähr.-Ostrauer Symphonieorchester-Vereines. *OZ*, 9. 4. 1927, č. 83, s. 4. BALCAR, M. Koncert Symfonicko-orchesterálního spolku. *MSD*, 10. 4. 1927, č. 99, s. 5.

⁷⁵⁴ WÜSTNER, A. Populäres Symphonie-Konzert. *OZ*, 15. 11. 1927, č. 259, s. 2-3. T.B. Populární symfonický koncert. *MSD*, 16. 11. 1927, č. 317, s. 5.; WÜSTNER, A. Die Schubert-Feier. *OZ* 25. 10. 1928, č. 245, s. 4. BALCAR, M. Schubertova oslava. *MSD*, 26. 10. 1928, č. 299, s. 5.; WÜSTNER, A. Grosses Konzert. *OZ*, 14. 11. 1929, č. 260, s. 3. BALCAR, M. Koncert Symfonicko-orchesterálního sdružení. *MSD*, 15. 11. 1929, č. 314, s. 5.; WÜSTNER, A. Konzert des Symphonie-Orchestervereines in Mähr. Ostrau. *OZ*, 13. 5. 1930, č. 110, s. 2.; WÜSTNER, A. Symphonie-Konzert. *OZ*, 24. 2. 1932, č. 45, s. 2. BALCAR, M. Koncert symfonicko-orchesterálního spolku. *MSD*, 26. 2. 1932, č. 57, s. 5.

⁷⁵⁵ Filharmonické sdružení bylo založeno r. 1923 a od roku 1935 bylo přejmenováno na Ostravskou filharmonii. Více o J. Pešatovi MAZUREK, J. *Jan Pešat (1892-1974). Příspěvek k dějinám ostravské hudební výchovy 20. století*. Ostrava, Repronis, 2002.

a op. 16 A. Háby v originále op. 9 pro sólové housle a op. 16 pro klavír, které pro představení transkriboval A. Könnemannem.⁷⁵⁶

I během následujících vystoupení mohlo ostravské publikum poznat moderní hudbu. 10. a 11. dubna 1929 a 14. 5. 1930 se uskutečnily koncerty *Jazzového symfonického orchestru*, jež byly pro Ostravu opravdu novinkou. V čele tělesa stál vynikající dirigent Dolsi Dauber. I přes velké světové úspěchy, o kterých se zmiňoval tisk, nebyl zejména o první dvě představení v roce 1929 velký zájem. Na koncertech byla kromě moderní jazzové hudby hrána i klasická díla např. Dvořáka, Čajkovského, Gounoda, Bizeta ad.⁷⁵⁷

Velkým kulturním zážitkem pro místní obyvatelstvo bylo také vystoupení *Velkého ruského národního orchestru* v čele s dirigentem Nikolajem Malkem, který zavítal do Ostravy již dříve spolu s *Českou fiharmonií*. Koncert nazvaný „Mimořádný symfonický koncert“ se uskutečnil 19. dubna 1931 v Lidovém domě a kromě Borodina, Liszta a Webrovy přede hry byla provedena Dvořákova *Symfonie č. 4*. O dva dny později se pak konal koncert balalajkového orchestru, který uvedl díla ruských autorů.⁷⁵⁸ Neméně významné byly také koncerty *Vídeňské filharmonie* vedené Johannem Straussem, které se konaly v Lidovém domě 28. a 29. září. 1931. Během obou večerů byla provedena známá skladatelova díla.⁷⁵⁹

V dalších letech již němečtí zástupci neuspořádali ani jediný symfonický koncert. Pravděpodobnou příčinou toho byl nedostatek kvalitních hráčů, neboť zde existovala dvě významná orchestrální tělesa. Na posledním koncertě proto musel A. Aich posilovat orchestr o hráče z českého divadla. Naštěstí se posluchačům dychtícím po tomto hudebním žánru dávala možnost navštěvovat pravidelná představení v NDMS či koncerty Ostravské filharmonie, která jim koncertní odmlčení spolku vynahrazovala.

3.2.3 Koncerty populárních kapel

Každodenní hudební život dotvářely vystoupení hudebních kapel. Nejednalo se však o tak masivní záležitost, jako v letech do roku 1918, jelikož už neměly takovou finanční podporu jako v předválečných letech. Ze všech hutnických a hornických kapel existovala v období První republiky vítkovická *Závodní kapela* a *Hornická kapela*. Kromě nich

⁷⁵⁶ WÜSTNER, A. Vierteltonmusik. *OZ*, 16. 5. 1928, č. 114, s. 3.

⁷⁵⁷ WÜSTNER, A. Symfonie-Konzert. In *OZ*, 11. 4. 1929, č. 85, s. 3-4. WÜSTNER, A. Dosi Dauber Konzert. *OZ*, 15. 5. 1930, č. 112, s. 3.

⁷⁵⁸ Ausserordentliches Symphonie-Konzert. *OZ*, 20. 4. 1931, č. 91, s. 6. WÜSTNER, A. Grossrussisches National-Orchester. *OZ*, 21. 4. 1931, č. 91, s. 3.

⁷⁵⁹ Např. přede hry k operetám *Netopýr*, *Vídeňská krev*, *Noc v Benátkách*, *Růže ze Súdánu*, několik valčíků, *Fantazie z operety Netopýr* ad. WÜSTNER, A. II. Johann Strauss Gastkonzert. *OZ*, 30. 9. 1931, č. 223, s. 3.

obohatily kulturní život i vojenské kapely moravských měst (především v prvních poválečných letech, např. vojenská kapela pod vedením Rudolfa Blažka), různá orchestrální tělesa (avšak na úrovni kapel, např. Thomas-Orchester, Salon orchester z baru Blue Maus), dále velký počet salónních, jazzových kapel, schrammelů atd. Soubory vystupovaly v místních restauracích, kavárnách a hospodách, např. v restauraci *Nové radnice*, v restauraci hotelu *National*, v *Závodním hotelu* ve Vítkovicích atd.

Zejména ke konci 20. let 20. století dochází v Ostravě k rozvoji jazzové hudby. Ve městě působila jazzová tria, kvarteta, kvintety, jazzbandy ad. Kromě restaurace *Nová radnice* vystupovaly v největších ostravských kavárnách, a to *Café Elektra*, *Café Palace* a *Café Savoy*. Mimo amatérských kapel vzniklo později ve 30. letech v ostravském rozhlasu také profesionální těleso, *Jazzband Radiožurnálu*.⁷⁶⁰

Mimo zmiňovaných kapel působily v Ostravě v té době velmi populární manodlínové a citerové soubory, které občas vystupovaly také v místním rozhlasu.

Ačkoli činnost těchto kapel byla velmi pestrá, bohatá a především nižšími vrstvami obyvatel oblíbená a navštěvovaná, nedosahovala zdaleka takového uměleckého významu, jako komorní koncerty profesionálů či symfonické produkce.

3.3 Divadelnictví

Politický převrat v roce 1918 zvrátil dominantní postavení Němců ve správě měst v rámci ČSR ve prospěch českého obyvatelstva. To se odrazilo také na vývoji hudební kultury moravských měst, zejména Brna, Olomouce a Ostravy, jejichž situace byla velmi podobná. Zásadní změny se nedotkly ani tak činnosti hudebních spolků, jako především provozu městských divadel.⁷⁶¹

Městské divadlo v Ostravě, které bylo otevřeno přičiněním německého obyvatelstva a německé městské správy v roce 1907 bylo do roku 1918 využíváno výhradně německým divadelním souborem. Češi se museli spokojit s prostorami Národního domu. V závěru sezóny 1917/1918 došlo ke vzniku spolku *Národního divadla moravsko-slezského*, jehož hlavním úkolem byl vznik samostatného stálého českého divadla. V nastalé velmi pohnuté době nabrala tato myšlenka díky politikým událostem rychlého spádu. Městské divadlo nacházející se ve vlastnictví města přešlo na začátku roku 1919 pod českou městskou správu. Vedení divadla sice bylo zpočátku svěřeno oběma existujícím divadelním spolkům, tato situace však nebyla dlouhodobě udržitelná, a proto v sezóně 1919/20 přenechal

⁷⁶⁰ Více o tom MAZUREK, J. *Ostravský hudební život do roku 1945*, s. 48-49. Upoutávky na jazzové koncerty najdeme také v německém tisku, zejména od roku 1931.

⁷⁶¹ FUKAČ-VYSLOUŽIL. *Dějiny hudby na Moravě*, s. 221-2.

Čechům *Spolek Německého divadla* samostatné vedení a soubor se v říjnu 1919 přestěhoval (vrátil) do Německého domu.

V prvních poválečných letech bylo vedení německého divadla opět v rukou ředitele Wilhelma Poppa, který se v roce 1917 svým zaměstnavatelům zavázal, že po válce obnoví operní soubor. Ani druhé ostravské ředitelství W. Poppa však nestálo pod šťastnou hvězdou. Ještě z důvodu následků působení války a také ostrých národnostních protikladů byl Popp donucen přejít k obvyklému hracímu plánu a přes veškerou snahu uvádět také hry klasického dramatu.

Kromě činohry a klasického dramatu byly v sezóně 1917/1918 (od 30. září do 30. dubna) přeci jen opět uvedeny také operety, jejichž výběr byl velmi uspokojivý. V repertoáru nalezneme díla, která slavila úspěch již v předválečném období. Pod vedením režiséra Emila Reissnera a hudebním vedením Paula Thomase bylo úspěšně uvedeno několik populárních operet. Největšího počtu repríz (27) v sezóně dosáhla *Rose von Stambul* Leo Falla. Velmi úspěšná byla také *Bauernprinzessin* Roberta Stolze, *Liebe im Schnee* Ralpa Benatzského nebo již v předešlé sezóně velmi úspěšná *Die Czardasfürstin* E. Kálmána a H. Bertého *Dreimäderlhaus*.⁷⁶²

Následující sezóna 1918/19, první poválečná, byla očekávána s velkými nadějemi. Vedení operety bylo v rukou Carla Eayera, který byl v Ostravě znám z dřívějších dob coby herec. Ten zvolil na úvod sezóny velmi trefně operetu *Faschingsee* E. Kálmána, ve které dosáhla znamenitého pěveckého výkonu Margit Karmont, která již dříve získala uznání publika coby členka operního souboru. Nově nastudovány byly *Cikánský baron* a *Netopýr* J. Strausse, *Das verwunschene Schloss* C. Millöckera. Z dalších děl byly uvedeny operety *Hannerl* H. Reicherta, nové dílo Roberta Stolze, které sám dirigoval, *Lang, lang ist's her* nebo Lehárova *Wo die Lersche singt*.⁷⁶³

V této sezóně byl obnoven i operní soubor. Ten byl během válečných let zcela rozpuštěn, a proto bylo potřeba postavit zcela nové těleso. Do jeho vedení byl v letech 1918/19 a 1920/21 postaven A. Aich. Během těchto let dosáhla ostravská německá opera největšího uměleckého vrcholu. V souboru se objevují jména jako Ernst Tauber, Ada Schwarz, Paula Ulm. S těmito sólisty se mohlo publikum setkávat také na komorních vokálních koncertech (viz výše).

⁷⁶² Dále byly v repertoáru zařazeny: *Schutzenliesel* E. Eyslera, *Boccaccio* F. Lehára, *Opernball* R. Heubergera, *Girose-Giroslo* Ch. Lecocqa, *Walzertraum* O. Strausse, *Zigeunerliebe* F. Lehára, *Die schöne Helena* J. Offenbacha, *Die Försterchristel* G. Jarna.

⁷⁶³ Dále *Die Keusche Susanne* J. Gilberta, *Noc v Benátkách* J. Strausse, *Die Rose von Stambul* L. Falla a *Czardasfürstin* E. Kálmána.

V repertoáru se objevují známé a osvědčené opery předválečného období. Jako úvodní představení bylo zvoleno dílo W. Kienzla *Der Evangelinmann*. Dále byla provedena také opera *Tiefland* E. d'Alberta, Verdiho *Troubadúr* a *Rigoletto*, ve kterých soubor dokázal, že zvládne také italskou operu. Následovaly *Hofmannovy povídky* J. Offenbacha, nová opera *Der eiserne Heiland* M. von Oberleithnera, Bizetova *Carmen*, *Das Heimchen am Herd* C. Goldmarka a *Madame Butterfly* a *Tosca* G. Pucciniho. Poslední jmenované dílo uzavřelo první operní sezónu, se kterou mohlo být vedení divadla vše s W. Poppem právem spokojeno.

V porovnání s předešlým rokem byl ten následující zcela ovládnut operetou. Uvedeno bylo celkem devatenáct děl od tradičních oblíbených operetních autorů (např. E. Kálmána, C. Millöckera, J. Strausse, E. Eyslera ad.) až po žijícího skladatele Leona Jessela.⁷⁶⁴ Závěr prodloužené sezóny (ukončena byla 31. května) patřil *Cikánskému baronovi* J. Strausse.

V sezóně 1919/20 převzal starost o operní soubor Arthur Löwenstein, pozdější ředitel opavského Městského divadla. Jako první představení byla uvedena opera *Fidelio* L. van Beethovena (obsazení Betty Nording, Armin Weltner, Franz Madl, Maxmilian Heitner a Paula Ulm). Toto dílo bylo uvedeno také jako zahajovací představení v Německém domě 18. října 1919.⁷⁶⁵ I přes to, že soubor zde již neměl takové zázemí jako v Městském divadle, bylo uvedeno ještě několik dalších oper. Natudována byla Lorzingova *Wassenschmied a Zar und Zimmermann*, Wagnerova *Valkýra*, *Cavaleria Rusticana* P. Mascagniho, *Maškarní ples* G. Verdiho, komická opera *Die lustigen Weiber von Windsor* O. Nicolaie, d'Albertova *Die toten Augen* (ve které hostovala vídeňská pěvkyně Bartsch-Jonas) a *Tiefland*, Verdiho *La Traviata* a *Manon Lescau* D. Aubera.

Při zhodnocení uplynulých tří sezón docházíme k poznání, že ostravská scéna pod druhým vedením W. Poppa dosáhla i přes politicky obtížnou situaci úctyhodné umělecké úrovně, kterou si vydobyla zejména tím, že přestala sázet na nové neznámé autory.

Nástupcem ředitele Poppa byl Theodor Brandt, který působil v Ostravě v letech 1920-22. Za jeho vedení se ze strany českého divadla přestala dodržovat dohoda, podle které Němci měli část sezóny hrát v Městském divadle, čímž začal boj o další existenci Německého divadla v tomto stále více českém městě. I přes tyto problémy byly oba roky pod jeho vedením nepopíratelným uměleckým úspěchem.⁷⁶⁶

⁷⁶⁴ V repertoáru byl zahrnut *Zigeunerprimas* E. Kálmána, *Bettelstudent* C. Millöckera, *Vídeňská krev* J. Strausse, Leoncavallovy *Bajjazo*, *Bruder Straubinger* E. Eyslera, *Fürstenkind* F. Lehára, *Die Fidele Geiger* E. Eyslera, *Die lustige Witwe* F. Lehára, *Eva*, *Fatinitza* F. Suppého, *Die Rose von Stambul* a *Der fidele Bauer* L. Falla, *Zigeunerbaron* J. Strausse, *Vogelhändler* C. Zeller, *Schwarzwaldmädel* L. Jessela ad.

⁷⁶⁵ *OZ*, 20. 10. 1919, č. 242, s. 2.

⁷⁶⁶ PREGLER, H. Cit. dílo, s. 152-3.

Hlavním jádrem repertoáru dalšího divadelního roku 1920/21 byly operety. I přes to však operní představení přinesly velmi uspokojivý výsledek.⁷⁶⁷ Hudební vedení bylo opět v rukou vynikajícího dirigenta A. Aicha. Sezóna byla zahájena již 11. září 1920. Hned v prvních dnech byly uvedeny operety O. Strausse *Walzertraum* a *Czardasfürstin* E. Kálmána,⁷⁶⁸ z oper pak Flotowova *Martha* a *Fra Diavolo* D. Aubera, která byla přijata s velkým nadšením. Většina dalších hudebně-dramatických děl byla nastudována premiérově. Patřila zde *Židovka* J. Halévyho, Gounodova *Markétka*, s velkým nadšením byla přijata Lorzingova opera *Undine* (s Paulou Ulm v hl. roli), Rossiniho *Lazebník sevillský*, Verdiho *Rigoletto*, Wagnerův *Tänhauser*, Mozartův *Don Juan*, Pucciniho *Tosca*. Sezónu uzavřelo nastudování *Tristana a Isoldy* R. Wagnera s Betty Nording a Maxmilianem Heitnerem v hlavních rolích.⁷⁶⁹ Jak již bylo výše zmíněno, jednalo se o velmi úspěšnou operní sezónu a také o jedno z nejdůležitějších období v dějinách německé opery v Ostravě.

Na začátku následující sezóny 1921/22 řešil divadelní spolek zásadní otázku a to miliónový deficit spolku. Na pro veřejnost otevřeném valném shromáždění bylo rozhodnuto, že po překonání komplikací bude hrací sezóna zahájena 15. října 1921. Z důvodu vysokých cen vstupného a finanční nerentabilnosti se musel německý spolek vzdát pořádání operních a operetních představení. V nastalých krizových podmínkách se museli ostravští Němci spokojit pouze se s malým činoherním souborem, který uváděl nenáročné frašky, dramata a klasické činoherní představení. Vedení divadla muselo také rezignovat na pořádání operních představení v Opavě a Brně, která již byla přislíbena.⁷⁷⁰ Během celého roku byly pod vedením T. Brandta uvedeny zredukovaným divadelním souborem jen operety *Hanni geht tanzen* a *Dreimäderlhaus*, *Die versunkene Glocke*.

Jakýmsi světlým místem v uvedeném roce byla hostující sezóna, během níž uváděly hry v Německém divadle mimoostravské divadelní soubory. Program zahrnoval především operní a operetní představení. Hostování začalo 15. dubna 1922 a skončilo 28. května. Operní představení zajišťoval divadelní soubor brněnského Německého divadla, hudební vedení spočívalo v rukou ostravskému publiku z dřívějších dob známého Julia Kataye, operetu řídil kapelník Paul Thomas. Během těchto vystoupení navštívily Ostravu významné pěvecké hvězdy, např. Vera Schwarz, Hedwiga Debiztká, tenorista Alexander

⁷⁶⁷ Operety zahrnovaly 103 večerů, činohra 83 a opera 72. Uvádí PREGLER, H. Cit. dílo, s. 155.

⁷⁶⁸ Dále byly do repertoáru zařazeny: *Frühlingsluft* J. Strausse, *Dollarprinzessin* L. Falla, *Yuschi tanzt* R. Benatzkého, *Rund und die Liebe* O. Strausse, Lehárova *Wo die Lerche singt*, *Die blaue Mazur* L. Steina, *Krásná Helena* J. Offenbacha, *Netopýr* J. Strausse, *Der Obersteiger* C. Zeller, *Hol mich der Teufel*, *Hollandweibchen*.

⁷⁶⁹ Uvádí PREGLER, H. Cit. dílo, s. 157.

⁷⁷⁰ *Tamtéž*, s. 157.

Kirschner z Lidové opery ve Vídni, barytonista Ernst Fischer, tenorista Fritz Kraus z Mnichovské opery. Kromě účasti na divadelním představení ještě sólisté uspořádali pro ostravské publikum několik pěveckých komorních koncertů. Hostující sezóna byla zahájena 15. dubna 1922 *Netopýrem* J. Strausse. Dále následovaly operety *Die Frau im Hermelin* J. Gilberta, *Der letzte Walzer* O. Strausse, *Der Tanz ins Glück*, *Spaarschfehl*, *Die Tanzgräfin* R. Stolze, *Die schöne Mama*, *Die blaue Mazur*, *Die Lustige Witwe* F. Lehára, *Cikánský baron* J. Strausse, *Der Bettelstudent* C. Millöckera a *Polská krev* O. Nedbala. Z oper byly provedeny *Maškarní ples*, *La Traviata* a *Rigoletto* G. Verdiho, *Siegfried* R. Wagnera, *Der eiserne Heiland* M. von Oberleithnera, *Bajazzo* R. Leoncavalla, *Madame Butterfly*, *Tosca* G. Pucciniho a *Lazebník sevillský* G. Rossiniho.⁷⁷¹

Sezóny 1922-1929 měly mnoho společného. Během tohoto období bojovalo Německé divadlo v Moravské Ostravě za svou existenci. V divadle se vystřídalo hned několik ředitelů, Georg Höllerling, Carl Pfann, Wilhelm Popp, Rolf Gradnitzer, Kurt Wonger, Karl Stransky a Konrad Bolten.⁷⁷² Ačkoliv se G. Höllerling snažil zachovat provádění hudebně-dramatických děl, jeho vedení bylo finančně ztrátové a musel v prosinci 1924 své místo opustit na pokraji uměleckého a finančního krachu. Ani jeho nástupcům se nevedlo o mnoho lépe, a proto byla postupně úplně z repertoáru vynechána opera, posléze také opereta. Ve třicátých letech se divadlo zaměřilo výhradně na provádění činoherních představení, popř. byly uváděny také hudební veselohry.

Sezóna 1922/23 trvala od 30. září 1922 do 30. dubna 1923. Z novinek mezi operetami byly již dříve v tisku avizovány hry *Die Bajadere* E. Kálmána, *Die Tangokönigin* a *Frasquita* F. Lehára. Nově nastudován byl také Offenbachův cyklus a Sullivanova opereta *Der Mikado*.⁷⁷³ Hudební vedení bylo v rukou kapelníka Otto Grosse a Emila Hochmanna.

K úspěšnému provedení oper dosáhlo vedení divadla jednak díky účasti hostujících umělců, jednak hostováním souboru Vratislavské opery. Ostravský soubor uvedl na scénu dílo J. Offenbacha *Orfeus v podsvětí* (s hostující Marylou Escher z Berlínské státní opery v roli Euryanté a Gustavem Müllerem z Komödienhaus Vídeň jako Styx), dále *Tiefland* E. d'Alberta, *Mistři pěvci norimberští* R. Wagnera, *Alessandro Stradella* F. Flotowa, *Das*

⁷⁷¹ OZ, 1. 4. 1922, č. 75, s. 3.

⁷⁷² PREGLER, H. Cit. dílo, s. 177 – 188.

⁷⁷³ OZ, 9. 9. 1922, č. 205, s. 4. Mezi další uvedené operety v této sezóně patřily: O. Nedbala *Polská krev*, F. Lehára *Graf von Luxembourg*, *Rastelbinder*, *Die Tangokönigin*, E. Kálmána *Bajadere*, *Ein Herbstmannöver*, *Die Faschingsee*, *Czardasfürstin*, J. Offenbacha *Offenbach*, *Krásná Helena*, Leo Falla *Die fiedele Bauer*, *Dollarprinzessin*, *Madame Pompadour*, R. Stolze *Der Tanz ins Glück*, O. Strausse *Rund und die Liebe*, A. Sullivanova *Mikado*, J. Gilberta *Die kleine Sünderin*, *Die keusche Susanne*, R. Strausse *Růžový kavalír*, P. I. Čajkovského *Die Siegerin*, J. Strausse *Cikánský baron*.

Glöckchen des Eremiten A. Maillarta. Soubor vřatavslavské opery obohatal ostravskou divadelní sezónu provedením hned několika velmi známých děl. Prvním z nich byla G. Pucciniho *Madame Butterfly* (21. 11. 1922 a 27. 2. 1923), dále *Don Pasquale* G. Donizettiho, *Siegfried*, *Lohengrin*, *Parsifal* R. Wagnera, *Tosca* G. Pucciniho, Bizetova *Carmen*, Verdiho *Rigoletto*, Beethovenův *Fidelio* a *Die Weiberverschwörung* F. Schuberta.⁷⁷⁴

Z dalších hostů, kteří svým uměním obohatili ostravské operetní představení, vystoupili, např. Tilde Klein (ve hře *Krásná Helena* J. Offenbacha) z brněnského Městského divadla, Susanne Bachrich (ve hře *Die kleine Sünderin* J. Giberta) nebo Olga Karewná z Corso-Theater Curych (v operetě *Czardasfürstin* E. Kálmána).

Další sezóna začala 22. září 1923. Jak už bylo výše uvedeno, během tohoto roku vyústila finanční situace v akutní krizi německého divadla, což zapřičinila především snaha zachovat bohatý a pestrý repertoár obsahující všechny tři dramatické složky – činohru, operetu a operu. Během sezóny byl opět uveden obrovský počet hudebně-dramatických děl z nichž polovinu tvořila díla uvedená v předešlém roce, nově byly provedeny některé ne moc známé a v Ostravě do té doby nehrané operety (např. E. Eyslera *Vierzehn Tage arrest*, *Die ledige Schwiegersohn*, J. Giberta *Katja*, *die Tänzerin*, *Dorine und der Zufall* L. Falla, *Fürst von Pappenheim*, *Dolly* H. Hirsche ad.).⁷⁷⁵ Hudební vedení operety bylo v rukou Otto Grosse a Ferdinanda Hollicka. Také tentokrát se na některých vystoupeních podíleli pozvaní hosté, např. Franz Glawatsch z vídeňského divadla (ve hře *Cikánský baron*).

Do repertoáru byly zařazeny také některé opery, například *Bludný Holanďan* R. Wagnera, *Únos ze Serailu* W. A. Mozarta, *Trubadour*, *Rigoletto* G. Verdiho, *Carmen* G. Bizeta, *Markétka* Ch. Gounoda, *Madame Butterfly*, *Bohéma* G. Pucciniho a *Čarostřelec* C. M. von Webera. Na představení se podíleli hosté Oscar Eisenberg (ve hře *Trubadour*), Wiliam Wernigk (v *Carmen* a *Madame Butterfly*), a Hedwiga Debitzka s Theo Hermannem (*Únos ze Serailu*). Mimo těchto domácích představení se na začátku dubna (1. a 2. 4.) uskutečnila představení Vídeňského lidového divadla. Provedeny byly jednoaktvé opery *Feuer in Klein-Triagnog* E. Chiarie, *Zuzančino tajemství* E. Wolfa-Ferrariho a

⁷⁷⁴ Představení byly recenzovány Anou Wüstner. Např. WÜSTNER, A. *Madame Butterfly*. OZ, 21. 11. 1922, č. 266, s. 3. WÜSTNER, A. *Lohengrin*. OZ, 13. 3. 1923, č. 59, s. 3. WÜSTNER, A. *Fidelio*. OZ, 20. 3. 1923, č. 65, s. 3. WÜSTNER, A. *Parsifal*. OZ, 6. 4. 1923, č. 79, s. 3. ad.

⁷⁷⁵ Z dalších operet byly do repertoáru zařazeny: *Die blaue Mazur* F. Lehára, *Polská krev* O. Nedbala, Leo Falla *Madame Pompadour*, *Die Liebe Augustin*, *Die Geschiedene Frau*, R. Stolze *Mädi*, *Das Sperrsechferl*, E. Kálmána *Bajadere*, *Czardasfürstin*, *Der letzte Walzer* O. Strauss, C. Zeller *Vogelhändler*, *Der Obersteiger*, C. Millöckera *Bettelstudent*, R. Benatzkého *Die tanzende Maske*, J. Strausse *Netopýř*, *Frühlingsluft*, *Cikánský baron*, E. Eyslera *Bruder Straubinger*, L. Aschera *Hoheit tanzt Walzer*, C. M. Ziehrera *Das dumme Herz*.

Bastien a Bastienka W. A. Mozarta.⁷⁷⁶ V téže roce dvakrát hostoval v Ostravě také divadelní soubor brněnského Německého divadla, který provedl 12. a 13. března 1924 Wagnerovu *Valkýru a Rheingold* a 3. dubna 1924 v rámci oslav Smetanova roku s velkým úspěchem operu *Hubička*.⁷⁷⁷

Také v dalším divadelním roce 1924/25 nalezneme v repertoáru především poměrně velké množství operet. Velkým hitem roku doma stejně jako ve světě hitem byla opereta *Gräfin Maritza* Emericha Kálmána. Z dalších novinek byly uvedeny *Eine Ballnacht* O. Strausse, *Bruder Leichtsinn* L. Aschera, *Die tanzende Maske* R. Benatzkého ad.⁷⁷⁸ Hudební vedení bylo opět v rukou kapelníka Otto Grosse. Díky němu dosahovaly výkony orchestru vysoké kvality. Jako host se několikrát v Ostravě uvedl pěvec Igo Guttmann.

Operní představení byla tentokrát zastoupena v menší míře. Kromě známých a v minulých letech častěji hraných oper *Maškarní ples* (G. Verdi), *Tosca* (G. Puccini), *Tiefland* (E. d'Albert) byla opět uvedena na scénu Halévyho *Židovka*, *Bajazzo* R. Leoncavalla, *Cavalleria rusticana* P. Mascagniho. Dále byly provedeny opery *Wildschütz* A. Lorzinga, *Mignon* A. Thomase a *Das heimchen am Herd* C. Goldmarka. Premiéra Goldmarkova díla se uskutečnila při příležitosti oslav 80. narozenin Karla Richtera, velmi aktivní osobnosti především předválečných let. Hudební vedení premiérového provedení ale také repríz této opery bylo v rukou A. Aicha. Sezóna byla zakončena již 20. dubna 1925 a přes různé námitky byl ale celkový dojem příznivý. Ostravský soubor v tomto poprvé hostoval v jiném městě, a sice v Bohumíně.

Opereta i opera měla v repertoáru 1925/26 stále ještě poměrně velké zastoupení a s některými hrami ostravský soubor vystoupil také v Bohumíně. Do programu byli zařazeni i ne příliš známí skladatelé, např. Bruno Granichstaedten *Der Orlow*, Franz Wather *Die ungetreue Adelheid*, Willy Engelberg *Bojarenbraut* a Leon Jessel *Schwarzwaldmädel*. Zbytek repertoáru patřil oblíbeným skladatelům (E. Kálmán, J. Strauss, C. M. Ziehrer, O. Strauss, F. Lehár ad.).⁷⁷⁹ Novinkou mezi již dříve uvedenými operetami pak byla Lehárova hra *Clo-Clo*. Nejzajímavější pěvecký výkon patřil dle kritiky

⁷⁷⁶ OZ, 1. 4. 1924, č. 76, s. 3 a 3. 4. 1924, č. 78, s. 3.

⁷⁷⁷ Vedení představení bylo v rukou W. Štecha a F. Gisela, dirigentem byl Julius Katay. V hlavních rolích se představili Karl Zavřel, Stefanie Bruck Zimmer, Stefanie Normann, R. Räcke ad. WÜSTNER, A. Der Kuss. OZ, 4. 4. 1924, č. 79, s. 3.

⁷⁷⁸ Dále byly v repertoáru zahrnuty: F. Lehár *Ziegeunerliebe*, *Wo die Lerche singt*, *Das Dreimäderlhaus*, A. Lorzing *Zar und Zimmermann*, Ch. Baudeville *Der Hampelmann*, Rich. Heuberger *Opernball*, J. Gilbert *Kinokönigin*, *Das Weib im Purpur*, R. Benatzky *Pipsi*, R. Stolz *Der Tanzt ins Glück*, J. Strauss *Vídeňská krev*, *Noc v Benátkách*, F. Suppé *Boccaccio*, L. Fall *Der fidele Bauer*, W. Kollo *La signorina Puck*.

⁷⁷⁹ E. Kálmán *Herbstmanöver*, *Gräfin Maritza*, *Die Bajadere*, F. Lehár *Clo-Clo*, *Das Dreimäderlhaus*, *Rastelbinder*, *Der Graf von Luxembourg*, R. Stolz *Die Bauernprinzessin*, L. Fall *Die Geschiedene Frau*, C. M. Ziehrer *Landstreicher*, Humperdinck *Königskinder*, C. Millöcker *Das verwunschene Schloss*, O. Strauss *Ein Walzertraum*, G. Jarno *Förster-Christel*, J. Struass *Netopýr*, *Cikánský baron*, *Der lustige Krieg*, *Die tolle Komtesse*.

Paule Ulm (*Netopýr-Rosamunda*) a Anně Reiner (*Förster-Christel, Das Dreimäderlhaus*). Režie představení byla v rukou Franze Maineaua, hudební vedení zaštiťoval Otto Gross.

V předposlední operní sezóně byla uváděna světově proslulá díla. Kromě Offenbachových *Hoffmanových povídek*, *Orfea v podsvětí*, Wagnerova *Bludného Holanďana*, *Valkýry*, *Lohengrinu*, Bizetovy *Carmen* či d'Albertovy hry *Die toten Augen ad.*⁷⁸⁰ byla po dvanácti letech znova uvedena Mozartova *Kouzelná flétna*⁷⁸¹ a Smetanova *Prodaná nevěsta*.⁷⁸² Mimo tradičního obsazení souboru v *Bohémě* účinkovali hosté Richard Kubla a Georg Maikla, v *Trubadouru* zase v roli Leonory Paula Ulm, kterou zdejší publikum dobře znalo z jejího divadelního působení.

Sezóna 1926/27 byla příslibem velké rozmanitosti v repertoáru operetních představení, kromě klasických mistrovských děl byly uváděny pro rozptýlení publika další nové světové hity. Vedení divadla se snažilo nalákat obecnost celoročním sníženým vstupným nedělního odpoledního představení.

Jako kapelník orchestru se poprvé představil Fritz Weidlich, režie spočívala v rukou Franze Mainaua a Kurta Wongera. Došlo také k obměně souboru, nově zaznamenáváme jména Nelly Breder, pěvkyně Broder, Anny Reiner či tenoristy Adiho Watté. Mezi novinkami nalezneme operety O. Strausse *Teresina*, A. M. Willnera *Die Puppe*. Dále byla uvedena díla J. Gilberta *Ushi*, S. Jonese *The Geisha*, R. Planquetta *Glocken von Corneville*, R. Benatzkého *Adieu, mimi*, B. Granichstaedtena *Das Schwalbennest*, F. Lehára *Paganini* a E. Kálmána *Hollandweibchen* a *Die Zirkusprinzessin* v níž hostovala subreta Mizzi Weissmann. Přestože bylo uvedeno poměrně hodně operetních děl,⁷⁸³ nebyla obsazována do repertoáru ve srovnání s jinými sezónami tak často.

Ani opery neměly v programu již tak silné zastoupení jako v předchozích letech. V podání ostravského souboru bylo uvedeno během celého divadelního roku pouze pět oper (Mozartův *Útěk ze Serailu*, *Lazebník sevillský* G. Rossiniho, Beethovenův *Fidelio*, *Die lustigen Weiber von Windsor* O. Nicolaie a *Wassenschmied* A. Lorzinga). Jako pěvci vynikli domácí Grete Hahn, Margit Rosner, Alfred Basseli, Theodor Blaha, Josef Gross nebo hostující Laurenz Corvinus, Heinrich Pachar, Helena Polová. Hudební vedení oper

⁷⁸⁰ Dále byly uvedeny opery S. Sænse *Samson a Delila*, G. Pucciniho *Bohéma*, G. Rossiniho *Lazebník sevillský*, G. Verdiho *Trubadour* a v rámci oslav Beethovenova roku byla uvedena opera *Fidelio*.

⁷⁸¹ Uvedena 8. 12. 1925, v obsazení Sofie Braun, Hedda Grab, Franz Madl, Franz Mainau, Franz Alwin. Hudební vedení kapelník A. M. Szenkar, režie Franz Mainau. (stejně obsazení také *Lohengrin ad.*)

⁷⁸² Uvedena 22. dubna 1926, rež. F. Mainau, kap. Otto Gross. Hra byla dvakrát reprízovaná, hostem byl Karel Klügler z českého divadla.

⁷⁸³ Dále byly uvedeny operety E. Kálmána *Czardasfürstin*, *Gräfin Maritza*, J. Offenbacha *Krásná Helena*, F. Suppého *Die grosse Unbekannte*, *Die Rose von Stambul*, O. Strausse *Walzertraum*, L. Falla *Süsse kavalier*, který zahrál hostující Schmatzerquartett Vídeňské státní opery, *Dollarprinzessin*, *Brüderlein*, L. Aschera *Hoheit tanzt Walzer*, J. Moryho *Die Wintermärschen*, O. Nedbala *Polská krev*, F. Lehára *Das Dreimäderlhaus*, *Walzertraum*.

bylo v rukou osvědčených mužů O. Grosse a F. Mainaua. Mimo výše uvedených děl byla na scéně Německého divadla provedena Verdiho *Aida* v podání opavského operního souboru (23. 11.1926) a opera *Evangelinmann* W. Kienzla, kterou předvedl soubor Státní opery Vídeň.

V divadelní sezóně 1927/28 nenalezneme již žádné operní představení. Opět byly na scénu uváděny zajímavé operetní novinky. Během roku tak měli možnost Ostravané shlédnout dílo R. Erwina *Oscar, lass dich nicht verführen*, J. Gilberta *Katja, die Tänzerin*, F. Raymonda *Ich habe mein Herz in Heidelberg verloren*, L. Falla *Brüderlein sein*, H. Reinhardta *Die süssen Grisetten*, E. Eyslera *Vera Violetta* ad. Mimořádnou událostí divadelní sezóny byla premiéra operety *Miternachtswalzer* Roberta Stolze, která se konala 13. listopadu 1927 a jejíhož prvního provedení se zúčastnil sám skladatel. Velmi zajímavou novinkou bylo uvedení jazzové operety G. Edwardse *Lady X*.⁷⁸⁴

Výsledek vyřešení finanční krize v sezóně 1928/29 a boje o existenci Německého divadla v Ostravě předznamenal zánik ostravského operetního souboru. Během roku se začala pomalu rýsovat budoucí linie obsazení divadelního repertoáru, uvedením první hudební veselohry. Ačkoli se jednalo o poslední operetní sezónu, zaznamenalo na jejím poli Německé divadlo v Ostravě další mimořádnou událost.

Jako již tradičně byly také tentokrát do programu zařazeny také některé operetní novinky, např. R. Stolze *Ti-Ti-Pa*, L. Aschera *La Barberina*, B. Schönthala a A. Czernocha *Der Geiger ihres Herzens*, O. Strausse *Hohezeit in Hollywood*, H. Maye *Drei Mädels von heute* ad.⁷⁸⁵ Jako první hudební veselohra byla uvedena na scénu hra F. Raymonda *Es kam ein Bursch gezogen*. Jistě zajímavým zážitkem pro místní publikum byla 8. prosince 1928 účast skladatele E. Eyslera, který sám dirigoval hru *Bruder Straubinger*. Velkou pozornost domácího publika vzbudila 15. prosince 1928 premiéra operety domácích skladatelů Bernharda Schönthala a Adolfa Czernocha *Der Geiger ihres Herzens*. Také v této sezóně navštívily Ostravu zajímavé pěvecké osobnosti, v *Netopýrovi* vystoupila Paula Ulm a Fritz Neumann, v *Kinokönigin* zase Rosa Werging a v opeře *Orlow* Willy Degner z Vídně.

⁷⁸⁴ Dále byly zařazeny následující operety: E. Kálmán *Zigeunerprimas*, L. Fall *Der spanische Nachtigall*, *Dollarprinzessin*, J. Lanner *Alt Wien*, E. Eysler *Die goldene Meisterin*, J. Mory *Wintermärchen*, O. Nedbal *Polská krev*, F. Lehár *Das Dreimäderlhaus*, G. Jarno *Die Försterchristel*, R. Stolz *Eine einzige Nacht*, L. Ascher *Meine entzückende Frau*, J. Strauss *Tisíc a jedna noc*, *Netopýr*.

⁷⁸⁵ Dále byly uvedeny: V. Corzilia *Frühlingsee*, C. Millöckera *Bettelstudent*, F. Lehára *Die lustige Witwe*, *Der Zarewitsch*, *Rastelbinder*, J. Strausse *Wiener Blut*, *Netopýr* (P. Ulm a Fritz Neumann), *Cikánský baron*, E. Eyslera *Bruder Straubinger* (dirigoval sám E. Eysler), *Die Schützenliesel*, *Kinokönigin*, J. Gilberta *Die keusche Susanne*, W. Kolla *Drei arme kleine Mädels*, M. Knopfá *Die ungeküsste Eva*, R. Dellingera *Don César*, E. Eyslera *Die Schützenliesel*, *Kinokönigin* (s Rosou Werging), L. Falla *Die Fidele Bauer*, R. Winterberga *Annaliese von Dessau* (hud. vedení Walter Weczerka, hl. role Erna Saltea) a B. Granische *Orlow* (s Willy Degner z Vídně).

Ani změnou vedení v roce 1929 nenastoupilo německé divadlo cestu k uvádění oper a operet a obnovení kýžených souborů. Následujících deset let se podoba repertoáru nijak nezměnila. Ten se skládal hlavně z činoherních představení nejrůznějšího druhu a jen výjimečně byly uváděny operety či hudební veselohry⁷⁸⁶. I přes uvádění obecně méně nákladných představení činohry, vykazovalo divadlo v roce 1938 mnoho nesplacených finančních závazků.

Po počátečních úspěšných sezónách v nových poměrech nastal postupný úpadek Německého divadla. Po roce 1918 Němci poznali, jak obtížné je zachovat uměleckou úroveň divadla s omezenými finančními zdroji. Ačkoli vedení divadla nelze v žádném případě upřít snahu tíživou situaci řešit, nakonec muselo rezignovat na ambice udržet operní a operetní soubor a spokojit se pouze s chodem činoherního divadelního souboru. I přes zjevný úpadek, hrálo Německé divadlo v období První republiky v kulturním životě ostravských Němců důležitou roli.

3.4 Hudební pedagogika

V meziválečné Ostravě vytvářelo podnětnou pedagogickou činnost mnoho významných osobností v čele hudebních institucí. Patřili mezi ně Eduard Marhula, Edvard Rund, Karel Patočka, později F. M. Hradil, Jan Pešat, kteří působili v čele místních hudebních škol (Hudební a varhanická škola Matice školské v Ostravě-Mariánských Horách, Hudební škola pěveckého spolku Záboj ve Slezské Ostravě, Slezsko-ostrovský učitelský ústav ad.) a rozvíjeli pedagogickou činnost, jejíž základy byly položeny na počátku 20. století.

Aktivita německých kolegů byla o poznání slabší. Přestože v Ostravě působilo několik významných osobností, nezanechaly zde tak výrazné stopy, jako jejich čeští kolegové. Rozsáhlé činnosti českých hudebních škol se i po roce 1918 snažil vyrovnat Könnemannův *Hudebně-vzdělávací ústav*, založený v roce 1892. Stejně jako v předchozím období nabízela škola svým studentům výuku v mnoha vyučovacích oborech, své dovednosti pak žáci předváděli na veřejných vystoupeních, ale daleko častěji na interních žákovských akademiích.

Mezi nejvýznamnější veřejné vystoupení patří slavnostní koncert při příležitosti třiceti let existence *Hudebně-vzdělávacího ústavu*. Ten se konal 25. dubna 1923 v sále moravsko-ostrovského Katolického domu a kromě sólistů z řad žáků a pedagogů ústavu

⁷⁸⁶ Během let 1930-38 byly uvedeny např. *Fräulein Mama* H. Hirsche, *Peppina* R. Stolze, *Bezauberndes Fräulein*, *Das kleine Café* R. Benatzkého. Kromě těchto představení hostoval na pozvání ředitele Zeisela v roce 1932 a 1937 v Ostravě opavský divadelní soubor, který uvedl taktéž několik operet.

vystoupil také orchestr složený z 54 hráčů a vilorpakvintet. V popředí všeho byla Könnemannova díla, *Variace, Fuga, Chorál na mariánské téma, Koncertní mazurka* pro dvoje housle, nebo parafráze na *Rigoletta* pro vilorpu. Dále zazněly skladby Mozarta, Wagnera, Liszta, Raffy. Slavnostní koncert byl především oceněním pro dlouholetou činnost skladatele a pedagoga A. Könnemanna.⁷⁸⁷

Z dalších produkcí byl významný Velký koncert *Hudebně vzdělávacího ústavu* uskutečněný 12. května 1925, na kterém byl premiérově uveden *Moravský tanec* A. Könnemanna pro čtyři solové housle. O rok později 11. května 1926 se konalo další vystoupení ústavu, na kterém měla premiéru Könnemannova symfonická báseň *Snění sfér*. Tyto skladby byly středobodem obou koncertů.⁷⁸⁸ Tyto koncerty se řadí mezi poslední významné veřejné produkce ústavu. Po smrti A. Könnemanna na začátku roku 1931 přebíral vedení *Hudebně-vzdělávacího ústavu* jeho syn. Nový ředitel se snažil pokračovat v započaté tradici, hudební škola však postupně ztrácela svůj obrovský vzhlas. Ústav byl zrušen pravděpodobně na začátku 2. světové války.

Mimo Könnemannovy školy působili v pedagogické oblasti ještě další umělci. Velkou aktivitu a také renomé dosáhla ve 20. a 30. letech škola pěvkyně Ady Weingart, která dovedností svých žáků představovala na každoročně konaných akademiích. Kvalita dosažených výkonů studentů školy, kteří byli doprovázeni A. Aichem, si nacházela v ostravském publiku čím dál větší podporu a rok od roku sklízela stále větší úspěch. Tuto významnou školu navštěvovala např. „zázračné dítě“, pěvkyně Edith Matzner. Díky Adě Weingart získalo mnoho hudebních talentů kvalitní pěvecké vzdělání, na jehož základě mohli stavět při svých dalších studiích na tuzemských či zahraničních akademiích.

Z dalších osobností, které významně ovlivnily úroveň pěvecké výuky v Ostravě, jmenujme Wandu a Claudii Radkiewitz, Lotte Russ Kolbe a Rolfa Hanwehra, který se svými žáky nastudoval a v Německém domě provedl *Čarostřelce* C. M. von Webera.⁷⁸⁹

Svým dílem k obohacení kulturního života Ostravanů přispěla také další pedagožka, Fiederike Czerny Spiller, která se svými žáky čas od času pořádala veřejná vystoupení často s dobročinnými účely. Na koncertech zaznívaly v podání žáků klavírní skladby oblíbených autorů, velmi často se představení účastnili na pozvání F. Czerny Spiller i další umělci, kteří obohatili program komorním vystoupením.⁷⁹⁰ Kromě této klavírní školy

⁷⁸⁷ WÜSTNER, A. Grosses Festkonzert. *OZ*, 27. 4. 1923, č. 97, s. 3.

⁷⁸⁸ Koncerty recenzovala Anna Wüstner. *OZ*, 14. 5. 1925, č. 109, s. 3 a 12. 5. 1926, č. 109, s. 3.

⁷⁸⁹ Představení se uskutečnilo 27. 4. 1934. Jelikož v té době se již několikrát rok v Ostravě nehrály žádné opery, publikum po tomto představení doslova prahlo a studenti získali nepředstavitelný úspěch. WÜSTNER, A. *Der Freischütz*. *OZ*, 28. 4. 1934, č. 99, s. 5.

⁷⁹⁰ Např. 28. 9. 1921 byl poprvé v Moravské Ostravě proveden *Klavírní kvintet* A. Dvořáka a *Klavírní kvintet A dur* F. Schuberta ve složení F. Czerny Spiller (klavír), Otto Mazák (housle), F. Mazák (viola), Else Pietsch (cello) a Gottlieb Dlouhý (kontrabas). Dalšími koncertů se účastnilo zase Wojtowského kvarteto atd.

působila v Ostravě ještě Christina Burel, jejíž škola dosáhla velkého významu již v předválečném období, dále do pedagogické oblasti zasáhli Josef Posdina, houslista Julius Remeš, cellistka Grete Hahn, klavíristka Mizzi Neubauer. Na pedagogickou oblast se ve 20. letech 20. století zaměřil také dirigent, sbormistr a skladatel Anton Aich, který byl od roku 1922 ředitelem německé Městské hudební školy v Moravské Ostravě.

4. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1939-45

Mnichovský diktát a k němu se pojící ultimátum polské vlády citelně zasáhl do vývoje města. Nacistické Německo posunulo státní hranici až k Mariánským Horám, Zábřehu nad Odrou a Staré Bělé. Část Ostravy tedy přešla do polských rukou. Moravská Ostrava zůstala paralyzována šokem, došlo k velkým přesunům obyvatelstva z polské do „české“ části. Mnichov nejen v Ostravě, ale také v celé republice vyvolal hlubokou sociální krizi, která postihla i široké vrstvy obyvatelstva.

I v takto pohnuté době byla stále, i když obtížněji, pěstována hudební kultura. Hudební život ostravských Němců, který se v kontextu s českou kulturou rozvíjel i během tzv. Druhé republiky, se po 15. březnu 1939 radikálně proměnil. Obsazením pomnichovské republiky nacistickými vojsky došlo k definitivní změně poměru sil mezi oběma nejpočetnějšími národnostmi. Okupanti byli s velkými ovacemi místních německých obyvatel vítáni jako osvoboditelé. Moravská Ostrava byla prohlášena za „odvěky německé město“ a radnice byla obsazena německými zástupci. Ještě v témže měsíci byl z Městského divadla vyhozen český divadelní soubor, který musel hledat útočiště v sálech Katolického domu a Národního domu, jehož sál byl pak v roce 1941 přestavěn.⁷⁹¹ V nově vzniklém Protektorátu Čechy a Morava pak české divadlo fungovalo jako jedno z center národního odboje proti německým okupantům.

Německá hudební kultura, především však divadlo, dosáhlo v tomto nesvobodném státě svého dalšího vrcholu. Ocenitelná je snaha navázat na mnohé předchozí aktivity z období První republiky, ať už spolkové, koncertní či divadelní. S postupným uvědomováním si vlastní prohry a postupu spojeneckých armád k osvobození jednotlivých států nezaznamenáváme již žádné další německé hudební aktivity.

4. 1 Spolková činnost

Změnu politického režimu přežily z předchozích období pravděpodobně jen čtyři pěvecké spolky, a sice původní *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek*, za 2. světové války uváděný v pramenech jako *Deutschen Gesangverein Mähr.-Ostrau*, *Vítkovický a Přívozský mužský pěvecký spolek* a *D'Mürzthaler*. Činnost některých spolků pokračovala během celých válečných let. *Vítkovický pěvecký spolek* a pravděpodobně *Německý pěvecký*

⁷⁹¹ Dnes je na tomto místě druhá scéna NDMS, tzv. Divadlo Jiřího Myrona.

spolek v *Moravské Ostravě* byli aktivní dokonce i na podzim 1944, tedy po vyhlášení tzv. totální války.⁷⁹²

Spolková činnost byla v protektorátním období jednostranně zaměřena především na aktivity dobročinného charakteru. Vystoupení, která se uskutečnila, byla pořádána ve prospěch válečné organizace *WHW (Winter-hilfs-werk)* nebo pro *Deutsche Rote Kreuz*. Na programu těchto koncertů byly především německé písně. V čele vítkovického *D'Mürzthaler* stál Adolf Czernoch, za jehož působení dosáhl spolek dalších velkých úspěchů.⁷⁹³

Nejvíce dochovaných pramenů máme o činnosti *Německého pěveckého spolku v Moravské Ostravě*. Kromě výše zmíněných koncertů pro červený kříž či *WHW*,⁷⁹⁴ na kterých byly uvedeny pod vedením Adolfa Hergeta a Antona Aicha skladby německých autorů,⁷⁹⁵ byl jistým zadostiučiněním dlouholeté činnosti slavnostní koncert konaný 27. září 1941 při příležitosti osmdesáti let existence mužského pěveckého spolku. Na představení, jehož hudební vedení spočívalo opět v rukou obou sbormistrů, se spolupodílel také orchestr městského divadla a sólisté Lotte Russ Kolbe a Eduard Hojdem. Slavnostní večer s velmi bohatým programem⁷⁹⁶ byl završen orchestrální předehrou k opeře *Mistři pěvci norimberští* R. Wagnera.

4. 2 Koncertní činnost

Také provádění koncertní a symfonické hudby bylo zásadně ovlivněno válečnými událostmi. Zatímco v prvním roce války se s představeními setkáváme velmi ojediněle, od roku 1940 se stává pořádání komorních a symfonických koncertů stále častějším. Vrcholu

⁷⁹² Dokladem toho je zpráva o chytaných zkouškách vítkovického pěv. spolku v *Mährisch-schlesische Landeszeitung* (dále jen *MSLZ*), 24. 9. 1944, č. 258, s. 3. Jedná se také o jeden ze dvou dokladů činnosti tohoto spolku v době Protektorátu. Existenci přívozkého pěveckého spolku dokládá zpráva např. o vystoupení v rámci pěveckého večera konaného v únoru 1940, na kterém zazpíval vítkovický spolek dohromady s moravsko-ostravským dvě skladby.

⁷⁹³ O činnosti v protektorátním období tohoto spolku nacházíme pouze jednu zprávu, a sice koncert konající se na začátku prosince 1940 ve vítkovickém *Závodním hotelu*, jehož výtěžek byl věnován *WHW*. Největšího úspěchu dosáhly sborové skladby Th. Koschata *Ein Abend in St. Leohhard* a *D'Jödler* Fr. Blümela. *MSLZ*, 4. 12. 1940, č. 157, s. 5.

⁷⁹⁴ Dochované záznamy v *MSLZ* hovoří o pořádaných představeních v Německém domě 19. 2. a 7. 12. 1940, 18. 6. 1942, asi 21. 4. 1943 a 3. 4. 1944.

⁷⁹⁵ Vrcholným číslem koncertu v roce 1942 byla Aichův tříhlasý ženský sbor *Sie tranken alle beide*, v roce 1944 zase provedení Kremserových šesti písní pro mužský sbor a zhudebněná Schillerova báseň *Lied von Glocke* pro smíšený sbor, sóla a orchestr.

⁷⁹⁶ Schubert: předehra k opeře *Rosamunda*, L. van Beethoven: hymnus *Die Ehre Gottes aus der Natur*, mužs. sbor, Max Filkes: *Das deutsche Lied*, muž. sbor, Gertl Wilden: *Ihr Liebenden*, ženský sbor mladého skladatele působícího u Wehrmachtu, A. Aich: *Zum Abend*, Robert Manzer: *Tanz im Tau*, G. Baldmus: *Weihe des Liedes* pro muž. sbor s barytonsolem a solokvartetem, Johann Pachse *Rose und Nachtigall*, Theodor Podbertský: *Die tausendjährige Linde*, skladba o šesti částech pro smíšený sbor, soprán, tenor a barytonsolo, vedl A. Hegert. *MSLZ*, 24. 9. 1941, č. 265, s. 4.

v pořádání koncertů ať už hostujících profesionálů či nacistických kapel bylo dosaženo v letech 1943/44, ale hned v následující sezóně v důsledku totálního nasazení došlo k úplnému zastavení veškerých koncertních aktivit.

Je samozřejmé, že všechna představení byla pořádána v duchu a ve prospěch nacistického režimu. Z toho důvodu na programu nalezneme především německé a italské skladatele různých období. V prvních letech války byla také velmi často hrána díla ruských autorů. Z repertoáru byli naopak vyškrtnuti především francouzští komponisti, popř. skladatelé těch států, se kterými byla Třetí říše ve válečném stavu. I přes to, že recenze v tisku se mohly zdát mnohdy značně neobjektivní, ostravské organizace, především pak KdF se snažila zajistit díky profesionálním umělcům kvalitní hudební vystoupení, kterých se museli ostravští Němci povinně účastnit.

Již v sezóně 1939/40 byla pořádána série čtyř komorních hudebních večerů, z nichž asi nejvíce zaujal koncert pro dva klavíry v podání zdejších umělců **Idy Smolkové** a **Leodgara S. Koneczného**, kteří zahráli Pasquinioho *Sonátu*, Händelovo *Concerto grosso*, Mozartovu *Sonátu D dur*, Brahmsův *Valčík* či Straussův valčík *Na krásném modrém Dunaji*.⁷⁹⁷ O tom, že byl L. S. Koneczný režimem oblíbený skladatel, svědčí i následující koncert, který pořádala KdF 22. 5. 1940 v Domě umění a na němž zazněly výhraně jeho skladby.

Vedení Městského divadla se od roku 1940 podílelo na organizaci významnějších kulturních událostí. Při příležitosti sto padesáti let od úmrtí W. A. Mozarta se uskutečnila 7. prosince 1941 v Městském divadle slavnost na skladatelovu počest. Součástí dopoledního programu byl *Koncert pro dva klavíry Es dur* v podání **Gertrudy Repper** a **Marianne Sperl Kurst**.⁷⁹⁸ Kromě této skladby zazněly také Mozartovy árie z oper v podání členů operety. Slavnost byla uzavřena předehrou ke *Kouzelné flétně*.

Den zřízení protektorátu, tedy 15. březen, byl Němci každoročně připomínán a oslavován. Při této příležitosti se konaly v každém větším městě koncerty, slavnosti či divadelní představení. Také v Ostravě zaznamenáváme taková představení, a to např. 16. března 1942, tedy v roce, kdy je ještě Třetí říše v plné síle a není oslabena válečnými neúspěchy. Koncert se konal v Městském divadle a kromě hosta ze Staatsoper Wien, barytonisty Franze Höblinga, který zazpíval árie z Wagnerových oper zazněly v podání městského orchestru také předehry k těmto operám. Symfonický koncert, který byl nazván

⁷⁹⁷ MSLZ, 9. 4. 1940, č. 269, s. 5.

⁷⁹⁸ M. Sperl Kurst byla rodačka z Vídně, kde také vystudovala hudbu, dále studovala ve Vratislavi a absolvovala mistrovskou třídu Hochinstitut für Musik und darstellende Kunst v Praze u prof. Konrada Ansorga. G. Repper, pražská pianistka, studovala u F. Langer a absolvovala Hochinstitut für Musik und darstellende Kunst v Praze.

„Vzpomínka na Richarda Wagnera“ měl velmi dobrou úroveň a oceněna byla především práce divadelního dirigenta W. Bantelmana.⁷⁹⁹

Také v sezóně 1941/42 zorganizovala nacistická organizace KdF řadu komorních koncertů. Na jaře 1942 tak v Moravské Ostravě vystoupil *Mozarteum-quartett Salzburg*⁸⁰⁰ nebo pěvci *Waltrund Kellermann* a *Sepp Summer*. Komorní představení KdF se konala v Beethovenově sále Německé hudební školy v Moravské Ostravě.

V osvědčené sérii komorních koncertů pokračovala KdF také v roce 1942/43. Již v listopadu 1942 pozvala do Ostravy *Pražské trio* (ve složení klavírista Franz Langer, houslista Willy Schweyda a cellista Ivan Vectomov), aby v Beethovenově sále místní hudební školy zahájilo další koncertní sezónu. Ani tentokrát program nebyl nijak překvapivý, zahrnoval *Klavírní trio e moll, č. 3* L. van Beethovena, Schubertovo *Klavírní trio Es dur, op. 100*, Haydnovo trio a vrcholem večera bylo provedení Brahmsova *Klavírního tria H dur, op. 8*.⁸⁰¹

Další kulturní zážitek poskytla KdF ostravskému publiku 8. prosince 1942 uspořádáním houslového koncertu *Michaela Wisaty*, koncertního virtuosa a profesora říšské *Hochschule für Musik Mazarteum* v Salzburku, kterého doprovázela Herta Reiss. Na programu byli tentokrát kromě německých autorů (J. Brahms *Sonata č. 3 d moll, op. 108*, L. van Beethoven *Romance G dur*) také skladba B. Smetany *Z naší domoviny* a úspěšná díla komponistů španělské, finské a italské národnosti (A. Corelliho, R. Nesslerera, J. Sibelia, P. de Sarasata).⁸⁰²

Po velmi úspěšném vystoupení *Pražského tria* přijelo do města na pozvání KdF také *Prager Deutschen Streichtrio*, které vystoupilo v sále hudební školy 8. ledna 1943. Komorní soubor, složený z houslisty Hermanna Kleina, violisty Paula Pisingera a cellisty Hanse Melzera, dosáhl úspěchů ve všech velkých sudetoněmeckých městech. Kromě klasických skladatelů W. A. Mozarta a L. van Beethovena zaznělo také *Smyčcové trio d moll, op. 141* M. Regera a *Smyčcové trio op. 46* H. Simbrigerse, které bylo považováno za základ sudetoněmecké hudby.⁸⁰³

Vrcholem koncertního života v době Protektorátu bylo bezpochyby vystoupení lipského *Gewandhaus-kvarteta*, které se uskutečnilo 5. června 1943 v Městském divadle. Komorní těleso zavítalo po dvaceti letech do Ostravy již v obměněné sestavě (Edgar Wollgandt, Willy Schautz, Karl Hermann a Willy Rebban), aby zde provedlo *Smyčcový*

⁷⁹⁹ SÖNST: Bekenntnis zu Richard Wagner. *MSLZ*, 19. 3. 1942, č. 78, s. 3.

⁸⁰⁰ Kvarteto přijelo do Ostravy ve složení Georg Steiner, Christa Richter, Kurt Schäffer a Georg Weigel a hráli skladby W. A. Mozarta, L. van Beethovena a F. Schuberta. *MSLZ*, 21. 4. 1942, č. 110, s. 3

⁸⁰¹ -e,h- Das Prager Trio in Mähr.-Ostrau. *MSLZ*, 21. 11. 1942, č. 322, s. 3.

⁸⁰² *MSLZ*, 2. 12. 1942, č. 333, s. 3.

⁸⁰³ *MSLZ*, 7. 1. 1943, č. 7, s. 3.

kvartet a moll, op. 51, č. 2 J. Brahmsa, *Kvartet D dur, K 575* W. A. Mozarta a Beethovenův *Kvartet a moll, op. 132*.⁸⁰⁴

Další koncertní sezónu 1943/44 organizovanou KdF zahájilo v říjnu vystoupení *Mildner-kvarteta* z Vídně (Alfred Mildner, Karl Kultscher, Max Handl a Eduard Lukas). Z trojice děl skladatelů Haydn, Beethoven, Schumann bylo vrcholným bodem provedení Beethovenova *Smyčcového kvartetu č. 6 B dur, op. 18*, jehož reprodukce ukázala vysokou uměleckou a technickou dokonalost koncertujících.⁸⁰⁵

Závěr kalendářního roku patřil opět *Prager Deutschen Streichtrio*, které se vrátilo do Ostravy po necelém roce. Tentokrát byla uvedena za spoluúčasti pianistky Friederike Schwarz z Prahy *Triová sonáta F dur* Ch. W. Glucka, *Smyčcové trio op. 77b* M. Regera a *Klavírní kvartet A dur, op. 26* J. Brahmsa.⁸⁰⁶

Velmi zajímavé vystoupení se uskutečnilo v podání cellisty ze Sofie **Slavko Popoffa**, který spolu se svým žákem P. Casalem zcela naplnil očekávání obecnosti i kritiky plně obsazeného Beethovenova sálu hudební školy. Koncert, který se konal někdy v polovině ledna, obsahoval díla J. S. Bacha, R. Strausse, H. Wihana, J. B. Brevala, druhá část pak byla věnována kompozicím z doby romantismu.⁸⁰⁷

Také další komorní koncert organizovaný KdF zaujal svým uměleckým provedením. *Zepparoni kvarteto* z Amsterdamu (Fernando Zepparoni, Han von de Ven, Johannes Warnars a Bram Hemerik) navštívilo Ostravu na začátku února 1944. Nizozemští umělci zahájili koncertní představení Beethovenovým posledním kvartetem *op. 131 cis moll*, na programu nechyběly kvartety J. Brahmsa (*op. 51, č. 1 c moll a č. 2 a moll*), mezi kterými zaznělo ještě dílo soudobého nizozemského skladatele A. Vermoolena s obzvláště působivou třetí větou.⁸⁰⁸ Zmiňovaný komorní koncert byl pravděpodobně posledním uskutečněným představením během protektorátního období.

Mimo výše uvedených pravidelně pořádaných komorních vystoupení se během let 1939-43 uskutečnilo také několik koncertů vojenských a stranických kapel, které existovaly u jednotlivých nacistických složek. Pořádány byly koncerty *Wehrmacht*,⁸⁰⁹ *Muzikzug SA a SS, Luftwaffenmusik* či *Ordnungspolizei* v Moravské Ostravě. Součástí

⁸⁰⁴ Jak píše také recenzent H. Dohme, představení bylo vrcholným bodem umělecké sezóny, výkony byly dokonalé a vyvážené. DOHME, H. Kammermusikabend. *MSLZ*, 8. 6. 1943, č. 157, s. 5.

⁸⁰⁵ Dále byl na programu ještě *Quinten-kvartet d moll* J. Haydna a *Kvartet a moll, op. 41* R. Schumanna. HOJDEM, E. Mildner-Quartett in Mähr. Ostrau. *MSLZ*, 26. 10. 1943, č. 296, s. 3.

⁸⁰⁶ HOJDEM, E. Gluck, Reger, Brahms. Kammermusik in Mähr.-Ostrau. *MSLZ*, 19. 11. 1943, č. 320, s. 3.

⁸⁰⁷ HOJDEM, E. Meisterkonzert des Cellisten Slavko Popoff in Mähr.-Ostrau. *MSLZ*, 14. 1. 1944, č. 13, s. 3.

⁸⁰⁸ HOJDEM, E. Zepparoni-Quartett in Mähr.-Ostrau. *MSLZ*, 12. 2. 1944, č. 42, s. 3.

⁸⁰⁹ Umělecká úroveň těchto představení mohla být však sporná, v novinách nalezneme především neobjektivní kritiky poplatné režimu. Např. Detusche Wehrmachtmusik begeisterte der Ostrauer. *MSLZ*, 19. 2. 1941, č. 50, s. 5 nebo Grosserfolg des Ostrauer SS-Konzertes. *MSLZ*, 5. 11. 1940, č. 128, s. 5. Pro nacistické koncerty bylo velmi často využíváno právě Městské divadlo.

repertoáru byly mimo jiné i symfonické skladby. Koncerty se konaly nahodile nebo při příležitosti válečných úspěchů (např. uzavřené představení Heroické rekviem⁸¹⁰ s hudbou Ch. W. Glucka, W. A. Mozarta a L. van Beethovena pro členy NSDAP v Městském divadle v listopadu 1943). Množství dobově poplatných koncertů doplnily tzv. *Wünschkonzerty* pořádané různými složkami za účasti domácích umělců nebo koncerty na náměstích.

4.3 Orchesterální činnost

Ojedinelé symfonické koncerty se začínají objevovat počátkem roku 1940. Pravděpodobně první z nich se konal 22. ledna 1940, kdy byla pod vedením A. Aicha uvedena Brahmsova *II. symfonie D dur* a Beethovenova předehra *Egmont*.⁸¹¹ Snaha propagovat velká symfonická díla umělecký zdatným orchestrem si vynutila založení *Kreis-Symphonieorchesteru* v Moravské Ostravě, o jehož první zkoušce zásluhou vedoucího propagandy pro kulturu referuje tisk 10. března 1940. Své dovednosti mohli hráči předvést již následující měsíc při příležitosti oslavy Hitlerových narozenin 20. dubna v Městském divadle.

Velkým kulturním zážitkem pro Ostravu bylo také vystoupení berlínského *Kammerorchestru* vedeného Hansem von Bendou, které se uskutečnilo v Městském divadle 28. ledna 1940. Během večera zazněla díla J. S. Bacha, W. A. Mozarta, F. Schuberta a P. I. Čajkovského. Program obohatilo několik sólových vystoupení.

První veřejný koncert nově založeného orchestru se uskutečnil 25. května 1940 v Městském divadle. Provedena byla Beethovenova oblíbená *Symfonie č. 6 Pastorální*, dále *Preludium* F. Listza, Schubertova předehra k opeře *Alfonso a Estrella* a premiérově byla v Ostravě uvedena Aichova symfonická skica *Was die Nacht singt*.⁸¹²

V následující zimní koncertní sezóně 1940/41 připravilo vedení Městského divadla cyklus symfonických koncertů. Ten byl zahájen 26. října 1940 díly L. van Beethovena. Během prvního symfonického představení zazněla Beethovenova symfonie *Eroica*, *Klavírní koncert c moll* (na klavír hrála Gertruda Repper) a předehra k opeře *Fidelio*.

⁸¹⁰ FRANZ, H. Heroisches Requiem. In MSLZ, 11. 11. 1943, č. 312, s. 3.

⁸¹¹ O této problematice se zmiňuje také MAZUREK, J. Hudební aktivity německých obyvatel Ostravy v období 1939-45. In *Hudební věda a výchova 10. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Paedagogica*. Olomouc, 2006, s. 40-42.

⁸¹² MSLZ, 23. 5. 1940, č. 312, s. 5.

Program představení byl dopředu v tisku pečlivě rozebrán.⁸¹³ Také toto vystoupení *Kreis-symphonieorchesteru* vedeného A. Aichem sklidilo v tisku kladné ohlasy.⁸¹⁴

Další abonentní symfonický koncert se konal 26. února 1941. Tentokrát provedl *Kreis symfonie-orchester* pod vedením A. Aicha Schubertovu *Symfonii č. 7 C dur*, která byla v tisku pro publikum podrobně popsána již před vystoupením, *Norskou rapsodii* J. Swendsena a *Elegii a Valčík ze Smyčcové serenády* P. I. Čajkovského. Více však zaujal program třetího symfonického koncertu. Ten se konal v Městském divadle 9. května a na jeho programu byla kromě přede hry k opeře *Euryanté* C. M. von Webera a *Serenády D dur* R. Fuchse také Čajkovského *5. symfonie e moll, op. 64*, jež byla zároveň vrcholným číslem večera.⁸¹⁵

Mimo tato vysoce profesionální vystoupení se uskutečnila v letní sezóně roku 1941 série večerních koncertů nazvaných „Kleine Abendmusik.“ Ty se konaly na náměstí Adolfa Hitlera v Moravské Ostravě v podání městského orchestru vedeného dirigentem a skladatelem Richardem Langrem. Během léta byla provedena díla L. van Beethovena (*Eroica*), E. Griega (často hraná suita *Peer Gynt*), P. I. Čajkovského, A. Aicha, R. Langer, G. Rossiniho, J. Brahmsa (*Uherské tance*) ad.

Velkou pozornost vzbudil na začátku zimní sezóny 1941/42 orchestrální koncert při příležitosti čtyřicetiletého jubilea dirigentství činnosti Antona Aicha, který se uskutečnil 1. prosince 1941 v Městském divadle. Uvedeny byly skladatelovy kompozice, např. *Ouvertura zu einem Luftspiel*, *Andante pathétique*, *Fantasie in Variationenform über ein Studentenlied* pro klavír a velký orchestr (klavírní part obstarala Gertruda Repper), dále zazněly klavírní skladby arabesková etuda *Im Frühling*, *Legende*, písňové skladby. V druhé části programu zazněla symfonická skica *Was die Nacht singt* a pětivětá suita *Karnevalszenen*. Tento jubilejní koncert byl ostatně důkazem, jaké vážnosti se Aich těšil u ostravského publika.⁸¹⁶

První abonentní koncert v sezóně se uskutečnil 19. ledna 1942 a byl věnován L. van Beethovenovi. Kromě přede hry *Leonore č. 3, Larghetto* v podání orchestru městského divadla a *Kriegs-symphonie orchestru* pod vedením divadelního dirigenta W. Bantelmana se obzvláště líbilo provedení *Houslového koncertu D dur* v čele s hannoverským houslistou Maxem Ladschekem.⁸¹⁷ O týden později 26. ledna 1942 vytoužil v Městském divadle *Německý filharmonický orchestr z Prahy (Prager Deutschen Philharmonischen*

⁸¹³ NESSET, J. Zur Eroica Aufführung in Mähr.-Ostrau. *OZ*, 24. 10. 1940, č. 116, s. 5.

⁸¹⁴ KOLBE, G. R. Ostraus wille zur Kunst trotz Krieg. *OZ*, 29. 10. 1949, č. 121, s. 5.

⁸¹⁵ KOLBE, G. R. 3. Symphonie-Konzert in Mähr.-Ostrau. *MSLZ*, 11. 5. 1941, č. 130, s. 4.

⁸¹⁶ SANDER, K. Musikdirektor Anton Aich dirigierte eigene Werke. *MSLZ*, 3. 12. 1941, č. 335, s. 4. –fb–. 40 roků dirigentem. Jubileum vedoucího městské hudební školy. *České slovo*, 3. 12. 1941, č. 328, s. 3.

⁸¹⁷ LANGER, R. Das Beethoven-Konzert in Mähr.-Ostrau. *MSLZ*, 21. 1. 1942, č. 21, s. 3-4.

Orchesters) vedený Josephem Keilberthem. Publikum bylo pečlivě seznámeno s programem, rozborů skladeb se objevily v tisku den před vystoupením.⁸¹⁸ Kromě přede hry k Schumannově opeře *Genovefa* byly provedeny Haydnova *Symfonie D dur „Hodiny“* a *Symfonie č. 1 c moll* J. Brahmsa.⁸¹⁹

Druhý abonentní koncert se uskutečnil 16. března 1942 v Městském divadle pod taktovkou W. Bantelmana. Program věnovaný Wagnerovi obsahoval skvěle zahranou *Siegfriedovu idyllu*, dále přede hry k Wagnerovým operám a árie v podání barytonisty ze *Staatsoper Wien* Franze Höblinga (viz výše). Sezóna symfonických koncertů byla uzavřena na pozvání KdF vystoupením *Reich-symphonien-orchesters* pod vedením jeho zakladatele Franze Adama 30. května 1942. Hostem večera byl houslista Michael Schmid, který zahrál sólový part *Koncertu pro housle a malý orchestr A dur* W. A. Mozarta. Dále byla na programu Beethovenova přede hra *Leonore č.3*, závěr pak patřil Schubertově *Velké symfonii C dur*.⁸²⁰

Následující sezóna 1942/43 byla zahájena prvním symfonickým koncertem 28. října 1942. Hostem představení byla klavíristka Hilde Wattolik Schreiber, která zahrála klavírní part Beethovenova *Klavírního koncertu Es dur*. *Kreis-Symphonieorchester* provedl přede hru k opeře *Donna Diana* E. N. von Reznicka a symfonickou báseň opavského skladatele Hugo Dawida *Aus meiner Welt*. Vrcholem celého večera bylo však provedení Beethovenovy *Eroiky*. Koncert měl takový úspěch, že musel být pro velký zájem 10. listopadu zopakován.⁸²¹

Druhý abonentní koncert se konal v Městském divadle 7. ledna 1943. Zpestřením večera bylo pěvecké vystoupení vídeňského barytonisty Georga Montyho, který zpíval árie z několika známých oper, dále pak premiérové uvedení přede hry k Bantelmannově opeře *Der König von Rothenburg*. Ve druhé části představení, jehož motto znělo „Ze světa opery,“ zazněly orchestrální i pěvecké úryvky z děl německých a italských skladatelů.⁸²² Již následující měsíc vystoupil *Kreis-Symphonieorchester* pod vedením A. Aicha v Městském divadle, aby provedl další symfonická díla. Na programu byla kromě *Akademische Fest Ouvertüre* J. Brahmsa, děl L. van Beethovena a E. Griega také Mozartova *Symfonie č. 30 Es dur*.⁸²³

⁸¹⁸ Was uns Keilberth darbietet. *MSLZ*, 25. 1. 1942, č. 25, s. 3-4.

⁸¹⁹ LANGER, R. Keilberth dirigierte. *MSLZ*, 28. 1. 1942, č. 28, s. 3.

⁸²⁰ KESSLER, M. Beethoven-Mozart-Schubert. *MSLZ*, 2. 6. 1942, č. 150, s. 3.

⁸²¹ *MSLZ*, 8. 11. 1942, č. 308, s. 10. Koncert recenzoval M.K. I. Symphonie-konzert. *MSLZ*, 27. 10. 1942, č. 297, s. 3.

⁸²² DOHME, H. Sinfoniekonzert im Stadttheater Mähr.-Ostrau. *MSLZ*, 9. 1. 1943, č. 9, s. 5.

⁸²³ *MSLZ*, 3. 2. 1943, č. 34, s. 3.

Sezóna symfonických představení byla završena opětovným koncertem *Německého filharmonického orchestru* z Prahy 5. dubna 1943. S velkým napětím očekávaný hudební večer zanechal hluboký dojem již po první přednesené skladbě *Klavírním koncertu G dur č. 4* L. van Beethovena, ve kterém na místní zapůsobil pražský profesor hudby Franz Langer. Brucknerova *Symfonie Es dur Romantická* byla neméně působivá.⁸²⁴

Poslední orchestrální sezóna začala 18. října 1943 a to již v pořadí třetím koncertem *Německého filharmonického orchestru* z Prahy. Program byl sestaven v duchu velkolepých děl. Uvedena byla *Symfonie B dur, K 319* W. A. Mozarta, Beethovenova *7. symfonie A dur* a Haydnův *Koncert pro violoncello a orchestr D dur* s violoncellistou Iwanem Wetschtomoffem.⁸²⁵

První ze dvou abonentních symfonických koncertů pořádaných vedením Městského divadla se uskutečnil 9. prosince 1943. W. Bantelmann tentokrát sestavil program z děl soudobých autorů, a sice brněnského skladatele Karla Frotzlera (*Romanze, Scherzo*), Waltera Scharwenky z Berlína či opavského tvůrce Hugo Dawida, jehož *Symfonie g moll* tvořila závěr večerního představení. Příjemným zpestřením koncertu bylo provedení Schumannova *Klavírního koncertu a moll* v podání mladé klavíristky Angely Janowské.⁸²⁶

Za ne příliš hojné účasti publika se uskutečnil 8. a 9. února 1944 pravděpodobně poslední abonentní symfonický koncert. Kromě Mozartova *Houslového koncertu A dur* a Kreymannovy *Fantasie* (houslový part hrál známý houslista Max Ladschek), Pfitznerova *Scherza* či *Fantasie Apassionaty* R. Raffa byla provedena pod Bantelmannovým vedením také Haydnova *Symfonie Es dur S vířením kotlů*. Večerní program byl zakončen symfonickou básní R. Strausse *Till Eulenspiegelei*.⁸²⁷

Ve spolupráci s ostravským rozhlasem se uskutečnil v Městském divadle 4. listopadu 1944 pravděpodobně úplně poslední symfonický koncert v tomto sledovaném období. Posílený orchestr ostravského rozhlasu pod vedením Leopolda Ludwiga, hosta berlínského operního domu, zahrál Beethovenovu předehru *Leonore č. 3, Klavírní koncert A dur* W. A. Mozarta (solistou byl sám L. Ludwig) a *VII. symfonii* L. van Beethovena.⁸²⁸

Německá obec za protektorátní republiky usilovala o navázání na velmi úspěšné abonentní koncerty českého Národního divadla moravsko-slezského, které byly zásluhou dirigenta Jaroslava Vogla pravidelně pořádány již od roku 1928. Jednotvárnost uváděného repertoáru, ve kterém převažovala díla klasicistních autorů, se dirigenti orchestrálních těles pokoušeli ozvláštnit skladbami místních autorů. I přes složité podmínky dokázali Aich i

⁸²⁴ DOHME, H. Symphonischer Abend im Stadtheater. *MSLZ*, 7. 4. 1943, č. 97, s. 3.

⁸²⁵ DOHME, H. Haydn-Mozart-Beethoven. *MSLZ*, 20. 10. 1943, č. 290, s. 3.

⁸²⁶ DOHME, H. Werke zeitgenössiger Komponisten. *MSLZ*, 11. 12. 1943, č. 342, s. 3.

⁸²⁷ DOHME, H. Zweites Sinfoniekonzert im Ostrauer Stadttheater. *MSLZ*, 10. 2. 1944, č. 40, s. 3.

⁸²⁸ Leopold Ludwig dirigiert in Ostrau. *MSLZ*, 1. 11. 1944, č. 290, s. 3.

Bantelmann vlastními silami vytvořit umělecky hodnotná představení, na nichž byla uváděna obtížná mistrovská díla.

4. 4 Divadelnictví

Politické události na podzim roku 1938 se přirozeně promítly také do fungování divadla. Na podzim téhož roku byl vedením divadla pověřen intendant Kurt Labatt. Franz Stoss, publiku známý z divadelního účinkování, byl zvolen ředitelem Městského divadla v Opavě a měl v plánu převzít vedení obou divadel. K tomu ale nikdy nedošlo.

V prvních dvou sezónách se toho moc oproti předchozímu období v oblasti repertoáru nezměnilo. Stejně jako pod bývalým ředitelem Rudolfem Zeislem, také po roce 1938 byly Německým divadlem uváděny z hudebně-dramatických děl pouze hudební veselohry. Operní a operetní produkce byly zajišťovány hostujícími soubory. Zatímco sezóna 1938/39 postrádala jakákoli hudebně dramatická představení (navíc na podzim roku 1938 se představení nekonala), následující divadelní rok byl na tento druh děl o něco málo bohatší.

Hry byly provozovány většinou v Německém domě, ačkoli od března 1939 měli Němci také přístup do Městského divadla. Slavnostní zahájení divadelní sezóny v Městském divadle se uskutečnilo sice 17. prosince 1939, na jeho scéně se však hrálo pravidelně až od 1. ledna 1941.

První válečná divadelní sezóna 1939/40 trvala tradičně od poloviny září do půlky dubna. Během ní bylo uvedeno několik operet a oper a to pouze díky hostujícím souborům z Vídně, Landestheater Linz a opavského divadla.⁸²⁹ Ani následující sezóna 1940/41 nebyla příliš odlišná. Německé divadlo sice hostovalo i v jiných městech Protektorátu, uvádělo však vesměs činoherní představení. Kromě hudebních veseloher, které byly prováděny domácím souborem bylo opět uvedeno pouze několik oper a operet díky hostování opavského, brněnského a karlovarského divadelního souboru.⁸³⁰ V této sezóně

⁸²⁹ Vídeňskými hosty byly provedeny operety: F. Lehára *Das Land des Lächelns* (v hlavních rolích se představili Richard Sallaba z vídeňské opery, Trude Kollin z Hamburku a Irene Rihar z Vídně), *Zarewitsch*, J. Strausse *Wiener Blut*, E. Künnekeho *Der Vetter aus Dingsda*. Landestheater Linz pod vedením intendanta Ig. Brantnera uvedlo opery A. Lorzina *Der Wassenschmied*, P. Mascagniho *Cavalleria Rusticana*, G. Pucciniho *Gianni Schicchi* a G. Rossiniho *Lazebník sevillský*. Operní soubor opavského divadla zahrál operu *Die vier Grobiane* Wolfa Ferrariho.

⁸³⁰ Domácí mj. zahráli operetu *Brillanten aus Wien* A. Streinbergera, německý brněnský soubor hostoval v Ostravě v první polovině ledna a uvedl Verdiho *Rigoletta*, *Die lustigen Weiber von Windsor* O. Nicolaie, opavští provedli 19. února Wagnerovu *Valkýru* a Donizettiho *Don Pasquala* (prem. 4. 3.), od 22. dubna do 8. května byly opavským souborem také několikrát provedeny *Tosca* a *Maske in Blau* Freda Raymonda. Ve dnech 25. března - 6. dubna 1941 hostoval v Ostravě také německý soubor karlovarského divadla, který zahrál operety *Netopýr* J. Strausse a *Vogelhändler* K. Zellera (*MSLZ* 23. 3. 1941, č. 82, s. 16, o tom také PREGLER, H. Cit. dílo, s. 286).

hostovalo Německé divadlo v dalších městech Protektorátu a to v Olomouci (asi 32x za rok), Orlové, Petřvaldě, Plzni, Klatovech, Místku a Karviné.

Již na začátku září 1941 byl v tisku představen nový vedoucí znovuobnoveného operetního souboru Josef Gross, který již dříve působil v divadlech v Lipsku, Drážďanech a Carls-Theater Wien. Jeho úkolem především bylo uvést na scénu zdařilá představení velkých operet. Do repertoáru byli zahrnuti především autoři ze zlaté a stříbrné éry operety.⁸³¹ Již 7. září 1941 (sezóna 1941/42 byla zahájena 6. 9. při níž zazněla předehra k opeře *Rienzi* R. Wagnera a byla prodloužena až do poloviny června následujícího roku) byla slavnostně uvedena Zellerova opereta *Obersteiger*. Za dirigentský pult se poprvé v Ostravě postavil Wilhelm Bantelmann, úspěšný dirigent pozdějších symfonických koncertů. V hlavních rolích se představili tenorista Herman Groote, sopranistka Philips Fehr, scénu měl na starosti Karl Hartwig, kostýmy Willy Buffe a Berga Kehl.

Během roku ostravský soubor nastudoval operetu *Eva* F. Lehára, *Glückliche Reise* E. Künneckeho, *Tisíc a jedna noc* J. Strausse, *Sensation im Trocadero* W. W. Goetzeho, *Marietta* W. Kolla, *Salzburger Nockerln* F. Raymonda, *Netopýr* J. Strausse, *Wildschütz* A. Lorzinga, *Friederike* F. Lehára, *Der ewige Walzer* H. Streckera, *Monica* N. Dostala, *Frühlingsluft* J. Strausse, *Mein Herz für Sylvia* W. Meisla, jejíž premiéra (19. dubna) se uskutečnila za účasti samotného skladatele, *Opernball* R. Heubergera, *Wo die Lersche singt* F. Lehára.

Jednotlivé operety byly uváděny také v rámci hostování v Olomouci, Těšíně, Prostějově, Karviné, Bílsku, Místku, Běltočině, Novém Malíně, Kopřivnici, Frýdku, Novém Jičíně, Fulneku, Odrách, Freistadt, Butovice, Vsetíně, Plzni, Pardubicích ad. Ve dnech 22.-29. března 1942 hostovalo Německé divadlo z Ostravy také v Německé opeře v Praze a ve Stavovském divadle.⁸³²

Operní představení zajišťoval především opavský divadelní soubor, který uvedl opakovaně operu *Tiefland* E. d'Alberta (prem. 18. 2. 1942, hudební vedení v rukou Otto Friedricha), *Maškarní ples* G. Verdiho (prem. 15. 4. 1942), *Enoch Arden* O. Gerstera.

Sezóna 1942/43⁸³³ byla pro Městské divadlo v Ostravě rokem jubilejním. 28. září 1942 bylo představením oslaveno 35 let existence divadla v Ostravě. Program mimořádného večera byl obdobný jako před třicetipěti lety. Na úvod zazněla předehra k opeře *Rosamunda* F. Schuberta, poté pěvecké spolky z Vítkovic a Ostravy zazpívaly sbor

⁸³¹ Josef Gross. *MSLZ*, 7. 9. 1941, č. 248, s. 3.

⁸³² Provedeno bylo celkem 8 představení a sice *Der ewige Walzer*, *Friederike* a *Netopýr*. Německý soubor byl do Prahy pozván ještě jednou v červnu téhož roku, aby zde provedl operety *Opernball*, *Frühlingsluft* a *Sylvia*.

⁸³³ Zahájena byla 11. září 1942 romantickou tragedií, před níž byla provedena Beethovenova předehra *Egmont*.

z opery *Mistři pěvci norimberští* a následovala scéna z *Viléma Tella*, jež byl prvním představením divadelní sezóny v roce 1907. Hudební vedení opět spočívalo v rukou kapelníka W. Bantelmana.⁸³⁴

Operetní soubor se v předešlé sezóně osvědčil. Díky jeho úspěchům bylo zaručeno pokračování souboru i v dalších letech. Operety uváděné domácím souborem, byly stejně jako v minulém roce prezentovány v dalších moravských městech,⁸³⁵ nově hostoval ostravský soubor také v Bratislavě a Osvětimi. Opery byly uváděny stejně jako v předešlých letech divadelními soubory z Opavy a Olomouce. Během roku se objevila i první baletní představení, která vedl baletní mistr Jaro Häusler (*Pupensee* J. Bayera, *Die Barbariana* H. Trantowa). Balet však zůstal poměrně okrajovou záležitostí.

Během uvedené sezóny 1942/43 byly nastudovány operety *Frasquita*, *Die lustige Witwe* F. Lehára, *Gasparone*, *Bettelstudent* C. Millöckera, *Wiener Blut* J. Strausse, *Abenteuer im Atlantik* A. Nehringa, *Prinzessin Grete* H. Rheinhabena, *Liebestraum* P. Linckeho, *Vogelhändler* C. Zellera, *Clivia* N. Dostala, *Mädel aus Wien* H. Streckera, *Bezauberndes Fräulein* R. Benatzkého, *Der Vetter aus Dingsda* E. Künneckeho, *Balkanliebe* R. Kattnigga nebo komická opera *Regimentstochter* C. Donizettiho. Hostující německý operní soubor z Olomouce uvedl v Ostravě opery *Martha* F. Flotowa (prem. 1. 12.), opavské divadlo pod osobním vedením intendanta Heinricha Kreutze zahrálo operu *Fidelio* (prem. 19. 4.) L. van Beethovena.

Historicky poslední sezóna Německého divadla v Ostravě byla zahájena jedinečnou premiérou opery kapelníka W. Bantelmana, *Der König von Rothenburg*.⁸³⁶ Z operet byly obsazeny v repertoáru převážně klasická díla, některá nově zpracovaná. V prvních dnech bylo uvedeno nové nastudování operety *Landstreicher* C. M. Ziehrera. 10. října 1943 měla v Ostravě premiéru opereta *Geheimnis einer Nacht* místeckého skladatele Eduarda Czajanka,⁸³⁷ kterou vedl O. Kuhlmann. V hlavní roli se představila Freda Marie zu Dohn. Chválu si vysloužil balet pod vedením Jaro Häuslera a také orchestr vedený Ernestem Schicketazem podal skvělý výkon.⁸³⁸ Z dalších operet byly uvedeny *Maske in Blau* F. Raymonda, *Die himmelblaue Stadt* R. Gfallera (premiéra se uskutečnila za osobní účasti

⁸³⁴ MSLZ, 22. 9. 1942, č. 262, s. 3.

⁸³⁵ Mezi hostujícími městy byly opět nejčastěji Nový Jičín, Butovice, Místek, Odry, Karviná, Klein Petersdorf, Prostějov, Valašské Meziříčí, Vsetín, Orlová, Bílovec, Těšín, Bartošovice, Hlučín, Olomouc, Kopřivnice, Břeclav, Hradec Králové, Pardubice ad.

⁸³⁶ Die Eröffnungswoche im Stadtheater. MSLZ, 15. 9. 1943, č. 255, s. 3.

⁸³⁷ Skladatel se narodil roku 1874 v Místku a pocházel ze staromístecké rodiny. Otec byl dirigentem tamního Gesang und Musikvereinu, jeho učitelem byl tamní chorrektor a skladatel Franz Kolarik. Czajaneček začal působit jako houslista u vojenské kapely pěšího pluku č. 100 v Těšíně, později se stal žákem operetního skladatele Richarda Heubergera na konzervatoři ve Vídni. Od 1896 do 1912 působil v různých divadlech jako kapelník. Od roku 1926 působil jako skladatel filmové hudby v Berlíně. 16. října 1937 zemřel na infarkt na vrcholu své tvorby.... Uvádí MSLZ, 7. 10. 1943, č. 277, s. 3.

⁸³⁸ DOHME, H. Geheimnis einer Nacht. MSLZ, 12. 10. 1943, č. 283, s. 3.

skladatele), *Cikánský baron*, *Ballnacht in Florenz* J. Strausse, *Frau ohne Kuss* W. Kolla, *Dožínková nevěsta* O. Nedbala, *Paganini* F. Lehára, *Aannchen von Tarau* H. Streckera. 28. února 1944 byla premiérově provedena ostravskými členy opera *La Traviata* G. Verdiho, z dalších oper byla opavským souborem uvedena *Madame Butterfly* (prem. 17. 2.) a *Kouzelná flétna* (11. 5.). Z baletních představení byla velmi často opakována především fantazie pro velký balet O. Nedbala *Od pohádky ku pohádce*.

Také v tomto roce pokračovalo ostravské divadlo s uváděním nově nastudovaných operet v jiných městech. Kromě dříve navštěvovaných míst byla nově uváděna představení také v Opavě, Frýdku, Studénce, Jánských lázních, Hodoníně, Bohumíně, Strelce Opolskie. Mimo divadelních her zaznamenáváme také koncertní vystoupení městského orchestru v Hlučíně.

Poslední divadelní představení řádné sezóny se uskutečnilo 20. června 1944. Ve dnech 25.-31. srpna 1944 zorganizovalo ředitelství divadla v rámci letní sezóny mimořádné uvedení dvou u publika velmi populárních her. Provedena byla opereta J. Strausse *Cikánský baron*, na jejímž uvedení se opět podíleli Otto Kuhlmann, Ernst Schicketanz. Hra v uplynulé sezóně dosáhla úctyhodných dvacetipěti repríz. Dále byla zahrána opereta *Maske in Blau*. Tzv. Bunter Abend nakonec letní vystoupení zakončila. Jednalo se o poslední kusy uvedené německým souborem na scéně ostravského Městského divadla, jehož činnost ukončil nálet na konci srpna 1944, při němž byla zasažena budova divadla.

Soudě podle jiných měst se i v poslední válečné sezóně konala tu a tam hudební představení. O těch ostravských se však nedochovaly žádné prameny.

4.5 Hudební pedagogika

Během prvních protektorátních let došlo k velkému útlumu činnosti českých kulturních a osvětových spolků, byly rušeny střední školy. Oproti tomu byla rozšířena síť německých škol. Velkou zásluhu na hudebním vzdělání německé mládeže měla především Německá městská hudební škola (otevřená 1940) vedená A. Aichem. Výkony žáků byly také předvedeny veřejnosti na několika koncertech.⁸³⁹ Svým dílem ke zvýšení kulturní

⁸³⁹ HOJDEM, E. Schüllerabend. *MSLZ*, 17. 6. 1943, č. 165, s. 3. HOJDEM, E. Tag der Hausmusik in der Städtischen Musikschule Ostrau. *MSLZ*, 16. 11. 1943, č. 317, s. 3. (uskutečnil se 13. listopadu, kromě žáků hráli také učitelé v čele s A. Aichem). HOJDEM, E. Musikabend der Nordbahn-Gruben. *MSLZ*, 27. 11. 1943, č. 328, s. 3. (Jako dozvuk Hausmusik vystoupila skupina v Beethovenově sále hud. školy, hudební večer obsahoval vzácný výběr děl autorů německé tvorby.)

úrovně přispěla organizace KdF, která pořádala pro mládež hudební akce a pro mládež zpřístupněné generálky symfonických koncertů.

Již v listopadu 1939 se pod záštitou KdF uskutečnily tři večery domácí hudby, kde se mladí nadějní talenti představili zúčastněnému publiku. Provedena byla drobná díla Johanna Sebastiana Bacha, Wolfganga Amadea Mozarta, Geoga Friedricha Händela, Anny Magdaleny Bachové ad. Kromě žáků vystoupil také *Ptaczek-quartett*, který zahrál větu z *Kvartetu E dur* C. D. von Dittersdorfa a *Kvartet G dur* J. Haydna.⁸⁴⁰ V pěstování tzv. Hausmusik se pokračovalo také v následujících letech. Pro mladé německé dívky hrála v Německém domě v květnu 1941 také klavíristka Agnes von Krogh.

Hudební kultura byla pečlivě pěstována také v organizaci Hitlerjugend. Ta při příležitosti Mozartova výročí uskutečnila v divadelním sále Německého domu večer Hausmusik, při kterém byla uvedena skladatelova orchestrální, komorní i sólová díla.⁸⁴¹ Pro Hitlerjugend se uskutečnil také orchestrální koncert v divadle (9. 5. 1943), jehož součástí byl výklad o životě skladatelů C. M. von Webera, F. Listza a M. Brucha. Orchestr pod vedením W. Bantelmanna mj. uvedl předeheru k *Čarostřelci*, *Houslový koncert a Uherskou rapsodii č. 1* F. Liszta. Kromě toho byla pouze pro mládež uvedena Bantelmannova opera *Der König von Rothenburg*.⁸⁴²

Jedinou soukromou hudební školou, o které se zmiňují prameny a která působila v Ostravě také v předchozích letech, byla klavírní škola Marianne Sperl Kurst. Také žáci této instituce vystupovali příležitostně s nacvičenými skladbami, aby dokázali svou technickou i uměleckou úroveň. Uváděny byly skladby tradičních klavírních mistrů jako Liszt, Chopin, Grieg, Schubert, Schumann, Mozart, Brahms ad.⁸⁴³

⁸⁴⁰ MSLZ, 29. 11. 1939, č. 151, s. 4.

⁸⁴¹ Hausmusikabend der Hitler-Jugend. MSLZ, 28. 11. 1941, č. 330, s. 3. Ostrauer Hitler-Jugend ehrte W. A. Mozart. MSLZ, 2. 12. 1941, č. 334, s. 3.

⁸⁴² He-. Konzert für die Hitler-Jugend. MSLZ, 12. 5. 1943, č. 130, s. 3.

⁸⁴³ KESSLER, M. Schüllerkonzert in Mährisch Ostrau. MSLZ, 19. 5. 1942, č. 137, s. 3. DOHME, H. Klavierkonzert für Vervundete. MSLZ, 14. 4. 1943, č. 104, s. 3.

Závěr

Zrod hudebního života ostravských obyvatel velmi úzce souvisel s průmyslovým rozvojem města. Objevy uhlí podnítily vznik a rozvoj zpracovatelského a těžkého průmyslu, který vyžadoval značné množství pracovních sil. V průběhu 19. století tak docházelo k masivnímu přílivu nových obyvatel, vlivem čeho se původně venkovské město nejen rychle rozrůstalo, ale také měnilo svůj charakter. Kromě českých přistěhovalců přicházeli do města také zástupci německé průmyslové a administrativní inteligence a polských dělníků. A především z iniciativy německého obyvatelstva, které si bylo vědomo chabého kulturního zázemí své nové domoviny, byly od 60. let zakládány první kulturní a osvětové spolky. Nejprve v Moravské Ostravě, v pozdějších letech také v okolních obcích (Vítkovice, Přívoz, Mariánské Hory ad.).

S rozvojem hudební činnosti spolků zejména těch pěveckých se brzy projevil nedostatek prostor vhodných ke konání veřejných vystoupení. Dříve hojně využívané sály místních restaurací nevyhovovaly ani po stránce akustické a vzhledem ke zvyšujícímu se zájmu publika ani po stránce kapacitní. Na začátku 90. let Němci a Češi deklarovali záměr postavit společné reprezentativní kulturní středisko, ale vzájemné rozepře tento plán pohřbily a každá národnost si nakonec postavila vlastní budovu jen pro sebe.

Závěrečná léta 19. století jsou z hlediska hudebního života Němců i Čechů roky stěžejními. Pomyslným mezníkem a vyvrcholením dosavadních snah bylo otevření národních kulturních středisek. V roce 1895 byl v Moravské Ostravě slavnostně otevřen Německý dům. O rok dříve Češi otevřeli Národní dům.

Hudební život ještě před zbudováním Německého domu zahrnoval jak instrumentální, tak pěvecká či divadelní představení. Hlavní iniciativa vycházela z řad místních amatérských umělců a příznivců hudby. Kromě toho Ostravu často navštěvovaly kočovné divadelní společnosti a s rostoucím významem města také věhlasné zahraniční osobnosti světa hudby. Pořádání těchto představení se po otevření Německého domu z velké části přestěhovalo do jeho prostor.

S existencí Německého domu získalo německé obyvatelstvo první stálou divadelní scénu. Německé divadlo se však již od počátku potýkalo s velkými problémy, které pramenily jednak ze špatné organizace, a jednak z absence stálého souboru. I přes to vznik Německého divadla znamenal důležitý krok ke zvýšení kulturní úrovně ostravských Němců. Divadelní život pak dosáhl svého vrcholu po roce 1907, kdy byla v Ostravě otevřena budova Městského divadla. Ačkoli bylo divadlo v čele s W. Poppem sužováno nedostatkem financí, jsou léta 1910-1914 hodnocena jako nejúspěšnější roky operety a

opery v Ostravě. Svého kulturního významu dosáhlo divadlo mimo jiné tím, že kromě děl klasických autorů, která uvádělo v předchozích letech, stále častěji do svého repertoáru zařazovalo i díla soudobých skladatelů.

K velkému rozkvětu po roce 1895 docházelo rovněž v oblasti koncertního života. Poměrně běžná vystoupení amatérských kapel stále častěji, i když zatím nepravidelně, zastíňovaly koncerty profesionálů a orchestrálních těles. V letech 1890-1914 vrcholila také aktivita pěveckých spolků a spolkové činnosti vůbec. Mezi nimi si výsadní postavení vydobily *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek* a *Vítkovický mužský pěvecký spolek*, a třebaže dosáhly nemalých úspěchů, jejich sbormistři se nikdy neodvážili uvádět velké sborové skladby, jak tomu bylo v jiných velkých moravských městech.

Další rozvoj hudebního života ostravského obyvatelstva byl narušen vypuknutím první světové války. Muži narukovali, čímž byla ochromena činnost většiny spolků a dokonce i divadla. Koncertní život se omezil jen na dobročinné koncerty a koncerty vojenských kapel. Teprve s blížícím se koncem války se Němci pokusili navázat na úspěchy předválečných let.

Vznik Československé republiky znamenal pro Němce zvrát v jejich politickém, právním a společenském postavení. Z privilegované skupiny se rázem stala sice významná a početná, ale přeci jen národnostní menšina. I když se může zdát, že hudební život Němců v meziválečném období jako celek stagnoval, neplatilo to pro všechny jeho oblasti. Například co se týče koncertní činnosti, bylo ve 20. letech uvedeno hned několik výjimečných představení. Rovněž divadlo, jehož soubor se musel znova přestěhovat do Německého domu, zažívalo v prvních poválečných letech mimořádné operetní i operní sezóny.

Meziválečné období bylo pozoruhodné i z hlediska rozvoje vztahů mezi Čechy a Němci. Na rozdíl od předchozích let, kdy se Češi a Němci vzájemně osočovali z nedostatku zájmu a iniciativy z druhé strany na místo, aby spolupracovali, se ukazovala opravdová vůle navazovat bližší vztahy. Češi přivítali, když Německé divadlo u příležitosti Smetanova roku 1924 uvedlo operu *Hubičku*, byť divadlu dlouhodobě vytýkali, že kromě operety *Polská krev* Oskara Nedbala, pravidelně neuvádělo žádná jiná hudebně-dramatická díla českých autorů. Dokladem lepších se vzájemných vztahů byla rozvinutá spolupráce jak v oblasti spolkové (*Židovský pěvecký spolek* obsazoval zpěváky obou národností a navíc byl doprovázen českým orchestrem NDMS), tak koncertní (společné koncerty českých a německých umělců, vzájemné reklamy v tisku na koncertní vystoupení), tak také orchestrální (společné symfonické koncerty orchestrů obou divadel pod vedením J. Vogla).

Pozitivní vztah k poměrům První republiky Němci deklarovali účastí na oslavách narození T.G.M., kdy se v Německém domě konávala slavnostní představení.

Nacismus a protektorátní režim slibně se rozvíjející vztahy nadobro zpřetrhal. Protektorát poskytoval širokou podporu německé kultuře, zatímco českou buď přinejmenším trpěl a cenzuroval, anebo rovnou zakazoval. Díky tomu se pohaslá hvězda Německého divadla opět naplno rozzářila. Například byl obnoven operetní soubor, který kromě Ostravy účinkoval v řadě měst Protektorátu. Němci také postupně navázali na českou tradici pořádání symfonických koncertů NDMS. Kromě kvalitně vedeného domácího orchestru, se obyvatelé města mohli těšit z vystoupení zahraničních orchestrálních těles. Německý hudební život tak nepochybně dosáhl dalšího významného období, které skončilo kapitulací Třetí říše.

Význam hudebního života ostravských Němců spočívá v jeho podílu na hudebním životě obyvatel města, který byl ve své době podstatný. Hudební život se od začátku těšil velké podpoře vzdělané a majetné části obyvatelstva a byl předmětem činnosti mnoha spolků a sdružení, jež měli na jeho rozvoj klíčový vliv. Díky velké pili a snaze těch, kteří se mu věnovali, se poměrně záhy dostávají první umělecké úspěchy. Inspirací pro ostravské Němce byli špičkoví umělci té doby, kteří do Ostravy na jejich pozvání opakovaně zajížděli. Přirozeně se orientovali na německou a rakouskou kulturu. S rozvojem hudebního života vznikla idea důstojného kulturního stánku, který by pořádáním kulturních akcí utužoval národní vědomí. Toho se Němci dočkali v roce 1895, kdy byl slavnostně otevřen Německý dům. Do jeho prostor se přestěhovaly mnohé hudební aktivity a od jeho založení o něm můžeme hovořit jako o výlučném kulturním středisku ostravských Němců. Ještě roku 1892 stačil A. Könnemann založit vlastní Hudebně vzdělávací ústav. V roce 1907 Němci otevřeli Městské divadlo. Kulturní spolupráce mezi Čechy a Němci byla do roku 1918 velmi vzácná. Patrně jí bránily napjaté vztahy a možná i do té doby rozdílná hudební úroveň, byť to nelze chápat obecně. Nicméně spolupráce mezi nimi se rozvíjela teprve až po vzniku Československa. Dokonce to vypadá, jakoby na čas tlumila expanzi nacistické ideologie, třebaže nakonec převládla a vzala s sebou veškeré plody této spolupráce. Teprve když si válečný revanš vybral za oběť budovu Německého domu a navíc si vyžádal odsun německých obyvatel, můžeme bilancovat, co hudební život Němců pro město znamenal a v čem přežívá jeho odkaz.

Němci po sobě zanechali bohaté kulturní dědictví, několik významných kulturních institucí a odkaz svých hudebních osobností. Kulturní dědictví přišlo z velké části nazmar s odsunem. Některé instituce jako Německý dům či Hudební ústav zanikly, jiné jako

NDMS (dříve Městské divadlo) fungují dodnes, ovšem v ryze českém obsazení. Osobnosti postupně upadají v zapomnění, jen některé rychleji než jiné. A tak v obecném povědomí figurují spíše jedineční skladatelé jako byli Arthur Könnemann, Paul Zwierzina, Anton Aich, než dirigenti, kapelníci, předsedové spolků a kulturních institucí, zpěváci a hudebníci, knihkupci a mecenáši, bez nichž by zrod hudebního života v celé jeho šíři a rozmanitosti nebyl nikdy ani myslitelný. Hudební život ostravských Němců sice po válce naráz skončil, ale mnohé jeho osobnosti pokračovaly v činnosti ve svých nových domovech. I když po tomto životě dnes těžko hledáme památky, nepochybně tu byl a byl tak, že nebýt jeho, bůhví jaký by byl hudební život Čechů, který v něm ustavičně nacházel nejenom zásadní referenční bod, ale také bohatý zdroj inspirace. Bezesporu se jednalo o velmi významné období v kulturních dějinách města, které těžilo ze vzájemného obohacování české a německé kultury. A nejen to, nebýt iniciativy ostravských Němců a jejich velkého pokroku v oblasti hudební kultury, nestala by se Ostrava kromě ekonomického velmi záhy také kulturním centrem celého regionu, a to je zásluha, která nepomíjí a trvá dodnes.

Při zpracování tématu práce jsme se opírali především o dobový tisk. Za použití heuristické metody a na základě excerpt z uvedených pramenů se nám podařilo dosáhnout vytknutého cíle, který spočíval v prvotním zpracování dané problematiky. Vedle toho byla zjištěna existence několika německých pěveckých spolků, o kterých neměla odborná veřejnost dosud tušení. Navíc jsme našli doklady o tom, že Společnost přátel hudby v Moravské Ostravě pokračovala ve své činnosti i za První republiky, zatímco se dosud mělo za to, že zanikla již v roce 1914. Jsme si vědomi, že se jedná o první podobný počín, a zároveň se domníváme, že tím nebylo téma zdaleka vyčerpáno, a tím spíše doufáme, že v tomto směru nezůstane práce osamocena.

Použité prameny a literatura:

- BAJGAROVÁ, J. *Hudební spolky v Brně a jejich role při utváření „hudebního obrazu“ města 1860-1918*. Brno, 2005. ISBN 80-7325-070-5.
- BÁČE, E. Počátky divadelního života v Ostravě (1851-1918). In *Ostrava 3, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava: Profil, 1966, s. 219-232.
- BAKALA-STEINER a kol. *Dějiny Ostravy*. Ostrava: Sfinga, 1993. ISBN 80-85491-39-7.
- kol. autorů. *Židé, dějiny a kultura*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2005. ISBN 80-86889-11-4.
- COUFALOVÁ, G. *At' život náš jest harmonií.... Hudební kultura sudetských Němců ve východních Čechách ve světle dobového tisku v období od poloviny 19. století do 2. světové války. Harmonie sei unser Leben... Sudetendutsche Musikkultur in Ostböhmen in Licht der zeitgenössischen Presse von der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts bis 2. Weltkrieg*. Ostrava: Repronis, 2012. ISBN 979-80-7329-299-7.
- Dějiny české hudební kultury 1, 1890-1918*. Praha: Akademia, 1972.
- Dějiny české hudební kultury 2, 1918-1945*. Praha: Akademia, 1981.
- Kol. autorů. *Dějiny Olomouce*, 2. sv. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 262-266. ISBN 978-80-244-2369-2.
- DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy 1, 2*. Ostrava: Ústav pro regionální studia Ostravské univerzity, 2005. ISBN 80-7368-024-6.
- FUKAČ, J., VYSLOUŽIL, J., MACEK, P. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997. ISBN 80-7058-462-9.
- GLASER, F. Německá divadla v ČSR. In *Přítomnost XII*, 1935, č. 25, s. 393-395.
- GREGOR, V. Hornické kapely na Ostravsku. In *Acta Facultatis Paedagogicae Ostraviensis*, řada D-20. Praha: SPN, 1984, s. 59-89.
- GREGOR, V. *Hudební místopis Severomoravského kraje*. Ostrava: Profil, 1987.
- GREGOR, V. *Obrozenská hudba na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Editio Supraphon, 1983.
- Hudební obzor (Hudební a divadelní obzor) 1913-1914, 1921, 1922-1923*.
- JAKUBCOVÁ, A., LUDVOVÁ, J., MAIDL, V. *Deutschsprachiges Theater – Begegnungen der Sprachen und Kulturen*. Praha: Divadelní ústav, 2001.
- JIŘÍK, K. Národní dům v Moravské Ostravě-symbol českého Ostravska (1893-1918). In *Ostrava 19, Příspěvky k dějinám současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 184-203. ISBN 80-86101-21-5.
- KNOTEK, L. (ed.) *Národní divadlo moravsko-slezské 1919-1929*. Ostrava, 1929.

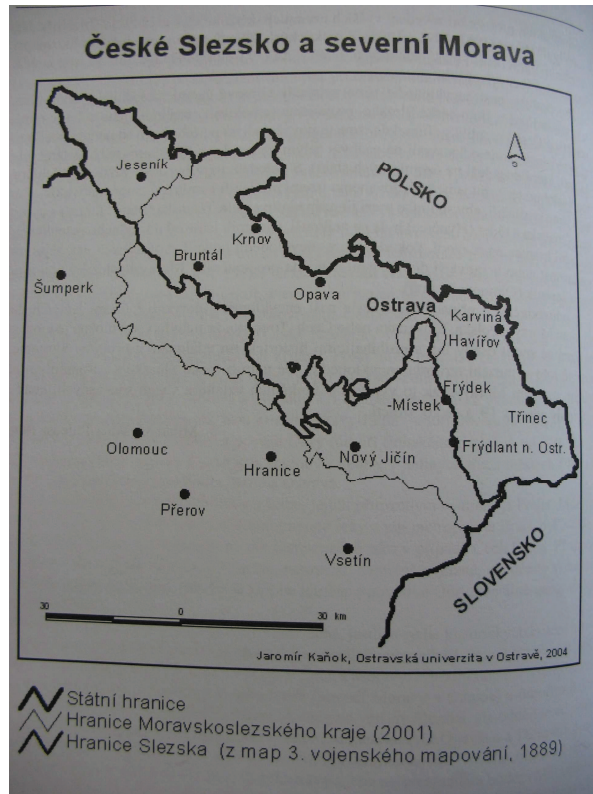
- KOSCHMAL, W., NEKULA, M., ROGALL, J. (ed.) *Češi a Němci*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2002.
- KUNA, M. *Hudba na hranici života*. Praha: Naše vojsko a svaz protifašistických bojovníků, 1990. ISBN 80-206-0069-8.
- Lexikon zur deutschen Musik-Kultur. Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien. Band 1: A-L*. München: Langen Müller, 2000. ISBN 3784427995
- Lexikon zur deutschen Musik-Kultur. Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien. Band 2: M-Z*. München: Langen Müller, 2000. ISBN 3784427995.
- LUDVOVÁ, J. Německý hudební život v Praze 1880-1939. In *Uměnovědné studie IV*. Praha: Ústav teorie a dějin umění ČSAV v Praze, 1983, s. 53-183.
- MALURA, M. (ed.) *Židovská kultura a česká hudba – sborník z konference Janáčkiana 1993*. Ostrava, Ostravská univerzita, 1994.
- MAZUREK, J. Česká hudební výchova za protektorátu. *Opus musicum* 21, 1989, č. 4, s. 97-100. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. Hudební výchova na ostravských všeobecně vzdělávacích školách v období 1900-1938. In *Acta Facultatis Paedagogicae Universitas Ostraviensis*, řada Ars-1. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 1993, s. 55-61. ISBN 80-7042-067-7.
- MAZUREK, J. Ostravský skladatel Arthur Könnemann. *Opus musicum* 23, 1991, č. 4, s. 134-138. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. *Oslavy jubilejního Smetanova roku 1924 na Ostravsku a ve Slezsku*. Ostrava: Repronis, 2001. ISBN 80-7042-592-X.
- MAZUREK, J. Němečtí hudebníci a jejich podíl na rozvoji české hudebnosti Ostravy. *Opus musicum* 30, 1998, č. , s. 64-69. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. Ostravská Společnost přátel hudby 1912-1914. *Opus musicum* 31, 1999, č. 5, s. 25-30. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. Orchester deutschen Studenten der Ostrauer Mittelschulen (1909-1913). In *Význam německé odborné školy při multikulturním rozvoji Moravy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 1999, s. 235-238. ISBN 80-244-0006-5.
- MAZUREK, J. Hudební aktivity německých obyvatel Ostravy v období 1939-1945. In *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Hudební věda a výchova 10*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 39-44. ISBN 80-244-1508-9.
- MAZUREK, J., ADÁMKOVÁ, H., KUSÁK, J., STEINMETZ, K. *Ostravský hudební život do roku 1945*. Ostrava: Repronis, 2007. ISBN 978-90-7329-164-8.

- MAZUREK, J., STEINMETZ, K. a kol. autorů. *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě – Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-776-2.
- Mährisch-slesischer Grenzbote* 1883-1889.
- Mährisch-slesische Landeszeitung* 1939-1945.
- Moravsko-Slezský hudební věstník* 1891.
- Moravsko-slezský deník* 1918-1941.
- Národní divadlo moravsko-slezské (Divadlo moravsko-slezské, Moravsko-slezské divadlo)* 1919-1939.
- Opavský týdeník* 1883-1913.
- Theater und Musik-Blätter* 1908-1909.
- Ostrauer Theater-, Kunst- und Musik-Blätter „Der Schürfer“* 1910-1914.
- Ostrauer Zeitung* 1889-1939.
- Ostravský deník* 1900-1918.
- PREGLER, H. *Die Geschichte des deutschsprachigen Theaters in Mährisch – Ostrau von den Anfängen bis 1944*. Dissertation an der philosophischen Fakultät der Universität Wien. Wien, 1965 (obhájena 1966).
- SEHNAL, J.-VYSLOUŽIL, J. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001. ISBN 80-7275-021-6.
- STOLAŘÍK, I. *Umělecká hudba v Ostravě 1918-1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1997. ISBN 80-86101-53-3.
- SVOZIL, O. Vývoj sborového zpěvu v Ostravě. In *Slezský sborník* 68, 1970, s. 22-41.
- ŠERKA, J. Německý dům v Moravské Ostravě 1895 – 1945. In *Ostrava 21, Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2003, s. 399 – 421. ISBN 80-86101-77-0.
- ŠTEFANIDES, J. *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-244-0140-1.
- ŠORMOVÁ, E. O německém divadle v českých zemích. In: *Divadelní revue*, 2000, r. 11, č. 3, s. 78-79.
- ŠÚSTKOVÁ, H. *Německé divadelnictví v Moravské Ostravě do roku 1918* (v tisku)
- Tempo-Listy Hudební matice* 1921-1945.
- THER, P. *In der Mitte der Gesellschaft. Operntheater in Zentraleuropa 1815-1914*. Wien: R. Oldenbourg Verlag, 2006.

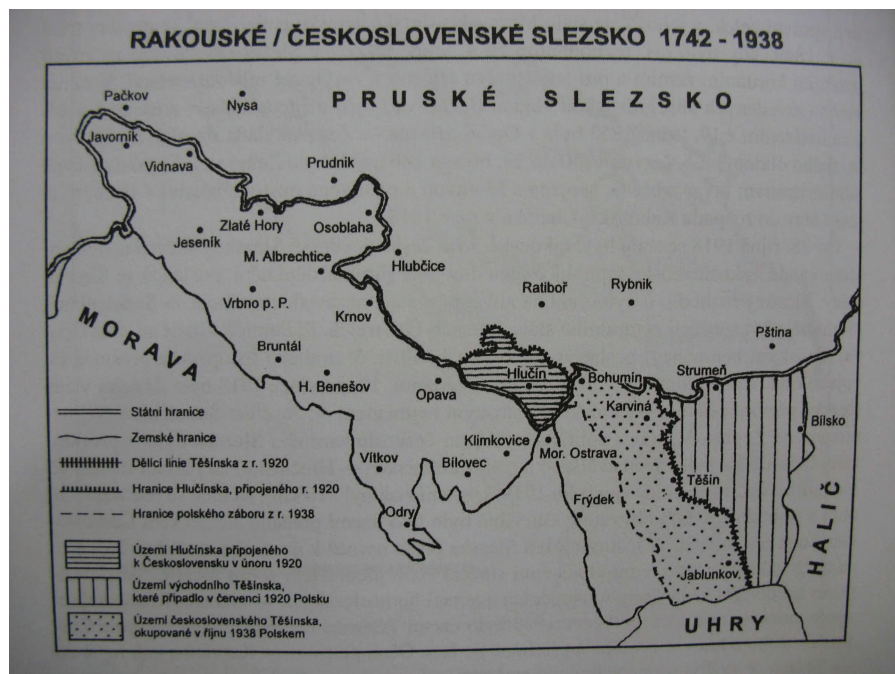
VOGEL, J. Třikrát ve službách ostravské opery. In *Ostrava 4, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava: Profil, 1967, s. 291-326. ISSN 0232-0967.

Přílohy

Příloha č. 1: Geografická poloha Ostravy na rozhraní historických zemí Moravy a Slezsko

Příloha č. 2: Rakouské Slezsko v období 1742-1938

Příloha č. 3: Ostravsko za 2. světové války

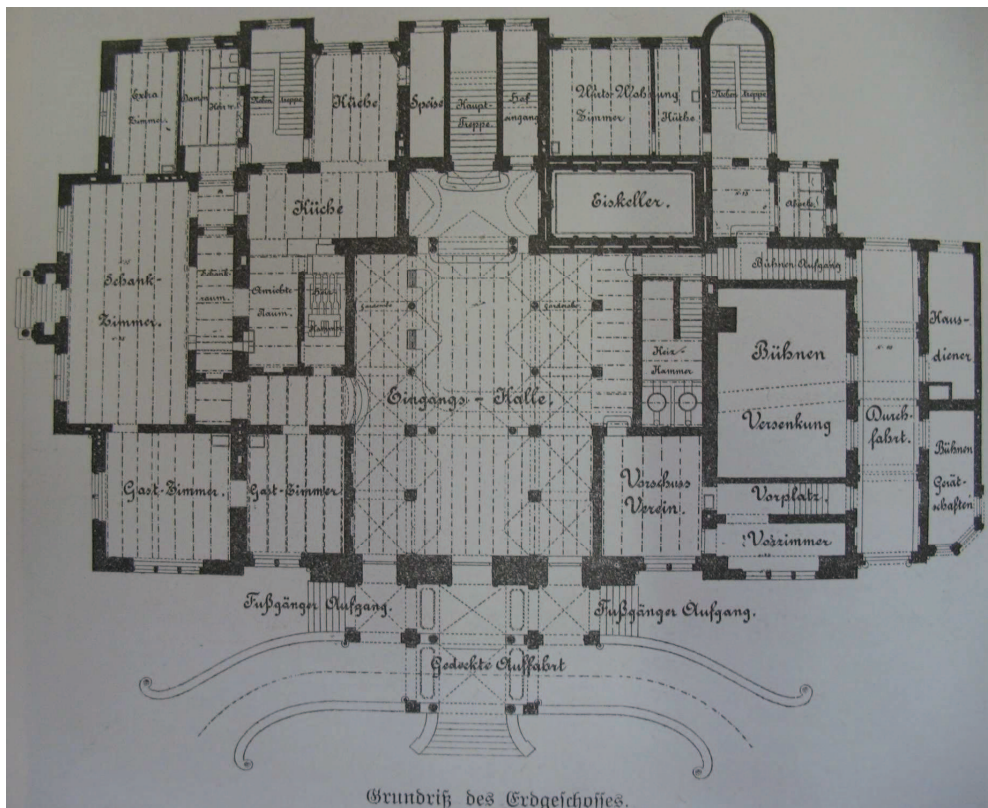
Příloha č. 4: Pohlednice Ostravy z roku 1899, celkový pohled, Německý dům a Národní dům

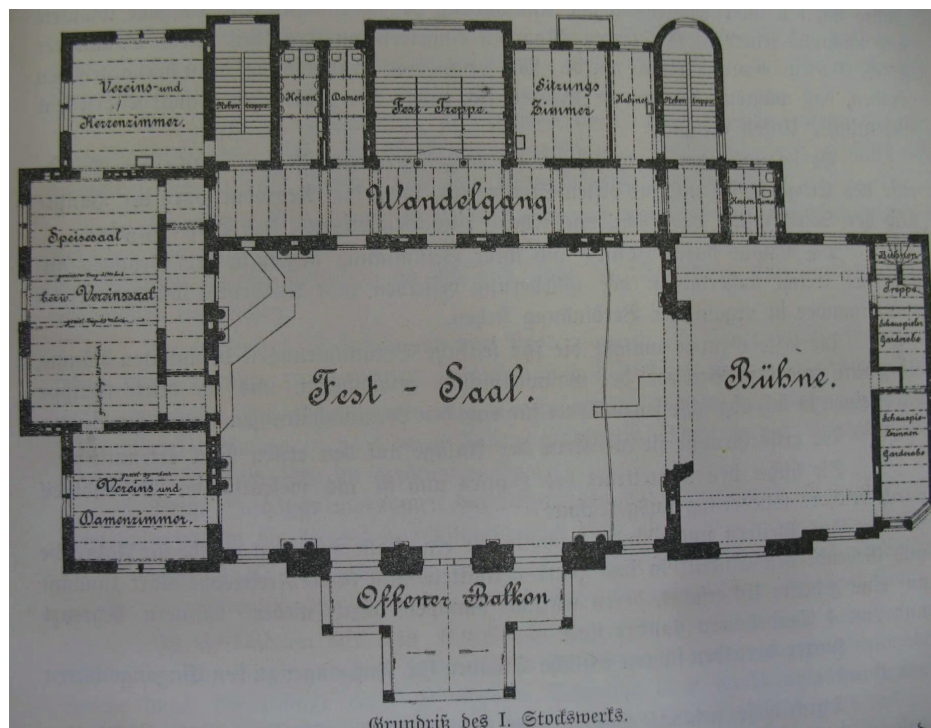
Německý dům – pohled z boku

Příloha č. 7: Německý dům - půdorys

Německý dům - půdorys

Príloha č.8: Program slavnostního koncertu při příležitosti padesáti let od založení Männergesangverein in Mähr.-Ostrau; jména členů vedení spolku v jubilejním roce

Programm

zur Feier des 50-jähr. Bestandes des Mähr.-Ostrauer Männergesangvereines und des 30-jähr. Bestandes des Mähr.-Ostrauer Frauenchores.

□ □ □

20. Mai

8 Uhr abends: Festkommers und Festliedertafel im Saale des Deutschen Hauses, (Konzert der Mähr.-Ostrauer Bergkapelle).

21. Mai

10 Uhr vormittags: Sängerkränzchen im Garten des Deutschen Hauses, (Konzert des Mähr.-Ostrauer Orchestervereines).

1/2 1 Uhr mittags: Mittagessen in den verschiedenen Gastwirthschaften.

4 Uhr nachmittags: Sängerfest im Garten des Deutschen Hauses, (Konzert der Mähr.-Ostrauer Bergkapelle).

8 Uhr abends: Sängerkränzchen im Festsaal des Deutschen Hauses, (Musik: Mähr.-Ostrauer Bergkapelle).

22. Mai

Besichtigung des Eisnerwerkes, Ausflüge in die Beskiden, Einfahrt in ein Bergwerk.

□ □ □

Ehrenpräsidium:

JUDr. Gustav Fiedler,
Bürgermeister der Stadt Mähr.-Ostrau,
Landtagsabgeordneter u. Rechtsanwalt.

JUDr. Karl Kraus, Dr. August Kullinger,
Gemeinderat und Rechtsanwalt. f. t. Oberbergtrat und Zentraldirektor.

Vereinsauschuß:

I. Männerchor:

Obmann: **Dorbert Brückner**,
Realschulprofessor.

Obmannstellvertreter: **Karl Pusch**,
Oberingenieur.

I. Chormeister: **Adolf Wlczek**,
Lehrer.

II. Chormeister: **Karl Stibal**,
Beamte der Oesterr.-ung. Bank.

Chormeister des Frauenchores: **Albert Kresschmer**,
Oberlehrer.

I. Schriftführer: **Emil Partisch**,
Beamte der Oesterr.-ung. Bank.

II. Schriftführer: **Ludwig Fianta**,
Tuchhändler.

Zeugwart: **Friedrich Swoboda**,
f. t. Steuer-Verwalter.

Säckelwart: **Adolf Mannaberg**,
Kaufmann.

Wirtschaftsrat: **Ernst Radwansky**,
Buchbindermeister.

Vereinsräte: **Franz Bennisch**, **Dorbert Stikarovski**,
Nachlehrer. Kaufmann.

II. Damenchor:

Vorscherin: **Frau Leopoldine Wittke**,
Ausschußmitglieder: **Frau Julie Kowanda**.

Frl. Emilie Toman, **Frl. Melanie Ottahal**,
Frl. Wilhelmine Dostal, **Frl. Laura Wiesler**.

Priloha č. 9: Ukázka programu vítkovické Závodní kapely, upoutávky na koncerty kapel

Heute, Sonntag, den 6. Juni 1886
findet
im Hotel „Zuber“ in Mähr.-Ostrau
ein
CONCERT
der
Witkowitz Werkscapelle
unter persönlicher Leitung ihres Capellmeisters, Herrn
Franz Lorenz, statt.

PROGRAMM:

1. Lorenz: »Erinnerung an Leoben,« Marsch.
2. Waldteufel: »Dolores«-Walzer.
3. Weber: »Jubel«-Ouverture.
4. Händel: Recitativ und Arie aus der Oper:
»Rinaldo-Rinaldo!«
5. Strauss: »Augensprache,« Polka franc.
6. Nicolai: Zweites Finale aus der Oper:
»Die lustigen Weiber von Windsor.«
7. Oelschlegel: »Seemannsgruss,« Polka-
Mazur.
8. Rubinstein: »Sohnsucht,« Lied.
9. Balfe: Ouverture zur Oper: »Die Zi-
gunerin.«
10. Baronne W. Rothschild: »Si vous n'avez
rien à me dire,« Romanze.
11. Lassen: »Das Nret,« Lied.
12. Strauss: »Im Sturmschritt,« Polka schnell.

Anfang 7 1/2 Uhr. Entrée 30 kr.

Entrée-Karten zu diesem Concerte sind für Gäste aus Wälschitz und Franzenthal an der Cassa und bei den Conducteuren der am Concertabende von 6 Uhr Abends ab zwischen Ostrau und Wälschitz (Directions-Gebäude) verkehrenden Omnibusse zu haben.

Frohleichnam, 1. Juni d. J.
findet die **Eröffnung** meiner neu eingerichteten
Garten-Restaurations
und Kegelbahn
mit
Concert
der Teichner Stadtcapelle statt, wozu ich höf-
lichst einlade.

Zum Ausschank gelangt bestes Radwanitzer
Kaiserbier, auch Pilsner Lager und Schwepater
in Flaschen.

Poln.-Ostrau, 31. Mai 1893.
406 **A. Immerglüd.**

Garten-Restaurations „zur Linde“
in Mähr.-Ostrau.

Samstag den 20. Mai 1893
bei günstiger Witterung
Eröffnungs-Concert
ausgeführt von der Witkowitz Werkscapelle unter
persönl. Leitung des Capellmeisters Herrn Lorenz.

Anfang 7 Uhr. Entrée 30 kr.

Für exquisites Menu und Getränke ist
bestens gesorgt.

Zu gütigem, zahlreichen Besuch ladet höflichst ein
Ferdinand Edelmann.

Hotel Zuber in Mähr Ostrau.

Heute
Sonntag, den 12. März 1893
Concert
der
Witkowitz Werkscapelle
unter persönlicher Leitung des Capellmeisters
Herrn Lorenz

Anfang 8 Uhr. Entrée 40 kr.

Hochachtungsvoll
208 **Anton Zuber, Hotelier.**

Hotel National in M. Ostrau

Heute
Samstag, den 11. März 1893
Concert
der vereinigten M.-Ostrauer Bergcapelle.

Anfang 1/2 8 Uhr. Entrée per Person 20 kr.

Hochfeines Pilsner, vorzügliches Troppauer
Bier, exquisite Küche

209

Česko-německý plakát hornické kapely

<p>Neue Schießstätte in Mähr.-Ostrau</p> <p>Sonntag, den 14. Mai 1893</p> <p>Eröffnungs-Concert</p> <p>der vereinigten Mährisch-Ostrauer Bergcapelle unter persönlicher Leitung ihres Capellmeisters Herrn Wenzel Ludwig.</p> <p>Anfang 3 Uhr. — Entrée per Person 10 kr. Die Musik-Verwaltung.</p>	<p>Nová střelnice v Moravské Ostravě.</p> <p>V neděli dne 14. května 1893</p> <p>První koncert</p> <p>spojené mor.-ostravské horní kapely za osobního řízení svého kapelníka pana Václava Ludwiga.</p> <p>Začátek o 3. hod. — Vstupné osoba 10 kr. Správa hudby.</p> <p>357</p>
--	--

Príloha č. 10: Bilingvní program koncertu hornické kapely

<p>Hotel National, Mähr.-Ostrau.</p> <p>Sonntag den 15. April 1894</p> <p>Grosses Concert</p> <p>der vereinigten Mähr.-Ostrauer Bergcapelle unter persönlicher Leitung ihres Capellmeisters Herrn W. LUDWIG</p> <p>PROGRAMM:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Kaiser, Dich verlassen wir nicht“, Marsch von J. F. Wagner. 2. „Grubenlichter“, Walzer nach Mot d. Operette „Der Grubensteiger“ von Zeller. 3. Ouvertüre zur Volksoper „Edelweiss“ von Komzak. 4. „Was Grossmütterchen erzählt“, Märchen Illustration für Streichinstrumente von Patzke. 5. „Am Abend“, Idylle von Czibulka 6. „Im Kahlenbergsdörfel“, Polka fr. von Fahrbach. 7. Fantasie a. d. Oper „Faust“, Violinsolo v. Allard. 8. Sextett a. d. Oper „Die verkaufte Braut“ v. Smetana. 9. „Lauter solche Sachen“, Potpourri v. Friton. 10. „Nachtswalbe“, Polka fr. von Ziehrer. 11. Potpourri für lustige Leute von Komzak. 12. „Obersteiger-Marsch“ nach Motiven der gleichnamigen Operette von Zeller. <p>Anfang 7¹/₂ Uhr Abends. — Entrée 30 kr. Zu zahlreichem Besuche ladet ergebenst ein Josef Petzak.</p>	<p>Hotel National, Mor. Ostrava.</p> <p>V neděli dne 15. dubna 1894</p> <p>velký koncert</p> <p>spojené Mor Ostravské horní kapely za osobního řízení jich kapelníka pana V. LUDWIGA.</p> <p>PROGRAM:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Cisáři, Tebe neopustíme“, pochod od J. F. Wagnera. 2. „Dělní světélka“, valčík dle motivu z operety „Vrchní lezeč“ od Zeller. 3. Ouvertura z národní opery „Ivčezdenka“ od Komzák. 4. „Co babička vypravuje“, báčková s doprovodem nástrojů smyčcových od Patzkeho. 5. „Na veser“, Idyla od Czibulky. 6. „Ve vesničce kahlenberské“, polka fr. od Fahrbacha. 7. Fantasie z opery „Faust“, solo pro housle od Allarda. 8. Sextett z opery „Prodaná nevěsta“ od Smetany. 9. „Samé také věci“, potpourri od Fritona. 10. „Noční vlnička“, polka od Ziehera. 11. Potpourri pro veselé lidi od Komzák. 12. „Pochod vrchních lezců“, dle motivu stejnojmenné operety od Zeller. <p>Začátek o 7¹/₂ hod. večer. — Vstupné 30 k. K hojně návštěvě zdvořile zve Josef Petzak.</p>
--	---

Druck von Julius Kütli in Mähr.-Ostrau.

Príloha č. 11: Program koncertu Nedbalova orchestru

Gesellschaft der Musikfreunde, Sitz: M.-Ostrau.
II. Vereinsjahr. IV. Gesellschaftskonzert.

Freitag den 24. April 1914 um halb 8 Uhr abends
im Festsale des Deutschen Hauses in M.-Ostrau

**GROSSES
SYMPHONIE-KONZERT**

des „Wiener Tonkünstlerorchesters“ unter Leitung
OSKAR NEDBALS.

PROGRAMM:

1. L. v. BEETHOVEN, (geboren 1770, gestorben 1827).
Symphonie No. 7, A-dur, Op. 22.
Poco sostenuto.
Allegretto.
Presto.
Allegro con brio.
2. FRANZ SCHUBERT, (geboren 1797, gestorben 1828).
Symphonie H-moll (unvollendet).
Allegro moderato.
Andante con moto.
3. FRIEDRICH SMETANA, (geboren 1820, gestorben 1884).
„Die Moldau“, (. Vltava).
No. 2 des Zyklus symphonischer Dichtungen: „Mein Vaterland“ („Má vlast“).
4. RICHARD STRAUSS, (geboren 11. Juni 1864 in München).
„Don Juan.“
Tondichtung nach Nikolaus Lenau. Op. 20.

Bei Beginn des Konzertes werden die Saaltüren geschlossen.
Kartenvorverkauf in der Stadtpothke des Herrn M. PTACZEK.

Príloha č. 12: Program koncertu Orchester deutschen Studenten der Ostrauer Mittelschulen

Studenten-Orchester, Mähr.-Ostrau.

Mit der Bitte, eine bildende Einrichtung unserer
Mittelschüler werktätig zu unterstützen, ergeht an
Euer Wohlgeboren die geziemende

Einladung
zu der am

Donnerstag den 1. Mai 1913, im Festsale des Deutschen Hauses
stattfindenden

Symphon. Akademie.

PROGRAMM :

1. Mozart, Overture z. Pantomime, „Les petits riens“,
großes Orchester ;
2. Al. Capello, Streichquartett; *)
3. Beethoven, **Jugend-Symphonie** (neu aufgefunden);
a) Adagio, Allegro, b) Andante cantabile, c) Menuett, d) Finale.
4. Haydn, Streichquartett; **)
5. Mozart, Ballettmusik zur obigen Pantomime;
a) Andante, b) Andantino mollo grazioso und Allegro,
c) Gavotte gracieuse, d) Pantomime, e) Presto, f) Adagio,
g) Gavotte.

*) In diesem Quartett wird die erste und zweite Violine in wechselnder Reihenfolge gespielt von: Kempler (Gymn.), Kreisle (Real), Mazak und Raiser (R.), Habel und Feiser (R.).

**) Alle vier Sätze spielen: Remesch (G.), Pincefsky (R.), Hanousek (G.) und Herr Königstein.

Antang 8 Uhr abends. Orchesterstärke 48 Schüler, 12 Musiker.

Die Eintrittspreise werden als Spenden aufgefaßt, Ueberschüssen dankend angenommen. Das Reinertragnis fließt den Unterstützungsvereinen der beiden Mittelschulen zu.
Der Kartenverkauf wird aus besonderer Gefälligkeit durch die Buchhandlungen Julius Kittl und Pappauschek und Apotheke Ptacek besorgt.

Príloha č. 12: Bilingvní program Ondříčková koncertu

Sonntag den 15. October 1893
im
Festsale des Feuerwehr-Geräthehauses
(Antoniplatz)

CONCERT
des k. u. k. Kammervirtuosen
Franz Ondříček
unter Mitwirkung von Frau **Anna Ondříček** und des
Componisten Herrn **Carl Weis**.

PROGRAMM :

1. Concert. Mendelssohn. Allegro, Andante, Rondo, Herr Ondříček.
2. Gesang. Schubert, Dvořák. Frau Anna Ondříček.
3. a) Abendlied. Schumann. } Herr Ondříček.
b) Moto perpetuo. Paganini. }
4. a) Lied. Weis. } Frau Anna Ondříček.
b) Folletta. Marchesi. }
5. Hexentanz. Paganini. Herr Ondříček.
6. Fantasie. „Verkaufte Braut.“ Ondříček. Herr Ondříček.

Arrangement und Kartenverkauf in der Buchhandlung
R. PAPAUSCHKE (vorm. Ed. Hölzel)

Preise der Plätze: Cerclesitz à 2 fl. 50 kr., 6 Reihen
Sitze à 2 fl., weitere Reihen Sitze à 1 fl., Entrée 50 kr.
Anfang präcise 1/7 Uhr Abends.

KONCERT
poradá
František Ondříček
cis. a kr. komorní virtuos
za spolupůčinokování pani **Anny Ondříčkové**, koncertní
pěvkyně, a hudebního skladatele pana **Karla Weise**,
v neděli dne 15. října 1893
v slavnostní sání hasičské budovy.

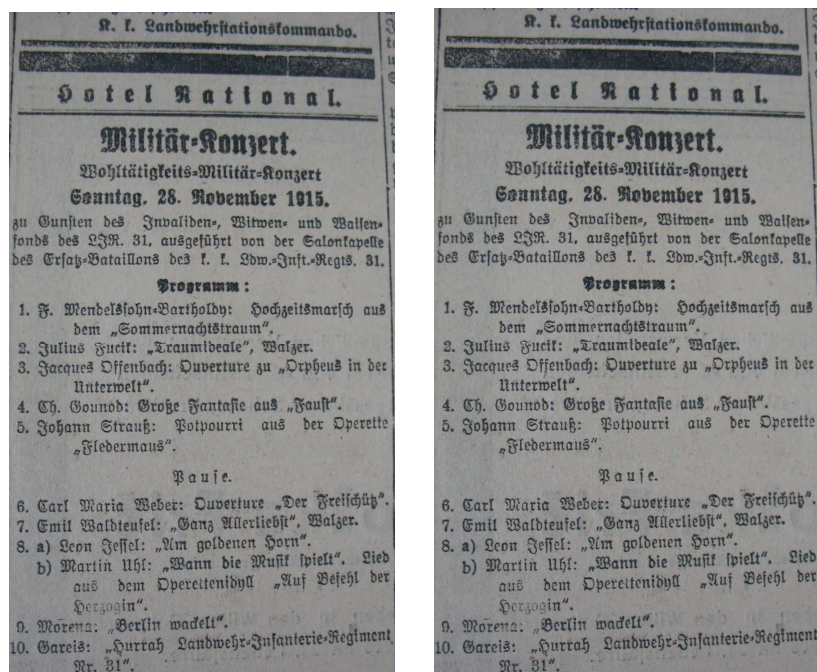
PROGRAM :

1. Concert. Mendelssohn. Allegro, Andante, Rondo, pan Frant. Ondříček.
2. Písně. Schubert, Dvořák. Pani Anna Ondříčková.
3. a) Večerní píseň. Schumann. } Pan Frant. Ondříček.
b) Moto perpetuo. Paganini. }
4. a) Píseň. Weis. } Pani Anna Ondříčková.
b) Folletta. Marchesi. }
5. Rej čarodějek Paganini. Pan Frant. Ondříček.
6. Fantasie „Prodaná nevěsta.“ Ondříček. Pan Frant. Ondříček.

Prodej lístků v knihupectví R. PAPAUSCHKA
(dříve Ed. Hölzel)

Ceny míst: Křeslo 2 zl. 50 kr., 6 řady sedadel po 2 zl.,
ostatní sedadla po 1 zl., místa k stání po 50 kr.
Začátek přesně v 1/7 hodise večer. 754

Příloha č. 13: Ukázka programů dobročinných koncertů za první sv. války

Příloha č. 14: Ukázka okrasného programu koncertu

Příloha č. 15: Upoutávka zvoucí na ochotnické divadelní představení, jehož výtěžek byl věnován do stavebního fondu Německého domu

Příloha č. 16: Program mimořádného pěveckého koncertu spojeného s vystoupením Závodní kapely

Steirischer Gesangs-Club D' Mürzthaler in Wittfowitz

Sonntag den 11. Juni 1893, 4 Uhr nachm.
findet

in der neuen Schießstätte in Mährisch-Ostau
zu Gunsten des Clavierfondes der D' Mürzthaler

eine
ausserordentliche Liedertafel
unter der Leitung des Vereinschormeisters Herrn Victor Schidan und
Concert der Wittfowitzer Werkschapelle
unter Leitung des Herrn Capellmeisters Franz Lorenz statt.

Program:

<p>1. Abtheilung:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dorfner: „Fröhlich-Marsch“. Werkschapelle. 2. Hayn: Overtüre zur Oper „Granigari“. Wfscap. 3. Kojenfranz: „An der schönen grünen Mut.“ Walzer. Werkschapelle. 4. Kolchat: „Burlachenli g“. Männerchor. 4. Blümel: „D' Leibelhöpf“. Männerchor. 6. Gounod: Ballet-Musik aus der Oper „Die Königin von Saba“. Werkschapelle. 7. Kolchat: „Kärntnerholz“. Männerchor mit Tenor. 8. Gault: „Schön blau wie's Bleamerl“. Männerch. m. 9. Lacomb: „Aubade printanier“. Werkschapelle. 	<p>2. Abtheilung:</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Wagner: „Briegeheimnis“. Polka May Wfscap. 11. Blümel: „Der Bua is g'schreit“. Männerchor. 12. Sünkel: „D' Jodel“. Männerchor. 15. Emerschütz: „Was man in Steiermark hört“. Werkschapelle. 14. Medheim: „Der traurige Bua“. Männerchor. 15. Blümel: „S' Bleamerl auf der Wiesen“. Männerchor. 16. Kolchat: „Gailthaler Jägermarck“. Männerchor mit Orchesterbegleitung. 17. Schäffer: „Die Post im Walde“. Werkschapelle. 18. Jährbach: „Gewehr 'raus“. Polka franz.
---	--

Zum Schluß: Tanzkränzchen.

Entrée per Person 30 kr. — Mitglieder gegen Abgabe der Karte frei.

444 Die ergebenste Einladung macht Die Vereinsleitung.

Im Falle ungünstiger Witterung findet das Concert den 18. Juni 1893 statt.

Příloha č. 17: Nabídka učebních oborů Hudebně-vzdělávacího ústavu

Von der hohen k. k. Landesschulbehörde concessionirte

Musik-Bildungs-Anstalt
(Direction Arthur Könnemann)

Mähr.-Ostau, Schiessstättgasse Nr. 13. Mähr.-Ostau, Schiessstättgasse Nr. 13.

UNTERRICHT
in

Sologesang, Clavier, Orgel, Violine, Viola, Violoncell, Theorie (Harmonielehre, Contrapunct, Compositions- und Instrumentationslehre, Musikgeschichte) und Chorgesang.

Beginn des ersten Semesters (Schuljahr 1893/94)

Montag den 18. September 1893.

Einschreibungen und Vorprüfungen von Mittwoch den 6. September, ab in den Anstalts-Localitäten, täglich vormittags von 10 bis 12 Uhr und Nachmittags von 4 bis 6 Uhr.

Hochachtungsvoll

Arthur Könnemann,
Director und Inhaber.

639

Příloha č. 18: Program prvního koncertu Hudebně-vzdělávacího ústavu

Donnerstag, den 20. Juli 1893
im
Fest-Saale des städt. Lösch-Depôt's
Erstes
ordnungsgemässes Concert
der von der hohen k. k. Landes-Schulbehörde concessionierten
Musik-Bildungs-Anstalt
(Direction: Arthur Könnemann.)
Der Reinertrag ist dem städtischen Armenfonde gewidmet.

PROGRAMM:

1. Krönungsmarsch aus der Oper „Der Prophet“ (für 2 Claviere zu 8 Händen)	G. Meyerbeer.
2. Concertstück alla polacca, Op. 3	F. Chopin.
3. Hochländisches Wiegenlied (für drei Frauenstimmen)	R. Schumann.
4. Tarantelle (für 2 Claviere zu 4 Händen)	J. Raff.
5. a) Wie berührt mich wundersam	F. Bendel.
b) Die Nachtigall	R. Fischhof.
6. Festpolonaise (zu 4 Händen)	A. Dvořák.
7. Wotan's Abschied und Fenerzauber (Transcription v. E. Brassin)	R. Wagner.
8. „Fingal“, Ballade aus dem Musikschauspiele „Vineta“ (für drei Frauenstimmen)	A. Könnemann.
9. Rakoczy-Marsch (für 2 Claviere zu 8 Händen)	F. Liszt.

PREISE DER PLÄTZE: 1.—3. Reihe 1 fl.; 4.—8. Reihe 80 kr., Stehparterre 30 kr., Schülerkarten 20 kr.

Kartenvorverkauf von Samstag, den 15. Juli ab in der Buchhandlung des Herrn J. Kittl
Anfang präcise 8 Uhr abends. 526

Příloha č. 19: Program jednoho z dalších koncertů ústavu

Sonntag den 21. April 1895
im
Stadtparksaale in Mähr.-Ostrau
drittes ordnungsgemässes
C O N C E R T
der
von der hohen k. k. Landesschulbehörde autorisierten
Musik-Bildungs-Anstalt
(Direction: Arthur Könnemann.)

PROGRAMM:

1. Frühlings-Erwachen, Romanze (Instrumentalquartett) E. Bach.	5. Ave verum corpus W. A. Mozart.
2. Wirbelwind A. Ludwig.	6. a) Cavatine } für Violine J. Raff.
3. Trio Nr. 1 für Clavier, Violine und Violoncell J. Haydn.	b) Tarantelle } F. David.
a) Andante con variazioni.	7. Die Mühle, Capriccio op. 27 A. Könnemann.
b) Poco adagio, cantabile.	8. Serenade aus dem XVII. Jahrhundert (für Streichinstrumente) J. Haydn.
c) Finale, presto (Rondo all' Ungarese).	9. Liebeslieder, Walzer, op. 52 (Instrumentalquartett) J. Brahms.
4. Spanische Tänze, Nr. 1 und 3 (zu zwei Händen) M. Moszkowski.	

Preise der Plätze im Vorverkauf: 1.—4. Reihe: 1 fl. 20 kr.; 5.—9. Reihe: 1 fl.; 10.—12. Reihe: 80 kr.; Stehparterre 40 kr.; Schülerkarten 20 kr. — Preise der Plätze an der Cassa: 1.—4. Reihe: 1 fl. 50 kr.; 5.—9. Reihe: 1 fl. 20 kr.; 10.—12. Reihe: 1 fl.

Kartenvorverkauf aus Gefälligkeit in der Buchhandlung des Herrn JULIUS KITTL.
Anfang 8 Uhr abends (nach Eintreffen der Localbahnzüge); Ende gegen 1/10 Uhr abends. 290

EINLADUNG
zu dem
am Donnerstag, 15. August 1895 im Stadtparke zu M.-Ostrau
stattfindenden

Monstre-Concerte

des Berufs-Musiker-Vereines

bestehend aus der Witkowitzzer Werkskapelle — Teschener
Capelle — Mitgliedern der Bielitzer Stadtcapelle — Karwiner
Bergcapelle und Musiker aus Troppau, Ostrau und Umgebung
unter persönlicher Leitung des Capellmeisters Herrn Lorenz.

PROGRAMM:

I. Abtheilung :

1. R. Wagner: Einzugsmarsch aus der Oper „Rienzi.“
2. J. Westmeyer: „Kaiser-Ouverture“.
3. A. Dwořák: Slavische Tänze Nr. 7 und 8.
4. F. Rosenkranz: „Die Rast am Franz Josefs-Berge“, Characterstück.
5. M. Zimmermann: Grosse Phantasie aus den Opern Meyerbeer's.

II. Abtheilung :

6. C. Zaytz: Ouverture zur Oper „Graniczari“.
7. G. Meyerbeer: „Fackeltanz“.
8. A. Dreyschock: „Romance“.
9. F. Smetana: Phantasie aus der Oper „Libuša“.
10. Ch. Gounod: Marche et Cartège de l'Opera „La reine de Saba“.

Anfang 4 Uhr Nachmittags. — Entrée 30 kr.
Karten im Vorverkaufe bei Herrn JULIUS KITTL in Mähr.-
Ostrau und Witkowitz 25 kr.

Rejstřík osob*

A

Abt, Franz 23, 31, 36, 42, 44, 55, 57, 59
Adam, Engelbert 90
Adam, Franz 185
Adam, Charles Adolphe 118
Adámková, Hana 7
Ader, Rosa 102
Achron, Josef 151
Aich, Anton 8, 86, 87, 88, 105, 118, 119,
120, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 141,
142, 143, 145, 147, 148, 150, 154, 155, 158,
159, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 170,
173, 177, 178, 179, 183, 184, 185, 186, 187,
191
Alabieff, Alexander 101
Alard, Delphin 124, 125
d'Albert, Eugen 49, 103, 117, 144, 169,
171, 173, 174, 189
Allegri, Carl 107
Alt, Margarete 144
Anday, Rosette 153
Ansorge, Konrad 143
Artl, Ferdinand 109
Ascher, Leo 118, 173, 175
Aster, Carl 113
Auber, Daniel Francois Esprit 108, 119, 169,
170
Audran, Edmond 111
Auer, Carl 91

B

Bach, Johann Sebastian 29, 96, 98, 101,
105, 124, 144, 146, 147, 149, 159, 183, 184,
192
Bachová, Anna Magdaléna 192
Bachrich, Susanne 172
Bajgarová, Jitka 7
Balcar, Milan 136, 139, 152, 159
Baldamus, Gustav 47
Balensin, Georg 50
Bantelmann, Wilhelm 182, 185, 186, 187,
189, 190, 192
Barhon, Fritz 60
Baroch, Sepp 131
Bartoniček, Eduard 89
Bartsch-Jonas, ? 169
Basseli, Alfred 174
Bastl, Emanuel 88, 148, 162, 165
Battistini, Mattia 153
Bauer, Emil 119, 120
Baum, Hedwig 95

Baumgart, Theodor 50
Bayer, Josef 189
Bazzini, Antonio 31
Beamt, ? 92
Becker, R. 26, 44
Beeth, Lola 92
Beethoven, Ludwig van 16, 49, 74, 75, 80, 82, 83, 84,
85, 86, 87, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103,
104, 109, 118, 132, 135, 140, 141, 143, 144, 145, 146,
147, 148, 149, 150, 151, 154, 156, 157, 158, 160, 161,
162, 163, 164, 165, 169, 172, 174, 181, 182, 183, 184,
185, 186, 187, 189
Beigel, Leopold 55
Beisech, Max 132
Beljanin, Zacharius d'Arin 153
Benatzský, Ralph 168, 173, 174, 189
Benda, Hans von 184
Bendel, Carl 92, 130
Bender, Paul 145, 148, 153
Beneš, Edvard 164
Berdelle, ? 85
Berg, Heinrich 142
Berger, Franz 142
Berger, Otto 90
Berger, Olga 48
Berlioz, Hector 80
Berndt, Lola 118
Berté, Heinrich 115, 119, 168
Bertini, Heinrich 114, 115
Besschnitt, J. 23
Bidlo, ? 92
Bizet, Georg 82, 83, 115, 117, 166, 169, 172, 174
Blaha, Theodor 174
Bland, Elsa 114
Blažek, Rudolf 167
Blechner Björn, Heinrich 91
Blodek, Vilém 76
Bloch, Ernst 139
Blum, Friedrich 107
Blümel, Franz 31, 54, 55
Blumenthal, Albert 43, 47
Blümer, Alfons 105
Boccherini, Luigi 149
Böhm, Carlo 91
Böhm, Karl 49, 105
Bohnen, Michal 153
Boit, Arrigo 76
Bolten, Konrad 171
Bonin, Ludwig 79
Bonvin, Francois 78, 85
Borger, Gertruda 138, 139, 153
Borkowska, Else von 116, 117
Borodin, Alexandr Porfirjevič 158, 159, 166
Botusch, Guido von 104
Bradská, Božena 100
Brager, G. 48
Brahms, Johannes 23, 29, 33, 34, 44, 49, 83, 86, 91, 94,
95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 124,
125, 127, 130, 131, 140, 141, 144, 145, 147, 150, 151,
154, 156, 157, 159, 161, 180, 181, 182, 183, 184, 185,
186
Brandt, Theodor 170
Brauer, Alexander 152

* V rejstříku jsou uvedena jména tak, jak se vyskytovala v pramenném materiálu, tedy i s více variantami. Zejména v případě křestních jmen, která často v tisku nebyla uváděna (popřípadě bylo uvedeno pouze počáteční písmeno), však nešla zjistit celá totožnost osoby.

Breder, Nelly 174
Breval, Jean Babtiste 183
Bricht-Pyllemann, Agnes 95
Brirel, Max 132
Brixner, J. 47
Broder, ? 174
Brokeš, Erwin 145
Brücke, Adolf 62
Brücke, Norbert 131
Bruckner, Anton 186
Bruch, Max 86, 134, 136, 139, 145, 192
Brülle, Ignaz 109
Brynicky, Erwin 151
Buccarini, Gidia 152
Budík, František 37
Buffe, Willy 188
Burel, Christine 126, 127, 178
Burel, Marie 126
Burmester, Willy 96, 100
Burnett (též Burnetti), ? 117
Busoni, Ferruccio 143
Buxbaum, Friedrich 103
Buxtehude, Dietrich 142

C

Capello, Alois 86, 87, 114
Casal, P. 182
Casimir, Rafael 154
De Castilla, Enriquetta a Laura 89
Corelli, Arcangelo 105, 150, 164, 182
Corvinus, Laurenz 174
Czajaneck, Eduard 61, 190
Czerny Spiller, Friederike 80, 127, 178
Czernoch, Adolf 175, 180
Czibulka, Alfons Wolfgang 29

Č

Čajkovskij, Petr Iljič 75, 82, 83, 85, 86, 87, 95, 99, 101, 105, 144, 150, 154, 156, 158, 160, 161, 164, 166, 184
Čihánek, M. 89

D

Dauber, Dolsi 166
Davidoff, Carl 47, 87, 97, 104
Davidsohn, Magnus 135
Dawid, Hugo 76, 131, 133, 185, 186
Dawidson, Becky 101
Debitzka, Hedwige 170, 172
Debois, Ferdinand 31, 36, 102, 130
Debussy, Claude 146, 150, 151, 156, 164
Decker (též Deckert), R. 31, 32
Degner, Willy 175
Delibes, Léo 93, 101
Dellinger, Rudolf 111, 118
Demelius, V. 75
Dittersdorf, Carl Ditters von 25, 96, 192
Dohnányi, Erno 157
Dohn, Freda Marie zu 190
Donath, Louise 75
Donizzeti, Gaetano 115, 154, 172, 189
Donocik, Alis 159

Dorasil, Niki 32
Dorasil, Viktoria 32, 48
Dostal, Nico 189, 190
Drdla, František 152
Dregert, Alfred 55, 58, 130
Dressler-Narbeshuber, Suffi 159
Drtil, Lydia 160
Dršina, A. 126
Duesberg, Nora 143
Dvořák, Antonín 74, 75, 81, 90, 91, 99, 105, 114, 122, 123, 140, 144, 146, 147, 150, 154, 156, 157, 158, 161, 162, 164, 165, 166
Dworschak, Leo 159
Dyck, V. 151

E

Eayer, Carl 168
Eder z Maranu, Toni 89
Edgar, Heinrich 114, 115, 118
Edgar, Leon 117
Edwards, George 175
Eisenberg, Oscar 172
Eisinger, Ernst 138
Eisinger, Irene 138
Eliáš, Georg 150
Elis, Caroline 57
Elser (Elzer), Hans 84, 102
Elschnig, Martha 153
Engelberg, Willy 173
Engelsberg, E. S. 23, 26, 27, 28, 31, 33, 37, 42, 44, 47, 55, 57, 60, 130
Ernst, Josefina 135, 149
Ertl, Dominik 55
Erwin, Ralph 175
Escher, Maryla 171
Ettl, Karl 138, 156
Etzler, ? 130
Evžen, arcivévoda 108
Ewers, Hans Heinz 145
Eyrich, Franz 31
Eysler, Edmund 112, 113, 114, 118, 119, 120, 169, 172, 175, 176

F

Faelbel, Karl 140, 141
Faelbel, Theodor 135
Faelbl, Franz 137
Fall, Leo 115, 116, 119, 120, 168, 172, 175
Falla, Manuel de 157
Fallmann, Annie 42
Faměra, Josef 95
Fanini, Klara 35
Fauré, Gabriel 149
Fehr, Philis 188
Felzmann, Stefanie 133
Fiby, Heinrich Franz 31, 35,
Fiedler, Gustav 14
Fielitz, Alexandr von 102
Fichten, Eugenia 152
Fikaczek, Margit 131, 132
Filke, Max 130
Finke, Fidelio Friedrich 142
Firkušný, Rudolf 149

Fischer, Ernst 171
Fischer, Julius 93
Fischer, Paul 103, 161
Fischhof, Robert 122
Fischmeister, Gutl 34
Flesch, ? 150
Flotow, Friedrich von 43, 117, 118, 170,
171, 189
Fochler, Clemens 91, 93
Földesy, Arnold 105
Förster, Martha 29
Forst, Grete 99
Franck, César 83
František Josef I. 76
Franz, Robert 46
Fraxler, Rudolf 93
Frenkl, Paul 144
Freytag, Anton 16, 108, 109
Fried, Karl 138
Fried, W. 34
Friedrich, Otto 189
Frotzler, Karl 154, 186
Frühling, Karl 96, 97, 98
Fuermann, Siegmund 157
Fuchs, Felix 127
Fuchs, Ch. F. 58, 71, 122
Fuchs, Robert 75, 79, 84, 122, 184
Funk, Margit 142
Fürstbauer, ? 112

G

Gärtner, Leontine 47, 95, 97, 104, 127
Gärtner, Lulla 97
Gelbart, Margarete 103
Genée, Richard 109
Gericke, Wilhelm 36
Gershvin, Frank 157
Gerster, Ottmar 189
Gfaller, Rudi 190
Gilbert, Jean 117, 118, 119, 171, 172, 174,
175
Gillet, ? 78
Glaser, Robert 141
Glatzner, Emma 22, 26, 37
Glatzner, Josefine 16
Glawatsch, Franz 172
Glazunov, Alexander 96, 165
Gluck, Christoph Willibald 183, 184
Godowský, Leopold 97, 98
Goethe, Johann Wolfgang 43, 130
Goetze, Walter Wilhelm 188
Goldhammer, Leopold 133, 159
Goldmann, Dora 94, 101
Goldmark, Carl (též Karl) 23, 83, 84, 85,
104, 130, 135, 136, 148, 169, 173
Goldsand, Robert 146
Goll, Robert 151
Goll, Roland 141, 148
Göllner, August 143, 152
Goltermann, Georg 125
Gorskij, Jakov 153
Götz, Gustav 145

Gounod, Charles 35, 74, 76, 108, 109, 110, 115, 117,
145, 166, 170, 172
Grab, Heda 136
Gradnitzer, Rolf 171
Granados, Enrique 146
Granda, Alessandro 153
Granichstaedten, Bruno Bernhard 116, 119, 173, 174
Grauer, Elsa 152
Grieg, Edvard Hagerup 46, 73, 74, 80, 82, 83, 90, 91,
95, 96, 99, 130, 145, 154, 165, 184, 186, 192
Gröbl, Hans 130, 133, 159
Groote, Herman 188
Gross, Josef 174, 188
Gross, Otto 171, 172, 173, 174, 175
Grümmer, Paul 140
Gutenberg, ? 56
Grünfeld, Alfred 98, 143
Grünwald Zerkowitz, H. 94
Gutenberg, ? 56
Guth, W. 125
Guttman, Igo 136, 153, 173

H

Haan, Georg 93
Haas, Frieda 127
Haas, Fritz 138
Hába, Alois 166
Habr, Karl 59
Hacker, Franz 8, 45, 46, 47, 48, 58, 68, 69, 71, 78, 84,
85, 130
Hahn, Grete 138, 150, 159, 160, 174, 178
Hájek, Emil 148
Halévy, Jacques Fromental 92, 108, 111, 118, 170, 173
Hamburger, Romana 105
Händel, Georg Friedrich 74, 104, 136, 137, 145, 180,
192
Handl, Max 145, 182
Hanke, Enka 126
Hannbeck, Rolf 155
Hanouschek, Franz 127
Hanwehr, Rolf 178
Harrison, Beatrice 103
Harrison, May 103
Hartwig, Karl 188
Haschka, Ambros 28, 37
Hauptmann, Gerhart 109
Hauser, Emil 162
Häusler, Jaro 189, 191
Hausmann, ? 76
Hausmannová, Olga 76
Hawliczek Wüstner, Anna 102, 104, 114, 139 152
Haydn, Joseph 25, 33, 35, 44, 48, 57, 74, 78, 79, 86,
87, 98, 99, 103, 104, 105, 123, 131, 135, 137, 144, 149,
158, 161, 165, 181, 182, 185, 186, 187, 192
Hegar, Friedrich 31, 33, 49, 130
Heiling, Hans 45
Heim, Viktor 100, 105
Heinrich, Fritz 57
Heiter, Carl 111
Heitner, Maxmilian 169, 170
Helding, Edmund 91
Heller, Viktor Erich 83, 84, 114, 115
Heller, Amely 96

Hellmuth, Edmund 154
Hemerik, Bram 183
Henselt, Adolf von 147
Herbst, Margarete 159
Herdey, ? 61
Herget, Adolf 179
Hermann, H. 49
Hermann, Karl 161, 182
Hermann, Theo 154, 172
Hermes, ? 60
Héroid, Louis Joseph Ferdinand 74
Hervé, Florimond 112
Heřman, Jan 161
Heuberger, Richard 72, 113, 188
Heuser, Ernst 130
Hildach, Eugen 102
Hilf, Alois 19
Hilf, Egon 138
Hilgermann, Laura 97
Hilke, Ludwig 159
Hindemith, Paul 151
Hirsch, Hugo 172
Hirthová, Clo 96, 98
Hitler, Adolf 184
Hladisch, R. 32, 78, 79
Höbling, Franz 181, 185
Hofer, Josef 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 89
Hoff, Leon 153
Hoffmann, Karel 90
Hofmann, Heinrich 23, 50,
Hofmann, Jenny 44
Hochmann, Emil 171
Hojdem, Eduard 131, 139, 180
Hollaender, Victor 23
Holeček, Alfréd 148
Holesch, Else 160
Höller, E. 31
Höllering, Georg 171
Hollerschek, Adolf 27
Hollicek, Ferdinand, Alfréd 148
Holub, Karl 160
Hörbeder, Ferdinand 93
Hörner, Hermann (též Heřman) 139, 154
Horská, Bogia 153
Hoschek, Wilhelm 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 61
Hradil, František Mít'a 139, 176
Hrazdira, Cyril Metoděj 60, 71
Hubay, Jěno 99, 147
Hubermann, Bronislaw 94, 96, 99, 101, 144, 148
Hummel, Jan Nepomuk 24, 100, 146
Humperdinck, Engelbert 109, 117

CH

Chiarie, E. 172
Chopin, Fryderyk 93, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 125, 144, 145, 147, 149, 150, 157, 192

I

Ibsen, Henrik 109

Immerglück, Ernst 8, 97, 99, 100, 102, 103, 150, 154, 156, 158,

Ipolyt, Stefan 162
Isailowitz, Michael 110

J

Jahn, Wilhelm 108
Janowicki, ? 92
Janowitz, Wilhemine 41, 43,
Janowsky, Angela 186
Jantsch, Heinrich 109, 110
Jarno, Georg 115
Jaroš, Bedřich 161
Javurek, ? 60
Jaworský, J. 75, 76, 77
Jeletz, Wilhelm 151, 159, 160
Jenny, Albert 108
Jensen, Eugen 110
Jessel, Leon 169, 173
Jiřík, Karel 7
Johanny, Adalbert 15, 71
Jones, Sidney 111, 174
Josef II. 17
Josefová, Josefina 108
Jungmann, Albert 29
Jüngst, Hugo 55, 57, 61
Jura, Ferdinand 106

K

Kadleček, Rudolf 121, 127
Kahn, Robert 135
Kalivoda, Jan Křtitel Václav 26
Kalix, Eugen 142
Kalliwoda, Karl 142
Kalluch, Eugen 159
Kálmán, Emmerich 115, 119, 120, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174
Kaminsky, Heinrich 136
Kaminsky, R. 112, 135
Kantech, Margharette 110
Karewna, Olga 172
Karmont, Margit 154, 168
Karmont, Wilhelm 154
Katay, Julius 84, 88, 100, 116, 117, 118, 170
Kattnigg, Rudolf 189
Kauffmann, Francillo 101, 117
Kaufmann, Jonas 115
Kehl, ? 25, 27
Kehl, Berga 188
Keilberth, Joseph 185
Keitel, Friedrich 93
Kellermann, Waltrund 181
Kerschbauer, Ervin 162
Kienzl, Wilhelm 44, 110, 117, 169, 175
Kiepura, Jan 153
Kindermann, ? 79
Kirchl, Adolf 28, 31, 44, 58, 130
Kirschner, Alexander 171
Kiss, El. 91
Kittl, Julius 16, 67, 88, 90, 139
Kitzler, ? 28
Kiurina, Berta 140, 152

Klasen, Willy 94
Klein, Bernhard 41
Klein, Hermann 182
Klein, Tilde 172
Klengel, Julius 161
Kleweta, A. 158
Kleweta, Eduard 45, 57, 130, 158
Kleweta, Fritz 158
Klička, Václav 104
Kneisel, Anton 101
Kneisel, A. de Germaine 101
Knopp, Vincenc 159
Kober, Hans 21
Kocián, ? 105
Koczalsky, Raoul von 93
Koenen, Tilly 104
Kolbe, Lotte 131, 132, 133, 153, 160, 177, 180
Kollo, Walter 188, 190
Komzák, Karel 57
Koneczny, Leodgar S. **160**, 180
Koneczny, Leopold 45, 55
König, Ludwig 31, 56, 57
Könnemann, Arthur 7, 8, 42, 43, 73, 74, 80, 84, 85, 88, 108, 117, **121**, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 156, 166, 176, 177
Kopf, Hans 138
Kopka, Ludwig 29
Korbelová, Milena 138
Korngaut, Egon 159
Korngold, Erich Wolfgang 103, 135, 138, 143, 154
Korngold, Hedwige 100
Koschat, Thomas 23, 31, 54, 91, 93
Králíček, František 142
Krásná, Lina 19
Kraus, Fritz 171
Kraus, Karl (též Carl) 25, 27, 32, 40, 141
Kreisler, Fritz 158
Kremser, Eduard 21, 28, 31, 54, 130, 134
Krest, Grete 134
Kretschmer, Albert 37, 39, 40, 57, 60, 130, 132
Kretschmer, Edmund 16, 26, 31
Kreutz, Heinrich 189
Kreutzer, Conradin 43, 45, 83, 112
Kreymann, ? 186
Kriener, Max 114
Kristinus, Karl Raimund 55
Krogh, Agnes von 192
Kromer, Carl 31, 35
Kroner, Franz 133, 156
Krug, Arnold 130
Krug, Karl 112, 11
Kubelik, Jan 147, 148
Kubesz, Rudolf 59
Kubiczek, Raimund 142, 151
Kubla, Richard 174
Kuczowski, Henriette von 130
Kügler, Karl 137
Kuhlmann, Otto 190
Kühne, Rudolf von 107
Kultscher, Karl 183

Künnecke, Eduard 188, 189
Kupka, Eduard 107
Kurst, Marianne 150, 159, 160, 181, 191
Kury, Rita 49
Kurz, Wilhelm 149
Kurz, Ilona 146
Kurz, Selma 92, 94, 115, 148, 152
Kusák, Jiří 7
Kutschka, Stefanie 32

L

Labbat, Kurt 187
Lackner, Hans 110
Ladschek, Max 185, 186
Lafite, Carl 35, 95
Lalo, Eduard 105, 148
Lamborg, O. 89
Landau, Fritz 130
Land, Emma 118
Lang, ? 111
Lang, Hilde 152
Langer, H. 55
Langer, Franz 141, 152, 181, 187
Langer, Richard 142, 151, 155, 156, 160, 184
Langer, Else 156
Laska, Josef 118
Lassen, Eduard 49
Latzner, Else 154
Lazin, Karl 32, 89
Lehár, Franz 72, 111, 113, 114, 116, 118, 119, 168, 171, 173, 174, 188, 189, 191
Lehmann, Lotte 153
Leoncavallo, Ruggero 103, 112, 114, 118, 171, 173
Leopoldi, Hermann 152
Leuer, Hubert 140
Leutner, ? 78
Levar, Ivan 49, 103, 118
Liapounow, Sergej 157
Liebe, Ludwig 31
Lieberzeit, Anna 110
Liebling, Georg 117
Liewehr, Fanny 48
Lichtenberg Karmont, Margit viz Karmont, Margit 154, 168
Lincke, Paul 189
Lipinskaja, Dela 153
Liszt, Ferenc 74, 84, 85, 93, 95, 96, 98, 99, 101, 102, 103, 122, 125, 126, 131, 132, 144, 145, 147, 150, 157, 166, 177, 184, 192
Lollek, Johann 42, 55
Lorenz, Franz 16, 45, 68, 71, 74, 75
Lorleberg, ? 48
Lorzing, Albert 108, 109, 112, 117, 169, 170, 173, 174, 189
Losert, Olga 159
Löscher, Josa 130
Löwe, Carl 36, 87, 91, 98, 103, 125
Löwenstein, Arthur 162, 169
Löwy, Moritz 19
Ludwig, Ernst 100
Ludwig, Leopold 149, 187
Ludwig, Václav 8, 22, 29, 34, 36, 39, **67**, 69, 70, 72, 75, 76, 77, 111

Lorzing, Albert 108, 109, 112, 117, 169,
170, 173, 175, 188
Löwy, Moritz 19
Lukas, Eduard 182
Lupprich, ? 32

M

Macák (Mazák), František ml. 132, 158, 159
Macák (Mazák), František st. 34, 39, 72, 132
Macák (Mazák), Otto 158, 159
Madl, Franz 136, 137, 141, 153, 169
Mahler, Gustav 84, 94, 135, 154
Machts, J. 73
Maikel, Georg 174
Maillart, Lous Aimé 112, 172
Mainau, Franz 174, 175
Mair, Franz 28, 57
Maiwald, Viktor 49, 131
Maiwald Perthold, Johanne 131
Malá, Irena 89
Malko, Nikolaj 166
Manberg Goldmann, Dora vit Goldmann,
Dora 94, 101
Mandl, Marta 114
Manen, Joan de 99
Mann, Igno 153
Mann, Margret 135
Manzer, Robert 161
Marhula, Eduard 176
Marteau, Henry 100
Marx, Bertha 95
Masanetz, Ottilie 91
Mascagni, Pietro 28, 92, 112, 115, 118, 169,
173
Masse, Victor 48
Massenet, Jules 29, 101
Matějka, Ladislav 60
Mathieu, F. von 42, 46
Matter, Steffy 50
Matzner, Edith 154, 177
May, Hans 176
Mayr, Richard 153
Mazurek, Jan 7
Méhul, Étienne-Nicolas 135
Meisel, Willy 188
Melzer, Hans 182
Mendelssohn-Bartholdy, Felix 23, 25, 28,
31, 35, 36, 44, 48, 61, 74, 75, 80, 81, 82, 84,
91, 99, 100, 124, 130, 133, 134, 135, 139,
140, 157, 163, 164
Metzmacher, ? 47
Meyerbeer, Giacomo 82, 104, 117, 122, 154
Meyer-Helmund, Erik 46
Meyer-Olbersleben, Max 23
Mikesch, ? 116
Miksch, ? 79
Mikoláš, Antonín 149
Mildner, Alfred 182
Mildner, Poldi 141, 151
Millöcker, Carl 107, 108, 109, 111, 114,
115, 116, 119, 168, 169, 171, 189
Milskaja, Betja 152
Minghetti, Lisa 150

Molinari, Bernardino 164
Monati, Rosa 110
Monty, Georg 186
Moritz, Anton 26, 42, 43, 44, 46, 48, 73, 74
Mosezkovski, Moritz 73, 98, 105, 125
Moser, Franz 158
Mossi, Alex 148
Mössel, Mimi 130
Motzhammer, Anton 74
Mozart, Wolfgang Amadeus 28, 35, 36, 48, 73, 80, 82,
84, 85, 86, 87, 92, 94, 95, 96, 98, 102, 103, 104, 105,
117, 123, 126, 140, 141, 142, 148, 154, 155, 157, 158,
159, 161, 165, 170, 172, 173, 174, 174, 177, 180, 181,
182, 183, 184, 185, 186, 187, 192
Müller, ? 111
Müller, Gustav 171
Müller, Hermina 89
Munk, Helene 25

N

Nasta, Michael 105, 117
Nebes, Fritz 35
Nedbal, Oskar 85, 86, 87, 90, 104, 119, 120, 171, 191
Nehring, Albrecht 189
Nemeth, Maria 153
Nessler, R. 182
Neubauer, Hans 93
Neubauer, Johann 35, 77, 78, 80, 82, 88, 89
Neubauer, Mizzi 178
Neuber, ? 92
Neumann, Erich 142
Neumann, Ernst 162
Neumann, Felix 15
Neumann, Fritz 175
Neumann, Marie 42, 91
Nicolai, Otto 117, 169, 174
Nicolini, Julius 107
Nigrin, Klara 104
Noli, Franz 161
Nording, Betty 152, 169, 170
Nordgart, Lilly 117
Normann, Julie 135, 137, 139
Novák, Vítězslav 81, 149
Nowak, Annie 133

O

Oberleithner, Max von 169, 171
Oberthür, Karl 74, 85
Oehm, Rella 116, 117
Oestwig, Aagard 153
Offenbach, Jacques 108, 111, 118, 169, 171, 172, 174
Ondříček, František 91, 92, 94, 95
Ondříčková, Anna 91
Ost-Hahn, Grete viz Hahn, Grete 139, 150, 159, 160,
175, 178
Oster, Josef 102

P

Pacál, František 91
Paganini, Niccolò 91, 95, 96, 100, 101, 105, 148, 149,
150
Pachar, Heinrich 174
Pacher, ? 126, 130

Palliaridi, Karl 32, 125, 126
Palme, Adolf 108
Panula, Jorma 72
Papauschek, R. 16, 67, 90
Pařík, Otakar 142
Paskovský, ? 19
Pasquini, Bernardo 180
Pastor, ? 61
Pataký, Koloman von 153
Paur, Emil 147
Pawlas, Paula 159
Pecher, Johann 59
Pekelský, Jaroslav 161
Pergolesi, Giovanni Battista 92, 95, 123
Perout, Antonín 88
Pešat, Jan 165, 176
Peter, Hermina 28
Petzaková, Else 35
Pfann, Carl 171
Pfeiffer, Vally 48
Pfitzner, Hans 186
Pfleger, Gustav 14, 28, 33, 37
Philipis, Felix 16, 109
Piber, Josef 93
Piccaver, Alfred 153
Piltzek, ? 25
Pippich, Augusta 31, 32, 33
Pisinger, Paul 182
Pizzinger, Gertrude, 133, 141, 153
Plank, Else von 75, 104
Planquett, Robert 109, 174
Platt, Wilhelm H. 91
Pless, Hans 105
Podbertský, Theodor 23, 31, 34, 36, 37
Polová, Helene 174
Pommer, Erich 45
Popoff, Slavko 182
Popp, Wilhelm 113, 116, 120, 168, 169, 170, 171
Popper, David 47, 95, 104, 149
Posdina, Franz 50, 127, 143
Posdina, Josef 130, 136, 158, 159, 178
Pregler, Hilde 7
Prischinger, Rudolf 80
Procházka, Rudolph von 94
Proch Marschall, Helene 33, 34
Proksch, Elise 49, 131
Příhoda, Váša 142
Ptaczek, Moritz 32, 67, 89, 132, 139
Puccini, Giacomo 112, 116, 117, 154, 169, 170, 171, 172, 173
Pugnani, Gaetano 150

Q

Quis, Marie 33

R

Radkiewitz, Claudie 177
Radkiewitz, Wanda 127, 177
Raffe, Joachim 86, 177, 187
Rachmaninov, Sergej 154
Ravel, Maurice 149

Raymond, Fred 175, 188, 190
Rebban, Willy 182
Reger, Max 147, 182
Reich, Hermann 102
Reichert, Heinz 168
Reinecke, Carl 24, 73, 74
Reiner, Anna 174
Reinhardt, Heinrich 111, 114, 118, 175
Reiss, Siegmund 114
Reissiger, Carl Gottlieb 24
Reissner, ? 111
Reissner, Emil 168
Reiss, Herta 182
Reiterer, Josef 107
Remesch, R. 31, 34, 89
Remesch, Richard 32, 97
Remesch, Rudolf 32
Remeš, Julius 150, 178
Renger, Robert 32
Repper, Gertrude 181, 185
Ress, ? 127
Rezniczek, Emil Nikolaus von 87, 185
Rheinberger, Josef 31, 130
Rheinhausen, H. 189
Rhoden, Nelly 117
Ries, Franz 96
Richter, Karl 15, 16, 19, 173
Richter, Christa 142
Rogler, ? 112
Rochel, Franz 158
Roismann, José 162
Rollinger, Mizzi 85
Rosé, Arnold 103, 125, 161
Rosé, Adolf 110
Rosenberg, Herma 146, 147, 148, 165
Rosenthal, Moritz 144, 146, 147
Rosner, Margit 174
Rössel-Maydan, ? 137
Rossian, Vilma 33
Rossini, Gioacchino 54, 75, 77, 108, 115, 118, 154, 164, 170, 171, 174, 184
Rosthal, Max 143
Roth, L. 24
Roubal, Asta 130
Rożiczka, Friedrich 132
Rubinstein, Anton 23, 28, 49, 50, 76, 91, 93, 97, 147
Rund, Edvard 176
Russ, Friedrich 132
Russ Kolbe, Lotte viz Kolbe, Lotte 131, 132, 133, 153, 160, 177, 180
Ruzitzka (též Ružitska), Anton 103, 161
Rychta, Alois 150

S

Saint-Lubin, Leon de 95
Saint-Saëns, Camille 86, 96, 101, 102, 103, 154, 157
Salinger, ? 44
Salzmann, ?49
Sammartini, Giovanni Battista 159
Sarasate, Pablo de 85, 94, 95, 125, 182
Sari, Ada 153
Sauer, Emil 145, 146, 148
Segal-Rosenbach, J. 153

Sehnal, Jiří 7
 Seifert, Josef 47
 Sekanina, ? 81
 Seman, Franz 49
 Seral, ? 50
 Schäffer, Moritz 137, 138
 Schalk, Franz 164
 Scharwenka, Walter 186
 Schautz, Willy 182
 Schein, Gertrude 136
 Schelz, Josef 85
 Schenk, Grete 159
 Scheu, ? 60
 Schicketanz, Ernst 191
 Schidan, Viktor 45, 53, 54
 Schiller, Friedrich 35, 93, 113
 Schindler, Hilda 159
 Schleichkorn, Stefan 150
 Schlocker, Helene 114
 Schmedes, Paul 142
 Schmid, Michael 185
 Schmidt, Josef 153
 Schmieter, Georg 153
 Schmölzer, J. E. 45
 Schneevoigt, Georg 81
 Schneider, Ernst 161
 Schneider, Eduard 82, 158
 Schnitzer, Germaine 102
 Schnitzer, Paula 152, 157
 Schönhof, ? 27
 Schönhof, Charlotta 43
 Schönthal, Bernhard 175
 Schreiber, R. 31
 Schruf, Toni 102
 Schubert, Franz 23, 25, 27, 31, 32, 33, 35, 36, 42, 44, 48, 49, 55, 57, 59, 61, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 80, 86, 91, 92, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 116, 123, 125, 126, 130, 131, 132, 135, 137, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 150, 154, 157, 158, 162, 164, 165, 166, 172, 181, 184, 185, 189, 192
 Schubert, Hugo 29, 32, 48, 82, 114
 Schulhoff, Otto 97, 103
 Schulzer, Josef 143
 Schulzer, Mary 143
 Schumann, Robert 25, 31, 33, 42, 44, 49, 58, 87, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 102, 103, 104, 122, 130, 133, 134, 136, 140, 144, 146, 147, 154, 160, 162, 182, 185, 186, 192
 Schuster, Josef 27, 28, 29, 48
 Schusterová, Karla 133
 Schütz, Heinrich 135, 136
 Schwab, Willy 114
 Schwarz, ? 19, 159
 Schwarzenstein-Kosaniecki, ? 105
 Schwarz, Ada 143, 154, 168
 Schwarz, Elsa 143
 Schwarz, Friederike 182
 Schwarz, Vera 153, 170
 Schweyda, Willy 181
 Sibelius, Jean 85, 182
 Siege, Adolf 110
 Siegl, Otto 142
 Simbrigers, Heinrich 182
 Singer, Richard 96, 99, 149
 Singer, Hilde 137
 Sjögren, Emil 96
 Skarka, ? 28
 Skarová, Else 25
 Skuhravý, E. 116
 Slavjanská, Nadina 90, 93, 94
 Slezáčková, Ida 151
 Slezák, Leo 97, 153
 Smetana, Bedřich 74, 75, 76, 77, 86, 87, 90, 100, 105, 119, 144, 146, 154, 158, 161, 164, 173, 174, 182
 Smolková, Ida 180
 Sokolskaja, Mirra 152
 Soldat, Marie 95, 104
 Soldat Röger, Marie viz Soldat Marie 95, 104
 Sonnenschein, ? 46
 Sonnenschein, Maltschi 137, 155
 Sou, Harry 162
 Sperl Kurst, Marianne viz Kurst, Marianne 150, 159, 160, 181, 191
 Spielmann, Leopold 101
 Spiller, Friederike viz Czerny Spiller, Friederike 80, 127, 177
 Spiwaroff, Albert 152
 Stach, ? 44
 Stange, Max 29
 Stastny, L. 85
 Steiner, Franz 103, 145, 153
 Steiner, Georg 141, 142
 Steinmetz, Karel 7
 Stejskal, Alois 102
 Stern, Emil 118
 Stibal, Karl 39
 Stick, Carl 108
 Stiedrá, Lola 102
 Stieler, Karl 37, 91
 Stigler, Wilhelm 93
 Stikar, Carl 28
 Stolařík, Ivo 7
 Stolz, Robert 168, 171, 175
 Storch, Anton M. 31, 44, 55, 130
 Stoss, Franz 187
 Stössel, Irma 99
 Stradella, Alessandro 94
 Stransky, Karl 171
 Strassmeyer, Minna 114
 Strauss, Johann ml. 24, 72, 76, 94, 97, 101, 107, 108, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 132, 144, 147, 166, 168, 169, 171, 173, 174, 180, 188, 189, 190
 Strauss, Josef 114
 Strauss, Oscar 114, 115, 118, 119, 120, 170, 171, 173, 174, 175
 Strauss, Richard 80, 82, 86, 87, 98, 99, 103, 131, 154, 183, 187
 Stravinský, Igor 150
 Strecker, Heinrich 189, 191
 Strobl, Franz 161
 Studená, Grete 145
 Studená, Herma 95, 145
 Studený, Bruno 145
 Stutschwský, Joachim 151
 Sudermann, Hermann 16

Suk, Josef 90, 144, 146, 164
Sullivan, Arthur 111, 118, 171
Sulzer, Josef 92
Summer, Sepp 181
Suppé, Franz von 54, 58, 111, 112, 115, 116
Svendsen, Johann S. 49, 86
Swedek, Vincenc 32
Szekl, ? 135

Š

Štefanides, Jiří 7
Šústková, Hana 7

T

Tauber, Ernst 153, 154, 168
Taubert, ? 94
Taund, Eugen von 111
Tetl, Hanna 133
Thann, Wilma von 91, 93
Thiemann, Hermann 102
Thomas, Ambrois 55, 74, 75, 77, 112, 115, 124, 173
Thomas, Paul 120, 168, 170
Tischer, Paul 141
Titzl, Leopold 130, 158
Tomandl, Viktoria 32, 36, 37,
Toscani, Lola 114
Trávníček, Karel 35
Trantow, H. 189
Trneček, Jan Hanuš 76, 104
Tschernek, Clara 61
Tschörner, Adolf 58
Tutsch, ? 28, 30
Türk, ? 79
Türk Rohn, Olga von 94

U

Udel, Carl 93
Ullmann, Gustav 102
Ulm, Paula 137, 140, 143, 154, 156, 168, 169, 170, 174, 175
Urban, ? 132
Urbano, Umberto 153
Uthmann, ? 60

V

Valentini, Giuseppe 158
Vectomov, Ivan 181
Veit, ? 31
Ven, Han von de 183
Verdi, Giuseppe 18, 55, 94, 99, 109, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 154, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 189, 191
Vermoolen, A. 183
Vieuxtemps, Henri 95, 96
Vogel, Jaroslav 88, 157, 163, 165, 187
Vollbrecht, Eduard 110
Vyskočil, Kamil 161
Vysloužil, Jiří 7

W

Wagner, Richard 102

Wagner, Richard 16, 23, 24, 26, 29, 31, 35, 40, 42, 43, 49, 54, 57, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 91, 92, 97, 104, 108, 112, 117, 118, 119, 131, 133, 154, 164, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 177, 180, 181, 185, 188
Wach, Otto 40
Wachek, Steffi 141
Waldmüller, Gottfried 47, 49
Waldner, Josef 42
Walluch, Ludwig 117
Walter, Anton 161
Warnars, Johannes 183
Wather, Franz 173
Watté, Adi 174
Wattolik Schreiber, Hilde 142, 162, 185
Weber, Carl Maria von 16, 23, 24, 35, 42, 48, 70, 74, 76, 85, 100, 108, 112, 117, 126, 154, 165, 166, 172, 178, 184, 192
Wedekindt, Paul 55
Weidlich, Fritz 174
Weinberger, C. 111
Weiner, Lazar 151
Weingartner, Felix 81
Weingartner, Paul 142
Weingart, Ada 141, 148, 177
Weinschenk, Albert 130
Weinwurm, M. 23, 31
Weinzierl, Max von 23, 31, 33, 35, 44, 45, 46, 49, 55, 57, 58, 60, 91, 130
Weiss, Emil 114
Weiss, Eugen 93
Weiss, Julius 111
Weiss, Karel 91
Weissmann, Eduard 161
Weissmann, Mizzi 174
Wellerson, Milla 149
Weltner, Armin 154, 169
Werging, Rosa 175
Wernigk, William 172
Wessely, Ernst 45, 81,
Westmeyer, Wilhelm 74
Wetschtomoff, Iwan 187
Wiedermann, Bedřich 149
Wieniawski, Henryk 96, 97, 99, 105, 124, 147, 148
Wihan, Hans 183
Wilde, Oscar 115
Willer, Tilde 136
Willner, Alfred Maria 118, 174
Winkler, Wilhelm 142
Wisaty, Michael 181
Wittek, Albi 25
Wittek, Leopoldine 37
Wlczek (též Wilczek), Adolf 21, 32, 36, 37, 39, 61, 85, 130, 131, 132
Wöckel, A. 91
Wojtowski Henry 130, 147, 158, 159
Wolf, Berthold 110
Wolf, Hugo 35, 50, 95, 100, 103, 104
Wolf-Ferrari, Ermanno 84, 172
Wolf Seleccki, Adele 111
Wollgandt, Edgar 160, 182
Wolschke, Karl
Wonger, Kurt 132, 171, 174

Wüstner, Anna viz Hawliczek Wüstner,
Anna 102, 104, 114, 139 152

Y

Ysaye, Eugen 97, 105

Z

Zador, N. 151

Zahradník, Vincenc 161

Zak, ? 28

Zeisel, Rudolf 187

Zeitlin, Leo 151

Zeller, Carl 69, 109, 111, 112, 114, 118,
119, 188, 189

Zempliner, Markus 18

Zéno-Pogrobinski, Michael 34

Zepparoni, Farnando 183

Zerkowitz, Henrietta 152

Zerzawy, Richard 41

Ziegler, Carl 55

Ziegler, Anna 126

Ziehrer, Carl Michael 57, 77, 111, 113, 115,
116, 119, 120, 174, 190

Zimmermann, Fritz 48, 49

Zimmermann, M. 74

Zinsendofer, ? 111

Zubal, Franz 151

Zwierzina, Paul 8, 21, 24, **26-27**, 28, 29, 32,
69, 76

Zwonik, Franz 136

Zyma, Karl 126

Ž

Žak, Helene 60

Žaloudek, František 66

Anotace disertační práce

Příjmení a jméno, titul: Kubešová Hana, Mgr.

Katedra: Katedra hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Název práce: Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě v letech 1895-1945

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Karel Steinmetz, CSc.

Počet stran: 200

Počet stran příloh: 13

Počet stran rejstříku: 10

Počet titulů použité literatury: 42

Počet pramenů: 12

Klíčová slova: hudební život, národnost, Ostrava, Moravská Ostrava, Vítkovice, Přívoz, Němci, Češi, Německý dům, Městské divadlo, Národní dům, mužský pěvecký spolek, orchestrální spolek, koncert, divadelní představení, komorní soubor, kapela, orchestr, symfonie, skladba, sbor, opera, opereta.

Resumé

Disertační práce pojednává o hudebním životě ostravského obyvatelstva v rozmezí let 1895-1945. Toto padesátileté období je ohraničeno vznikem a zánikem důležitého kulturního centra ostravských Němců, Německého domu. Do jeho prostor se přestěhovala většina hudebních aktivit místních obyvatel a od jeho založení o něm můžeme hovořit jako o výlučném kulturním středisku ostravských Němců. Dalším důležitým mezníkem v kulturním životě obyvatel pak bylo otevření Městského divadla v roce 1907. Hudební život německých obyvatel dosáhl vrcholu před první světovou válkou, a to především v divadelní a spolkové činnosti. Po pochopitelném útlumu během válečných let se kulturní život ostravských Němců znovu slibně rozvíjel během První republiky, přičemž svého dalšího vrcholu dosáhl na rozmezí 20. a 30. let a to zejména zásluhou koncertní činnosti. O rozkvětu hudebního života můžeme mluvit i v pohnutých dobách Protektorátu.

Celkově se jednalo o velmi významné období v kulturních dějinách města. A nejen to, nebýt iniciativy ostravských Němců a jejich velkého pokroku v oblasti hudební kultury, nestala by se Ostrava kromě ekonomického velmi záhy také kulturním centrem celého regionu.

Summary

Dissertation thesis deals with musical life of Ostrava population in the range of years 1895 – 1945. This fifty year period is limited by inception and disappearance of important cultural centre of Ostrava Germans, the German House. Most musical activities of local inhabitants moved into this House. Since its foundation, we can talk about it as an exclusive cultural centre of Ostrava Germans. Another important milestone in the cultural life of the population of Ostrava was the opening of the Municipal Theatre in 1907. Musical life of the German population in Ostrava reached a peak before the First World War, especially thanks to theatre and other society activities. After understandable decline during the war years, the cultural life of Ostrava Germans again promising developed during the First Republic, between the 20th and 30th years of 20th century, mainly due to the concerts activities. We can talk about development in Musical life also during troubled times of Protectorate.

Overall it was a very important period in the cultural history of the city. Not only that, thanks to the initiative of Ostrava Germans and their great progress in the field of musical culture, Ostrava wouldn't become so very early except economic also a cultural hub for the region.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Hana Kubešová

Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě v letech 1895-1945

Autoreferát disertační práce

Olomouc 2012

Název: Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě v letech 1895-1945/Musical life German population in Ostrava in years 1895-1945

Autor: Mgr. Hana Kubešová

Obor: Hudební teorie a pedagogika

Školitel: Prof. PhDr. Karel Steinmetz, CSc.

Oponenti: Prof. PhDr. Jan Mazurek, CSc.
PhDr. Markéta Koptová, Ph.D.

Místo a termín obhajoby: Katedra hudební výchovy, PdF UP Olomouc

Místo, kde bude práce vystavená: PdF UP, sekretariát Katedry HV

Obsah autoreferátu

Úvod	3
Cíle a metody disertační práce	4
Struktura disertační práce	5
Historický vývoj města Ostravy	7
Hudební život německého obyvatelstva v letech 1895-1918	8
Hudební život německého obyvatelstva v letech 1918-1938	9
Hudební život německého obyvatelstva v letech 1938-1945	10
Závěr	11
Resumé	12
Summary	12
Seznam literatury	14
Publikační činnost	18

Úvod

Dějiny naší země jsou již od vrcholného středověku neodmyslitelně spjaty s životem zde usadivšího se německého obyvatelstva. Staletá nadvláda Habsburského rodu dovolila německé národnostní skupině natrvalo zakotvit na území českého státu a umožnila její politický a ekonomický vzestup.

V důsledku porážky stavovského povstání na Bílé hoře v roce 1620 došlo k zesílení kulturních vlivů z rakouské a německé říše na německé obyvatelstvo českého státu. Často se měnící hranice státu především na severu Moravy a Čech (oblast Lužice, Slezsko, Halič) vedly k postupnému prolínání českého, německého a na pomezí Moravy a Slezska také polského obyvatelstva. Na severovýchodě Moravy tak vznikly hned tři kulturní okruhy, český, německý a polský.

Podmínky pro utváření Moravské Ostravy jako centra duchovního a kulturního života regionu se však připravovaly velmi pozvolna. Významnou roli v tom jistě sehrála také negramotnost zdejšího obyvatelstva, která na počátku 70. let 19. století dosahovala čtyřicet procent.

Prudký populační nárůst v 19. století související s objevem bohatých ložisek uhlí byl doprovázen zásadními změnami v sociální a národnostní oblasti. Zatímco ještě ve 30. letech 19. století byla Moravská Ostrava téměř ryze české město, o padesát let později tvořilo české obyvatelstvo pouze 63%. Příchozí německá populace z řad technické a administrativní inteligence se ukázala rozhodujícím hybatelem rozvoje kultury města a regionu, který do té doby oproti ostatním moravským městům značně zaostával. Vznik kulturních center jako byly Národní (český), Německý a Polský dům lze považovat za vyvrcholení kulturního vývoje jednotlivých národnostních složek obyvatelstva za období Rakousko-Uherské monarchie.

Rozpad monarchie a vznik samostatné Československé republiky přinesly další pronikavé změny v sociálním a demografickém vývoji města. Německé obyvatelstvo se rychle přizpůsobilo novým politickým podmínkám a na rozdíl od předchozího období navázalo širokou spolupráci s českým kulturním okruhem. Velký rozkvět české i německé kultury v demokratickém prostředí První republiky byl přerušen až politickými událostmi po roce 1938.

Cíle a metody disertační práce

Cílem disertační práce je zachycení historického vývoje hudební kultury německého obyvatelstva Ostravy v kontextu ustavičné rivality, konkurence, ovlivňování a spolupráce s českým a polským kulturním okruhem, který na konci 19. století vyústil ve vznik hned tří samostatných národních reprezentativních středisek.

Hlavním úkolem této práce je na základě excerpt z pramenného materiálu z německých, českých novin, časopisů a pomocí historicko-srovnávací metody zmapovat vývoj hudební kultury ostravských Němců od otevření Německého domu (1895) jakožto svébytného kulturního centra až po jeho zboření v roce 1945. Jedná se tedy o prvotní zpracování této problematiky v ucelené podobě zahrnující všechny složky hudebního života, tedy spolkovou, koncertní a divadelní. V každé části je věnována zvláštní pozornost také hudebně pedagogické problematice, zvláště hudebnímu školství a soukromé výuce hudby.

Kromě spolků, jejichž existenci nezaznamenává žádný z domácích či zahraničních lexikonů, je věnována mimořádná pozornost také osobnostem, které významným způsobem zasáhly do kulturního dění města a svou činností, ať už dirigentskou, sbormistrovskou či skladatelskou značně obohatily hudební život nejen německého, ale také českého i polského obyvatelstva. Za všechny jmenujme alespoň Arthura Könnemanna, dále Václava Ludwiga, Paula Zwierzinu, Franze Hackera, Ernsta Immerglücka, Antona Aicha ad.

Struktura disertační práce

Úvod

1. Historický vývoj města Ostravy

2. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1895-1918

2.1 Vznik Německého domu

2.2 Podíl židovského obyvatelstva na kulturním životě

2.3 Spolková činnost

2.3.1 Männergesangverein

a) Männergesangverein in Mährisch-Ostrau

b) Witkowitzter Männergesangverein

c) Gesangverein Eingikeit in Witkowitz, Gesangklub die Mürzthaler, Männergesangverein in Franzensthal, Oderfurt

Schönbrunn, Typografia-Gesangverein der graphischen Fächer

2.3.2 Dělnický pěvecký sbor Marx v Ostravě-Vítkovicích

2.4 Koncertní život

2.4.1 Hornické, hutnické, vojenské a další kapely

2.4.2 Orchesterální činnost

2.4.3 Koncertní činnost

2.4.3.1 Koncerty profesionálů

2.5 Divadelnictví

2.6 Hudební pedagogika

3. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1918-1938

3.1 Pěvecká spolková činnost

3.2 Koncertní život

3.2.1 Komorní koncerty

3.2.2 Symfonické koncerty

3.2.3 Koncerty populárních kapel

3.3 Divadelnictví

3.4 Hudební pedagogika

4. Hudební život německého obyvatelstva v letech 1938-1945

4.1 Spolková činnost

4.2 Koncertní činnost

4.3 Orchesterální činnost

4.4 Divadelnictví

4.5 Hudební pedagogika

Závěr

Použité prameny a literatura

Přílohy

Rejstřík osob

Anotace, Resumé

Rozsah práce: 200 stran, 13stran příloh, 10 stran rejstříku osob

Historický vývoj města Ostravy

Ostrava, dnes třetí největší město našeho státu, se nachází v severovýchodní části republiky na pomezí historických zemí Slezsko a Morava nedaleko polských hranic. Během 13. století bylo do té doby řídce obydlené území intenzivně osídlováno. Mezi lety 1268-78 byl Moravské Ostravě udělen status města. Ostrava se stala střediskem pro biskupské vesnice ze severního výběžku Moravské brány a byl jí přikládán značný obchodní i střediskový význam.

Zatímco husitská revoluce nezanechala ve městě patrně větších škod, třicetiletá válka měla pro oblast severní Moravy a Slezska katastrofální dopady. Válečné loupění, hladomor, mor měly pro Ostravu za následek naprostý hospodářský rozvrat, jehož situaci zhoršila ještě povodeň v roce 1649. V následujícím roce bylo ve městě napočítáno jen 151 obydlených domů. Ostrava se z těchto ran vzpamatovávala velmi obtížně.

Dalším velkým mezníkem v historii města byly Slezské války. Prusové během nich několikrát vtrhli do Ostravy. V roce 1763 došlo k rozsáhlému požáru, během kterého lehla popelem třetina města. Přestože v 80. letech 18. století probíhala poměrně rozsáhlá stavební činnost, nedosáhla Ostrava své velikosti z dob před třicetiletou válkou. Kultura se i v této době soustředila kolem školy a kostela, který byl nejdůležitějším společenským střediskem té doby.

S prvním nálezem uhlí v roce 1763 v Polské Ostravě a s druhým nálezem v roce 1780 v Landeku u Petřkovic začalo pro město nové, moderní období jeho dějin. Rozvíjející se průmysl přitahoval vysoce kvalifikovanou pracovní sílu z jiných částí monarchie, především technickou inteligenci, a podněcoval budování místního vyššího školství a vznik kulturních institucí, především v hlavním centru industrializace – Moravské Ostravě. Imigrace do města měla tak jednoznačně ekonomickou motivaci.

V důsledku tohoto rozvoje zaznamenala oblast prudký populační nárůst, doprovázený hlubokými změnami v sociálním a národnostním složení obyvatelstva. S rozmachem průmyslu došlo k přílivu převážně německé ekonomické a administrativní inteligence, která se hned stala vůdčí silou v kulturním rozvoji města.

K velkému rozvoji společenského života došlo až po pádu Bachova absolutismu. Přesto byla úroveň kulturního života Ostravy v porovnání s jinými městy, např. s Opavou, Olomoucí, Brnem nízká a poměrně omezená. Zatímco jmenovaná města měla již sto let své kamenné divadlo, které byla sídlem nejen činoherních, ale také operních souborů (Opava 1745-50,

Brno 1732, Olomouc 1770), Ostrava na toto centrum kulturního dění musela ještě několik desítek let čekat. Vznik center jako byly Národní (český), Německý a Polský dům lze považovat za vyvrcholení kulturního vývoje jednotlivých národnostních složek obyvatelstva za období Rakousko-Uherské monarchie.

Rozpad monarchie a vznik samostatné Československé republiky přinesly další pronikavé změny v sociálním a demografickém vývoji města. Německé obyvatelstvo se rychle přizpůsobilo novým politickým podmínkám a na rozdíl od předchozího období navázalo širokou spolupráci s českým kulturním okruhem a to převážně v koncertní a spolkové činnosti. Velký rozkvět české i německé kultury v demokratickém prostředí První republiky byl přerušěn až politickými událostmi po roce 1938.

Na základě mnichovského diktátu přišla Ostrava o všechny obce nacházející se v československém Slezsku, přičemž součástí Protektorátu Čechy a Morava se staly pouze obce ležící v okrese Moravská Ostrava. Celkově přečkala Ostrava druhou světovou válku bez větších škod způsobenými ať už nacisty, anebo osvobozující Rudou armádou. V dalších poválečných letech pokračoval vývoj města v duchu jeho modernizace a dalšího kulturního rozvoje.

Hudební život německého obyvatelstva Ostravy v letech 1895-1918

Závěrečná léta 19. století jsou z hlediska hudebního života Němců i Čechů roky stěžejními. Pomyslným mezníkem a vyvrcholením dosavadních snah bylo otevření národních kulturních středisek. V roce 1895 byl v Moravské Ostravě slavnostně otevřen Německý dům. O rok dříve Češi otevřeli Národní dům.

Hudební život ještě před zbudováním Německého domu zahrnoval jak instrumentální, tak pěvecká či divadelní představení. Hlavní iniciativa vycházela z řad místních amatérských umělců a příznivců hudby. Kromě toho Ostravu často navštěvovaly kočovné divadelní společnosti a s rostoucím významem města také věhlasné zahraniční osobnosti světa hudby. Pořádání těchto představení se po otevření Německého domu z velké části přestěhovalo do jeho prostor.

S existencí Německého domu získalo německé obyvatelstvo první stálou divadelní scénu. Německé divadlo se však již od počátku potýkalo s velkými problémy, které pramenily jednak ze špatné organizace, a jednak z absence stálého souboru. I přes to vznik Německého

divadla znamenal důležitý krok ke zvýšení kulturní úrovně ostravských Němců. Divadelní život pak dosáhl svého vrcholu po roce 1907, kdy byla v Ostravě otevřena budova Městského divadla. Ačkoli bylo divadlo v čele s W. Poppem sužováno nedostatkem financí, jsou léta 1910-1914 hodnocena jako nejúspěšnější roky operety a opery v Ostravě. Svého kulturního významu dosáhlo divadlo mimo jiné tím, že kromě děl klasických autorů, která uvádělo v předchozích letech, stále častěji do svého repertoáru zařazovalo i díla soudobých skladatelů.

K velkému rozkvětu po roce 1895 docházelo rovněž v oblasti koncertního života. Poměrně běžná vystoupení amatérských kapel stále častěji, i když zatím nepravidelně, zastiňovaly koncerty profesionálů a orchestrálních těles. V letech 1890-1914 vrcholila také aktivita pěveckých spolků a spolkové činnosti vůbec. Mezi nimi si výsadní postavení vydobily *Moravsko-ostravský mužský pěvecký spolek* a *Vítkovický mužský pěvecký spolek*, a třebaže dosáhly nemalých úspěchů, jejich sbormistři se nikdy neodvážili uvádět velké sborové skladby, jak tomu bylo v jiných velkých moravských městech.

Další rozvoj hudebního života ostravského obyvatelstva byl narušen vypuknutím první světové války. Muži narukovali, čímž byla ochromena činnost většiny spolků a dokonce i divadla. Koncertní život se omezil jen na dobročinné koncerty a koncerty vojenských kapel. Teprve s blížícím se koncem války se Němci pokusili navázat na úspěchy předválečných let.

Hudební život německého obyvatelstva v letech 1918-1938

Vznik Československé republiky znamenal pro Němce zvrát v jejich politickém, právním a společenském postavení. Z privilegované skupiny se rázem stala sice významná a početná, ale přeci jen národnostní menšina. I když se může zdát, že hudební život Němců v meziválečném období jako celek stagnoval, neplatilo to pro všechny jeho oblasti. Například co se týče koncertní činnosti, bylo ve 20. letech uvedeno hned několik výjimečných představení. Rovněž divadlo, jehož soubor se musel znova přestěhovat do Německého domu, zažívalo v prvních poválečných letech mimořádné operetní i operní sezóny.

Meziválečné období bylo pozoruhodné i z hlediska rozvoje vztahů mezi Čechy a Němci. Na rozdíl od předchozích let, kdy se Češi a Němci vzájemně osočovali z nedostatku zájmu a iniciativy z druhé strany na místo, aby spolupracovali, se ukazovala opravdová vůle navazovat bližší vztahy. Češi přivítali, když Německé divadlo u příležitosti Smetanova roku 1924 uvedlo operu *Hubičku*, byť divadlu dlouhodobě vytýkali, že kromě operety *Polská krev* Oskara Nedbala, pravidelně neuvádělo žádná jiná hudebně-dramatická díla českých autorů.

Dokladem lepších se vzájemných vztahů byla rozvinutá spolupráce jak v oblasti spolkové (*Židovský pěvecký spolek* obsazoval zpěváky obou národností a navíc byl doprovázen českým orchestrem NDMS), tak koncertní (společné koncerty českých a německých umělců, vzájemné reklamy v tisku na koncertní vystoupení), tak také orchestrální (společné symfonické koncerty orchestrů obou divadel pod vedením J. Vogla). Pozitivní vztah k poměrům První republiky Němci deklarovali účastí na oslavách narození T.G.M., kdy se v Německém domě konávala slavnostní představení.

Hudební život německého obyvatelstva v letech 1938-1945

Nacismus a protektorátní režim slibně se rozvíjející vztahy nadobro zpřetrhal. Protektorát poskytoval širokou podporu německé kultuře, zatímco českou buď přinejmenším trpěl a cenzuroval, anebo rovnou zakazoval. Díky tomu se pohaslá hvězda Německého divadla opět naplno rozzářila. Například byl obnoven operetní soubor, který kromě Ostravy účinkoval v řadě měst Protektorátu. Němci také postupně navázali na českou tradici pořádání symfonických koncertů NDMS. Kromě kvalitně vedeného domácího orchestru, se obyvatelé města mohli těšit z vystoupení zahraničních orchestrálních těles. Německý hudební život tak nepochybně dosáhl dalšího významného období, které skončilo kapitulací Třetí říše.

Závěr

Němci po sobě zanechali bohaté kulturní dědictví, několik významných kulturních institucí a odkaz svých hudebních osobností. Kulturní dědictví přišlo z velké části nazmar s odsunem. Některé instituce jako Německý dům či Hudební ústav zanikly, jiné jako NDMS (dříve Městské divadlo) fungují dodnes, ovšem v ryze českém obsazení. Osobnosti postupně upadají v zapomnění, jen některé rychleji než jiné. A tak v obecném povědomí figurují spíše jedineční skladatelé jako byli Arthur Könnemann, Paul Zwierzina, Anton Aich, než dirigenti, kapelníci, předsedové spolků a kulturních institucí, zpěváci a hudebníci, knihkupci a mecenáši, bez nichž by zrod hudebního života v celé jeho šíři a rozmanitosti nebyl nikdy ani myslitelný. Hudební život ostravských Němců sice po válce nárazem skončil, ale mnohé jeho osobnosti pokračovaly v činnosti ve svých nových domovech. I když po tomto životě dnes těžko hledáme památky, nepochybně tu byl a byl tak, že nebýt jeho, bůhví jaký by byl hudební život Čechů, který v něm ustavičně nacházel nejenom zásadní referenční bod, ale také bohatý zdroj inspirace. Bezesporu se jednalo o velmi významné období v kulturních dějinách města, které těžilo ze vzájemného obohacování české a německé kultury. A nejen to, nebýt iniciativy ostravských Němců a jejich velkého pokroku v oblasti hudební kultury, nestala by se Ostrava kromě ekonomického velmi záhy také kulturním centrem celého regionu, a to je zásluha, která nepomíjí a trvá dodnes.

Přínos bádání pro vědu a praxi

Při zpracování tématu práce jsme se opírali především o dobový tisk. Za použití historicko-srovnávací metody a na základě excerpt z uvedených pramenů se nám podařilo dosáhnout vytknutého cíle, který spočíval v prvotním zpracování dané problematiky, což je vůbec hlavní přínos této práce. Vedle toho byla zjištěna existence několika německých pěveckých spolků, o kterých neměla odborná veřejnost dosud tušení. Navíc jsme našli doklady o tom, že Společnost přátel hudby v Moravské Ostravě pokračovala ve své činnosti i za První republiky, zatímco se dosud mělo za to, že zanikla již v roce 1914. Jsme si vědomi, že se jedná o první podobný počín v oblasti ostravské německé kultury, a zároveň se domníváme, že tím nebylo téma zdaleka vyčerpáno, a tím spíše doufáme, že v tomto směru nezůstane práce osamocena.

Resumé

Disertační práce pojednává o hudebním životě ostravského obyvatelstva v rozmezí let 1895-1945. Toto padesátileté období je ohraničeno vznikem a zánikem důležitého kulturního centra ostravských Němců, Německého domu. Do jeho prostor se přestěhovala většina hudebních aktivit místních obyvatel a od jeho založení o něm můžeme hovořit jako o výlučném kulturním středisku ostravských Němců. Dalším důležitým mezníkem v kulturním životě obyvatel pak bylo otevření Městského divadla v roce 1907. Hudební život německých obyvatel dosáhl vrcholu před první světovou válkou, a to především v divadelní a spolkové činnosti. Po pochopitelném útlumu během válečných let se kulturní život ostravských Němců znovu slibně rozvíjel během První republiky, přičemž svého dalšího vrcholu dosáhl na rozmezí 20. a 30. let a to zejména zásluhou koncertní činnosti. O rozkvětu hudebního života můžeme mluvit i v pohnutých dobách Protektorátu.

Celkově se jednalo o velmi významné období v kulturních dějinách města. A nejen to, nebýt iniciativy ostravských Němců a jejich velkého pokroku v oblasti hudební kultury, nestala by se Ostrava kromě ekonomického velmi záhy také kulturním centrem celého regionu.

Summary

Dissertation thesis deals with musical life of Ostrava population in the range of years 1895 – 1945. This fifty year period is limited by inception and disappearance of important cultural centre of Ostrava Germans, the German House. Most musical activities of local inhabitants moved into this House. Since its foundation, we can talk about it as an exclusive cultural centre of Ostrava Germans. Another important milestone in the cultural life of the population of Ostrava was the opening of the Municipal Theatre in 1907. Musical life of the German population in Ostrava reached a peak before the First World War, especially thanks to theatre and other society activities. After understandable decline during the war years, the cultural life of Ostrava Germans again promising developed during the First Republic, between the 20th and 30th years of 20th century, mainly due to the concerts activities. We can talk about development in Musical life also during troubled times of Protectorate.

Overall it was a very important period in the cultural history of the city. Not only that, thanks to the initiative of Ostrava Germans and their great progress in the field of musical culture, Ostrava wouldn't become so very early except economic also a cultural hub for the region.

Použité prameny a literatura

- BAJGAROVÁ, J. *Hudební spolky v Brně a jejich role při utváření „hudebního obrazu“ města 1860-1918*. Brno, 2005. ISBN 80-7325-070-5.
- BÁČE, E. Počátky divadelního života v Ostravě (1851-1918). In *Ostrava 3, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava: Profil, 1966, s. 219-232.
- BAKALA-STEINER a kol. *Dějiny Ostravy*. Ostrava: Sfinga, 1993. ISBN 80-85491-39-7.
- kol. autorů. *Židé, dějiny a kultura*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2005. ISBN 80-86889-11-4.
- COUFALOVÁ, G. *At' život náš jest harmonií.... Hudební kultura sudetských Němců ve východních Čechách ve světle dobového tisku v období od poloviny 19. století do 2. světové války. Harmonie sei unser Leben... Sudetendutsche Musikkultur in Ostböhmen in Licht der zeitgenössischen Presse von der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts bis 2. Weltkrieg*. Ostrava: Repronis, 2012. ISBN 979-80-7329-299-7.
- Dějiny české hudební kultury 1, 1890-1918*. Praha: Akademia, 1972.
- Dějiny české hudební kultury 2, 1918-1945*. Praha: Akademia, 1981.
- Kol. autorů. *Dějiny Olomouce*, 2. sv. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 262-266. ISBN 978-80-244-2369-2.
- DOKOUPIL, L., MYŠKA, M., SVOBODA, J. a kol. autorů. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy 1, 2*. Ostrava: Ústav pro regionální studia Ostravské univerzity, 2005. ISBN 80-7368-024-6.
- FUKAČ, J., VYSLOUŽIL, J., MACEK, P. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997. ISBN 80-7058-462-9.
- GLASER, F. Německá divadla v ČSR. In *Přítomnost XII*, 1935, č. 25, s. 393-395.
- GREGOR, V. Hornické kapely na Ostravsku. In *Acta Facultatis Paedagogicae Ostraviensis*, řada D-20. Praha: SPN, 1984, s. 59-89.
- GREGOR, V. *Hudební místopis Severomoravského kraje*. Ostrava: Profil, 1987.
- GREGOR, V. *Obrozenská hudba na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Editio Supraphon, 1983.
- Hudební obzor (Hudební a divadelní obzor) 1913-1914, 1921, 1922-1923*.
- JAKUBCOVÁ, A., LUDVOVÁ, J., MAIDL, V. *Deutschsprachiges Theater – Begegnungen der Sprachen und Kulturen*. Praha: Divadelní ústav, 2001.

- JIŘÍK, K. Národní dům v Moravské Ostravě-symbol českého Ostravska (1893-1918). In *Ostrava 19, Příspěvky k dějinám současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999, s. 184-203. ISBN 80-86101-21-5.
- KNOTEK, L. (ed.) *Národní divadlo moravsko-slezské 1919-1929*. Ostrava, 1929.
- KOSCHMAL, W., NEKULA, M., ROGALL, J. (ed.) *Češi a Němci*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2002.
- KUNA, M. *Hudba na hranici života*. Praha: Naše vojsko a svaz protifašistických bojovníků, 1990. ISBN 80-206-0069-8.
- Lexikon zur deutschen Musik-Kultur. Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien. Band 1: A-L*. München: Langen Müller, 2000. ISBN 3784427995
- Lexikon zur deutschen Musik-Kultur. Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien. Band 2: M-Z*. München: Langen Müller, 2000. ISBN 3784427995.
- LUDVOVÁ, J. Německý hudební život v Praze 1880-1939. In *Uměnovědné studie IV*. Praha: Ústav teorie a dějin umění ČSAV v Praze, 1983, s. 53-183.
- MALURA, M. (ed.) *Židovská kultura a česká hudba – sborník z konference Janáčkiana 1993*. Ostrava, Ostravská univerzita, 1994.
- MAZUREK, J. Česká hudební výchova za protektorátu. *Opus musicum* 21, 1989, č. 4, s. 97-100. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. Hudební výchova na ostravských všeobecně vzdělávacích školách v období 1900-1938. In *Acta Facultatis Paedagogicae Universitas Ostraviensis*, řada Ars-1. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, 1993, s. 55-61. ISBN 80-7042-067-7.
- MAZUREK, J. Ostravský skladatel Arthur Könnemann. *Opus musicum* 23, 1991, č. 4, s. 134-138. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. *Oslavy jubilejního Smetanova roku 1924 na Ostravsku a ve Slezsku*. Ostrava: Repronis, 2001. ISBN 80-7042-592-X.
- MAZUREK, J. Němečtí hudebníci a jejich podíl na rozvoji české hudebnosti Ostravy. *Opus musicum* 30, 1998, č. , s. 64-69. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. Ostravská Společnost přátel hudby 1912-1914. *Opus musicum* 31, 1999, č. 5, s. 25-30. ISSN 0862-8505.
- MAZUREK, J. Orchester deutschen Studenten der Ostrauer Mittelschulen (1909-1913). In *Význam německé odborné školy při multikulturálním rozvoji Moravy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 1999, s. 235-238. ISBN 80-244-0006-5.

- MAZUREK, J. Hudební aktivity německých obyvatel Ostravy v období 1939-1945. In *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Hudební věda a výchova 10*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 39-44. ISBN 80-244-1508-9.
- MAZUREK, J., ADÁMKOVÁ, H., KUSÁK, J., STEINMETZ, K. *Ostravský hudební život do roku 1945*. Ostrava: Repronis, 2007. ISBN 978-90-7329-164-8.
- MAZUREK, J., STEINMETZ, K. a kol. autorů. *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě – Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-776-2.
- Mährisch-slesischer Grenzbote* 1883-1889.
- Mährisch-slesische Landeszeitung* 1939-1945.
- Moravsko-Slezský hudební věstník* 1891.
- Moravsko-slezský deník* 1918-1941.
- Národní divadlo moravsko-slezské (Divadlo moravsko-slezské, Moravsko-slezské divadlo)* 1919-1939.
- Opavský týdeník* 1883-1913.
- Theater und Musik-Blätter* 1908-1909.
- Ostrauer Theater-, Kunst- und Musik-Blätter „Der Schürfer“* 1910-1914.
- Ostrauer Zeitung* 1889-1939.
- Ostravský deník* 1900-1918.
- PREGLER, H. *Die Geschichte des deutschsprachigen Theaters in Mährisch – Ostrau von den Anfängen bis 1944*. Disertation an der philosophischen Fakultät der Universität Wien. Wien, 1965 (obhájena 1966).
- SEHNAL, J.-VYSLOUŽIL, J. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001. ISBN 80-7275-021-6.
- STOLAŘÍK, I. *Umělecká hudba v Ostravě 1918-1938*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1997. ISBN 80-86101-53-3.
- SVOZIL, O. Vývoj sborového zpěvu v Ostravě. In *Slezský sborník* 68, 1970, s. 22-41.
- ŠERKA, J. Německý dům v Moravské Ostravě 1895 – 1945. In *Ostrava 21, Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2003, s. 399 – 421. ISBN 80-86101-77-0.
- ŠTEFANIDES, J. *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1919*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-244-0140-1.
- ŠORMOVÁ, E. O německém divadle v českých zemích. In: *Divadelní revue*, 2000, r. 11, č. 3, s. 78-79.

ŠÚSTKOVÁ, H. *Německé divadelnictví v Moravské Ostravě do roku 1918* (v tisku)

Tempo-Listy Hudební matice 1921-1945.

THER, P. *In der Mitte der Gesellschaft. Operntheater in Zentraleuropa 1815-1914.* Wien: R. Oldenbourg Verlag, 2006.

VOGEL, J. Třikrát ve službách ostravské opery. In *Ostrava 4, Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města.* Ostrava: Profil, 1967, s. 291-326. ISSN 0232-0967.

Publikační činnost

JANEČKOVÁ, H. Německý dům v Moravské Ostravě. In „Aktuální problémy hudebně-pedagogické praxe“, „Hudba a hudební výchova v kontextech interkulturních ovlivňování“ a „Ze studentských prací“. Sborník ze studentské konference Ostravské univerzity, Ostrava: <http://pdf.osu.cz/khv/index.php?id=2496>, 2007, s. 6-11.

JANEČKOVÁ, H. Olomoucký hudební pedagog František Kratochvil (1902–1965). In *Inovace v hudební pedagogice a výchově K počtě Lea Kestenberga*, Olomouc: UP, 2008, s. 110–113. ISBN 978-903776-5-3.

JANEČKOVÁ, H. AUPO – Facultas paedagogica, Hudební věda a výchova 10 (rec.). *Acta musicologica*, č. 2/2008. ISSN 1214-5955.

JANEČKOVÁ, H. Kulturní vztahy českého, německého a židovského obyvatelstva v Ostravě od začátku do první poloviny třicátých let 20. století. In *Česko-německé hudební vztahy v minulosti a současnosti/ Tschechisch-deutsche Beziehungen im Bereich Musik in der Vergangenheit und in der Gegenwart*, CD sborník, Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. ISBN 978-80-7414-076-1.

KUBEŠOVÁ, H. Gabriela Coufalová – *At' život náš jest harmonií... Hudební kultura sudetských Němců ve východních Čechách ve světle dobového tisku v období od poloviny 19. století do 2. světové války. Harmonie sei unser Leben... Sudetendouische Musikkultur in Ostböhmen in Licht der zeitgenössischen Presse von der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts bis 2. Weltkrieg.* (recenze v tisku)

Aktivní účast na konferencích:

19.4. 2007 Studentská vědecká konference „Aktuální problémy hudebně-pedagogické praxe“, „Hudba a hudební výchova v kontextech interkulturních ovlivňování“ a „Ze studentských prací“ (OU PdF Ostrava)

29.11. - 1.12. 2007 Mezinárodní muzikologická konference *Inovace v hudební pedagogice a výchově k poctě Lea Kestenberga (1882-1962)* (UP PdF Olomouc)

1.10. - 31.10. 2008 Mezinárodní webová konference *Česko-německé hudební vztahy v minulosti a současnosti* (PdF Ústí nad Labem)

Granty:

Hudební kultura v Ostravě v době od roku 1918 do současnosti. Účast v širším týmu, který řeší grant GAČRu.